

Sevta

Marta Hapeta

SEYDA

2

SEYDA

2

-Barla Hayatı-

M E H M E T A K A R

SEYDA 2

Copyright © Şahdamar Yayınları, 2010

Bu eserin tüm yayın hakları Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'ye aittir.

Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'nin önceden yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Editör
Recep ÇAKIR

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni
Ahmet KAHRAMANOĞLU

ISBN
978-605-4038-33-6

Yayın Numarası
132

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası Sarnıç Yolu Üzeri No: 7
Gaziemir/İZMİR
Tel: (0232) 252 20 96
Aralık 2010

Genel Dağıtım
Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi
Mahmutbey/İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Şahdamar Yayınları
Bulgurlu Mahallesi Bağcılar Caddesi No: 1
34696 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 522 11 44 Faks: (0216) 522 11 78
www.sahdamaryayinlari.com

İçindekiler

Önsöz	7
-------------	---

Birinci Bölüm

Jandarma Şevket	9
Nurun İlk Kapısı	17
Isparta'ya İlk Adım	41
Barla	50
Sıddık Süleyman	64
Fotoğraf	75
Marangoz Mustafa	80
Eski Dâr'da Yangın	86
Şamlı Hafız Mehmet Tefik Efendi	93
Hutbe-i Şamiye ve Nur'un Kâtibi	97
Öldükten Sonra Dirilmek	103
Halı Dokur Gibi	119
Sekizinci Söz	126
Yağmur Tanesi	147
Âlime Hanım	155

İkinci Bölüm

Güller	165
Sarıbıçak Mustafa	172

Genç Mehmet	185
Hacı Hafız Mehmet	191
Çanakkale, Destan ve Hulûsi Bey	204
Sabri Hoca	223
Bir Telif Anı	236
Mektubat	243
Mu'cizât-ı Ahmediye	271
Çam Dağı	278
Çocuk Taziyesnamesi	293
Üzölmeyeceksin	299

Üçüncü Bölüm

Hüsrev Efendi	307
Türk Yurdu	319
Lem'alar ve Refet Bey	325
Nuranî Meclis ve Lâhikalar	335
Yerebatan Camii	354
Nurlar'daki Tevafuk	361
Dua ve Şecere	376
Rumuzât-ı Semâniye	386
Mu'cizâtlı Kur'ân	398
Suç Üstü	415
Isparta	434
Tutuklamalar ve Ayrılık	458

Önsöz

Barla dönemi, Üstadımız'ın "Üstad" olduğu dönemdir. Belki de Bediüzzaman Hazretleri'nin hayatının en önemli safhası, Nurlar'ın yazılmasına vesile olması yönüyle de "en mesut yılları"dır.

"Seyda-2"de o yıllar anlatılmaktadır ve bu kitaba, hayalin veya muhtemel gerçeğin eli mümkün olduğunca karıştırılmamıştır.

Hususiyle, Üstadımız Hazretleri'ni kendi aklımızla düşündürmek, kendi ağzımızla konuşurmak gibi bir hataya düşmekten hassasiyetle kaçınılmıştır. Öyle bir şey yapmak sadece hata değil, yalan ve hatta yalandan da öte, duruma göre ihanettir.

"Düşündü" denilenler, kendisinin "düşündüm" dediği şeylerdir. Yaşadığı mekân, yürüdüğü yol, gördüğü ağaç, içtiği su, ayındır.

Bu kitap, Üstadımız Hazretleri'nin hayatına kamera tutmak gayretidir. Onun için o hayat, bir hayat bütünlüğü içerisinde görülmeye çalışılmıştır. Ağabeylerimizden ve başkalarından bahsedilmesi de bundandır. Böyle bir bakışla kaleme alındığından "Seyda-2"ye, "kısm-1 âzamı itibariyle bilinmeyen bilgiler içeriyor" denilebilir.

“Seyda” bir roman olduğundan, Nur’a ait anlatılması gereken bazı meseleler şahıslara hayalene konuşturulmuştur. Özü ve hakikati doğru olan o hâdiselerin bizzat aynı olmaması, yanlış veya yalan olduğu mânâsına gelmez. Binlerce emsali vardır. Ahmet değilse, Mehmet yaşamıştır. Ki zaten Üstad’la değil, başkalarıyla ilgilidir, en fazla iki üç yerdedir ve okunurken hemen fark edilecektir. Yaklaşık yüz sene öncesine bakılan böyle bir çalışmada, özü aynı, kılıfı meçhul olan şeyler için, bu kadar cık bir müdahale, insaf ehli tarafından mazur görülecektir.

Baştan üç cilt olarak düşündüğümüz “Seyda” serisi, kaviyyen muhtemeldir ki, Rabbim ömür ve fırsat verirse dört ciltte ancak tamamlanabilecektir.

Sadakatle hizmet yoluna baş koyan saff-ı evvel ağabeylerimizin de tanınmasına vesile olacağına inandığımız “Seyda-2”nin, hakikatlerin daha iyi bilinmesi, iman hizmetinin daha iyi anlaşılması ve gayretlere takviye olması ümidiyle...

Saygılarımla...

Jandarma Şevket

Başındaki edep, hikmet, tevazu ve tevekkül tacı ile rüzgâra karşı yürüyordu. Takdir-i ezel, gayret emri vermişti kulun iradesine ... Biliyordu. Onun için duramazdı, onun için durmayacaktı. Gayreti, şefkati, idraki buna izin vermiyor, her şeye rağmen, ufukta aydınlık ve güzel günler görüyordu. Azığı şükür, rıza ve sabırdı.

Güller kurumuştı hâlbuki. Kış sinmişti zamanın ruhuna. Rengi atmıştı her şeyin ... Göklere göremeyen diyarları karanlığın kasveti basmıştı. Canlar, sağa sola savrulmuştu fırtınalarda, fersude yapraklar ölmüştü. Sopsoguktu her yer ...

İnsanlar önlerine, arkalarına bakamaz; geçmiş, geleceği düşünemez hâle gelmişti. Yem arayan aç kuşlar tuzaklara aldanmış, hayal hakikatle, yalan gerçeğe yer değiştirmişti. Dikenler, kışa bahar diyordu.

Çocuklar baharın gelmeyeceğine inanmaya, ihtiyarlar ömürlerinin baharı görmeye yetmeyeceğini düşünmeye başlamıştı. Gündüzler bile gece gibiydi. Kar beyazı dünyayı aydınlatmaya yetmiyor, uzun gecelerin ardına saklanan şafak vakti gelmiyor, gelmiyor, gelmiyordu.

Askere gece nöbeti düşmüştü. Nöbetten dönen asker koğuşuna girdi, yatağına doğru yürüdü. Üst ranzadaki arkadaşı uyandı.

– Soğuk mu?

– Dondum.

Üşüyen ellerini hohlayarak ısıtmaya çalıştı, üzerindeki sağı sola gelişi güzel fırlattı. Bir an evvel battaniyenin altına girmeliydi.

– Yat öyle gocuğunla, ne uğraşıyorsun? Hele bir ısın.

– Ben öyle rahat edemem.

Zaten, artık hazırды. Üzerinde sadece yünlüleri kalmıştı. Suya atlar gibi, battaniyenin altına daldı. Başını battaniyenin arasından çıkarıp mırıldandı.

– Böyle giderse biz şafağı göremeyiz, memleket baharı...

Başka zaman olsa bu bahis bitmezdi, ama o saatte şafak muhabbeti yapacak değıllerdi. Zaten hep aynı cümlelerle başlayan muhabbet, hep aynı cümlelerle sonlanıyor, neticede “bitmez” diyen herkes için şafak vakti geliyordu. Sabahı olmayan gece mi vardı?

Şevket için o gün de her günkü gibi bir gündü. Tıraşını oldu, içtimaya çıktı, kahvaltısını yaptı. Öğleden sonra çavuşu, ona, “Belediye’ye gideceksin!” dedi.

Isparta’nın Gelendost ilçesinin Yenice köyündendi. Eğirdir karakolunda jandarma olarak vatani görevini yapıyor, o da arkadaşları gibi, şafak sayıyordu.

Dış göreve çıkmak askerlerin hoşuna giderdi. Kısa bir süre de olsa özgürlüğe kavuşmaktı bu onlar için. Her zaman adım attıkları gibi adım atmaktı.

Gocuğunu giyindi, tüfeğini omzuna aldı. Karakolun bulunduğu yamaçtan aşağıya doğru indi. Şubat ayı bitmek üzereydi, günlerden cumaydı. Yerde kar, çamur, su birikintileri vardı, ama hava gece olduğu kadar soğuk değildi. Güneş kurşuni renkli bulutların arasından tebessüm ediyordu.

Belediye Başkanlığı binasının kapısında ayaklarını yere vurdu, botlarına bulaşan çamuru dökmeye çalıştı. İkinci kata çıkıp başkanın kapısını çaldı. İçeride kaymakam, belediye başkanı, karakol komutanı, birkaç encümen azası ve o vardı. Sepetini yanına bırakmış, sessizce oturuyordu. Başındaki sarık, sırtındaki kaliteli cübbe, bakışlarındaki heybet dikkatini çekti.

Selâm verdi:

– Eğirdir Jandarma Karakolu erlerinden Gelen-dostlu Şevket, emredin komutanım!

Karakol komutanı:

– Bak oğlum, dedi. Bu Hocaefendi’yi alıp Barla’ya götüreceksin. Buzât meşhur Bediüzzaman Said Efendi’dir. Vazifen çok mühim. Oraya, karakola teslim edince, evrakları imzalatır, durumu da buraya bildirirsin.

“Baş üstüne!” deyip Hocaefendi’nin kalkmasını bekledi. Odadakiler, onları kapıya kadar uğurladı.

İçi burkulmuştu Jandarma Şevket’in. Kalın, kavisli kaşları eğilmişti saf Anadolu çocuğunun. Onun bir sürgün olduğunu anlamış, ama anlayamamıştı. Bu nur ve güven timsali çehreden kime, ne zarar gelmiş, o hoca ne yapmış olabilirdi? Eğirdir iskelesine doğru biraz uzaklaştıklarında elindeki sepete uzandı, fakat

alamadı. Kendisi taşımak istiyordu yükünü. Hâlbuki Şevket onun için bir şeyler yapmayı, kalbinin rengini belli etmeyi arzuluyordu. Becerebilse eline asa olacaktı. En sonunda dayanamadı:

– Hocam, dedi, sen benim atamsın. Kusura bakma. Ne yapalım, vazifedir.

Sesi zor çıkmıştı bunları söylerken, sesine gönül almak ister gibi bir ton vermeye çalışmıştı. Sanki ona bunu reva görenler adına özür diliyor, sanki kendisini suçlu gibi hissediyor, sanki “Sen, silâhla götürülecek değil, eli öpülecek, hizmeti görülecek adamsın, bu her hâlinden belli.” demek istiyor, ama diyemiyordu.

Bu zât, katiyen sıradan bir hoca değildi. Öyle olsa, onunla muhatap olan kendisini bir şahikanın karşısında gibi hissetmez, öyle olsa ona bu kadar ilişilmezdi. Bunu adı gibi biliyordu. Belli ki, sevdası uğrunda ateşe gül demiş, belli ki âlem ne yana giderse gitsin, o inandığı yoldan gitmişti.

Barla'nın eski adı Parlais'ti ve Romalılar tarafından bir karakol kenti olarak kurulmuştu. Çevre halkların emniyeti oradan sağlanıyordu.

Barla, Selçuklu'ya geçince Barılı oldu. Barılı, etrafı çevrili, ağaçlık, gizli demektir. O şirin nahiye, aşığıdan, göl kenarından bakınca hemen görünmezdi. Selçuklu'nun verdiği ad, o özelliğinin tam tarifiydi. Sanki kem gözlerden uzak kalmak isteyenler içindi. Çağın yangınlarına setler kurmayı, mânevî zırhlar hazırlamayı düşünen Hocaefendi, uzun zamandır dağlara, mağaralara çekilmeyi arzuluyordu. İhtimal orayı görünce, mağara meşakkati yaşamadan, göklerle baş

başa kalacağı, gözlerden ırak bir yere getirildiğini fark edecek ve belki de Cenâb-ı Hak imkân verirse, tığını eline alacağı o mekânı çok da sevecekti.

Kader incecik kalemlerle kanaviçesini dokuyor, Rahmet Eli ipleri, renkleri, desenleri kasıtlı denk düşürüyordu. Belki de, İslâm'ın Batı'ya doğru son karakolu olan Anadolu'nun, tekrar, âlemin emniyetini sağlayan mânevî bir merkez durumuna gelebilmesi için o bir tohum gibi oraya atılmıştı ve belki de Hocaefendi'nin en karanlık günlerde bile ufukta gördüğü nur Parlais'ten parlayacaktı. Son nöbetçi, ribat yapacağı yere doğru onun için yola çıkarılmıştı.

Hocaefendi'nin Barla'nın bahtına düştüğü günler, havaya ilk cemrenin düştüğü günlerdi. Cemre havaya, o Barla'ya düşmüştü. Suyu, karaya düştüğü günler de gelecekti.

O mevsimde Barla'ya gitmek isteyen kayığa binmeliydi. Çünkü yolu yoktu. Çünkü dağların arasında, gölün arkasındaydı. Yürümek veya bir atın, eşeğin sırtında patikaları aşıp karda, çamurda oraya ulaşmak hiç de kolay değildi.

İskelede kayıkçı Mehmet ile karşılaştı, elli kuruşa anlaştılar. Onu sürgüne gönderenler gideceği vasıtayı ayarlamamış, yol parasını vermemiş, başına bir jandarma dikip “Sen kendin git!” demişlerdi.

Kayıkçı hazırlıklarını tamamlarken Hocaefendi, Şevket'e on kuruş verdi, çekirdeksiz, kuru üzüm almasını istedi. İhtimal saatlerdir boğazından bir küçük lokma, günlerdir bir kaşık sıcak çorba geçmemişti.

Şevket, hemen gidip geldi. Hocaefendi üzümü sepetine attı.

Güneşin güzel yüzü zaman zaman görünse de, geçiş ikliminin ayazı kendisini hissettiriyordu. Kuru soğuk henüz elini çekmemiş, buzlar erimemişti. Gölün yüzü de yer yer buz kalıpları ile kaplıydı.

Yola çıktıklarında Şamlıların Mustafa eline uzun bir sopa aldı. Buzları o sopayla kırıyor, yelkenli kayığa yol açmaya çalışıyordu. Kayıkçı Mehmet, yanına bir de arkadaşını almış, kayıkta toplam beş kişi olmuşlardı.

Hocaefendi, kayığın kenarındaki oturağa oturdu. Dağları, gölü veya belki de her gözün göremediği başka şeyleri, Jandarma Şevket, Hocaefendi'yi seyretti.

Gözlerini alamıyordu ondan... Sebebini bilemiyor, izahını yapamıyor, bakıyor, bakıyordu. Garip bir şey vardı onda insanı çeken. Sanki gündüzün nurundan ayrılmaya tahammülü olmayan gözün, ondan ayrılmaya da tahammülü yoktu. Balçıkla sıvanmayan güneş böyle bir şey olmalıydı. Teni, ruhunun enginlik ve güzelliğine; balçık, mânâ güneşine perde olamamıştı.

Hiç onun gibi birisini görmemişti Şevket, hiç böyle bir huzuru, hâli yaşamamıştı. İnsan onun ikliminde eriyor, kayboluyor, dinginleşiyordu.

Hem şirin, hem vakurdu. Öyle şirin görünecek yaşları da çoktan geçmişti hâlbuki, kim bilir kaç yaşındaydı? Fakat, üzerinde, cıvıl cıvıl, zeki, sıcakkanlı, sevimli ve sevecen bir hâl vardı. Çocuksu duruluk, olgunluğun zirvesiyle buluşunca demek ortaya böyle bir tablo çıkıyordu. Oturması, kalkması, ellerini kullanışı, mimikleri, göz hareketleri, tebessümü, konuşuyor gibi bakması insanın içini ısıtmaya yetiyordu.

Her şeyinin, her hâlinin şuurundaydı; her şeyi bilerek yapıyor, hem en fitri, en tabii, en güzel hâliyle

yapıyordu. Sanki ona verilen her şeyin tadını çıkarıyor, sevincini yaşıyordu. Saraya davetli bir ağır misafir gibi, ama misafir gibi geziyordu. Adım atarken o değil edep ve tevazu adım atıyor, tadarken o değil, minnet ve şükran tadıyordu.

Bütün bunların hepsini muhakkak ki Jandarma Şevket şuurlu olarak düşünmüyor, ama bütününü hissediyordu. O hislerle dolu olduğu bu kadar etkilenmesinden belliydi. Aklın göremediğini, akıldan hızlı adım atan hissiyat görüyordu. Kalbine o güne kadar hiç tatmadığı ışıkların dolması bundandı.

Jandarma Şevket'e, göreni görmek, anlayanı tanımak yetmişti. O garip adam, birkaç dakikada Jandarma Şevket'in gözüne göz, aklına akıl oluvermişti.

Sükûtu tefekkür olan adamın sanki hiçbir hırsı ve emeli yoktu. Ne verilse ona şükredecek, nereye oturtulsa orada mutlu olacaktı. Dünyasını ne kadar kartarmaya çalışırlarsa çalışsınlar aldırmayacaktı. Omzunda mâzinin gamı, istikbalin emeli yoktu.

Masumiyeti ve nezaheti kayıktakilere de sirayet etmiş, kayığa sükûnet hâkim olmuştu. Kimse olur olmaz sözler söylemiyor, en ufak bir lâubalilik yapmıyordu.

Hocaefendi'nin elleri dikkatini çekti Jandarma Şevket'in. Sadece siması değil, bütün bedeni nurluydu. Elleri içinde elektrik lambası var gibi pırıl pırıl parlıyordu. Parmağında taşlı, gümüş bir yüzük vardı. Ayağına beyaz yün çorap giymişti. Ayakkabısı siyah mes lastiği idi.

Eğirdir gölünün, aslı göl olsa da kendisi deniz gibiydi. Zaten yöre halkının dilinde o göl değil, denizdi. Kimse “göle gittim” demezdi, “denize gittim” denirdi.

Şükür ki o gün, o da dalgasız, o da sakindi. Yüzü fazla kırışmıyor, terlemiyor, öfkeyle köpürmüyordu. Belli ki, bağına alev salkımları düşse de, uykuları kabusla bölünse de ağır misafirini rahatsız etmeyecek, hoşlukla, hoşnutlukla karşıladığını gösterecekti.

Şarkta, tarikat erbabına şeyh, medrese erbabına seyda denirdi. Bediüzzaman lakabıyla meşhur olsa da, talebeleri, yakınları ona hep “Seyda” diye hitap ederlerdi. Burdur’a geldiği günden beri nâmı değişmiş, Hocaefendi olmuştu.

Hocaefendi, Eğirdir Gölü’nü seyrettiği gibi, Hacı Abdullah Camii’nin penceresinden Burdur Gölü’nü seyreder, sudaki pırıltılı izlere, sonsuzluk davetine bakardı.

Kıyıda oldukça uzaklaşmışlardı. Denizin ve asmanın ortasında, ikiye katlanmış mavi bir atlasın arasındaydılar. Artık önlerine çıkan buz parçaları da yoktu. Gölü yarararak ilerliyor, suyun üzerinde ömürlerinin akışını seyrediyorlardı.

Evet, yolculuk devam ediyor, zaman tren katarları gibi akıp gidiyor, yaşanan şeyler bir gün hesaplaşılacağı için kaydediliyor, hatıralar hatıra geliyordu.

Hocaefendi, daha dün Isparta’da, ondan kısa bir süre önce de Burdur’da ama nereye giderse gitsin, Rabbinin misafirhanesinde, O’nun huzurundaydı. Onun için cisimleşmiş bir dava gibi yaşıyor, onun için gittiği her menzilde yaşantısıyla davasını yaşatıyor, Cenâb-ı Hak da onu inâyetiyle muhafaza ediyor, rahmetiyle donatıyordu.

Burdur yeni hayatının ilk eşiğiydi.

Nurun İlk Kapısı

Düşünceler değişmiş; insanlar, evler, sokaklar değişmişti. Çoğunluk batmış çıkamıyor, kimse ne yana gideceğini, ne yapacağını bilemiyordu. Ten kafesine takılanlar, hazlarını inanç ve fikir hâline getirmiş, sefil arzular kudsanmıştı. Hayat artık plastik kadar iğreti, mukavva kadar sahte ve suniydi.

Dünyadaki mânevî yangın Burdur'u da sarmış, kavurmuş, kurutmuş; secdesiz alınlarda arsızlık nasır tutmuştu. Sokaklar, neyi, niye yaptığını bilmeyen, bunu bir lahza düşünmeye bile tahammül edemeyen insanlarla dolmuştu. Sadece yürüyor; görüyor, görünüyor, bunun için bir ömrü heder ediyorlardı.

Küçücük il, mânevî bir buhran yaşıyordu. Hâlbuki savaş biteli daha kaç yıl olmuş, ibretlik hâdiselerin üzerinden daha kaç gün geçmişti.

Yaşananları görmek, duymak istemeyen Nasuhizade Mehmet Efendi'nin düşündükçe beyni zonkluyor, bedeni kan terliyordu. O günlerde o da, imanını ve aklını yitirmemiş bütün insanlar gibi göklerden gelecek rahmet yağmurunu bekliyordu.

Mehmet Efendi, rahmetin bu defa cisimleşmiş bir âlim olarak tecelli etmesini umuyordu. Çünkü insanlık

cahiliye dönemi hariç tutulacak olursa asırlardır hiç bu kadar balçık yanının mahkûmu olmamış, kâmil bir mürşide hiç bu kadar ihtiyaç duymamıştı.

Nihayet, çoktandır yaşadığı sıkıntılara mânevî ce-nahtan bir cevap geldi. Aşına bir çehre, melâli anlayacak bir gönül arayan Mehmet Efendi'nin imdadına o gece, sadık bir rüyada, hocası Rahmi Sultan Hazretleri yetişti. Sabah namazına kalktığında hâlâ gördüğü rüyanın tesirindeydi.

Rüyasında, Rahmi Sultan Hazretleri ve ders arkadaşlarıyla birlikte bir camideydi. Herkeste tatlı bir heyecan ve merak vardı. Birisi bekleniyordu. Bir müddet sonra camiye geçmişin velilerinden bir grup teşrif etti. Onlar altın silsilenin evvel gelen halkalardı. Yerlerine geçtiler. Caminin içerisindeki hazırlık artık tamamı. Ve nihayet beklenen an geldi. Bediüzzaman Hazretleri camiye girdi. Mehmet Efendi müt-hiş bir heyecan ve cezbe ile uyandı.

Terlemişti. İçinde bir sevinç, bir sürûr, bir huzur vardı. Kim bilir bu neye alâmetti. Kalktı, abdest aldı. Günlerce o rüyanın tesirinden kurtulamadı.

O farklı gecenin üzerinden yaklaşık bir ay geçmişti ki, şehre Antalya tarafından bir kafilenin girdiğini fark etti. Toz toprak arasında ilerleyen kabile oldukça kalabalıktı. Meraklı bakışlar o yana dönmüş, kabile ufuktaki yokuştan aşağıya doğru süzölmüştü.

Esnaflar, iş yerlerinin önüne, kadınlar kapılara dizildi. Çocuklar sağa sola koşuşturuyor, haberler kulaktan kulağa yayılıyordu.

“Şarktan gelen menfilermiş.”

“Sürgünlermiş.”

“Yazık, kadınlar kucaklarındaki çocuklarla perişan olmuşlar.”

“Kim bilir ne suçları vardı?”

“İsyan etmişler diyorlar.”

Kafile meraklı bakışların arasından Burdur sokaklarında ilerliyor, uğultular güçlendikçe güçleniyor, senaryolar çoğaldıkça çoğalıyordu.

Kafilenin başında kırk dokuz, elli yaşlarında, sarıklı, cübbeli, sert bakışlı bir adam vardı. Jandarmalar başından ayrılmıyor, kafiledekiler onun temposuna göre yol alıyordu. O şahıs her kim ise, askerler dahil herkesin ona karşı hürmetle hareket ettiği belli oluyordu.

Çok geçmeden kafilenin başındaki cübbeli adamın kim olduğu anlaşıldı. Bu zât, Nasuhizade Mehmet Efendi'nin rüyasında gördüğü Bediüzzaman Hazretleri'ydi.

Mehmet Efendi, bu gelişin müjdesini ve karşılama emrini çoktan almıştı. Onun sürgün olması da, görevlilerin tepki ihtimali de umurunda değildi. Başına devlet kuşu konmuşken geri duramaz, vazifesini aksatamazdı. Önlerine çıktı, “Hoş geldiniz.” dedi kafileye. Kendisini tanıttı. Bediüzzaman Hazretleri, Mehmet Efendi'ye tanıyor gibi davrandı.

Kafile hükümet konağının önündeki meydanda toplandı. Tetkikler, tesbitler yapıldı. Anlatılacaklar anlatıldı. Her akşam karakola gelip isbat-ı vücut etmeleri gerektiği söylendi ve sonra herkes kendi hâliyle, derdiyle baş başa bırakıldı. Artık kendi

başlarının çaresine bakacak, şehirden bir yere ayrılmayacaklardı.

Kafilenin önde gelenleri, mollalar, aşiret reisleri Bediüzzaman Hazretleri'nin etrafına toplanıp her zaman emrine amade olduklarını söyledi ve müsaade isteyip ailelerinin yanına gittiler.

Bediüzzaman Hazretleri, yalnızdı. Otelin nerede olduğunu sordu. Gösterdiler. Şehrin ileri gelenlerinin de, Mehmet Efendi'nin de davetine icabet etmeyen Hazret, otel odasına yerleşti. Misafirhanede hane sahibi olmak gibi bir derde düşmeyenin bahtına yine bir uğrak, bir otel odası düşmüştü.

Mehmet Efendi, büyük bir coşku ve sevinç yaşıyordu. Bu zât bildiği bütün tarif ve tanımlamaların dışındaydı ve Cenâb-ı Hak, ona, onu tanımak, ona hizmet etmek bahtiyarlığını nasip etmişti.

Sık sık ziyaretine gitti. Elinden gelse herkesi ona götürecekti, onunla tanıştıracaktı, o çağlayanda insanların ve insanlığın kirlerini yıkayacaktı. Kimi götürse, kendisine minnettar kalıyor, yaşadığı büyük coşkuyu o da paylaşıyordu.

Ne var ki Hocaefendi otelde pek huzurlu değildi. Otele girip çıkanların hâli, otelin gürültüsü, iğreti bir yama gibi yakışsız duran kadınlı erkekli programlar onu rahatsız ediyordu.

Mehmet Efendi, arkadaşları ile birlikte Hocaefendi için kiralık bir ev aramaya çıktı. Eşe, dosta haber saldı. Çok geçmeden de bir ev buldu, temizletti, yatak, kilim getirdi. Hocaefendi, henüz Burdur'a geleli birkaç gün olmuşken, otelden ayrılp o eve yerleşti.

Aslında kafilenin o küçük ile yerleşmesi çok da kolay olmadı. Zira yaklaşık dört yüz kişiydiler ve asırlardır süren savaşlardan ötürü şehirler yıkım görmüş, imar görmemişti. Şehrin yıpranmış silueti ve tozlu topraklı çehresi ile, geçim derdine düşen fakir halkın çehresi birbirine çok benziyordu.

Kafile hakkındaki tahminler, zamanla bilgiye dönüştü. Halk muhataplarını isimleriyle, namlarıyla tanıyordu. İsyana falan katılmamışlar, hatta karşı çıkmışlar, buna rağmen “tedbir için” öz yurtlarında yuvasız bırakılmışlardı. Yine de kin kusmuyor, nefret türküleri söylemiyor, başlarına geleni tevekkülle, sabırla karşılıyorlardı. Bu düşüncelerinde muhakkak ki Hocaefendi'nin irşat ve ikazlarının tesiri vardı. Çünkü onlar, hayatı onun gördüğü yerden, onun gözüyle görmenin kendi hislerini dinlemekten çok daha doğru olduğuna inanıyorlardı.

Hocaefendi, sürgünlerin iftihar vesilesi, beraat se-nediydi. Onu anlatırken sanki kendilerini anlatıyor, sözlerinin satır aralarına sanki “bakın aslında biz böyle insanlarız” imasını saklıyor, onun güzelliğini kendilerine hüccet yapıyorlardı. Onlar iyi insanlar olmasalar, aralarından böyle bir âlim çıkar mıydı veya böyle birisi onlarla beraber yaşar mıydı?

Onlara göre, âlimlerin hareketleri güzele ve doğruya delildi. Dünyaya bir görenin gözüyle bakmayan, her çukura düşer, her pisliğe bulaşır, her duvara toslardı.

Burdur'un önde gelenleri de onların anlattıklarını teyit ediyor, onun namını duyduklarını söylüyorlardı. İlmi, takvası, savaşları, İstanbul hayatı, Ankara

Hükümeti'yle diyalogları dilden dile, kulaktan kulağa naklediliyor, sohbet meclislerinin mevzuu oluyordu.

Çok geçmeden şehirde Hocaefendi'nin tesiri hissedilir oldu. İbresiz kalan Burdur halkının istikameti artık Hocaefendi'yi gösteriyordu.

Hâlbuki Azeri şivesiyle, Şark ağzıyla Türkçe konuşan bu zâtın söylediği şeylerin bazılarını anlayamıyorlardı. Sanki hâl hatır sorarken konuşan başkası, ders verirken konuşan başkası idi. En basit ve bildik cümlelerini anlamakta zorlananlar, hocalık yapmaya başladığında en ilmi bahisleri, çok da güzel anlıyorlardı. Dersini yaparken Şark şivesi gidiyor, diline İstanbul Türkçesi hâkim oluyor, kelimeler ağzından su gibi akıyordu. Özellikle mantığı, vecizeleri, vurguları, misalleri, tekrarları onu tam bir hitabet zirvesi yapıyordu.

Artık hemen her yerde; çarşıda, pazarda, kahvehanelerde, devlet dairelerinde, mekteplerde ondan bahseden insanlara rastlamak mümkündü.

Hasan Efendi Burdur Lisesi'nde muallimdi. Kıdemli Muallim Hilmi Efendi'yle konuşurlarken söz Hocaefendi'ye geldi.

- Gidelim mi, dedi Hasan Efendi.
- Kabul ediyor mu?
- Elbette.

Sohbet ede ede Hocaefendi'nin kaldığı eve kadar geldiler. Kapısının önü ayakkabılarla doluydu. Kapıyı, sürgünlerden Kör Hüseyin Paşa'nın oğlu Ahmet Nadir açtı. Gelenleri, doğunun edep ve nezaketiyle buyur etti. Fevkalâde sıcak ve mütevâzı davranıyor,

misafirleri aldıktan sonra Hocaefendi'nin emrini bekler gibi elleri önünde tâzimle duruyor ve sonra bir kenara büzüşüp oturuyordu.

Önden Hilmi Bey girmiş, ardından Hasan Bey onu takip etmişti. Hocaefendi, odanın bir ucunu boydan boya kaplayan, tahtadan yapılmış ve üzerine kilim örtülmüş olan yüksek ve büyük tabureye, misafirler halka şeklinde yerdeki kilimin üzerine oluşturmuşlardı.

Hilmi Bey, doğrudan Hocaefendi'nin yanına gitti, elini öptü. Hocaefendi onu sağ tarafına oturttu. Ardından Hasan Efendi elini öptü, onu da sol tarafına oturttu.

Hocaefendi, Doğulu şivesiyle, kelimeleri kendince bir üslûpla uzatarak gelenlere hâl hatır sordu. Nereden geldiklerini, kim olduklarını öğrendi. Bu fasıl yaklaşık beş on dakika sürdü. Sonra diz üstü oturdu. Artık ders vakti gelmişti.

O andan itibaren zaman durdu, mekân değişti. Besmele ve salavât-ı şeriften sonra imanî meseleleri izah etti. Ağzından kelimeler değil, bengisu akıyor, sâkîler ruhlara hayat iksiri dağıtıyor, dingin bir çağlayanın ahenkli sesi duyuluyordu. Hem çok yüksek, hem çok rahat anlaşılır bir üslûbu vardı.

Hilmi ve Hasan Bey, sohbetten çıktıktan sonra hemen evlerine gidemediler. Dinlediklerini, sanki diğeri orada değilmiş gibi hayret ve hayranlıkla tekrar tekrar anlattılar. Bir yandan birbirlerine orijinal tesbitleri hatırlatıyor, bir yandan da “Hâzâ bir Osmanlı ve İstanbul Efendisi!” diyorlardı.

İki arkadaşın, Hocaefendi'nin şahsıyla ve anlattıklarıyla ilgili sohbetleri o günden sonra da devam etti.

Yine bir gün okulda bu konu açılmış, sohbet ediyorlardı ki, yanlarına tarih muallimi Kemal Bey yaklaştı. Kemal Bey, bir ay kadar evvel Hasan Bey ile tartışmış, o günden sonra da konuşmamışlardı.

O gün, Muallim Kemal, Hazreti İsa hakkında mânâsız birkaç söz söylemiş, Hasan Bey o münasebetsizliğe dayanamamış, cevap vermeye çalışmış, fakat ikna edememişti. Muallim Kemal'in ruhundaki huzursuzluk ve kararsızlık davranışlarına da aksediyor, onun için sürekli sağa sola sataşıyordu. İnançsız aklı, soluklanacak menfez arıyordu.

İki arkadaşın sohbetine uzaktan kulak kabartmış ve sonunda dayanamayp yanlarına gitmişti. Tavrı yine aynıydı:

– Hep Bediüzzaman diye birinden bahsediyorsunuz. Çok da büyütüyorsunuz. Beni de yanına götürseniz ya... Ona bazı sualler soracağım, bakalım, altından kalkabilecek mi?

Hasan Bey, arkadaşının bir şey demesine fırsat vermeden, evvelki tartışmanın da hissiliğiyle cevap verdi:

– Sende din yok, iman yok, abdest yok. Bu vaziyette seni nasıl ona götürelim. Hem sen oraya bile ayakka-bıyla girmeye kalkarsın.

Hilmi Bey, arkadaşının sözünü kesti:

– Eğer Kemal Bey hakikaten arzu ediyorsa bizim vazifemiz kendisini oraya kadar götürmektir. Ondan sonrası da Allah'a aittir.

Hasan Bey, bu makul sözlere hak verdi, hislerini frenledi. Evet, arkadaşşı haklıydı:

– Peki.

Beraber yola çıktı, yolda pek bir şey konuşmadılar. Bir kere zıtlaşmış, araya hisler karışmıştı. Kim ne dese, diğeri, dediğini bile anlamadan “hayır” demeye hazırды.

Yola çıkmışlardı ama, Kemal Bey’in kararsız ruhu hiç de rahat değildi. Öylesine bir laf söylemiş ve sözünün altında kalmıştı. Karşısına neyin çıkacağını bilemiyor, heyecanına mâni olamıyordu. Muhakkak ki çok yabancılık çekecek, aralarında kendisini çok garip hissedecekti.

Kapıyı çaldılar. Yine bir evvelki gelişlerinde olduğu gibi önden ayakkabısını çıkararak Hilmi Bey, arkasından Hasan Bey girdi. Kemal Bey de, onlar gibi yaptı, eğilip ayakkabılarını çıkardı. Kendisini o anda mecbur hissetmiş olsa da, bu davranışıyla “Ayakkabını da çıkarmazsın!” diyen Hasan Beyi yanıltmıştı.

Tatlı su kaynağının başı yine kalabalıktı. Yaklaşık yirmi kişi yere iki halka oluşturacak şekilde oturmuştu. Atmosferden, sohbetin ortasında geldiklerini anladılar. Artık olan olmuş, mevzu bölünmüş, onlar Hocaefendi’ye doğru ilerlemeye başlamışlardı.

Hilmi ve Hasan Beyler Hocaefendi’nin elini öpüp oturdular. Hocaefendi, onları yine sağna ve soluna aldı. Muallim Kemal tam arkalarında, ayaktaydı. Genellikle elini öptürmeyen, uzatmayan veya çok defa geri çeken Hocaefendi, o anda çok farklı davrandı. Başını aşağıya doğru eğdi, elini olabildiğince yukarı kaldırdı.

Muallim Kemal, ne yapacağını bilemedi. Hocaefendi’nin eli, tam karşısında, neredeyse kafasının

hizasındaydı. Kıpkırmızı oldu. En iyisi arkadaşlarının yaptığını yapmaktı. Bir anlık tereddüitten sonra başını eğdi, dudaklarını Hocaefendi'nin ellerine götürüp, öptü. Yaşadığı sıkıntıyı fark etmesine rağmen Hocaefendi yer göstermiyor, sanki dışındaki kabuğun o ufak müdahaleyle kırılmasını istiyordu. Veya belki de, kirde, inkâr da bir meziyet olmadığını baştan ders veriyor, o hali baştan aşığılıyordu.

Kemal Bey, sağına soluna bakındı. Yığılırcasına Hocaefendi'nin ayaklarının dibine oturdu.

Hocaefendi, sohbete kaldığı yerden devam etti. Osmanlıca tabirlerle, fevkalâde veciz konuşuyor, meâlen ve özetle şöyle diyordu:

– Evet, karakavak, bahar gelince yapraklanır, tomurcuklanır. Mevsimi gelince tomurcuklar kemâle erer, açılır. İçlerinden sinekler uçuşur. Sonra kiraz ağacı... Bahar gelince çiçeklenir, yapraklanır. Çiçekler dökülür, küçük tomurcuklar hasıl olur. Mevsimi gelince tomurcuklar olgunlaşır, iştahımızı çeker hale gelir. Yemek için bir tane koparırısın. Bakarsın ki cidarında hiçbir delik yok. Açarsın içinde kurt teşekkül etmiş. Ben bu hususu tetkik ettim.

Hocaefendi, “tetkik ettim” dedikten sonra o konu hakkında okuduğu kitapları söyledi. Yirmiye yakın botanik âliminin ismini sayıp eserlerinden bahsetti. Odada değil o kitapları okuyan, yazarlarını da, eserlerini de bilen yoktu. Hayret ve hayranlık had safhadaydı. Sözlerini şöyle tamamladı:

– Hiç birisi bu meseleye tatminkâr bir izah getirmemişler. İşte kavak ağacının tomurcuklarındaki

sineklere, kirazdaki kurdun menşesine izah getiremeyenler Hazreti İsa'ya peder ararlar!

“Peder ararlar!” derken, şehâdet parmağı, sert bir şekilde Muallim Kemal'i işaret etmiş, o, oturduğu yerde bir kez daha sarsılmıştı. Hâlbuki Hasan Bey'le aralarındaki tartışmadan da, tartışma mevzuundan da Hilmi Bey dahil hiç kimsenin haberi yoktu. Sanki yanlarında imiş, duymuş, bu sorgulayıcı ve haddini bilmez üslûptan rahatsız olmuş da, cevap veriyordu.

Kemal Bey'in aklı durmuştu. Ne oraya soru sormak için geldiğini hatırladı ve ne de aklına bir soru geldi. Şüphelerini tuz buz etmeye böylesine mücessem bir imanı görmek bile yetmişti. Her şeyin tarifini isteyen körün, gözü açılınca binlerce sorusu nasıl biterse, içine damlayan iman nuruyla onun da önündeki perdeler kalkmış, soruları bitmişti.

Dışarı çıktıklarında Kemal Bey, sohbetin devamını nasıl dinlediğini de bilmiyor, Hocaefendi'nin o andan itibaren neler dediğini de tam hatırlamıyordu. Sadece aklında, bir aralık kulağına eğilip sessizce “Temizlen, yıkanmadan gezme!” dediği kalmıştı. İki arkadaşını hemen oracıkta kucakladı, onlara gönlünden gele gele teşekkür etti:

– Allah sizden razı olsun, benim hidayetime vesile oldunuz. Ancak sizin bana anlattığınız Bediüzzaman ile şimdi gördüğüm Bediüzzaman arasında Himalayalar kadar fark var.

Çok haklıydı. Onu kendileri kadar, kendi bilgileri, kapasiteleri kadar anlatabilmişlerdi. Her ikisinin de gönlünde hüznün bir dalga gibi dolaştı. Duygulandılar.

Konuşurken kula bile böyle gölge düşürenler, Ezelî Güzel olan Allah'ı anlatırken hakikate gölge düşürmek endişesiyle titremeli diye düşündüler. Şükür ki, o gün ellerinden tutup Rab'lerine döndürdükleri bir insan vardı.

Muallim Kemal, evine gider gitmez yıkandı, abdest aldı. İmanın hazzını yaşıyor, ertesi günü iple çekiyordu. Ne yapıp edecek, yine o huzura gidecek, o iksirleri dinleyip bengisu ırmağında içecekti.

Ertesi gün ilk fırsatta arkadaşlarının yanına gitti. "Arkadaşlar, hemen gidelim!" dedi. İki arkadaş birbirlerine baktılar. Dedikleri gibi olmuş, gelir gelmez teklifini yapmıştı. Zira imanın tadını tadanın, dinlemeden, öğrenmeden, anlatmadan veya zikretmeden durabildiği vaki değildi. İnsanlığın Efendisi'nin (sallallahu aleyhi ve sellem) O'na şahadet etmediği bir anı olmadığı gibi, Hazreti Ebû Bekir'in de, Hazreti Ömer'in de veya Hazreti Ebû Zer gibi, Hazreti Ammâr İbni Yasir gibi bir başka sahabînin de olmamıştı. Susayanı şırıl şırıl akan sudan, aşığı sevdiğinden bahsetmekten alıkoymak mümkün değildi. O gün diller susuyorsa, bu zaaf iman zaafındandı. İman eden adam Rabbinden bahsedilmeyen her mekânda kendisini oksijenini yitirmiş gibi hissederdi. Onun için bekliyor, onun için geleceğini biliyorlardı. Artık önüne dünyalar çıksa onu durduramazdı. Fakat heyhat ki o gün Hocaefendi misafir kabul etmiyordu.

Düşündüler. Kemal Bey hatırına denemeye karar verip evine doğru yürüdüler. Olmazsa, dönerlerdi. Kapıyı tereddütle çaldılar.

Hocaefendi evde yalnızdı. Kapıyı kendisi açtı. İçeri girdiler.

Bu defa Hocaefendi, Hilmi Bey'e de, Hasan Bey'e de elini uzatmadı, öptürmedi. "Safa geldiniz." dedi. Fakat Kemal Bey'i, kolundan tutup içeriye aldı. Başını okşadı. Artık karşısında maddeten ve mânen yıkanmış bir insan vardı. Yanına oturttu. Önüne içinde leblebi ve üzüm olan bir kase koydu. Bir insanın daha dalâletten kurtulmasına, küfrün hayatı cehennem çeviren kirinden arınmasına, Rabbini tanımasına çocuklar gibi seviniyor, "Buyur Kemal'im, ye Kemal'im!" diyerek sürekli Kemal Bey'le ilgileniyordu. O gün iltifatlar Kemal Bey'e idi.

İki arkadaşı, o mânevî iltifattan hissedar olduklarını biliyor, Kemal Bey'in başı okşanırken kendi başlarının da okşandığını hissediyorlardı. Hocaefendi, o gün de onları nasipsiz bırakmadı, iman hakikatlerini delilleriyle anlattı. Her cümlesinin içinde bir delil vardı.

Kemal Bey'in kanaatleri bu görüşmeyle bir kat daha perçinledi. Genç muallim, yeni hayatına Hocaefendi'nin dostu olarak ve yeniden doğuverdi.

Ülkenin yokluğu, yoksulluğu yaşadığı o günlerde, Hocaefendi halkın fakirleri gibi yaşıyordu. Kimse-den bir beklentisi yoktu. Beklenti ve açgözlülük insanı mânevî bir dilenci yapar, başkasının gözüne baktırırdı. Kula muhtaç olmamak için kendisini iktisatla yaşamaya, tat alma kuvvetini şımartmamaya alıştırmıştı. Daru'l-Hikmet'ten aldığı maaştan artırdığı ile yetiniyor, kendi ekmeğini, peynirini, başkasının etine, baklavasına tercih ediyordu. Çalışmak imkânından

mahrum bırakılan gözü tok bir insanın yapabileceği en doğru şey de zaten buydu.

Kendisi ile birlikte sürgün gelen aşiret reisleri ise olabildiğince rahat yaşıyor, yanlarında getirdikleri parayı bol bol harcıyorlardı. Memleketlerinde nasılsa orada da öyleydiler. Hesap yapmadıkları gibi, cömertliğin sınırlarını da zorluyorlardı.

Bir gün Hocaefendi'yi ziyaret ettiklerinde, ona zekâtlarını getirdiklerini söylediler. Hocaefendi almadı. Israr ettiler. Hizmetlerine ve masraflarına destek olmak istiyor, lütufta bulunmuyor, onun hakkı olan zekâtlarını veriyorlardı. Israrları fayda vermedi. O güne kadar olduğu gibi, o gün de Hocaefendi, kimseden bir şey almayacak, menfaatperestliğin din adamlarına da yakıştırıldığı bir çağda nasihatindeki tesiri kırmayacaktı.

– Gerçi param pek azdır. Fakat iktisadım var. Kanaate alışmışım. Ben sizden daha zenginim.

Onların parası, çil çil altınları çoktu, kanaatleri ve iktisatları azdı; Hocaefendi'nin kanaati ve iktisadı çoktu, parası onlardan azdı. İyi niyetlerine dualarla mukabele eden Hocaefendi, gönüllerini incitmeden ve tek kuruş paralarını almadan onları uğurladı.

Aşiret reisleri, ilâhî berekete güvenen o kanaat zenginini zâtın, gerçekten de kendilerinden çok daha zengin olduğunu düşünerek yanından ayrıldılar. Kulun vereceği şeye ihtiyacı olmayan adamdan daha zengin kim vardı?

Mahalleli, Hocaefendi'nin her hâlini takip ediyor, ziyaretçiler komşuların dikkatini çekiyordu. Özellikle

en yakın komşusu olan tek katlı, kireç boyalı, yağma evin delikanlısı onunla tanışıp konuşmayı çok arzuluyordu.

Bir gün ziyaretçilerin peşine takılıp o da içeriye girdi. Menkıbelerini dinlediği bu zât, gerçekten de anlatıldığı gibiydi. O gün Hocaefendi, Ahmet Hamdi ile yakından ilgilendi, muhatap aldı, kıymet verdiğini gösterdi. Ahmet Hamdi de o günden sonra sık sık Hocaefendi'yi ziyaret etti.

Onu görenler, önlerine arkalarına bakmayı akıl etmeye; nereden geldiklerini, nereye gideceklerini düşünmeye başlıyorlardı. Sanki şeytan onun olduğu mekânlardan kaçıyor, sanki bin dilinde bin dil bulunan nefis, bildiği her şeyi unutuyordu. Çünkü o zât, fare gibi bildiği yolların tamamı toprağın altından geçen nefsin zincirlerini kırıyor, insanlara çukurlara düşmemeyi, semâlara kanatlanmayı öğretiyordu. Onun atmosferinde ruh tene, akıl nefse galip geliyor, yemi görenler tuzağı da görüyordu.

Genç Ahmet Hamdi'nin de yüreğine kor, ruhuna iman ışığı düştü. Artık davası için yaşayacağına, davası için çalışacağına kendi kendisine söz veriyor, zehirli ballara uzanıp karın sancısı çekmekten, vicdanında hür olmanın daha büyük bir haz olduğunu anlıyordu. Her kul, onun gibi tam kul olmalıydı.

Evine döndüğünde gördüklerini, duyduklarını annesiyle paylaşıyordu. Babası biraz uzak duruyor, belki endişe ediyor; fakat annesi hep teşvikçi oluyordu. Saf gönlü, kadına, her şey gibi dinin de bilenden, âlimden öğrenileceğini, bir genç için âlimlerin yanına

gitmekten daha hayırlı bir şey olamayacağını söylüyordu.

O salih kadın, pişirdiği çorbadan Hocaefendi'ye de gönderiyor, önünde sıcak bir aş olmasını arzuluyordu.

Oğlunun eline ilk çorba kasesini verdiğiinde, her ikisi de tereddüt yaşamış ve gerçekten de neticede beklenmedik bir şeyle karşılaşmışlardı. Hocaefendi çorbayı ücretini ödemek şartıyla kabul etmiş, Ahmet Hamdi, almamak için direndiyse de, onun karşılıksız bir şey kabul etmediğini öğrenince bu umumî âdete tâbi olmuştu.

Hocaefendi'nin, herkesin dikkatini çeken bir yanı da, onda bir sürgün hâlinin, ezikliğinin, endişesinin olmamasıydı. Sanki oraya bir mürşit, bir hidayet rehberi, Kur'ân hakikatlerinin bir muhafızı ve bir iman bekçisi olarak gelmişti. Sanki o sürgün edilmemiş, yepyeni ve önemli bir vazifeye tayin olmuştu. Öylesi bir heyecanla yaşıyor, öylesi bir heyecanla anlatıyordu. Kendisini sürgün değil, mânevî bir vazifeli olarak gördüğünden olsa gerek, akşamları karakola isbat-ı vücut etmeye de gitmiyor, buna tenezzül etmiyordu. Öz yurdunda yaşatılan böyle kanunsuz bir muameleye tabi olmayacak, sineye çekmeyecekti.

“İspat-ı vücut” a gitmemesine rağmen mahalli idare ona ilişmedi, onu zorlamadı. Faziletini, masumiyetini biliyorlardı. O gitmeyince, görevliler ona gönderildi. Akşamları memurlar evine gidip bakıyor ve dönüyorlardı.

Hocaefendi, sohbetlerinde ezberden konuşuyor, âyetleri, hadisleri, vecizeleri, tarihî hâdiseleri sanki

bin kitabı birden okuyormuş gibi rahat anlatıyordu. Bu durum Ahmet Hamdi'nin dikkatini çekti. Hiçbir şeyi unutmuyor gibiydi. Ona, altı yüz sayfalık coğrafya kitabını bir gecede ezberlediğini söylemişti. Ahmet Hamdi, bu müthiş hafızayı bir kere de kendisi denemek istiyordu. Yoksa rahat edemeyecekti.

Yanına giderken eline Arapça bir kitaptan kopardığı sayfayı da aldı. Hafızasının gücünü, Arapça bilip bilmediğini görecekti. Bir fırsatsını bulup kâğıdı uzattı:

– Bunu okuyabilir misiniz efendim?

Hocaefendi, cevap vermeden kâğıdı eline aldı, şöyle bir baktı.

– Bak bakalım hatırımda kalmış mı?

Ahmet Hamdi'nin hayretten aklı dondu. Hocaefendi, sayfanın tamamını ezberden okuyordu. Eve gittiğinde hâlâ kendi kendisine konuşuyor, “Bu nasıl olur, doğru düzgün bakmadı bile.” diyor, kendi kendine gülüyordu. Sanki bir bakışla koca sayfanın fotoğrafını çekmiş, hafızasına yerleştirmişti.

Hocaefendi, zaman zaman bahçelerde, bağlarda, dağlarda gezintiye çıkıyor, fakat kapıdan dışarı çıktığı, mahallenin daracık sokaklarında yürümeye başladığı andan itibaren gözlerin kendisine çevrilmesinden rahatsız oluyor; bakmayan, görmeyen adamın, görünmek de hoşuna gitmiyordu. Karar verdi, taşınacaktı. Hem artık çevreyi tanımış, gözüne bir yeri kestirmişti.

Mehmet ve Hasan Efendilerle görüştü. Sürgün talebelerinden Abdülvahhab Efendi'ye meseleyi açtı ve sonunda o rutubetli evden Divan Baba tepesinde bulunan

Hacı Abdullah Cami'inin göle bakan hücrelerine yerleşti. Ahmet Hamdiler'le komşuluğu uzun sürmedi.

Küçük cami, çok bakımsızdı. Sanki terk edilmiş, sanki sahipsiz kalmıştı. Kırık dökük tahtaların üzerine birkaç eski kilim atılmış, kimi yerlerine o da yetmemişti. Caminin de bir arkadaşa, bir nöbet bekleyene ihtiyacı var gibiydi.

Hocaefendi'nin yerleştiği dört beş metre karelik odanın zemininde tahta da yoktu. Duvarları badanasız, çamur sıvaydı. Küçük bir penceresi, izbe bir görünümü vardı.

O gidince cami, camiler şenlendi. Artık, Van'da aldığı imamlık ve vâizlik vesikası ile camilerde vaazlar veriyordu. Kâh Delibaba Camii'nin, kâh Hacı Abdullah Camii'nin, kâh Kasaboğlu Camii'nin kürsüsündeydi. Halk, aradığı soruların cevabını onun vaazlarında buluyordu.

Sohbetlerine katılanlar arasında Binbaşı Asım Bey de vardı. Asım Bey, Hocaefendi'yi çok sevmişti. O kadar ki, artık sadık bir hizmetkârı gibiydi. Dersleri hiç kaçırmamaya çalışıyor, çoğunu not alıyordu.

Hocaefendi, bazen kâinatın sırrının ancak imanla çözüleceğini; bazen Allah'ın verdiği şeyleri Allah yolunda kullanıp ölümsüzleştirmeyi; bazen ölümü öldüremeyenlerin, insanın âcizliğine çare bulamayanların, ona yol göstermeye haklarının olmadığını; bazen ibadet etmenin, ibadet etmemekten çok daha kolay ve rahat olduğunu; bazen namaz sermayesinin önemini; bazen insanın gururlanmasındaki çirkinliği ve büyüklük iddiasındaki asılsızlığı; bazen

kulluğun ihmal edilemeyeceğini; bazen duanın esrarını; bazen insanın mahiyetini; bazen kâinatın yaratılış hikmetini; bazen dalâleti hakikat olarak gösterenlerin aldandığı noktaları; bazen kalabalıkların değil hakikatin kıymet ifade ettiğini ve insanın yalnız bile kalsa dosdoğru yoldan ayrılmayacak bir irade ortaya koyması gerektiğini; bazen kâinatı bir kitap gibi okumanın yolunu, bazen tevhit hakikatini vecizeler ve misallerle anlatıyordu.

O konuşurken sanki gaybî bir hazineden hakikat incileri dökülüyordu. Bir insan nasıl hakikati bu kadar berrak görebilir, her meselenin nasıl bu kadar künhüne vâkıf olabilirdi? Dinleyenler, bu misalleri nereden bulduğuna, her mevzu ile ilgili aklına hemen bir misalin nasıl geldiğine şaşıyorlardı.

Sürgünlerden birisi olan Molla Mustafa da bu duruma şaşıyor, medrese tahsili görmüş bir insan olmasına rağmen onun verdiği misallerin emsalini bilmiyor, bu yüksek hakikatleri hangi metotla çıkardığını anlayamıyordu. Hayranlıkla ve minnetle dinlediği bir dersin akabinde bu soruyu sordu:

– Güya biz de âlimiz, sen de âlimsin. Sen bu temsil-leri nereden getiriyorsun?

Hocaefendi, ilme, hikmete ermenin esrarını anlattı. Sır, samimiye söyleniyordu. Samimiyetin emaresi takvaydı; rüzgârla yer değiştirmemek, şartlar ne olursa olsun ahde vefa göstermek, başka yana bakmamaktı.

– İlim gökten inen zembillere benzer. Bu zembillerin merdiveni takvadır. Herkes takvası nispetinde oradan ilmi aldığı gibi, temsilâtı da alır.

Demek, pırlantalar gibi, nazlı hakikatler de temiz sadepler istiyor, zemini temiz olmayan yere inmiyor veya temiz olduğu kadar iniyordu. Hakikat, muttakilere; Allah'tan korkanlara, inciyi değil sultanı tercih edenlere görünüyordu.

Burdur'daki menfi hava kısmen kırılmış, insanlar ilimden, ibadetten bahseder olmuştu. Her geçen gün, birkaç insan daha haramdan, günahattan, yalandan, yanlıştan elini çekiyor, insanın hata yapmaya mahkûm olmadığını, günahın insanın yapısına ters bir çirkinlik olduğunu anlıyordu. Bu durumdan kimileri der-yaya ulaşmış balık gibi memnun, kimileri de kafesteki kuş gibi tedirgindi. Hâlâ bazılarının doğru düşünüp, doğru anlamasına günahları mâniydi.

Zaaflarını, yabancılıklarını söyleyecek, kendilerini suçlayacak değillerdi. Fakat Hocaefendi'de de dillerine dolayabilecekleri bir kusur bulamıyor, ancak "Bırakın şu Kürdü!" diyebiliyorlardı. Tabii kimse onlara itibar etmiyordu. Zira bu sözü söyleyenlerin yaşıntıları, kimlikleri ortadaydı. Ve zaten kimse, o akıl ve vicdan sarhoşlarından doğruya, güzele şahitlik etmelerini de beklemiyordu. Zaten hep öyleydi, burnu pis kokuya alışan, gül kokusundan rahatsızdı.

Onlar çamur atmaya çalışsa da, canı acıyanın boş düşünceye, çalışanın faydasız söze vakti yoktu. Önemli olan hakkın neşredilmesiydi ve dersini ondan alanlar ona çoktan talebe olmuş, bir işin ucundan tutmuşlardı. Binbaşı Asım Efendi bir köşede, Mehmet Efendi bir bahçede, Hasan Efendi bir evde, Abdülvahhab Efendi bir çay ocağında, başkaları

başka yerlerde dersler yapıyor, her mahalleden artık bir rahmet musluğu akıyordu.

Birçok yerde sohbet ve ilim meclisleri kurulmuş olsa da, talebelerin gönlü o muhteşem hakikatlerin, o iksir gibi temsillerin sadece dillerde kalmasına razı değildi. Kayda geçmesini arzuluyor, aldıkları notların derli toplu bir hâle gelmesini istiyorlardı. Hocaefendi'nin de muradı aynıydı, fakat hem kendi hattını pek uygun görmüyor, hem de o, dersini başkalarına değil, nefsi-ne veriyordu. Talebeleri, kendilerinin yazabileceğini, bunun onlar için bir şeref olacağını söylediler. Zaten o güne kadar hep öyle olmuş, Eski Said'in birçok eseri yayınlanmış, o her defasında, bir talebesine "Yaz kardeşim!" demişti. Yine öyle olabilirdi.

Çok geçmeden talebeler muratlarına erdi. Burdur ilinin semâsına hikmet yağmuru indi, havada "Yaz kardeşim!" sözü yankılandı.

Sekiz âyetten süzülen "sekiz ders" nefse söylen-di. İsteyenlerin beraber dinleyebileceği hakikatler kâtipler tarafından kaydedildi. Sekiz dersten başka Arapça dersler de yazıldı. Artık ellerinde uzak hakikatleri akla yaklaştıran, müşkülli çözen bir reçete, bir anahtar vardı.

Cenâb-ı Hak, aktif hizmete bereket lütfetmiş, birkaç insanın samimî gayreti beklenmedik meyveler vermişti. Fakat mânevî hava bozuk, komiteler gayretliydi. Sohbet meclislerinin oluşması, halkın teveccüh göstermesi, Vali'yi her geçen gün biraz daha endişelendiriyordu. Bir sürgünün bu kadar serbest hareket etmesinin başına iş açmasından, ne için tedbir

almadığının sorulmasından korkuyor, bunu birileri sürekli kulağına fısıldıyordu. Vehimler büyüdü, büyüdü. Aklın illeti olan kuruntu, hasta kalplere gerçek gibi göründü. Ortada asayişi ihlâl eden bir durum olmasa da, Hocaefendi'nin oraya gönderiliş sebebi ve dine bakış belliydi.

Vali, telkinlerin de tesiriyle Hocaefendi'nin takibini ve tedbirleri artırdı. Kayıtlar, fişler hazırlandı.

Cemiyeti bir nabız gibi dinleyen Hocaefendi, bu yeni durumun da farkındaydı. Yolundan dönmesinin imkânı olmadığı gibi, kimsenin vehmini tahrik etmenin mânâsı da yoktu. Talebelerini dikkatli olmaları konusunda uyardı, insanları endişeye ve yanlış yorum sevk edecek davranışlardan uzak durmalarını istedi. Hatta Kasapoğlu Camii'ne gittiğinde, namazdan sonra yanına gelen hocalara, öğretmenlere, “Benim yanıma gelmeyin, sonra size zarar verirler!” dedi.

Zaten kimse endişesini dillendirmese de, herkes böyle bir şeyin ihtimal dahilinde olduğunu biliyordu. Demek, korkulan olmuş, birileri yollarının önüne durup kollarını açmıştı.

Gövdeye giren kurtlar rahatsızdı. Altı yedi ayda yapılan onca irşat ve tebliğ faaliyeti ruhlarına taşınmaz bir ağırlık gibi binmiş, ezanı duyunca feryat figan kaçan varlıklar kadar bunalmışlardı. Fitne kol geziyor, vehim ve korku bulaşıcı bir hastalık gibi yayılıyordu.

Valinin ne yapacağını şaşırdığı o günlerde, Genel Kurmay Başkanı Fevzi Çakmak Paşa'nın askerî birlikleri teftiş için Burdur'a geleceği haberi şehre ulaştı. Vali bir parça rahatladı. Bu ziyaret, Bediüzzaman'ın

şehirdeki tesiriyle ilgili kabahatin kendisinde olmadığını söylemenin tam zamanıydı ve bu fırsatı kaçıramazdı.

Paşa'yı büyük bir memnuniyetle karşıladı ve onuruna verdiği yemekte konuyu açtı:

– Bir mâruzatım var paşam!

– Dinliyorum.

– Bediüzzaman hükûmeti tanımıyor. Dinî dersler veriyor.

Paşa, Bediüzzaman'ın faziletini, hiçbir menfi hareketin içinde olmayacağını çok iyi biliyordu. Şark'taki isyana taraftar olmaması, olabilecek büyük hâdiselerin ve felâketlerin önünü kesmişti. Onun için neler olduğunu sormadı. Gayet net ve kati cevap verdi:

– Bediüzzaman'dan zarar gelmez. Ona ilişmeyin, hürmet edin!

Vali, paşanın bu cevabından sonra sözü uzatamazdı. Fakat hiç beklemediği bir karşılık almıştı, şaşkındı. İyi ki, durumu yazılı olarak gerekli kurumlar aracılığıyla merkeze bildiriyordu. Onların muhakkak kendilerince bir tedbirleri olacaktı.

Öyle de oldu, beklediği karar çıktı, Vali derin bir nefes aldı. Hocaefendi, Isparta'ya gönderilecek, Burdurluların üzerine ocak ayının soğuk bir gününde çığ gibi bir haber düşecekti.

Haber, fısıltı hâlinde kulaktan kulağa yayıldı, yürekleri dondurdu. İnanmak istemediler. “Dedikodu” dediler. Çünkü ondan bu kadar kısa bir sürede ayrılmayı hiç hesap etmemişlerdi. Daha getirileli sekiz

buçuk ay ancak olmuşken, bir başka yere nasıl sürgün giderdi? Bu nasıl bir şey, bu ne acımasız muameleydi? Yetim kalmış gibi, yardan ayrı düşmüş gibi olur, bu büyük yaraya çare bulamaz, onun yokluğunu hep hissederdilerdi.

Fakat konuşulanlar gerçektir. Bunu, karın yolları kapattığı bir günde, Hocaefendi'nin yollara düşürülmesiyle anladılar.

Halk, tarifsiz bir heyecan ve hüznle sokaklara döktü. Buz gibi havayı hissetmiyor, kara, kışa aldırıyorlardı. HacıAbdullah Camii'nden, Paşa Köprüsü'ne kadar yolun iki tarafı insanlarla doldu.

Hocaefendi, aralarından iri adımlarla, ağır ağır yürüdü. İki elini birden havaya kaldırdı, uğurlamaya gelenlere "Allahısmarladık!" dedi. Yanaklardan süzülen yaş, ne kadar sevildiğinin şahidiydi. Ardından uzun süre bakakaldılar. Evet, gidiyordu ve bir daha dönmeyecekti.

Tabiatın teneşire yatırıldığı günlerde, ruhları da teneşire yatırılmış gibi oldu; mahzun, mükedder evlerine döndüler. Hocaefendi, mânevî çeşmeler kurduğu sokakları birer birer geçip ufukta gördüğü ışığa doğru yolculuğuna devam etti.

Isparta'ya İlk Adım

İradeler külli iradeye boyun eğmiş, kader hükmünü vermişti. Gülü, halısı ve meyveleriyle bilinen mübarek mekân, Hazret'in yeni irşat mescidi olacaktı.

Isparta, onu, bülbül sesine hasret bir bahçe gibi karşıladı. Eskiden Mekke'ye, Medine'ye gidenler, oradan Âl-i Beyt torunlarıyla gelir, bu bütün Isparta'ya sevinç verir, bereket getirirdi. Isparta ondan ötürü bülbül görmeye âşına, Isparta onun için taşıyla toprağıyla mübarekti. Isparta'da Medine kokusu, Medine'nin gülünün bereket ve güzelliği vardı.

Toz, tuz ve kar bulutları birbirine karıştığından bir süredir çorak; toz, tuz ve kar istilâ ettiğiinden bir süredir bülbüllerden mahrumdu. Fakat vefalı dost, o vefalı insanlara bülbüllerin en güzellerinden birisini gönderiyor, o, baharın ilk habercisi gibi geliyordu.

Müftü Tahsin Efendi, Hocaefendi'nin Isparta'ya getirildiğini duyar duymaz hükûmet konağına koştu. Bir Hocaefendi'yi karakolda sahipsiz ve yalnız bırakmak istemiyor, cetlerinden miras kalan alışkanlık onu hükûmet konağına doğru koştururken yine Âl-i Beyt'ten birisine doğru koştuğunu biliyordu.

Hükûmet konağının kapısındaki bekçiye geliş sebebini söyledi:

- Hocaefendiyi göreceğim.
- Hangi Hocaefendi’yi, hocam?
- Yeni getirilen sürgünü.
- Tanır mısınız?
- Tanımam!
- Üst katta hocam, çık sor, inşallah görüştürürler.

Hükûmet konağının ikinci katına çıktı. Oradaki bekçiye de aynı şeyleri söyledi.

- Müftü Efendi, sen biraz bekle, dedi yaşlı bekçi.

Özel idare müdürünün odasına girdi, durumu anlattı. Vali Bey, odasında birkaç müdür ve komutanla durumu görüşüyor, Hocaefendi’ye bir adres arıyorlardı. Çözüm ayaklarına gelmişti.

- Müftü Efendi çok beklemeden, bekçi geri döndü.

- Buyur Hocam.

Tahsin Efendi, bekçiyi takip etti. İşte şöhretini duyduğu, gıyaben sevdiği zâtlâ karşı karşıyaydı.

Kendini tanıttı. “Hoş geldiniz!” dedi. Kabul buyurursa, kendilerini misafir etmenin şahsı ve ailesi için bir şeref olacağını söyledi. Dilerse medresede de kalabilirdi. Tahsin Efendi, medreselerin mülkiyeti satılırken, kendilerine ait medreseyi oğlu Sadık Hoca adına satın almıştı.

Kimsenin minneti altında kalmak, kimseye yük olmak istemeyen Hocaefendi, onun ısrarlı davetine olumlu cevap verdi. Hayatını bir mescitte, bir

medresede yaşar gibi yaşayan adam, yine medresede kalacaktı.

Birlikte hükümet konağından ayrıldılar. Hocaefendi, kara, yokuşa aldırmadan ilerliyor, fevkalâde mütevekkil görünüyordu. Rabbi onu yalnız bırakmıyor, Rabbi bir beldeye ayak bastığı anda ona yardım edecek birilerini gönderiyordu.

Kışta bahar yaratan, o sopsoguk günlerde, sıcacık bir zemin hazırlamıştı. Onlar yolda yürürken tarihî medresenin sobası harıl harıl yanıyordu.

Hocaefendi, mevsim kış olsa da, bağları, bahçeleri, ovaları görmüş, böyle bir memleketin perişan hâlini yadırgamış, üzülmüştü. Yamalı elbiselerden, yırtık çarıklardan, ayakta durmaya mecalsiz dam evlerden fakirlik dökülüyordu. Müftü Efendi, “Halkımız fakirdir!” dedi. Sanki rahmet kesilmişti göklerden... Sebebini o da bilemiyordu.

Bediüzzaman Hazretleri'nin, Isparta'ya getirildiği ve Tahsin Efendi'nin medresesine yerleştiği haberi kısa zamanda kulaktan kulağa yayıldı. O bir yere gidince, irşat ve tebliğ de gidiyor, o gidince ilim meclislerinin mânevî halkası kuruluyordu.

Tutunduğu dalı tutuşturan bülbül haftada iki gün ziyaretçilerine sohbet etmeye başladı. Gönlündeki minnet ve şükran ateşinin kıvılcımlarını sinelere atıyor, gül yaprakları gibi kuruyup dağılanlar, onu görünce damarlarına kan geldiğini, can dolduğunu hissediyordu.

Isparta'daki sohbetlerinin mevzusu da Burdur'dakilerle aynıydı. Yine temsillerle konuşuyor, yine uzak

hakikatleri akla yaklaştırıyor, yine müşkülleri hallediyor, yine sırlı incileri gün yüzüne çıkarıyor; yine iman, ibadet ve takva üzerinde duruyordu. Bu temel meseleleri her şeyden önemli görüyor, insanların saman çöpü gibi sağa sola savrulmaması için temelin sağlam olması gerektiğine inanıyordu.

Şeyh Mustafa Efendi, Isparta'nın sevilen, ilmine, faziletine hürmet edilen insanlarından biriydi. Hocaefendi'nin Isparta'ya getirildiğini ve medresede kalmaya başladığını duymuş, Tahsin Efendi'yi bu asil ve kahramanca davranışından ötürü takdir etmişti. Dindar olduğu için sıkıntı yaşayanın, elbette aynı dine inandığını söyleyenler yardımına koşmalı, derdine ortak olmalıydı. Hiçbir şey yapamayan beraber oturup ağlayacak kadar vefa göstermeliydi.

Duyar duymaz hazırlandı. Oğlu Mehmet Zühdü ile Hocaefendi'nin ziyaretine gitti. Gördüğü durumdan Tahsin Efendi adına bir kez daha hoşnut oldu. Tahsin Efendi, bütün aile efradıyla Hocaefendi'nin hizmetine girmiş gibiydi. Oğlu Sadık, gelenleri karşılıyor, Hocaefendi'ye bildiriyor, kabul edilirlse odasına alıyordu. Hocaefendi'nin olduğu yer, disiplin, tertip ve düzen kazanıyordu.

Onlara da medresenin kapısını Sadık Bey açmış ve kısa bir süre beklettikten sonra, Hocaefendi'nin odasına almıştı. Hocaefendi, Mustafa Efendi'nin ziyaretinden fevkalâde hoşnut oldu. "Safa geldiniz." dedi. Mehmet Zühdü'ye de özel ilgi gösterip iltifat etti.

Hocaefendi konuştuğça Şeyh Efendi coşuyor, o coştuğça Hocaefendi çağlıyordu. Âdeta ilim ve

hikmet, deryadan altın kaselerle geliyor, dinleyenlerin gönlüne boşalıyor, Hocaefendi perdeyi açmış, sonsuzluk âlemine bakıyordu. Sanki ellerinden tutup onları da aynı ufka çıkarmış, aynı yerden baktırmıştı. Şeyh Efendi bu inanılmaz ufuk, ilim ve vera karşısında âdeta büyüledi. Anlatılanları, kıpırdamadan, müthiş bir edeple dinledi. Elleri hep dizlerindeydi.

Bir müddet sonra müsaade isteyip huzurundan çıktılar. Tahsin Efendi de, oğlu Mehmet Zühdü de Şeyh Efendi'nin kanaatini merak ediyordu. Çünkü onun bakışı önemliydi. Çünkü o ilmin penceresinden bakıyor, çünkü onun terazisi nefis hesabına değil, hayır ve adalet adına tartıyordu. Vâkıa ne düşündüğü hâlinden belliydi. Fakat kelimelere dökse, hissiyatını paylaşırsa çok daha hoş olacak, söz hâlle kıymet kazanacaktı.

Şeyh Efendi, düşüncelerini bir sır veriyormuş gibi anlattı. Çok açık ve tereddütsüz konuştu. Kendi ilminin Hocaefendi'nin ilmi yanında hiç kaldığını çekinmeden itiraf ettikten sonra:

– Taftazânîler, Fahrüddin-i Râzîler birer çeşme iseler, bu zât bir denizdir, dedi.

Şeyh Mustafa Efendi ne dediğini biliyordu. Taftazânî Hazretleri, eserleri asırlardır medreselerin temel kitapları arasında okutulan belâğat, mantık, tasavvuf, kelâm ve fıkıh âlimi; Fahrüddin-i Râzî Hazretleri ise, tefsirde, fıkıhta, kelâmında, usûl-ü fıkıhta has bir yere sahip olduğu kadar, fizik, matematik, kimya, astronomi, tıp sahasında da söz sahibiydi. Özellikle dirayet tefsiri olarak bilinen Tefsir-i Kebîr'i ilim erbabının müracaat ettiği kaynak eserlerdendi.

Mustafa Efendi, Hocaefendi'nin meseleleri o güne kadar hiç olmadığı kadar net gördüğünü ve gösterdiğini anlamış, en zor günlere, en mümtaz bir peygamber talebesinin düşüğünü fark etmişti. Zaten bunu anlamak için çok fazla zamana ihtiyaç yoktu. Var olan fark ediliyordu.

Şeyh Efendi, çok iyi anladığı gibi, çok da güzel anlatmıştı. Toprak o güne kadar öyle bir ayağı çok az öpmüş, güneş öyle güzel bir başa çok az doğmuş, sonsuzluk kervanının altın halkası, çok mühim bir vazifeyle gönderildiği için o güne bırakılmıştı. Şeyh Mustafa Efendi de böyle düşündükten sonra, kimsenin üzerine söyleyeceği başka bir söz olamazdı.

Hocaefendi'nin ilmi, fazileti; şeyhlerin, âlimlerin, müftülerin ona olan ilgisi kulaktan kulağa yayılıyor, medrese kabul saatlerinde tıklım tıklım doluyordu. Şehrin önde gelen ailelerinin büyükleri ve devlet memurları da artık o meclisin müdavimi olmuştu.

Hocaefendi'nin, kime, ne zaman, ne kadar ilgi göstereceği belli olmuyordu. Önemli görülen bir insanla hiç ilgilenmediği oluyor, halkın çok da itibar etmediği birisine çok fazla ilgi gösterip “Safa geldin kardeşim, safa geldin kardeşim.” diyerek ayakta karşılıyordu. Kim bilir, kimde, neler görüyor, kimi, neye hazırlıyordu.

Tenekeci Mehmet de, Hocaefendi'nin özel ilgisine mazhar olanlardandı. Bu ilginin sebebini kendisi de anlayamamış, mütevaziliğinden üzerine alınmamış, onun takdirine vermişti.

Hattattı. Isparta'nın birçok camisinde, özellikle Ulu Cami'de onun yazıları, süslemeleri vardı. Müftü

Efendi'nin oğlu Sadık'la arkadaşlıklar. Hocaefendi'yi onun vesilesiyle ve onunla birlikte ziyaret etti.

Dışarı ne kadar soğuksa, onun atmosferi de o kadar sıcaktı, ruha huzur veriyordu. Müftü Efendi, onu takdim etti.

– Efendim, Mehmet Efendi hattattır, yazılarıyla çok hizmet ediyor, camileri süslüyor.

Oda kalabalıktı. Hocaefendi, bu takdime “Maşallah, maşallah!” diye mukabelede bulundu, başını okşadı ve “Hususi gel, konuşalım.” dedi. Bunun mânâsı, “Sen, misafir kabul etmediğim günlerde de gelebilirsin.” demektir.

Mehmet Efendi de bu ilgiden çok memnun oldu. Gönlü fethedilmişti. O gün oradan ayrılmadan, Hocaefendi'nin hangi günlerde ve saatlerde ziyaretçi kabul ettiğini öğrendi.

Birkaç gün sonra yanına imam Hacı Rıza Efendi'yi de alıp kapısını çaldı. İçerisi yine kalabalıktı. Hocaefendi onu görünce, “Neredesin kardeşim, ben sana hususi gel demiştim.” dedi. Mehmet Efendi, mahcup oldu. Gördüğü iltifatın sevincinden olsa gerek, hususi ziyareti ihmal etmiş, yapması gerekeni anlayamamıştı. O günden sonra artık fırsat bulduğunda Hocaefendi'yi ziyaret etti. Hatta bir gün Hocaefendi'yi Ulu Cami'ye götürdü, yaptığı süslemeleri gösterdi. Hocaefendi, ona, kendi yazdığı yazıları okutup, dinledi.

Hocaefendi'nin Isparta'yı sevdiği, sanki oralı imiş gibi çabuk ısındığı, her hâlden belli oluyor, Mehmet Efendi, bunu çok açık hissediyordu. Bu

düşünceler aklına geldiğinde Hocaefendi, ona, “Bana vaktiyle mânen, “Sen Isparta’ya git.” denmişti. Isparit namında bizim nahiyemiz vardı. Ben orası zannetmiştim. Yanlış anlamışım. Benim vatan-ı aslim bu Isparta’daymış.” demişti. Evet, Hocaefendi Isparta’yı, Ispartalılar Hocaefendi’yi çok sevmiştir.

Zaten Ispartalıların kulaklarında her zaman dedelerinden kalan meşhur bir nasihat vardı. “Bir mürşid-i kâmile intisap etmek için ayağınıza çarık giyin, altı aylık yola gidin.” derlerdi. Onlar niyetlerini öyle tutmuş, Cenâb-ı Hak, kâmil mürşidini onların yanına göndermişti.

Alev soluklu adamın gönüllerdeki buzu orada da eritmesi, insanların yüzünü göklere çevirmesi, dine, dindara kastedenleri rahatsız etti. Yol göstermesine de, sevilmesine de tahammülleri yoktu.

Bu adam, toprağın bağrına yerleşip semâya doğru uzanan ekin gibi, eğildiği yerden doğruluyor, bu adam, insanı deli ediyordu. Hemen karşı faaliyetlere hız verildi, ifsat şebekeleri halkın arasına salındı. Karanlık kuyuları andıran ağızlardan akılları bulandıracak sözler döküldü.

Korku damarının bir kez daha tahrik edildiği, kalpleri bir kez daha vehimlerin kemirdiği aynı günlerde, gazeteler, irtica ile mücadelenin kararlılıkla sürdürüldüğünden dem vuruyor, idam haberleri manşetleri dolduruyordu. Artık Hocaefendi’ye, “Bu durumu hükûmet hoş görmez!” diyenler, “Biraz dikkat etmeniz!” diye tavsiyede bulunanlar vardı.

Sonunda yeni bir karar çıktı ve şehre geldiği günden

beri Hocaefendi ile ilgili gelişmeleri merkeze aktaran Vali Ekrem Bey'e bu karar bildirildi.

Yolsuz, izsiz, ücra bir yere gönderilmezse bu adam durmayacak, durdurulamayacaktı. Gönderildiği yerde de herkes ondan uzak tutulmalı, "Kürt" olduğu, isyan ettiği söylenmeliydi. Küçük yerde kimseye ulaşamaz, ulaşsa bile kimse onun ne dediğini de, neyi kastettiğini de anlayamazdı. Böyle bir yerde çalışmaz, para kazanamaz, canının derdine düşer, perişan bir hâlde ölür, giderdi.

Valiliğe yeni emir ulaştığında, Hocaefendi Isparta'ya geleli yirmi beş gün kadar ancak olmuştu. Kuş uçmaz, kervan geçmez yer, kararı verenlere göre Isparta'nın Barla nahiyesiydi. Onu insanlardan ve dünyadan uzak tutmak için gölün arkasındaki bu küçük nahiyeden daha elverişli bir yer olamazdı.

Kâinatın çarkı şaşmaz bir saat gibi işledi ve yine dizelere yorgunluk, kıra gölge, toprağa yaprak, suya karanlık, ufka ayrılık düştü.

Barla

Rüzgâr yelkenleri şişiriyor, gemiciler kürekleri çekiyor, başını bir gayeye satan kahraman, göllerle, dağlarla yoldaş olmuş ilerliyordu. Nasıl olsa taşınacak bir kuru başı, bir çıkınlık malı vardı ve yalnız geldiği dünyadan yalnız ayrılacaktı. Veranın ufkuna, ötenin ötesine bakıyor, bir ayağı yerdeyken, diğer ayağı mânâ âlemlerinde dolaşıyordu.

Jandarma Şevket yine hayaline binmiş, yine dalıp gitmişti. Kâh köyünde, kâh karakolda, kâh gelecekteydi. Düşleri, düşünceleri vardı. Askerlik onu bir kat daha düşünceli yapmış, hayali orada bir kat daha genişlemiş, hayatını, o güne kadar yaşadıklarını düşünme fırsatı bulmuştu. Teknede giderken de insan kendisini hayalin kollarına bırakmazsa nerede bırakır, yosun tutmuş hatıralarla orada yüzleşmezse, başka hangi gün, nerede yüzleşirdi? Hele bir de askerken, hele bir de gurbetteyken... Jandarma Şevket için hayal âlemi, maddî âlemden geniş, Hocaefendi için mânevî âlemden dardı.

Hocaefendi'nin hareketlenmesiyle teknedekiler bir anda kendine geldi. Şevket yerinden kalktı. Hazret, "Namaz kılacağım!" dedi, teknenin kibleye doğru çevrilmesini, sabit tutulmasını istedi.

Başka birisi bu sözü söylese ne Kayıkçı Mehmet, ne de diğerleri dinlerdi. “Kıyıya çıkınca kılırsın!” derler, belki de “Kaza kılırsın.” diye akıl verirlerdi. Ona itiraz dillerinden dökülmediği gibi gönüllerinden de geçmedi. Anlamışlardı, gökten ateş yağsa o adam elini kaldıracak, namazına duracaktı.

Teknenin önü kibleye çevrildi. Hocaefendi, kendisini beklerken yemeleri için biraz evvel Şevket’e aldıracağı üzümünden ve sepetinden çıkardığı pestilden verdi, teknenin önündeki düzlüğe çıktı. Onlar Hocaefendi’nin ikramını yerken, Hocaefendi namaza durdu.

Pestili henüz yeni ısırılmışlardı ki, bir anda yürekleri ürperdi. Hocaefendi öyle bir tekbir almış, öyle bir “Allahu ekber!” demişti ki, bu tekbir onları sarsmaya yetmişti. Hayatlarında hiç öyle bir tekbir de duymamış, hiç öyle bir namaza duruş da görmemişlerdi. Bağırma- mıştı hâlbuki... Sanki göklerin kapıları açılmış, sanki “En büyük Allah’tır!” hükmüne etraftaki canlı cansız varlıklar iştirak etmişti. Sanki o tekbiri sadece şahsı adına değil, umum adına almıştı ve güneşten, suyun kabarcıklarına kadar her şeyin O’na itaat ettiğini, minnetle, şükürle vazifesini yaptığını Rabbine söyleyecekti. Kayıktakiler birbirlerine baktı, gözleri ile konuştular. Hayır, bu hoca, bildikleri hocalar gibi değildi.

Huşu ve huzur içerisinde, küçüldükçe küçülerek kıyamda duruşunu, nefsinin boynunu vurur gibi iki büklüm rükûa gidişini, doğrulup, semâdaki, arzda- ki, bilinir bilinmez her yerdeki varlıklar adına hamd edişini, yeryüzündeki başlar adedince secdeye kapanışını, iki secde arasında af, merhamet, rızık, hidayet

ve afiyet dileyişini, kâinatın zerrelere sayısınca tahiyatı Rabbine takdim edişini seyrettiler. Böyle kılınan namazdan daha güzel bir şey olamazdı. Ve o günlerde koparılan insanlık çapındaki fırtınanın önünde böyle bir namazdan başka bir şey duramazdı. Anlamasalar da bir deruni mânâyâ bakar gibi bakıyor, derslerini gözleriyle duyar gibi alıyorlardı.

Pestilin ve üzümün tadı enfesti. Hocaefendi namazını bitirene kadar onlar da ellerindekini bitirdiler.

Selâm verdikten sonra onlara döndü. Şefkatle bakıyor, gözleriyle teşekkür ediyordu. Zaten, o bir nezaket âbidesiydi.

– Beli kardeşim, zahmet ettiniz.

O, kendisine yakışanı yapmış, “zahmet ettiniz” demişti, ama sorulsa, bu yolculuk onlar için zahmet değil, tam bir saadetti.

Tekrar harekete geçtiler. Hava biraz daha soğumuş, rüzgârın tesiri biraz daha artmıştı. Bir müddet sonra İlema iskelesine yanaştılar. Sahilde beyaz köpükler ve uzun bir kumsal vardı. İskelede korucu Burhan dolaşıyordu.

Önce Şamlıların Mustafa, ardından Şevket tekneden indi. Hocaefendi'nin sepetini aldı. Hocaefendi, seri bir hamleyle, yardıma ihtiyaç duymadan tekneden iskeleye atladı.

Jandarma Şevket, korucuya seslendi ve Hocaefendi'nin sepetini koşup gelen korucunun merkebine yükledi. O anda sepete bir kez daha gözü ilişti. Görünen sadece çay demliği, birkaç bardak ve seccadeydi.

Kur'ân'ını daima elinde tutuyordu. Dünyadan bu kadar cık bir Şeye razı olan adamı, dünyalıkları dünyalar kadar olanlar, dünyaya sığmaz etmişlerdi. Kendi yabancıklarını hatırlatan bir tek ferde bile tahammüleri yoktu.

Tekneyi kenara iyice yaklaştıran Kayıkçı Mehmet de sahile çıktı. Biraz soluklanıp geri döneceklerdi. O esnada çalılıkların dibinde bir hareketlenme oldu. Bir Şeyler vardı, ama dallar ve gölgeler ne olduğunu anlamalarına mâniydi. Dikkat ettiler. Patikaların arasında kocaman kocaman keklikler sekiyor ve pırıl pırıl tüyleriyle, benekli desenleriyle olağanüstü güzel görünüyorlardı.

Kayıkçı Mehmet hemen korucunun tüfeğine uzandı. Bu fırsat kaçmazdı. Hocaefendi mâni oldu.

– Şimdi bahar yakındır. Bunların yavrulama mevsimidir, yazıktır. Beni dinlerseniz vazgeçin.

Hocaefendi'yi dinlememek ellerinden gelmezdi. Mehmet, korucuya tüfeğini uzattı. Geceye kalmak, gecikmek istemiyorlardı. Vedalaştılar. Bu ayrılığa da, böyle bir zâtın yaşadıklarına da üzölmüşlerdi. Sahilden uzaklaşırken dönüp dönüp Hocaefendi'ye baktılar.

Jandarma Şevket, tüfeğini sol omzuna asıp Hocaefendi'nin sol koluna girmişti. Yol, sahilden İlema'ya doğru her adımda dikleşiyor, onlar yavaş yavaş yürüyordu. Kayıktakiler Şaşkınlıkla birbirlerine gökyüzünü işaret ettiler. Biraz evvel gördükleri keklikler halalanmış, onları takip ediyordu. Sanki Hocaefendi'yi karşılamaya gelmişlerdi ve sanki ona “Hoş geldin!” diyorlardı.

Barla, buldukları yerin sağ çaprazında, dağların arasında kalmıştı. Bahçelerin arasından, çamurlu, taşlı yollardan ilerlediler. Elma ağaçlarının, kiraz ağaçlarının, armut ağaçlarının yanlarından geçtiler. Birkaç yüz metre sonra İlema köyünün evleri göründü. Sol yanlarında, etrafı duvarla çevrili bir yadır, yadırın başında nöbet bekler gibi göklere doğru uzanan iki büyük ardıç ağacı vardı.

Burhan, “Karaca Ahmet Sultan” diye bilinen bir zâtın kabri olduğunu söyledi ve bildiklerini anlattı. Karaca Ahmet türbesinin üzeri birkaç defa kapatılmak istenmiş, çatı yapılmış, fakat her defasında çatı ertesi gün tekrar yıkılmıştı. Köylüler, “Merhum üzerinde çatı istemiyor.” diye düşünmüşlerdi. Hocaefendi, kabrin yanından dualar okuyarak geçti.

Şimdi artık İlema köyünün altında, Barla’ya doğru uzanan toprak yoldaydılar. Yol uzun, yol yorucuydu. Buna rağmen Hocaefendi gayet rahat yürüyor, yollara, dağlara alışkın görünüyordu. Jandarma Şevket, o güne kadar onun kendisine hep yüksek yerleri, tabî mekânları mesken tuttuğunu bilmiyordu.

Tepe iniyor, tepe çıkıyor, küçük kıvrımlardan geçiyor, adım adım Barla’ya yaklaşıyorlardı. Çevrede her türden ağaç vardı. Adım başı yollarına ya bir dut, ya bir badem, ya bir nar, ya bir söğüt, ya bir erik, ya bir iğde, ya bir kaysı, ya bir kiraz, ya bir incir, ya bir elma, ya bir armut, ya bir çınar, ya bir akasya, ya bir meltem, ya bir alıç, ya bir kuşburnu çıkıyordu. Kim bilir yapraklarla süslenmiş, çiçeklerini açmış, meyveye durmuş olsalardı, teşrifatçılığını keklıkların yaptığı o ağır misafiri nasıl

güzel tebessümlerle ve büyüleyen kokularla karşılayacak, belki de onu süslü urbalarıyla resmigeçit yapar gibi selâmlayacaklardı. Buna rağmen dallarına konan serçeler, bülbüller, kanaryalar, onların dili oluyor, en tatlı ses ve şarkılarıyla ona “Hoş geldin.” diyorlardı.

Bir mânâ bahçivânı için Barla gibi korunmuş bir diyardan daha müsait yer olamazdı. Buna bağrında hemen her rengi, her meyveyi barındıran toprağı, buna her fısıltıyı ve kokuyu adresine taşıyacak tatlı rüzgârı, buna ufukları engin denizi, buna göklerle kucaklaşan dağı şahitti. Ona mezarlık seçenler, onu “ölsün” diye gönderenler, Rahmet-i Sonsuz’un kışta bahar yarattığını, dilediğine kabri saray, dilediğine sarayı kabir yaptığını bilmiyorlardı.

Baharları kış, kışları bahar takip ediyor; kimi gidiyor, kimi geliyordu. İki yıl kadar önce Rumların Barla’yı terk ettiği yoldan, şimdi Hocaefendi Barla’ya giriyordu. Belki de bu bile, zamanın âhirinde, bütün anlayış ve inançların, yeryüzünü hak dine terk edeceğine dair küçük bir müjdeydi. Barla’daki Rumlar, Kurtuluş Savaşı’ndaki mübadele anlaşmasının gereği olarak Yunanistan’a göç etmişlerdi.

Nihayet Barla deresinin karşı yamacına ulaştı, orada bir parça soluklandılar. Hocaefendi, Barla’nın umumî manzarasına baktı. Nahiye o tepeden çok şirin görünüyordu.

Uzaktan sadece bir minare seçilebilse de, Barla’nın altı tane camisi vardı. Yokuşbaşı Mescidi girişteydi, minaresi yoktu. Küçüktü, dikdörtgen bir oda şeklinde inşa edilmişti. Yaklaşık yüz, yüz elli metre ilerisinde

Muş Mescidi vardı. Fakat o, yıkık döküktü, kullanılmıyordu. Muş Mescidi'nin yukarısında, Barla'nın merkezinde Çeşnigir Paşa Camii vardı.

Çeşnigir Sinan Paşa, Barla'yı fethederek Osmanlı topraklarına katan kişiydi. Paşa, arkadaşı Göçeri Paşa ile birlikte, geceleyin, koyunları, boynuzlarına mum bağlayarak Paşakayası'ndan aşağıya sürmüş, düşman askerleri üzerlerine gelen ışıkları ordu zannederek kaçmıştı. Cami, fetihten sonra yaptırılmış, minaresi renkli tuğlalarla örülmüştü.

Göçeri Paşa Camii, Pazar mahallesindeydi. Barla'nın fethinden sonra Göçeri Paşa tarafından kiliseden camiye dönüştürüldüğü için onun adını almıştı. Pazar Camii de denirdi.

Rum mahallesi, Göçeri Paşa Camii'nin karşı yamacındaydı. Mahalledeki evler, Rumlar nahiyeyi terk ettikten sonra bakımsızlıktan yıkılmış, bazıları tamamen kaybolup giderken, bazılarının sadece birkaç duvarı ayakta kalmıştı.

Zamanın kudretli ağalarından Ahmet Ağa tarafından kiliseden çevrilen camiın adı ise Akahmet Ağa Camii olmuş, o günden sonra da mahallenin adı Akmescit mahallesi olarak anılmıştı.

Başmahalle Camii, Barla'nın en üst mahallesindeki caminin adıydı. Mahalle sırtını Öğlen Taşına doğru dayamıştı.

Camilerin önünde kocaman çınar ağaçları vardı. En yaşlısı Yokuşbaşı'ndaki çınardı. Akmescit Camii'nin yanındaki çınar da oldukça yaşlıydı, iki yüz yaşından

fazlaydı. Her caminin önünde gürül gürül çeşmeler akıyordu.

Uzaktan görünen ve beldeye ayrı bir güzellik veren minare Çeşnigir Paşa Camii'ne aitti.

Yamaçtan dereye doğru indiler. Yağmur ve kar sularının karıştığı Barla deresi bulanıktı. Romalılar döneminden kalan tarihi taş köprüünün üzerinden karşıya geçip dere boyunca uzayan patika yoldan ilerlemeye devam ettiler. Yolun kenarındaki sırtlar badem ağaçlarıyla doluydu. Yürüdüler, yürüdüler.

Akşam olmak üzereydi. Yol, derenin kenarından yukarıya doğru bir kavis yapmış ve evlerin arasından Yokuşbaşı mahallesi'ne çıkmıştı. Çatısız damların arasından, taşlı yollardan geçtiler. Bir saatlik yürüyüşten sonra Akmesid'in yanındaki karakol binasına ulaşmışlardı. Onları nahiye müdürü Bahri Bey ile karakol komutanı karşıladı. Hocaefendi'ye oturması için yer gösterdiler. Jandarma Şevket, elindeki teslim tutanaklarını imzalattı.

O geceyi Hocaefendi de, Jandarma Şevket de karakolda geçirdi. Ertesi gün Şevket, Eğirdir'e dönmek için Hocaefendi'den ayrıldı. Bu gerçek bir ayrılık oldu Şevket için... Belki de, sadece bir sürgünü, birkaç saatlik bir yola götürmekten ibaret olan bu küçük hâdiseyi hiçbir zaman unutamayacaktı.

Karakol komutanı, Hocaefendi'nin dilini bir türlü anlayamıyor, onun bir an evvel karakoldan gitmesini istiyordu. Küçük bir nahiyeye böyle meşhur bir zâtın gönderilmesinden pek de hoşnut olmamıştı.

Macaristan göçmenlerinden Muhacir Hafız Ahmed'in kapısı korucu tarafından çalındığında, onun hiçbir şeyden haberi yoktu. Korucu, kapıdan seslenmiş:

– Müdür Bey ile komutan seni istiyor, demişti.

Emine Hanım, bu vakitsiz davetin hikmetini, eşi, yanında Hocaefendi ile birlikte dönünce anladı.

Nahiye müdürü ile komutan düşünmüş, en doğru yolun onu Muhacir Hafız'a emanet etmek olduğunda karar kılmışlardı. Şimdilik onun misafiri olur ve daha sonra ya o, ya kendileri bir hâl çaresi düşünürlerdiler.

Muhacir Hafız, onların bu teklifini memnuniyetle kabul etti. Komutan onun dilinden anlamasa da, anlayan birileri vardı. Zor durumda kalan böyle bir zâta yardımcı olmak, hem şeref, hem vazifeydi.

Ahmet Efendi'nin evi Yokuş Başı mahallesinde, caminin otuz kırk metre kadar ilerisinde, yolun kıvrım yaptığı köşenin aşağı tarafındaydı. Önü, Barla dere-sine bakıyordu. Ev, çamur ve ahşap karışımı bir evdi. Duvarları tahtalarla kaplanmış, aralara kalaslar yerleştirilmişti.

Hocaefendi, çok az konuşuyor, belki de insanlara yük olmanın ezikliğini, hicranını yaşıyordu. İstemeden bu durum başına gelmiş, istemeden çektiği meşakkate başkalarını da ortak etmişti.

Muhacir Hafız, Hocaefendi rahat abdest alsın, ibadetini rahatça yapsın diye ona hususi bir oda tahsis etti. Hocaefendi, gösterilen odaya geçti, bir kenara oturdu. Gecelerin kaç saat olduğunu o günlerde ona

sormak lâzımdı. Her şeyi yapanların sığıdığı dünyaya, içi dışına çevrilse utanılacak bir şeyi olmayan adam sığmamıştı.

Yemek getirildiğinde birkaç kaşık ancak aldı ve sonra yine ibadetine döndü, yine Rabbiyle baş başa kaldı. Ev sahipleri, o gece kaçta yatıp kaçta kalktığını hiç anlayamadılar. Sadece gecelerini ibadetle geçirdiğini fark edebilmişlerdi.

Muhacir Hafız, bir yandan Yokuşbaşı Mescidi'nde imamlık yaparken diğer yandan da ticaretle meşgul oluyor, evinin bir odasını bakkal olarak işletiyordu. Barla'nın sevilen, sayılan simalarındandı. Geniş siması, uzun denilebilecek gür sakalları, şefkatli ve sevecen bakışları insana güven veriyordu. Hocaefendi'den dört yaş küçüktü, kırk altı yaşındaydı.

O hane de, Emine Hanım da misafire alışkındı. Yerli halk, bu fedakâr ve faziletli zâtın sık sık ziyaretine gider, dışardan gelen misafirler onda kalmayı tercih ederdi. Şimdi haneleri bir kat daha şen, bir kat daha gülşendi. Köylüler sürgün hocayı merak ediyor, ziyaretine geliyorlardı. Küçük kızları Sania ve Nafia, Hocaefendi'ye hizmet etmekten büyük mutluluk duyuyor, oğulları Kâzım, emirber bir nefer gibi işaretini bekliyordu.

Rüzgârın hızını kestiği, dolunayın bütün güzelliğiyle bir lamba gibi dünyayı aydınlattığı soğuk bir geceydi. Barla denizi pırl pırl parlıyor, üzerine yıldızlar saçılmış gibi muhteşem görünüyordu. Muhacir Ahmet Efendi, gecenin ilerleyen bir vaktinde her nedense uyandı. Bir an dikkat kesildi, neler olduğunu

anlamaya çalıştı. Evet, yanılmamıştı. Ev sallanıyor, âdeta sağa sola gidip gidip geliyordu.

Gök işçisi yine uyanıktı. Odasından aheste aheste okuduğu evrâdın sesi geliyor, o, “Ferdün Hayyün Kayyûmün Hakemün Adlün Kuddûsün” dedikçe, ev onun zikrine eşlik eder gibi aynı ritimle hareket ediyordu. Geceye yayılan ses, insanı bayıltacak samimiyette, insanlığın gecesini aydınlatacak mahiyetteydi. Hemen Emine Hanım’ı uyandırdı.

– Kalk, manzaraya bak!

Emine Hanım, uyku mahmurluğuyla, “Ne oldu?” diye mırıldandı. Beyi onu böyle telâşla uyandırdığına göre olağandışı bir şey olmalıydı. Eşi gibi o da yatağın içerisinde doğruldu, durumu anlamak için kulak kabarttı. Koca evin, zikrin ahengine uyduğunu o da fark etti. Ahmet Bey fısıldadı:

– Galiba devlet kuşu başımıza kondu.

O tesbihat, taşları, ağaçları uyandırmışken artık uyumak olmazdı. Kalktılar, konuştular. O günden sonra daha hassas, daha dikkatli yaşamaya karar verdiler. Onlara, kâinatın zikrini ve zikre iştirakini perdesiz duyuran Allah (celle celâluhû) muhakkak ki onlardan kulluğun hakkını vermelerini isterdi. Mânevî âlemlerin kapısını bu ölçüde aralayan bir zâtın yanında, huzurun ve huşunun gereğini yapmazlarsa, gafletin büyüğüne düşmüş olurlardı. “Bu zât memnun edilmeli, Barla’dan memnun ayrılmalı!” dediler. Artık adımlarını ona göre atacaktı.

O günden sonra ev halkı bir kat daha dikkatli davrandı. Hocaefendi’yi merak edip ziyarete gelenleri,

onu rahatsız etmeyecek bir şekilde ve onun müsaadesiyle görüştü, hizmetine memnuniyetle koştular.

Bahri Efendi, Muhacir Hafız'ın damadıydı. Takva ehli, Kur'ân aşığı bir insandı. Hanımı ile birlikte, mahallenin çocuklarına kendi evinde Kur'ân dersi verirdi. O gün, Göçeri Paşa Camii'nde namazını kılmış, kapının önünde sohbet eden köylülere yaklaşmıştı. Birisi hararetli hararetli bir şeyler anlatıyordu:

– Köye bir Hocaefendi gelmiş. Namı Bediüzzaman'mış. Sürgünmüş. Eğirdir'den jandarma nezaretinde bir kayıkla getirmişler. Sekiz ay Burdur'da kalmış. Etraftan halk ve âlimler ziyaretine gelmeye başlayınca, kimse ile görüşürmemek için buraya sürmüşler. Muhacir Hafız'ın evinde kalyormuş.

Hocaefendi'yi ziyaret etmeye o anda karar verdi ve kayınpederinin evine doğru yürüdü. Hocaefendi, onu muhabbetle karşıladı, ikaz ve irşat mahiyetinde sözler söyledi. Bahri Efendi, o kısa görüşmeden olumlu düşüncelerle ayrıldı. Onu, Barla'ya gelişinin dördüncü gününde tanımak bahtiyarlığına ermişti.

Hocaefendi, Muhacir Hafız'dan ve ailesinden hoşnuttu. Fakat hem onlara yük olmak istemiyor, hem de eve giriş çıkışlardan rahatsız oluyordu. Bir an evvel kendisine özel bir yere taşınmalıydı. Bu arzusunu hem nahiye müdürüne, hem Muhacir Hafız Efendi'ye söyledi.

Zaten, nahiye müdürünün niyeti de öyleydi. Hatta çoktan zihninde o yeri bulmuştu, sadece küçük bir tadilat gerekiyordu. Niyetini Muhacir Hafız'a söyledi,

o da makul gördü. Gerekli tadilatı Marangoz Ahmet Efendi yaptı.

Düşünülen yer, Yokuşbaşı Mescidi'nin yanındaki misafirhaneydi. Kapısında yaşlı bir çınar ağacı vardı. "Hidayetler" diye bilinen bir aileye aitti. Hidayetler, İstanbul'a taşınmış, o evi de köy odası olarak kullanılmak üzere bırakmışlardı. Hazırlıklar tamamlandıktan sonra, Hocaefendi'ye, eğer isterse oraya taşınabileceği söylendi. Bu, Hocaefendi'nin günlerdir duymak istediği haberd.

Hidayetlerden köye kalan ev Hocaefendi'nin hanesi veya ders hanesi olacaktı. İnsanlığın hidayeti için çalışan adama, Hidayetlerin evi düşmüştü. Belli ki, Hüda'nın şefkat ve merhamet eli, dersler ve irşatlar vesilesiyle oradan uzanacak, insanlar doğruyu oradan dinledikleri hakikatlerle bulacaktı.

Ev, merteklerden, kalaslardan, tahtalardan, çamurdan yapılmıştı. İki odalıydı. Köylüler, girişin solumdaki küçük odayı hiç kullanmadıklarından orası kapalıydı. Zaten penceresi de yoktu, izbeydi. Evin önünde, çınar ağacına doğru uzanan küçük bir balkon vardı. Balkondan Eğirdir Gölü bütün güzelliğiyle görünüyordu. Balkonun altında Yokuşbaşı Çeşmesi akıyordu. Eve, yan tarafındaki tahta merdivenlerden giriliyor, merdiven basamakları duvara bitişik ve dik uzanıyordu.

Hocaefendi eve taşınır taşınmaz balkona çıktı, Barla'nın umumî manzarasına güzelce baktı ve kendi kendisine, "Fesühhanallah, doğduğum Nurs köyüne ne kadar da benziyor!" dedi.

Nurs'u da, ortadan ikiye akan Nurs Deresi bölüyordu. Orası da dereye bakan yamaca kurulu evlerden oluşmuştu. Barla gibi Nurs da, dağların arasında, gözlerden irak bir yerdeydi. Orada da kocaman kocaman çınar ve ceviz ağaçları, meyve bahçeleri vardı. Ve en önemlisi orası da bağrında Âl-i Beyt torunlarını misafir ediyor, hayat orada da yerden çok göklere bakarak yaşıyordu.

Ona zulmedenler, Ezelî Kudret'e bir kez daha mağlûp olmuş, bilmeden onu doğduğu topraklara çok benzeyen bir yere, belki de cetlerinin memleketine göndermişlerdi. Hüküm, dilediğini aziz, dilediğini zelil eden Mülkûn Sahibi'nindi. Beşerin akli da, reyî de O'nun maksadına ram, muradına mağlûp olmaya mahkûmdu.

Belki de, iman hakikatlerinin doğruluğu, tam iman etmiş tek bir adama, gücü elinde bulunduran koca dünyanın mağlûp ettirilmesiyle isbat edilecek, görünenin ötesinde görünmeyen bir kudretin olduğu gösterilecekti. Var gibi görünen yoklar, "yok" zannettikleri "var" karşısında mağlûp olacaktı. Belki de... Zaman gösterecekti.

Sıddık Süleyman

Köylüleri, köylerine gelen adamı yalnızlığıyla baş başa bırakmadılar. O kadar kalpsiz, o kadar şefkatsiz olamazlardı. Nahiye müdürü ve komutan kimsenin onun yanına yaklaşmasını istemiyor olsa da, onlar çocuklarıyla Hocaefendi'ye ekmek, yoğurt, yumurta, yemek, çorba gönderdi, misafirlerine sahip çıkmaya çalıştılar. Elli yaşında, yabancı bir adam, eğer kimse sahip çıkmazsa ne yer, ne içerdi? Buna taş olsa dayanamaz, tunç olsa erirdi. Fakat o gönderilen hiçbir şeyi karşılıksız kabul etmiyor, muhakkak ya ücretini ödüyor, ya karşılığında bir şey veriyordu. Sanki yanında görünmez bir depo varmışçasına, her zaman, her şeye mukabele ediyor, ne hikmetse ve nereden geliyorsa, vereceği şey veya verdikleri hiç bitmiyordu.

Bahar yaklaştıkça havalar ısındı, Barla'nın büyüleyen güzellikleri görüldü. Yağmuru, suyu, havası, manzarası bir başkaydı.

Sabah olunca insanlar işlerinin başına, tarlalarına, ahırlarına; Hocaefendi, bağlara, bahçelere, dağlara gidiyordu. Taş, toprak, yağmur, çamur demeden her yanı geziyor, akşam üzeri evine dönüyordu.

Bir gün yine yanına seccadesini ve Kur'ân'ını alıp dışarıya çıkmış, sahile doğru inmiş, dönüşte de Barla deresinin kenarındaki bahçede oturmuş, içindeki çeşmeden abdestini tazelemiş, öğle namazını kılmış, ikinci vaktine kadar orada tefekkür edip ikinci namazını da kıldıktan sonra bahçeden ayrılmıştı.

Yolda birkaç köylüye rastladı. Selâm verdi. Bahçenin kime ait olduğunu sordu.

– Türdülerin Süleyman'ın.

– İçerisinde oturdum, abdest alıp namaz kıldım, söyleyin hakkını helâl etsin.

Köylüler, tebessüm etiler.

– O helâl eder Hocam, siz kılın.

Köye doğru yürüyorlardı ki, köylülerden birisi kendilerine doğru gelmekte olan genç adamı işaret etti:

– İşte bahçenin sahibi bu.

Hocaefendi baktı. Köyden gelmekte olan temiz yüzlü genç bir adam onlara doğru yaklaşıyordu. Bu Türdülerin Süleyman'dı. O da Yokuşbaşı Mescidi'nde namazını kılmış, dere kenarındaki bahçesine gidiyordu. Yanlarına geldiğinde Hocaefendi aynı şeyleri ona da söyleyip helâllik istedi. Süleyman, mahcup oldu.

– Efendim orası sizin. İstedığınız gibi tasarruf edersiniz.

Süleyman, bir Hocaefendi'ye, daha ilk karşılaşmada böyle diyebilecek kadar asil tabiatlı, mütevazı bir insandı. Doğruluk ve iyilik timsaliydi. Herkese yardım eder, ihtiyacı olan onu yanında bulurdu. Bahçesinde çalışırken, bazılarının hakkında ileri geri konuştuğu

Hoca'nın, hakikatte hiç de öyle birisi olmadığını düşünüyordu.

Babası yörüktü Süleyman'ın. Birisi kız, toplam on iki kardeştiler. Babası, en küçük oğlunun kendi ismini taşımasını istemiş, ona kendi adını vermişti.

Süleyman Ağa, çoluk çocuğuyla Antalya ve Kayseri arasında gidip gelir, Kayseri'den peynir, sucuk gibi şeyler getirip Antalya'da, Antalya'dan zeytin ve şeker gibi şeyler getirip Kayseri'de satardı.

Bir keresinde Bedre yakınlarına yerleşmiş, fakat on gün kalmıştı. Hâlbuki, göçerlerin üç gün konaklama hakları vardı. Barla'dan bir heyet kalkıp bu Yörük ailenin ziyaretine gitti.

Süleyman Ağa, misafirlerini çok hoş karşıladı. İzzet ikramda bulundu, ağırladı. Barlalılar, bu temiz simalı, güvenilir adamı sevmişlerdi. Böyle bir insanda art niyet olamazdı. Nihayet ziyaret sebeplerini açıkladı, konaklama süresini niçin bu kadar uzattığını sordular. Süleyman Ağa, iki oğlunu Antalya pazarına gönderdiğini, her ne hikmetse onların dönmesinin geciktiğini, yola çıksa çocuklarını kaybedebileceğini, otlaklarını, arazilerini daha fazla işgal etmeyi kendisinin de istemediğini söyledi ve "Onlar gelir gelmez hemen gideriz, siz meraklanmayın!" dedi.

Böyle bir insan Barla'ya yakışır. Heyetten birisi:

– İstersen bizim köye yerleşebilirsin Süleyman Ağa, diye bir teklifte bulundu.

Nedense bu teklif ağanın da hoşuna gitti. Kader ilmeklerini dokuyor, içinden bir his ağayı Barla'ya

doğru çekiyordu. Misafirlerini uğurladıktan sonra çocuklarıyla da görüşüp kararını verdi. Barlalıların teklifine “evet” diyecekti.

Süleyman Ağa, Barla’ya yerleşince yirmi iki tane katır aldı. Yerleşik hayata geçse de, yollara düşmeden yapamayacaktı. Sanki yolculuk alın yazısıydı onun. Bütün insanlar gibi... Artık Isparta–İstanbul arasını katırlarıyla gidip gelecek, mal alıp mal satacak, ticaretine böylece devam edecekti. O artık katırlarını sürerek yol aldığı için köylülerin Türdüler lakabı taktığı Barlalı bir ailenin babasıydı.

Zamanla onca çocuğun her biri bir yere dağıldı. Barla’da sadece kızı Şefika Hanım’la, küçük oğlu Süleyman Efendi kaldı. Süleyman Ağa, Süleyman asker-deyken vefat etti.

Süleyman, çocukluğundan beri hayata farklı bakmış, dosdoğru, tertemiz yaşamaya çalışmıştı. Sanki korunuyor, sanki bir şeye hazırlanıyordu.

Askerliğini Arabistan’da yapmıştı. Her gün katırlarla su saraçlarına su getirmeye gidilirdi. Bir gün, sıra kendisinde olmamasına rağmen arkadaşının yerine su getirmeye gitmişti. Saraçlardan kırbalara suyu doldurup, katırlara yüklediler. Ne var ki, onlar su ile meşgulken, İngiliz askerleri de onların etrafını kuşatmakla meşguldü. Sonunda esir düştüler. Süleyman Efendi, Hocaefendi’nin Rus’un esir kampında yaptığını yaptı, İngilizlerin elinde tam yirmi beş ay esir kaldı, buna rağmen onların aşlarını, ekmeklerini yemedi. Şartlara aldırmadan direnmiş ve Barla’ya boğazından haram lokma geçmeden dönmeyi Cenâb-ı Hak ona nasip etmişti.

Kim bilir, o çetin savaş günlerinde, hem de esir düşmüşken bağışlanan can ve günaha bulaşmadan yaşanan hayat, nasıl bir âkıbeti netice verecekti?

Hocaefendi'nin, Süleyman Efendi'yle karşılaşmasının üzerinden bir hafta geçmiş, Hocaefendi o gün halkın Gavur Dağı dediği dağa gitmeyi tercih etmişti.

Evrâdlarını okudu, yürüdü, tefekkür etti. Bahardaki diriliş tablolarını, hayvanatın gayretli çalışmalarını inceledi. Öğleden sonra hava aniden karardı. Gök gürlüyor, toprağa yağmurun haberini veriyordu.

Rahmet boşalacaktı göklerden. Anlaşılan o yıl Barla'da bahar başka, bereket başka, hasat başka olacaktı. Hocaefendi toparlandı, evine dönmek için harekete geçti. Fakat ani bastıran yağmurda sıırılsıklam ıslanmaktan kurtulamadı. Yerler vıcık vıcık çamur olmuş, dere kenarının ve bahçelerin çamuruna dayanmayan lastiği yırtılmıştı.

Yağmurun ardından, evlerine sığınan insanların dışarı çıkmasıyla sokaklar tekrar canlandı. Hane sahibi, misafirhanesini temizletmişti, havada temizliğin kokusu vardı. Kimi eline aldığı kürekle yağmur sularının yolunu değiştiriyor, kimi ıslanan hayvanlarını ahıra götürüyor, kimi ekmek pişirmek için hamur teknesiyle fırının yolunu tutuyor, kimi toprak kokusunun huzur veren atmosferinde arkadaşlarıyla ayak üzeri sohbet ediyordu.

Evinin biraz aşağısında genç arkadaşlarıyla sohbet edenlerden birisi de Süleyman Efendi'ydi. Henüz yirmi sekizinde, genç bir adamdı. Evi, Hocaefendi'ye tahsis edilen evin karşısında, beş altı metre kadar yukarıdaydı.

Uzaktan, Hocaefendi'nin geldiğini fark etti. Yırtılan lastiğini eline almış, mahcup, mahzun ilerliyordu. Oldukça da ıslanmıştı. Yüreği sızladı Süleyman'ın. Hocaefendi, on metre kadar ötelerinden evine doğru giderken elini de kaldırarak gençlere selâm verdi. Selâmını hürmetle aldılar. Konuşulmasını, yardım edilmesini kim yasaklarsa yasaklasın, aldırmayacaklardı.

Lastiklerden birisi hâlâ ayağındaydı. Kimsesiz, yalnız, elli yaşında bir adamın bu durumuna dayanamadı Süleyman... Garipliğine, gurbetine acıdı. Eve girdiğinde bomboş ve sopsöğük duvarlarla karşılaşacak, yardımına koşan, hâlini hatırını soran, bir kelimeyle olsun ses veren, elbisesini değiştirmesine yardım eden hiç kimse olmayacaktı. Gitmeli, yüreğine fer vermeli, o kadar da yalnız olmadığını göstermeliydi. En azından ayağını, ayakkabısını yıkamasına, elbisesini değiştirip asmasına, kurutmasına yardım ederdi. Biraz da çekinerek arkasından yürüdü.

Hocaefendi, evine doğru ilerlerken bir aralık başını çevirip Süleyman'a baktı.

– Gel kardeşim, gel.

Süleyman rahatladı. Beraber evine çıktılar. Çeşmeden su getirdi, ellerine döktü, ayakkabısını yıkadı. Allah yolunda yürüdüğü için sürgün edilen adamın ayakkabısını yıkamaktan daha güzel ne vardı? Ayakkabıları bir kenara bıraktıktan sonra da sobasını yakıtı. Hocaefendi, ismini sordu:

– Süleyman.

Süleyman, o gün Hocaefendi'den gönlünü hoşnut edecek dualar aldı. Nezaketiyle, sevgi dolu kalbiyle,

nurlu sözleriyle, samimî ve hususi tavırlarıyla Süleyman'ın kalbini öylesine fethetmişti ki, bu kadar yakınındayken, artık o ilim, edep ve hikmet çağlayanından uzak kalamazdı.

– Efendim, ben her zaman gelip size böyle hizmet edeyim mi?

– Bir şartla.

– Şartınız ne?

– Çoluğunun, çocuğunun rızıkına mâni olmamak şartıyla.

– Efendim, biz cuma günleri buradayız. Bir işe gitmeyiz.

Hocaefendi, yine aynı şeyi söyledi.

– Gelip gidebilirsin, çoluğunun, çocuğunun rızıkına mâni olmamak şartıyla.

Süleyman, Hocaefendi'nin yanından ayrılıp evine gitti. Fakat akıllı hâlâ ondaydı. Yanında ne garip bir huzur, ne ayrı bir âlem vardı. Kendisini şartlı kabul etmesinin sebebini düşünüyor, anlamaya çalışıyordu. Böyle insanlar rastgele konuşmaz, maksatsız söz söylemezdi. Dinini dünyasından üstün tutan adamın, birisinin kendi yanına gidip gelmesini, “çocuklarının rızıkından sonra”ya bağlamasında kim bilir nasıl bir hikmet vardı?

Süleyman Efendi, Barla'nın Muhacir Hafız Ahmet'ten sonraki ilk talebesi oldu. Yağmur toprağa değer değmez meyvesini verdiren Sonsuz Rahmet ve Türdülerin Süleyman Ağa'sını Barla'da ikamet ettiren hikmet, doğruluk timsali bir talebeyi o vesileyle göndermişti.

O günden sonra Süleyman her fırsatta Hocaefendi'nin yanına gitti. Evinden çorba getiriyor, yemek getiriyor, ekmek getiriyor, suyunu taşıyor, sobasını yakıyor, etrafı temizliyordu. Büyük bir sadakatle, denileni aynıyla yaparak, sadece âlim ve âbid olarak gördüğü garip bir insanın hizmetini görüyor, maddî-mânevî hiçbir şey beklemiyordu.

Hocaefendi'nin ziyaretine gelenlere çay servisi yapmak vazifesi de artık onun olmuştu. Fakat niyeysel kendisi hiç çay içmiyor, ağzına bir yudum olsun almıyordu. Bu durum Hocaefendi'nin dikkatini çekti.

– Niçin böyle yapıyorsun?

– Efendim, hizmetime maddî faide girmesin, ihlâs bozulmasın, sadece Allah'ın rızası ve davası için olsun istiyorum.

Cevap çok hoştu. Hocaefendi, “Böyle bir zamanda, böyle güzel ahlâka sahip bir insanın bulunması, ibret vesilesidir.” diye düşündü.

Süleyman, “Hizmet için geleyim.” dediği günden sonra, Hocaefendi'yi hiç gücendirmeden sözünün gereğini yaptı. Onun, iradesini katmadan denileni yaparak gösterdiği sadakati, tok gözlülüğü ve halis niyeti, bizzat Hocaefendi'nin ağzından Sıddık payesi almasına vesile oldu. Artık o Hocaefendi'nin mümtaz talebesi, Sıddık Süleyman'ıydı.

İnsanların onunla konuşmaktan bile çekindikleri günlerde, Hocaefendi'ye talebe olarak, sadakati, doğruluğu zirve noktalarda anlayan ve yaşamaya çalışan böyle nadide bir fitrat lâzımdı, sanki onun için seçilmişti. Belki de, babasının kervanlarını Barla'ya

doğru sürdüğü, ağabeylerinin geciktiği, Barlalıların çadırlarına ziyarete geldiği günlerden onun talebeliği yazılmıştı. Hatta tâ ezelden... Muhakkak ki öyledi. Zaten Hocaefendi, “Kardeşim! Benim talebelerim kader-i ezeldede tayin edilmişler; onlar bana geliyor, ben hiç kimseyi çağırmiyorum.” derdi.

Memnune Hanım da, Hocaefendi’yi o yağmurlu günde görmüş, kocasının ona doğru gidişini ve konuşmalarını arkalarından seyretmiş, ona yardımcı olduğu için fevkalâde memnun olmuştu. Zaten o daha baştan memnunlukla gelmiş, memnunluk getirmişti. Yıllarca çocukları olmadığı için, babası, o dünyaya geldiğinde Rabbine karşı memnuniyetini ifade etmek niyetiyle adını “Memnune” koymuştu.

Memnune Hanım’a, kocasının vefası, nezaheti ve sadakati aynen sirayet etmiş veya daha doğrusu ikisi de birbirinin mânevî hayatını teşvik edip desteklemişlerdi. Kocasını sabah erkenden, eline çorbasını verip Hocaefendi’ye uğurlar, ona hizmet etmekten şeref duyardı. Artık Hocaefendi’nin çamaşırlarını da o yıkıyordu ve tertemiz olması için fevkalâde hassas davranıyordu. Sıddık Süleyman, Hocaefendi’nin yanından ayrıldıktan sonra kendi işlerine gidiyor, ikindiye kadar işlerini bitirip ikindiden sonra tekrar Hocaefendi’nin hizmetine koşuyordu. Onun namazında, zikrinde bir farklı hava, Rabbini anlatmasında çok özel ikramlar vardı. Bunu görüyor, bunu yaşıyordu.

Hocaefendi, bir gün Sıddık Süleyman’a Burdur’da anlattığı derslerden oluşan bir kitap gösterdi. Aslında o, kitaptan çok, el yazması bir deftere benziyordu.

Hocaefendi söylemiş, talebeleri yazmıştı. Birkaç bahis okuduktan sonra Sıddık Süleyman'a uzattı.

– Okursun.

Süleyman, bu mânevî hediye büyük bir mutlulukla aldı. Evine götürdü, hanımına, arkadaşlarına okudu.

Sıddık Süleyman, hizmette Muhacir Hafız ile omuz omuza vermiş, hayatlarına bir farklı huzur, bir feyiz ve bolluk gelmişti. Hizmete başladıkları günden sonra geçim sıkıntısı diye bir şey bilmiyorlardı.

Hocaefendi'ye gösterdikleri yakınlık Barlahlıların arasında da konuşuluyor, “Türdülerin Süleyman'la, Muhacir Hafız, talebesi olmuş, yanından ayrılmıyor.” diyorlardı. Onlar ise durumlarını, yalnız ve kimsesiz bir adama, köy namına misafirperverlik olarak izah ediyordu. Hem bunu nahiye müdürü ile komutanın kendisi istemişti.

Hocaefendi'nin etrafındaki hale her geçen gün genişledi. Bir defa görmek, bir defa dinlemek çoklarına yetti. Onun gözüyle bakınca ufukları genişledi, sanki kabiliyetleri yüz kat arttı. Artık onlar için, söylentiler değil, şahit oldukları gerçek, ateş böcekleri değil, ışığına balçığın mâni olamadığı güneş önemliydi.

Ders halkasına bir gün Marangoz Mustafa eklendi. Bir başka gün Şamlı Hafız Tefvik geldi. Ardından Hafız Halid içeriye girdi, insanın yüzüne ışık hüzmelerinin yayıldığı mânevî kapıdan... Daha sonra Köse Süleyman yaklaştı yanlarına mahcup ve mahzun... Abdullah Çavuş, “Bize de bir iş var mı?” der gibi, Muallim Ahmed, ilme koşar gibiydi. Enver Efendi, dünya ticaretinden anladığı kadar, âhiret ticaretinden

de anladığı için oradaydı. Bahri'nin yakınlığı Kur'ân'a olan aşkındandı. Hocaefendi'nin Sıddık Süleyman'a verdiği el yazması kitabı görmüş, o tılsımlı derslere hayran kalmış, arkadaşının müsaadesiyle bir nüsha da kendisine yazmıştı. Şem'i, ise namaza düşkünlüğünden ötürü yanlarındaydı. Berber Mehmet, Muhacir Hafız'ın, Hüseyin, dayısı Sıddık Süleyman'ın olduğu her yerde zaten vardı.

Fotoğraf

Rüzgârın sopsoğuk estiği bir gündü. Nahiye Müdürü, karakol komutanının odasına soğuktan kaçır gibi girdi.

– Nasılsın komutan?

– Sağol müdürüm, hoş geldin, sen nasılsın?

– Donuyorum.

– Haydi canım, o kadar da soğuk değil.

– Tabii, senin oda sıcak.

– Buyur, şöyle sobaya yakın otur. Bir sigara yak.

Komutan, tütün tablasını uzattı. Önce müdür, ardından komutan birer sigara sardı.

– Eyvallah.

– Senin odanın yanında bizimkinin lafı mı olur?

– Sobanın başında oturmamız için bırakan kim?

– Hayırdır?

– İş güç işte...

– Canım, sende adam mı yok, ne iş varsa yaptır. Burada devlet sensin.

– Ben miyim, sen mi?

– Beni katma... Beni katmadan konuş.

– Seni katmazsam öyle.

Müdür, sigarasından uzun bir nefes çekti. Havaya ağır ağır üfledi.

– Duydun mu?

– Neyi?

– Emir geldi, Kürt hocanın fotoğrafını istiyorlar.

– Sahi mi ya?

– Gerçekten!

– Niye, çok mu özlemişler? Hâlbuki daha yeni ayrıldılar.

– Bilmem, özlediler mi, özlemediler mi!

– Fotoğrafiyla birlikte kendisini de gönder de rahat etsinler.

– Hele bir istesinler, yeter. Kendisini fotoğrafından önce gönderirim.

– İyi ki köyde Enver var. O da olmasa, nereden bulurdun fotoğrafçıyı, fotoğraf makinesini, hele bu mevsimde.

– Doğru söylüyorsun, uğraşır dururduk.

– Bir de hâlimden şikâyet edersin. Koca ilde, Barla'dan başka kaç yerde fotoğrafçı var, fotoğraf makinesi var?

– Sen alay et.

– Çay içer misin?

– Yok, gidip şu işi halledeyim.

Müdür, ayağa kalktı. Eliyle komutana “hoşçakal”

dercesine selâm verdi. Kapıyı açtı. Komutan, müdür çıkarken seslendi:

– Akşam görüşürüz, masayı donatmak benden. İçin ısınır biraz.

– Görüşürüz.

Bahri Efendi, karakoldan yukarıya doğru yürüdü. Çeşnigir Paşa Camii'nin altındaki sokağa girdi. Yokuşun başında yatan köpeği azarlayıp geçti. Enver Efendi'nin evinin merdivenlerinden çıktı. Birinci katın yan tarafındaki kapısının tokmağına dokunup seslendi:

– Enver Efendi!

Kısa bir süre sonra içerden cevap geldi.

– Buyur Bahri Bey.

Sesin hemen ardından da kapı açıldı.

– Buyur, içeri gir.

– Sağol, girmeyeceğim. Makineyi alıp geliver bir zahmet, işimiz var.

– Hayrola?

– Gel sen, bekliyorum.

Enver, içeriye girdi. Makineyi kapıp ceketini giydiği gibi fırladı. Müdür o arada bir sigara daha sarmıştı.

– Nereye gidiyoruz?

– Hocaya.

– Hocaya mı? Hocaefendi'ye mi? Onun mu fotoğrafını çekeceğiz?

– Evet.

– Çektirir mi?

- Emir var, mecbur.
- Onu emir falan pek ilgilendirmez ama, hayırlısı.
- Biz, bize düşeni yapalım.

Enver Efendi, ticaretle meşguldü. Zaman zaman İstanbul'a gider, radyo, saat gibi şeyler getirir, satar-
dı. Bir gün, İstanbul'da gezinirken fotoğraf makinesi görmüş, hemen almış ve o günden sonra da fotoğraf çekmeye başlamıştı.

Bediüzzaman'ı Barla'ya gönderenler, onun duru-
munu merak ediyor, yıkık dökük hâlini, perişan duru-
munu görmek istiyorlardı. Orada da, vakar ve izzetini
koruyor, orada da ders ve irşat halkaları oluşturuyor
olamazdı. “İsyancı” dedikleri bir insana, başlarına
gelebilecek belâları bildikleri hâlde köylülerin yakın-
lık göstermesi zaten mümkün değildi. Herkes ondan
uzak durmuş, o da, aç, sefil kalmış olmalıydı. Zaten
köylünün durumu ancak kendi karnını doyurmaya
yetiyordu. Belki de o kadar meşakkate daha fazla da-
yanamaz, çok yakında ölüm haberi gelirdi.

Ezik, çökük görüntüsüne zafer sarhoşluğuyla baka-
cak, gücün hazzını yaşayacak, fotoğrafını çizmeleri ile
ezeceklerdi.

Fotoğraf çektirmekten çok da hazzetmeyen Hoca-
efendi, her nedense müdürün isteğine karşı hiçbir
olumsuz mukabelede bulunmadı. Sanki, hâlinin bi-
linmesini o da istiyordu.

Enver, odanın bir köşesinde hazırlıklarına başladı.
Makinenin ayaklarını yere sabitleştirdi. Birkaç defa
ışık ayarı yaptı.

Bu arada Hocaefendi de boş durmadı. Sırtına bir kaftan örter gibi yorganını aldı. Beline, cübbesinin üzerinden kuşağını bağladı. Sarığının taylasanını omzundan sarkıttı. Enver'in karşısına oturup, ellerini yanına koydu, omuzlarını kaldırdı. Kaşlarını çatmış, heybetle bakıyor, âdetâ "Ben buradayım ve dimdik ayaktayım! Barla'daki hâlim budur!" diyordu.

O fotoğrafta, yıkılan bir adam değil, hükmeden bir sultan, dimdik duran ve ordularını sevk eden bir kumandan vardı. O fotoğrafa bakan herkes, o başın eğilmeyeceğini, o sarığın, o baştan çıkmayacağını anlardı.

İşini bitiren Enver'e, Hocaefendi:

– Vazifeni yaptın, artık resim çekme, dedi.

Müdür ve Enver, Hocaefendi'nin yanından müsaade isteyip ayrıldılar. Enver Efendi, evine giderken kararını verdi. O ağızdan çıkan sözü havada bırakmazdı. İlk fırsatta Emirdağ'a gidip fotoğraf makinesini satacağı.

Fotoğrafı isteyenler, istediklerine pişman oldular. O, onların, onlar onun niyetini anlamıştı. Hâlâ, orada, tek başınayken, meydan okur gibi bakıyordu. Hâlbuki bu sadece onun görünen çehresiydi. Barla'nın onunla, onun Barla'yla nasıl kaynaştığını bilse, mânevî çehresini görseler, belki de buna hiç dayanamayıp çıldıracaktı.

Evet, artık Barla onun Isparta mescidindeki ders kürsüsü ve minberiydi.

Marangoz Mustafa

Marangoz Mustafa, iyi bir marangoz, maharetli bir zanaatkârdı. Kullandığı demir aletleri bile kendisi yapar, çeliğe su verirdi.

Askerliğini topçu çavuşu olarak yaptığı için Mustafa Çavuş diye anılıyordu. Köyde sözü geçer; ciddî, din-dar, güvenilir, cömert bir insan olarak bilinirdi. Mi-safir ağırlamayı ve insanlara yardım etmeyi severdi. Orta boylu, güçlü, kuvvetliydi. Kırk dört yaşındaydı.

Vatani görevini yaparken Trakya'da, Çanakkale'de, İstanbul'da bulunmuş, Balkan Harbi'ne ve Çanakkale Savaşı'na katılmış, daha sonra da İstiklal Harbi'nde sa-vaşmıştı. İhtiyaç duyuldukça göreve çağırılmış, aradaki fasılalarla birlikte askerlik süresi on sekiz yıl sürmüştü.

Askerden sonra, İstanbul'da, kısa bir süre “Devlet Demir Yolları”nda usta olarak görev yapmıştı. De-mir yollarında çalışırken, doksan yaşını geçmiş olan babasından bir mektup aldı. Babası Ahmet Efendi, mektubunda, artık gözlerinin görmez olduğunu ya-zıyor, köye dönmesini istiyordu. Annesi Ayşe Hanım da seksenini geçmişti ve ikisinin de gündelik ihtiyaç-larını görebilmeleri için yardımcıya, şefkatli bir ele, evlâda ihtiyaçları vardı.

Mustafa Çavuş, mektubu alır almaz tereddüt etmeden Barla'ya dönmüştü. Annesi, babası o durumdayken, kendini, şahsî hayatını düşünemezdi. Köye geldikten sonra Zehra Hanım'la evlenmiş, Cenâb-ı Hak, onlara bir erkek çocuk vermişti. Adını Ahmet koymuş, yüz yaşına merdiven dayayan babasının gönlünü hoşnut etmişlerdi.

Zaten onlara köyde “Seyyid Ahmetler” derlerdi. Mustafa Çavuş'un asıl adı Hulûsi Mustafa'ydı. Babası, ona, dedesi Hulûsi Efendi'nin adını vermişti. Mustafa Çavuş, babasına ne için “Seyyid” dendiğini hiç araştırmamış, meseleyi kurcalamamıştı. Sebebinin o da bilmiyor, fakat öyle anılmak hoşuna gidiyordu.

Mustafa Çavuş, köye döndükten bir süre sonra yaşlı anne-babası iyice kuvvetten düşmüş, ikisi de yatalak hale gelmişti. Kader, bir zamanlar kendisine şefkatle bakan iki insanı, onun şefkatli ellerine emanet etmişti. Zor olmasına rağmen, eşi de, kendisi de bu durumdan en ufak bir rahatsızlık duymamış, o iki masumun gönüllerini hoşnut etmek için gece gündüz etraflarında pervane olmuşlardı. Annesini, babasını incitenin, Rabbinin rahmetini inciteceğini çok iyi biliyor, yataktan kalkamadığı bebeklik günlerinde kendilerine bakanların hizmetinde olmayı sevap makinesi olarak görüyorlardı.

Marangoz Mustafa'nın evi Çeşnigir Paşa Camii'nin biraz alt tarafındaydı. Dua fabrikası gibi işleyen masum ve mübarek iki insanın yaşadığı o evde tarifsiz bir huzur ve bereket vardı. Hocaefendi, fakirliğin ülkeyi sardığı günlerde o hanede yaşanan bolluğun sebebi olarak, o iki masumu gösteriyordu.

Nahiye Müdürü, Hocaefendi'yi köy odasına taşımadan evvel Marangoz Mustafa'ya uğramış, odayı elden geçirmesini, kırık dökük taraflarını tamir etmesini istemiş, Mustafa Çavuş'un Hocaefendi'den haberi o şekilde olmuştu. Nahiye müdürünün ve komutanın konuşmalarından bu işi kerhen ve mecburen yaptıklarını da anlamıştı. "Bir Kürt hocamız eksikti!" diye homurdanıyor, icabına niçin bakılmadığını merak ediyorlardı. Marangoz Mustafa, onlar böyle konuşurken, her şeyin, hayatı da ölümü de verenin iradesiyle olduğunu düşünüyor, onlar, kaç komplo ve imha emrinin boşa çıktığını bilmiyordu.

Dindarınaleyhinde olunması Marangoz Mustafa'nın hissiyatını bir kat daha tahrik etmiş, ilk fırsatta Hocaefendi ile tanışmıştı. Sanki onun gibi bir vefa, sadakat ve karakter âbidesinin de İstanbul'dan Barla gibi bir köye getirilmesinde, bir hikmet, tercih ve tevafuk vardı. Böyle bir şefkat ve itaat kahramanının belki de Nur'un o ilk halesinde olması gerekiyordu. Annebabası vesilesiyle de olsa, sanki Barla'nın ağır misafirine destek olmak için orada bırakılmış, saklanmıştı.

Artık o da diğerleri gibi Hocaefendi'nin ders halkasında bir talebe, irşat ve tebliğ hizmetinde bir kardeşti.

Marangoz Mustafa, maharetini gösterdi, Hocaefendi'nin bahar ve yaz aylarında kullanması için kapısının önündeki çınar ağacının üzerine küçük bir kulübecik yaptı. Hazret, çınar ağacının fazla tahrip edilmesini istememiş, Marangoz Mustafa da bu nedenle kulübeyi yaparken çok az çivi kullanmıştı.

Balkondan kulübeye küçük bir merdivenle geçiliyordu. Merdiven, balkona paralel uzanıyor, daha sonra ağacın gövdesi boyunca dik bir şekilde yükseliyordu. Tutunarak bile çıkılması zor olan kulübeye, Hocaefendi, elindeki çay tepsisiyle, hiçbir yere tutunmadan rahatça çıkıyordu.

Havaların ısınmaya başlamasıyla Hocaefendi'nin evrâd sesleri de tahta kulübeden gelmeye başladı. Zaten çok az uyuyan Hocaefendi'nin, geceler boyu hazin hazin okuduğu virdlerin sesi, bir bülbül nağmesi gibi kalplerin pasını siliyor, çınarın altından geçenlerin yüreklerini coşturuyordu.

Yatsı namazını kıldıktan sonra hemen yatar, birkaç saat sonra kalkar, abdestini alıp çınar ağacına çıkar, Mecmûâtü'l-Ahzâp'tan veya Kur'ân'dan okuyacağı bölümleri okur, dua dua yalvarır, âdeta inim inim inler, Allah'ın rahmetinin büyüklüğünü, kulluğun lüzumunu, insanlığın hâlini düşünür, ağlar, ağlardı. O ağlarken rüzgâra mâneviyât tohumları saçılır, serçeler, bülbüller etrafında döner, kendi dilleriyle zikrine iştirak eder, öter, öterlerdi. Namazları, virdleri ve yakarışları sabah namazına kadar devam eder, sabah namazından sonra ellerini açar, Peygamberlerin (aleyhimüsselâm) ve İnsanlığın Efendisi'nin (sallallâhu aleyhi ve sellem) soyundan gelen nurânî şecerenin ruhuna bağışlar, o duadan hâli hazırda hizmet eden talebelerini ve gelecekte hizmet edecek şahısları da hissedar ederdi. "Avucumu açtığım zaman istikbalde hizmet edecekleri de görüyor, onlara da bağışlıyor, hissedar ediyorum." derdi.

Vefalı adam, yeni hayatına alışmıştı. Artık orada da dostları, kardeşleri vardı. Burdur'daki, Isparta'daki talebelerini de unutmuyor, gelen gidenlerle, özellikle Bekir Ağa ile haber yolluyor, irtibatını devam ettirmeye çalışıyordu. Zaten, bir defa kabul ettiğini kolay kolay bırakmazdı ve kimseyi kaybetmeye de niyeti yoktu.

Allah'ın merhamet eli, cemaatin üzerindeydi. O, kullarının kardeşçe yaşamasını, el ele kendisine gelmesini, omuz omuza secdeye kapanmasını, bir vücudun uzuvları gibi çalışmasını ve mânevî bir şirket gibi vazifeleri paylaşmasını istiyordu.

Bekir Ağa, Şark'tan gelen sürgünlerden, Adilcevazlı Abdülcelil oğullarındandı. Aslen Türk olmasına rağmen, Kürt beldesinde doğup büyüdüğü için Kürt bilinir ve Kürt Bekir Ağa olarak anılırdı. At üzerinde ticaret yapar, köy köy dolaşır, bu bahaneyle Seyda'sını ziyaret eder, onun isteklerini diğer talebelere ulaştırırdı. Hocaefendi ile Isparta ve Burdur arasında köprü vazifesi görür olmuştu.

Fevkalâde samimî ve mütevaziydi. Çok gayretli bir tabiatı vardı. Sükût ve sükûnet timsaliydi. Az konuşurdu. Ciddî görünümünün arkasında hassas, ince ve şefkatli bir kalbi vardı. Fakirlik içinde yaşamasına, köy köy dolaşarak satabildiği birkaç parça şeyden elde ettiği gelire ailesini geçindirmeye çalışmasına rağmen cömert ve fedakârdı. Ümmiydi, okuma yazma bilmezdi. Buna rağmen bir âlim gibi vazifesini yapar, Isparta'nın ve insanlığın uyanması için çalışır, Seyda'sından ve onun derslerinden bahsedebileceği müsait, ehil insanları arardı.

Hocaefendi, nasıl talebelerini özlüyorsa, talebeleri de öyle onu özlüyordu. Şartlar çetin, mevsim kış, mesafe irak da olsa, o, unutulacak veya yalnız bırakılacak insan değildi. Aylardır Hocaefendi'yi göremeyen Burdurlu ve Ispartalı talebeleri, hatıralarla, yanlarındaki ders notlarıyla ve Bekir Ağa'dan duyduklarıyla yetinmeye çalışıyorlardı.

Hocaefendi, Burdur'dan sonra hiçbir dersini kaleme almamış ve aldırmamıştı. Çünkü hayatı kendi iradesine ve tercihine göre devam etmiyor, hiçbir zaman oturup da “Ben şöyle bir şey yazayım” diye düşünmüyordu.

Eğer, ruhuna yeni bir şey yazması ilham edilir ve bir şeyi yazmaya ihtiyaç duyarsa zaten artık yanında Şamlı Hafız Efendi vardı. Şamlı Hafız, medrese eğitimi almış ve daha sonra da muallimlik yapmıştı. Yazıda fevkalâde maharetliydi, hattattı.

Eski Dâr'da Yangın

Bir haziran gecesi idi. Eski Dâr'ın sokaklarında mahalle bekçisinin feryadı yankılandı. Bekçi, hançeresini yırtarcasına bağıyor, “Yangın var!” diyordu. Çok geçmeden “Köşklüler” denilen yangın söndürücülerin naraları ve sopalarını taşlara vurarak çıkardıkları sesler duyuldu.

Işıklar uyandı. Evlerin panjurlarından karanlığa doğru başlar uzandı. Yangın topu patladı. Yangın kulelerinin kırmızı, yeşil fenerleri yandı.

Selimiye mahallesinin sokaklarına, itfaiye vazifesi gören Üsküdar Ocağı'nın görevlileri daldı. En önde fenerci gidiyor, tulumbanın geçeceği yolun durumunu avazı çıktığı kadar bağıarak haber veriyor, ıslak bir zemin görünce “Yalama var!”, çukur görünce “Atlama var!” diyordu.

Yangın fark edilir edilmez karşı yakada, Tophane İskelesi'nde de koşuşturmalar, bağırmalar başladı. Birkaç dakikada hazırlıklar tamamlandı. Tulumbacılar malzemelerini alıp sahildeki iki sandalla Üsküdar'a doğru uzaklaştı.

Ahşap evler çıra gibi tutuşmuştu. Üsküdar semâsının karanlığına korkunç alevler saplanıyor, alevlerin

aksettiği sahil, kızıl bir atlas gibi parlıyordu. Evler, köşkler büyük gürültülerle çökerken, alev parçaları yeni bir saçağa doğru yayılıyordu.

Manzara korkunçtu. Yaşananlar mahşerin küçük bir provası gibiydi. Bir dakika evvel yangına uzaktan bakanlar, bir anda şiddetli alevlerin ortasında kaldıklarını fark ediyor, kızıl ejderden kopan bir parça, rüzgârın da etkisiyle aniden yanlarında beliriyordu.

Halk, yine ansızın yakalanmış, musibet yine beklenmedik bir anda gelmişti. Hayaller kurarak uykuya dalıp yataklarında mışıl mışıl uyuyanlar, yuvalarından fırlayan gözlerle etrafa bakınıyor, kaçacak, sığınacak, saklanacak yer arıyorlardı. Feryatlar, figanlar, ahlar, eninler göklere yükseliyor, can pazarı yaşayanlar akılsız, gözsüz, kulaksız; kesik bir anı yaşıyordu. Hâdisenin dehşetini duyanların duyuları iptal olmuştu.

Kimi yatak kıyafetiyle sokağa fırlamış, kimi alevlerin ortasında kalakalmıştı. Çocuklar annelerini, anneler çocuklarını arıyor, kimse, kimin nerede olduğunu bilmiyordu. Arayanlar sağa sola delicesine saldırırken, kaçanlar sadece gidiyordu.

Genç kadın, sesini kimseye duyuramamış, hızla yarılan alevler etrafını sarmıştı. Hizmetçiler, uşaklar da ses vermiyor, her nedense kimseden bir haber gelmiyordu. Şimdi artık yapabildiği tek şey beklemektir. Umudunu yitirmemişti. Bir tulumbacının veya bir askerin alevlerin arasından bir koridor açıp kendisine ulaşacağını biliyordu.

Susadığını hissetti kadın. Damakları kurumuştu, ciğeri yanıyor. Bir anda yitirmişti her şeyini. Heyhat

ki artık lezzetli şuruplar, buz gibi sular sâkilerin ellerinden kendisine uzanmıyordu.

Zaman ağır ağır umuduna darbeler indirdi. Unutulmuştu. Yalnız geldiği dünyada yalnız kalmış, ateşin karşısında acze düşenler nefislerinden başka bir şey düşünemez olmuştu. Emir verdikleriyle aynı, belki de onlardan çok daha kötü bir durumdaydı. Alevlerin arasında, bir zerre gibi kaybolmuş, kimse yokluğunu fark etmemişti. Sanki varlığıyla bir şey kazanmayan dünya, yokluğuyla da bir şey kaybetmeyecekti.

Âh geçmişe dönmek... Bir önceki geceye, hatta birkaç saat evveline dönmeyi ne kadar da istiyor, heyhat ki zaman bir durakta durmuyor, kimseyi beklemiyor, bekletmiyordu.

Terliyordu. Bu öyle olağan bir terleme değildi. Bu ateş basmasıydı, bu kurumaktı, bu kupkuru terlemektir. Vücudundaki su, sanki derisine doğru, sanki kemiklerinden çekilip geliyordu.

Katıla katıla ağlıyor, feryatlardan, hırıltılardan, hıçkırıklardan boğulacak gibi oluyor, sesini zaman zaman yükselen, zaman zaman inen alevlerden başka bir şeye veya birisine duyurmaya gücü yetmiyordu. Orada hüküm ateşin, ses, söz, ferman alevindi.

İnsan için ateşten daha can yakıcı bir azap olmazdı. Ateş, cesedin en küçük zerresini kuşatıyor, her hücreyi yakıyordu. İnsanı hücreleri adedince acı kaplıyordu. Daha etrafı yalayıp geçen alevlerin elleri ona ulaşmamış olmasına rağmen, bunun böyle olduğunu çok iyi biliyordu. Gözünün önünde taş duvarları tutuşturan, kurşunları eritip kaynatan ateşe, onun nazik bedeni nasıl dayanacaktı?

Evet, öyle bir acıya dayanabilmesi ne kadar mümkün değilse, orada yanması da mümkün değildi. Hayır hayır, bunu kabul edemez, bunun hayalinin gölgesini bile bir lahza kendisinde düşünemezdi. Evi yanıyor olsa da, kendisi yanamazdı. Bu olamazdı. Olamazdı. Olamazdı.

Saray gibi evi, ateşten bir döşeğe, sallanan bir daracına, daracık bir tabuta dönüşmüştü. Sağına soluna ateş topu hâline gelen kütükler düşüyor, kaçmaya cesaret de, kuvvet de, imkân da bulamıyordu. Perişandı. Dumanlar acımasız bir el gibi boğazını sıkıyordu.

Şimdi artık bütün yığınakları bir kül yığınıydı. Ömrü bir kül yığını netice vermiş, bunun böyle olacağını, hayat ağacının bunu meyve vereceğini hiç düşünmemişti. Ömür fabrikasının mahsulü, malzemesiyle aynıydı. Çürüktü, asılsızdı, hiçti. Yürüdüğü yolun sonu ateşin ortasına çıkmıştı.

Tükenmişti. Zincire vurulmuştu. Sevdiği her şey, boynunda bir ağırlık, bir yük, bir zincir gibiydi. Takılar taktığı bedeninin son takıları, ateşten, alevden, acıdan bilezikler olacaktı. İpekler, kumaşlar, koltuklar bir katrana dönüşmüş, tutunulacak, bağlanılacak şeyler olmadıkları görünmüştü. Hayale tutunmak kadar zayıf, hayal kadar asılsızdılar. Ve bir hayal olup mâzide kalmıştılar.

Ateş öfkeliydi. Öfke cisimleşince ateş olmuş gibiydi. Ateşin ses çıkardığını, homurdanarak konuştuğunu, koşar adım yürüdüğünü bilemez, bunu düşünemezdi. Ateş süratle yayılıyor, ateşle dolu ev onu çılgına çeviriyordu.

Sanki zakkum içiyor, sanki zehir yudumluyordu. Boğuluyor, kusuyor, öğürüyor; etinden, kemiğinden,

ateşe dönüşen bedeninden nefret ediyordu. O anda yapabilse bedenini bir elbiseyi çıkarır gibi çıkarıp atacak, sahiplendiği, sermayesi zannettiği, kibirlendiği uzuvlarını bırakıp kaçacaktı.

Zaman ilerliyor, alevler yaklaşıyor; duman boğuyor, ateş yutuyordu.

Yangının başlangıcında ölümü kendisine hiç yakıştırmamıştı. Ateş ve ölüm her şeye yakın olsa da, ona uzaktı. Fakat şimdi... Fakat artık... Bir anda ölüp gitmek istiyordu. Bunu bile bir hediye, bir ihsan görüyordu.

Hayalinden kaçıyor, hayalinin ona gösterdiği kavrulma manzaralarını aklından söküp atmaya çalışıyordu. Bir köze, bir kömüre, bir katrana, bir küle döndüğünü düşünemiyordu.

Ve sonra çaresizlikten, içinde tılsımlı bir ümit beliriyordu. Hayır hayır... Bunların hiç birisi olmayacaktı. Ateş ona ulaşamayacaktı. İşte dışarıdan askerlerin, tulumbacıların sesi geliyordu. Kurtulacaktı.

Çalışmalar hâlâ devam ediyor, tulumbacılar, evlerin yanmayan kısımlarına koridorlar açmaya çalışıyordu. Fakat boğucu dumana ve alevlere rağmen ilerlemek oldukça zordu. Birbirlerinin şevkini artırmak için sürekli naralar atıyor, “Allah diyen mahrum kalmaz!” diyorlardı.

Ses, kadının sıkıştığı köşenin yakınından geliyordu. Kadın, var gücüyle bağırdı, bağırdı, bağırdı. Gürültünün, feryadın, koşuşturmanın arasına karışan sesi boşluğa, karanlığa dağıldı. Bağılmaktan yorulunca kendi kendisine zikretmeye başladı. Tulumbacı, “Allah diyen mahrum kalmaz!” demiyor muydu? İşte o

da, son anında “Allah!” diyor, ateşin içinde zikir çekiyordu. Yaratılmış her kul muhakkak Allah’ı anıyor, Azîz ve Hakîm olan Allah, “Rabbim Allah!” demeyene, nihayetinde “Yandım Allah!” dedirtiyordu. Demek ki, zikir için kimine seccade, kimine alevlerin arası düşüyor, fakat kimsenin zikirsiz kalmasına, caka satmasına izin verilmiyordu.

Kadın, bir ömür anmadığını son anında anmış, alevler yaklaştıkça serzakir gibi zikre uyanmıştı.

Artık ateşle arasında bir kovalamaca vardı. Ateş, pusu kuran bir avcı gibi fırsat kollamaktan vazgeçmiş, üzerine üzerine saldırıyordu. Sanki derin bir uçurumun kenarındaydı kadın... Sanki yanan ayaklarının altından zemin kaymış, yer bir gayya çukuru gibi açılmıştı. Karanlık bir boşlukta son sürat yuvarlanıyor, zangır zangır titriyor, temas eden her şeyle bir kat daha ürperiyordu. Sağa sola savruluyor, kafasına sürekli bir şeyler, bir kısım sesler çarpıyordu. Her şey küçülmüş, sadece acılar büyümüştü. Acıları dağ, cisimleri bir ses kadar ancak algılayabiliyordu. Kulakları değil beyni zonkluyor, elleri değil, kalbinin derinlikleri yanıyordu.

Altından, üstünden yaklaşan alevler onu bir elbise gibi sardı. Örtüsüz vücudunun örtüsü alev olmuştu. Nefsinin mağduru olan kadın, artık ateşin mahkûmuydu.

Tulumbacılar su basıyor, ateşin söndüğü yerlerden dumanlar yükseliyordu. Tulumbacılar belki de kadına doğru geliyordu.

Kitaplar yanmış, eşyalar yanmış, evler yanmış, sokaklar yanmıştı. Kendi kitabını okumaya giden insanlar,

altın bir parmak gibi göklere uzanan minare yanmıştı. Zaten ne olduysa olmuş, İstanbul'un mânevî yangınları da, kitaplar, evler, nüfus daireleri ve minareler yandıktan sonra başlamıştı. Her yerde ağır kokular, küller ve döküntüler vardı.

Üsküdar'ın üzerinden, ağzından ateş fışkıran bin başlı bir ejderha geçmişti. Yaşanan bir depremdi, bir savaştı. Hanelere bomba düşmüştü. Tulumbacıların, askerlerin, fenercilerin, borucuların, halkın gayretleri fayda vermemiş, reisin: "Bre kardeşler, nar savletini artırır, tedbir gerek!" sözü ateşin hışımını savurmaya yetmemişti. Artık Selimiye mahallesindeki evler, kimse için bir sığınak ve örtü değildi.

Yangın ancak geniş hendekler kazılarak, kimi binalar yıkılarak, gün ağarmaya başlarken kontrol altına alınabildi ve diğer mahallelere yayılması önlendi.

Bazıları evlerini kurtaramasa da bir kısım eşyalarını kurtarabilmişti. Boşluklar, evlerden kurtarılan eşyalarla doluydu.

Yangının tesiri günlerce devam etti. Yıkılmayan konakların ayakta kalan iskeletleri zaman içerisinde büyük bir gürültüyle parçalandı.

Mâziyi yakanlar, kazayla veya başka bir şekilde, Eski Dâr'ı, yani eski meydan, eski mahalle olan Üsküdar'ı, bir milletin temellerini yakar gibi yaktı.

Evden, aileden, kitaptan uzaklaşan insanlar, bütün bütün evsiz, ailesiz, ilimsiz, kitapsız kaldı. Fakat herkes ateşin hafife alınacak bir şey olmadığını, iş işten geçmeden tedbir almak gerektiğini bir kez daha anladı.

Şamlı Hafız Mehmet Tevfik Efendi

Koca çınarın dalları, kolları budanıyor; Balkanlar'da, Kafkaslar'da, Orta Doğu'da, Afrika'da fırtınalar kopuyor, Mehmetçik cepheden cepheye koşuyordu.

Veli Efendi, Osmanlı Ordusu'nda topçu yüzbaşıydı. Onun bahtına, Suriye'ye, Şam'a gitmek düşmüş, o da Üsküdar'daki ailesini alıp vazife yaptığı yere götürmüştü. İşte Tevfik Efendi'nin Şam hayatına babasının bu tayini vesile oldu.

Tevfik Efendi, Üsküdar'da, Selimiye mahallesinde dünyaya gelmiş, tahsil hayatına Fıstıklı Mektebi'nde başlamıştı. Babası Veli Efendi aslen Ispartalı, annesi Fatma Saliha Hanım, Barlalıydı.

Okula başladığı gün Fatma Hanım oğlunu tertemiz giydirmiş, yaldızlı cüz kesesini boynuna takmıştı. O gün okula giderken bir midilliye bindirilip dolaştırılmıştı ve okuldaki diğer öğrenciler arkasından ilâhi okuyarak onunla birlikte sokak sokak gezmişlerdi. Sonra babası Veli Efendi çocuklara otuzar para hediye vermişti.

Tevfik, babası ile birlikte mektebin merdivenlerinden çıkarken heyecanlandı. Bir sofadan geçip ders-hanelerine ulaştılar. Kapının karşısında Hoca Sabri

Efendi'nin kürsüsü vardı. Yere kocaman minderler ve rahleler konmuştu. Sabri Hoca, beyaz sakallı, beyaz sarıklı, nur yüzlü, şefkati gözlerine yansıyan, fakat görünüşü heybetli bir hocaydı.

Dershanenin dört köşesine dört sınıf yerleştirilmişti. Hocanın sağındaki dördüncü sınıf baş kalfanıydı. Solunda Tefviklerin kalfası ve öğrencilerin sıraları, minderleri vardı.

Tefvik, hocasının elini öptü, “elif be” okudu ve ilk “aferin”ini aldı. Hocası, ona hayır dualar etti.

Veli Efendi, Tefvik'in kulağına, “Hocadan izin isteyeceğiz.” diye fısıldadı. Tefvik, ilk gün çekingenliğiyle izin istedi. Hocası tebessüm etti.

– Bugün bütün talebelere sizin için izin vereceğim.

O günden sonra arkadaşlarıyla hep bir ağızdan “elif üstün e, be üstün be” diye derslerini okudu. Sabah, kalfa gelip okuldan alıyor, akşam bırakıyor, öğlen yemeklerini okulda yiyordu.

İptidaiden sonra Tefvik hafızlığa başladı. Hafızlığın ardından Kur'ân talimi aldı. Aşere ve takrip derslerine devam etti. Bunları başarıyla tamamladıktan sonra Ahmedî Medresesi'nde Arapça öğrendi. Halebî'yi, Molla Cami'yi okudu. Çok güzel ve seri yazı yazıyordu. Bir süre hat üzerine çalıştı. Derslerindeki başarısıyla müderrislerin dikkatini çekti. Artık müderrisler, sevip takdir ettikleri Tefvik'e birinci, ikinci sınıflara ders verdiriyorlardı. Daha sonra Harem İskele Camii'ine vekil imam oldu. Fakat bu imamlık babasının tayininden ötürü uzun sürmedi.

Tevfik de, ailesi de Şam'ı çok sevmiştir. Şam hem güzel, hem mâneviyât ve tarih kokan bir yerdi. Veli Efendi hafızdı. Tevfik, babasının mânevî âlemlere açık birisi olduğunu düşünüyor, zaman zaman bunu sızdıran hâdiseler yaşıyordu.

Şam'da boş duramazdı. Yetkili makamlara müracaat edip öğretmenlik yapmak istediğini bildirdi. Bu talebine olumlu cevap aldı ve Muhacirîn mahallesi Meşrutiyet Mektebi'ne muallim olarak tayin edildi. Artık sevdiği mesleğe kavuşmuş, muradına ermişti. Evet, çocuklarla ilgilenmeyi, onlara ders okutmayı çok seviyor, bütün öğrencilerine bir arkadaş gibi davranıyor, hayırlarına olan her şeyde onlardan yana tavır alıyordu. Genç muallim işini iyi yapıyordu.

Cuma günleri tatil olduğu için evde kalıyor, namaza babası ile birlikte Emeviye Camii'ne gidiyordu. Bu cami, 1911'de Bediüzzaman Hazretleri'nin hutbe okuduğu, Bazı rivayetlerde, Hazreti İsa'nın (aleyhisselâm) ineceği müjdelenen, ak minareli camiydi.

Roma döneminde Jüpiter tapınağı olan Emeviye Camii, Şam fethedildiğinde kilise olarak kullanılıyordu. Şam'ın doğu tarafı Ubeyde İbni Cerrah Hazretleri tarafından sulh yoluyla, batı tarafı Halid İbni Velid Hazretleri tarafından kılıçla fethedilmişti. Fetih hakkı olarak kilisenin doğu tarafı camiye çevrildi, batı tarafı sulh sebebiyle kilise olarak kullanılmaya devam etti.

Emevî halifelerinden Velid İbni Abdülmelik zamanında cami yeniden inşa edildi. Dikdörtgen şeklindeki caminin üç yanında, iki katlı revaklarla çevrili büyük bir avlu vardı.

Caminin içini kırk somaki sütun koridor gibi bölüyordu. Kubbesi ortadaydı. Duvarları altın cilalı madyonlarla süslenmişti. İki yüz seksen pencerele caminin camları renkli, çerçeveleri bezeliydi.

Camide Hazreti Yahya'nın (aleyhisselâm) türbesi ile şehit edilen Hazreti Hüseyin'in (radiyallâhu anh) mübarek başı da vardı. Selahadin Eyyûbî Hazretleri'nin türbesi, caminin avlusundaydı. İmam-ı Gazali Hazretleri de, İhya-u Ulûmiddin adlı eserini o muhteşem camide kaleme almıştı.

Bediüzzaman Hazretleri'nin yıllar önce okuduğu hutbe Şam'da hâlâ konuşuluyor, Tefvik, o müthiş atmosferi zaman zaman babasından, zaman zaman Şamlılardan dinliyordu. Tefvik Efendi, o meşhur hutbeyi ve o gün yaşananları ayrıntılarına kadar öğrendi.

Hutbe-i Şamiye ve Nur'un Kâtibi

O gün Şam'da hava çok güzeldi. Mart güneşi olanca sıcaklığıyla insanları kuşatıyor, temiz hava ve aydınlık, ruhları, gönülleri aydınlatıyordu. Gökte berrak bir mavilik, yerde ayak sesleri vardı.

Cuma namazını Emeviye Camii'nde kılmak isteyen halk saatler öncesinden camiye akın etti. Belki cuma günündeki kabul saatini, ibadet üzereyken; Kur'ân okurken, namaz kılarken, dua ederken yakalamak istiyor, belki de o mübarek mekânın erkenden dolmasından endişe ediyorlardı.

Altı aydır Şam'da bulunan ve ilim ehlinin dikkatini çeken Bediüzzaman Hazretleri, sonunda ulemanın ısrarlı taleplerini kabul etmişti; hutbe okuyacak, cuma namazını kıldıracaktı.

Camiye bembeyaz urbalarla gelen Seyda, sarığını sarmış, taylasanını omzundan aşağıya sarkıtmış, minberin önüne mehabet ve mahviyetle oturmuştu.

Yaklaşık on bin kişilik cemaatin içerisinde belki yüzden fazla meşhur âlim vardı. Otuz beşine henüz girmiş bir adamın böyle muhteşem bir cemaate Anadolu'dan gelip hutbe okuması ve namaz kıldırması önemli bir hâdiseydi.

Bediüzzaman Hazretleri, dualar okuyarak minbere çıktı, cemaate yüzünü döndü. Beyaz minareye iner gibi, bembeyaz urbalarıyla yüksek minbere oturdu. Müezzîn efendi iç ezana başladı.

Bu kadar güzel ve doğru bir haber olamazdı ve ezan bu kadar güzel okunamazdı. Müezzîn efendi, Arap şivesiyle ezan okuyor; sanki gökten ırmaklar boşanıyor, vicdan kirleri yıkıyor, mânevî bir şafakta müjdeler veriliyor, lütuflar, ihsanlar, ikramlar yağıyordu. Bu, kurtuluş haberi idi. Bu, yıldızları insanın ayağının altına kaldırım taşı yapan, onu balçıktan çekip ruh ufkuna çıkararak eldi. Bu insanı göklere çeken bir ip, bir merdivendi. Bu meleklerin zikri, kâinatın sesi idi. Bu gökteki masmavi atlasın kesilmesi, sonsuzluğa menfezler açılması idi. Bu bir başka haz, bu bir başka şeydi.

Ezan, hakikatini pak gönüllere perdesiz duyuruyor, gerek okuyanın, gerekse cemaatin göğüs kafesini çatalayacak hâle getiriyordu. Bu tadı insana hayatta başka hiçbir şey vermiyordu.

Koca mabet ve hatta koca Şam, sükûtun nabzını tutmuş, onu dinliyordu. Hayır hayır, bu ses yerden değil göklerden, müezzînden değil meleklerden geliyordu.

Camiye lâhutî bir hava hakimdi. Sanki o gün o camide, görünenler kadar, görünmeyenler de vardı. Belki de az kulak kabartan, kanat seslerini dinleyecekti.

Hazret, hutbeye her zamanki gibi hamdle ve sala-vâtla başladı. Hayat sahiplerinin zikri adedince hamd ve tesbihi Vâcibü'l-Vücûd'a takdim etti. Hadsiz selâm ve salatın İnsanlığın Efendisi'nin (sallallâhu aleyhi ve sellem) üzerine olmasını diledi.

Seyda, Hazreti Hüseyin'in huzurunda hutbe okurken, onun ruhaniyetiyle muhatap gibiydi. Öyle bir huzurda söz edeple konuşulurdu ve o da söze edeple başladı.

Muhteşem cemaate evvelâ kendi durumunu anlattı, aczini itiraf etti. Durumu, derse giden talebenin, öğrenip öğrenmediğini test ve tesbit etsinler diye, öğrendiklerini akşam büyüklerine tekrar etmesine benziyordu.

Manzara müthiş, Seyda coşkuluydu. Gönlündeki nur gözlerinden parlıyor, yüreğindeki korun harareti sesine yansiyordu. Otuz beş yaşındaki yüreği yanık adam, sanki kıyametten önce bir kıyamet koparmak istiyordu. İsrail'den (aleyhisselâm) önce sûru üfleyecek, kendi ruhunu öldürenlerin imanla ve aşkla yeniden dirilmesine vesile olacaktı. Dünyanın bağına bir çığlık olup inmek, bu binitin ipini sahibine teslim etmek imanlı insanların yapamayacağı şey değildi. Nehirleri kurutsalar da damarlardaki kanı kurutamazlar, şehirleri öldürseler de imanları öldüremezlerdi.

Üzerlerinden bin kış, bin sonbahar geçen halkın önüne bir kitap koydu. Zirvelerden önlerine taze bir sofraya açtı. Bu kitap, bildikleri kitap, bu sofraya, yitirdikleri sofraydı. Onlar Kur'ân'a aşklarını ilân etmeyince, o da onlardan sırlarını ve güzelliklerini gizlemişti. O konuştuğu Kur'ân'ı yeniden duydu, İslâmiyet'in hayata hediye ettiği meyveleri yeniden tattılar. Cemaatin içerisinde hissiyatı galeyana gelmeyen, ruhen kanatlanmayan tek fert kalmadı. Çerağlar o kordan birer birer alev aldı.

Bir meşale gibi önden gidiyor, karanlığı aydınlatıp yolu ve doğruyu gösteriyordu. Önce hastalıkları saydı, İslâm Dünyası'ndaki çöküşün sebeplerini tesbit etti. Sebebi bilinmeyen derdin tedavisi zor, bazen imkânsızdı.

Müslümanları tevkif edip geri bırakan altı hastalıktı. Ümitsizlik hayat bulmuş, doğruluk ölmüş, düşmanlık sevilir hâle gelmiş, imandan kaynaklanan nurânî bağlar unutulmuş, zulüm yayılmış, bencillik ve menfaatperestlik kalpleri istilâ etmişti.

Bu hastalıklara Kur'ân'dan reçeteler yazdı, devalar söyledi. Allah'ın rahmetinden ümit kesilmezdi. İslâm cemaatinin dünyevî saadeti yakındı. İstikbal yalnız ve yalnız İslâmiyet'in olacaktı. Hakikati kaydeden tarih hakikatin en büyük şahidiydi ve o Müslümanların dinlerini yaşadıkları zaman yükseldiklerini gösteriyordu. Müslümanlar, İslâm ahlâkının güzelliğini ve iman hakikatlerinin yüceliğini davranışlarıyla gösterirlerse, diğer dinlere tâbi olanlar İslâm'a dehalet ederdi. Çünkü her insanın kalbinde hakkı, hakikati aramak meylî vardı. İstikbal kıtasında İslâm'ın mânevî hükmü geçecek, hakikî dindar İseviler de Kur'ân'a tâbi olacaktı. Ümitsizlik, âcizlerin, korkakların, aşağıların hasletiydi, bahanesiydi. Gayret ve kahramanlık Müslümanlığın gereğiydi. Doğruluk İslâm'ın esas merkezi, temel üssüydü. Düşmanlığın vakti bitmişti. Asıl düşmanlığa lâyık olan şey, insanlığın hayatını karartan düşmanlığın kendisiydi. İnsanlığın mutluluğu, saadeti istişarede, görüşüp konuşmada, tanışmada, danışmadaydı. Hatta değil

fertler, devletler ve kıtalar bile birbirleriyle görüşmeli, insanlar birbirlerinden güzel hasletlerini almalıydı. Çünkü insanın şahsî hayatı, ancak içtimai hayatıyla devam ederdi. Tembellik ve lâubalilik, umuma zarar veren büyük bir vebaldi.

Hazret coştukça coşmuş, cemaat büyülenmiş, kendinden geçmişti. Onun hâl ve hareketleri samimiye-tine delildi. Davasında fânî olan adam, zaman zaman parmaklarını avucunun içine vuruyor, zaman zaman cemaate veya istikbale doğru uzatıyor, sanki hakikati bir cisim gibi aklın gözüne gösteriyordu.

Sözleri sadece oradaki cemaate değil, bütün insanlığa ve geleceğin nesillerineydi. Onun için yer yer: “Ey bu sözlerimi dinleyen bu Cami-i Emevî’deki kardeşlerim ve kırk, elli sene sonra Âlem-i İslâm camiindeki ihvan-ı müslimîn!” diyordu.

Konuşmanın heyecan ve havası cemaati sarmış, sineler onunla sükûnete erip onunla kaynamıştı. Şükür ki, dünyada insanlığın elinden tutup sahil-i selâmete götürecektir böyle bir adam, bir peygamber talebesi vardı.

Anlatılanlar yazıya dökülse yirmi sayfayı bulurdu. Buna rağmen zaman akmış, vakit bir solukta geçmişti. Hocaefendi sözlerini şöyle tamamladı:

“Yaşasın sıdk! Ölsün yeis! Muhabbet devam etsin! Şura kuvvet bulsun! Bütün levm ve itap ve nefret, heva ve hevese tâbi olanlara olsun. Selâm, selâmet Hüda’ya tâbi olanlar üstüne olsun. Âmîn!”

Cemaat ancak, hutbe bitince kendine geldi.

Tevfik, o günkü heyecanı, camide bulunanlarla birlikte defalarca yaşadı, bu müthiş dersi defalarca dinledi.

Veli Efendi'nin görevi bitince İstanbul'a döndüler. Fakat heyhat ki, Selimiye mahallesinde çıkan yangında kl olan evlerden birisi de onların eviydi. İstanbul'da artık onlara ait bir şey kalmamış, onların evini yangın, İstanbul'u düşman mahvetmişti. Etrafta viraneler, a, bilâ insanlar vardı. Fakirlik her yeri kasıp kavuruyor, yokluk ve yoksulluk kopkoyu bir kâbus gibi yaşanıyordu.

Evleri yanmamış olsaydı, belki de her şeye rağmen İstanbul'dan ayrılmayı dşnmeyeceklerdi. Fakat artık orada, o şartlarda kalmazlardı, kalamazlardı. İstanbul'da ihtiyaçlarını tedarik edebilmeleri çok zordu.

Evvelâ, baba memleketi olan Isparta'ya taşındılar. Kısa bir süre sonra da annesi Fatma Hanım'ın memleketi olan Barla'ya yerleştiler. Orada hiç değilse başlarını sokacakları bir yer, kendilerine ait bir ev vardı.

Sanki gaybî bir el, zemini Hocaefendi için hazırlıyor, sadık, fedakâr ve vefalı insanları hizmetine veriyor, kâtibini de şam'dan getirip Barla'ya, rahlenin başına oturtuyordu.

Öldükten Sonra Dirilmek

B arla'nın ilk talebelerinin mânevî bir diriliş yaşadıklarını hissettikleri o günlerde, localarda, karanlık konakları andıran insanlar tahrip ve fitne plânları yapıyordu. Davalarının özelliği yüzlerinden belliydi. Ruhlarındaki karanlık bedenlerine aksetmiş, karanlık ruhlar, bedenleri karanlık birer konak hâline getirmiş, iç dışa aksedince sima bir kez daha bildirici, tanıtıcı olmuştu. Alınlardaki kir, gözlerdeki zift, yüzlerdeki leke her şeyi söylüyordu.

Gizli komite, o gün yine periyodik toplantılarından birisini yapıyordu. İsimlerine bakanlar hepsini Türk ve Müslüman zannedebilirdi. Fakat o heyettekilerin ekseri, belki de tamamı neseben Türk değildi. Türkçeyi iyi kullanyor, Müslümanlığı da kendilerince iyi biliyor, fakat Müslümanlıktan da, dine hizmet eden Türklere de nefret ediyorlardı.

Katılımcıların her biri, bir oluşumun başıydı. Sırayla söz alıyor, yaptıklarını anlatıyor, varsa danışacakları bir şey, soruyorlardı. Konularla ilgili fikri olan söz isteyip konuşuyor, başkan nihai kararı veriyor ve böylece gündemler teker teker ele alınıyordu.

Herkes eteğindeki taşları döktü, heybesindeki

gösterdi. Yarasalar sahte güneşlere şahitlik etti. Yollara ekilen dikenler, haydutlara verilen kılıçlar anlatıldı. Ölü ruhlar, omuzlarda taşınmanın yollarını aradı. Sahte akçeler, bozuk mihenklere vuruldu. Köstebekler yerin altına baktı, fareler balçıklarda gezindi. Pis şeyler misk diye alkışlandı. Kurulan tuzaklar, atılan yemler gözden geçirildi. Zavallı nesillerin zehire, zakkuma şeker diye, bal diye inandırılmasına karar verildi.

Her toplantının bir ana gündem maddesi olsa da, toplantının genel çerçevesi belliydi. İman hakikatleri alaya alınmaya devam edilecekti. Müstehcen neşriyat artırılacak, kadın dergileri çıkarılacaktı. Sık sık eğlence programları düzenlenecek, halk ışıltılı hayatlara imrendirilecek, hayat bir oyun gibi gösterilecekti. İçki, sigara ve uyuşturucu kullanımı teşvik edilecek, bunun için yatırımlar yapılacaktı. Oyunlar saplantı hâline getirilecek, taraftarlıklar oluşturulup çekişmeler körüklenecekti. Uydurma bir dil türetilecek, insanlar âdeta hafızasız bırakılacaktı. Boşanmalar desteklenecek, medyada sürekli boşanıp evlenen ünlülerin haberleri yapılacaktı. Filmlerle yeni bir hayat tarzı öğretilecek, en ücra beldelere kadar sinemalar açılacaktı. Tarih kitapları yeniden yazılacak, sahte kahramanlar uydurulacaktı. Türkçülük çalışmaları hızlandırılacaktı. Dünyadaki fikrî akımlar ülkeye taşınacak, kimin kimden taraf olacağı kararlaştırılıp vazifeliler, gerçekten farklı cephelerdenmiş gibi kıyasıya çatıştırılacaktı. Hayati noktalara kimlik değiştirmiş insanlar yerleştirilecekti. Basın katiyen başka ellere bırakılmayacaktı. Belli periyotlarla suikastlar düzenlenecekti. Suçlamalarla, yaygalarla, dehşet havalarıyla

insanlar düşünemez hâle getirilecek, şaşkına çevrilecekti. İdamlara zemin hazırlanacaktı. Tercihli okullardan mezun olanlar korunacak, devletin imkânları imtiyazlı zümre arasında pay edilecekti. Soydaş ve yandaşlar zenginleştirilirken, ekonomi ve huzur bozulacaktı. Bürokrasinin hayatı azap hâline getirmesi için her şey yapılacak, komik ve anlamsız kurallar vazgeçilmez şeyler olarak gösterilecekti.

Bu genel çerçeve içerisinde, söyleyeceği yeni bir şeyi olan konuştu, bazıları işlerindeki başarıları, geldikleri merhaleleri anlattı. İyi gidiyorlardı. Tarihî bir noktada, zirvedeydiler. Kurtçuklar hiç bu kadar güçlenememiş, böylesine serbest hareket edememişti.

O gün, asıl gündem başkandan geldi. Başkan, konuştu, anlattı anlattı:

– Bu insanlar âhirete, bir gün bir diyarda hesap vereceklerine inanıyorlar. Onun için ibadet ediyor, onun için yanlış yapmamaya çalışıyor, onun için savaşıyorlar. “Kim gitmiş de gelmiş, toprağa düşen nasıl dirilir?” diye düşünmüyorlar. Mantıksızlar. Bu inancı yok etmek demek, dini yok etmek ve bunları kapıkulu yapmak demektir!

Öldükten sonra dirilmenin hayal olduğunu, cennet, cehennem diye bir şeyin olmadığını öğrenirlerse, ne diye namaz kılsın, ne diye haram helâl gibi şeylerle meşgul olsunlar?

Başkan konuştuğu, muhataplarının gözlerinde şimşekler çaktı. Kitle psikolojisine ve toplantı havasına kendilerini öylesine kaptırmışlardı ki, başkanın anlattıklarını sanki o güne kadar hiç düşünülmemiş

şeyler gibi karşılıyor, bakışlarıyla alkışlıyor, takdir hislerini belli ediyorlardı.

Bu durum, başkanın hislerini tahrik etti. Yüzüne gülücükler, gözüne parıltılar yayıldı. Sanki gündemi kendisi belirlemiş, ona da fısıldayan birileri yokmuş gibi, için için kendi zekâsını ve mantığını alkışladı. Sesine düşünen bir insan tonu verdi:

– Beyler, dedi, darbeyi nereye vuracağımızı iyi bil-meliyiz! Düşmanın nasıl yıkılacağını bilemeyen adam, galip olamaz. Yerinden oynatılan taş, kilit ta-şığısa, bir köprü, bir bina yerle bir edilir.

Karar buydu ve bu konuda katılımcıların karar yet-kisi yoktu. Sadece uygulamalarla ilgili teklifte bul-u-nabilirlerdi.

O günden sonra bütün heyet, bütün kurumları-yla bu konu üzerinde yoğunlaşacak, ilgili şahıs Maa-rif Şurası'nda bu meselenin gündeme alınmasını ve bütün eğitim kurumlarında bu meselenin işlenmesini sağlayacaktı.

Konunun bizzat muhatabı olanlar notlarını aldı. Alt birimlerin koordineli çalışması için faaliyet takvimi ve görüşme trafiği belirlendi. Bu büyük plân en iyi şe-kilde uygulanmalı, hayatın her sahasında destek bul-malıydı.

Gizli cemiyetin koparacağı böyle bir velvelenin önünde kolay kolay kimse duramazdı. Hele kuzeyden gelen rüzgâr olanca şiddetiyle esiyor, dünya inkârı bayraklaştırıyorken...

Ne gariptir ki, kader yine ince bir nükteyle tecelli

etmiş, “Öldükten sonra dirilme olamaz.” diyenler yanlış bir mevsimi seçmişti. Diriliş mevsiminde diriliş inkâr gibi onulmaz bir yolda kürek çekeceklerdi.

Zira nisan ayı yine olanca coşkusuyla yaşanıyor; gökler yine bir hakikate ermiş gibi ağlıyor, toprak yine bir sır söyler gibi dile gelmiş konuşuyordu.

Gözün ibretle ağlaması gönlü nasıl güldürüyorsa, gökler ağlarken de yer gülüyordu. Rüzgâr diriltici bir iksir olmuş ölülerin kulağına bir şeyler fısıldıyor, o söz ile damarlar yemyeşil kanla doluyor, o sevinçle filiz başını çıkarıyor; bahar, dil dil, tohum tohum, dal dal, yaprak yaprak, çiçek çiçek “öldükten sonra dirilmek var” diyordu.

O yıl özellikle Barla’da bahar bir başka canlı, bir başka güzel yaşanıyor, çünkü o yıl orada ayağını bastığı yeri yeşerten bir misafir vardı. Barla’nın bahçeleri, ovaları, dağları, çiçeğin her türüne saksılık yapıyordu.

Pembe, beyaz çiçekli kekikler; sarı, beyaz, pembe öbekler oluşturan yayla çiçeği; kayalıkların üzerinde oturan altın otları; dal dal pembeleşen kuşburnu ağacı; suların kenarını mesken tutan naneler; beyaz çiçekleri ve sarı taçlarıyla karağanlar; yeşil sapsız, parçalı yapraklı, mor çiçekli ebegümece; mor renkli büyük çiçeği ve ortasındaki siyah kırmızı koçanı ile yılan burçağı; mor salkımlı sümbüller; kimi kırmızı yakalı, kimi siyah benekli gelincikler; ardıçlar, köknarlar, çınarlar, katranlar, meşeler, söğütler, sarmaşıklar, dağ çilekleri, güneşlikler, kızılıklar, limon otları, böğürtlenler, dağ lâleleri ve daha neler neler... Bütün bu sanat

harikaları, sayılamayacak kadar çok hakikatin, sayılamayacak şahidi, toprağın konuşan diliydiler.

Meyve ağaçlarının coşkusu ise daha başkaydı. Çiçekler, hikmeti, ilmi, sanatı, saltanatı, güzelliği, dirilişi; meyveler bütün bunlarla beraber lezzet lezzet, nakış nakış, renk renk şefkati, merhameti ilân ve isbat ediyordu.

Onların sakin görünümünün arkasında müthiş bir heyecan saklıydı. Bildikleri şeyi içlerinde daha fazla tutamayacak, misafirlere bu büyük müjdeyi haber vermeden yapamayacaklardı. Onları da, misafirleri de bilen birisi, onları bir el, bir tabak gibi kullanıyor, misafirlerin gözlerine, burunlarına, dimağlarına, damaklarına, midelerine, hücrelerine uygun harika hediyeleri, onları vesile yaparak gönderiyordu. Böylece O, hem o kuru dalları, hem o dallardan beslenenleri sevindiriyordu.

Evet, Biri onları onlardan çok düşünüyor, Biri onlara zemini bir ziyafet sofrası gibi hazırlıyor, Biri onların hükmünü dinlemeyecek mahlûkatı onların emrine veriyordu. O güzelle tanışıp sırra erince, taş, madene; toprak, tezgâha; odun, ağaca dönüyordu. Biri onlara: “Bu çöllerde sahipsiz, hâmisiz, ölüme yuvarlanan mahlûklar değil, şefkatli bir Sultan'ın ağır misafirlerisiniz; ebedî varsınız, bitkiler bile ölünce diriliyor, siz saadet saraylarında hakikî hayata ve dirilişe mazhar olacaksınız.” diyor, çekirdeğin ölümü, sümbülün hayatını meyve veriyordu.

Ne muhteşem dildi baştan ayağa kırmızı taçlı bembeyaz çiçeklerle donanan badem ağaçları ... Ya gelinciği

andıran erik ve kaysı çiçekleri... Ya o dallarına milyonlarca kelebeğin konduğu izlenimini veren kirazlar... Veya uzun etekli gül goncalarını andıran narçiçekleri... Ya da bembeyaz kanatlarını açmış bir melek gibi saflığın, duruluğun, temizliğin timsali elmalar... “Bizi yapan bir Sanatkâr, bizi çizen bir ressam var, biz O’nun güzelliğinin habercileriyiz.” diyor, insanın güzelliğe âşık yanlarına dokunuyor, hayranlık hislerini uyarıyorlardı. Kalp, bir kez daha imanını ve aşkını tazeliyordu. Zaten aşk diye O’na imana deniyordu.

O gün, Hocaefendi, dirilişe ve sonsuzluğa davet eden mahlûkatı dinlemiş, onların “Bana bak, seni buraya göndereni benimle bilebilir ve bulabilirsin!” çağrısına bir kez daha kulak vermiş, kâinatı Kur’ân’dan aldığı derslerle okuyarak göl kenarına inmişti. Nendense o gün dilinde, Rum Sûresi’nin, “Allah’ın rahmet eserlerine bir bak! Arzı ölümünün ardından nasıl diriltiyor. Şüphesiz o ölüleri de tekrar diriltecektir. O her şeye kadirdir.” meâlindeki ellinci âyeti vardı.

Her kelimeyi, her harfi, tuta tuta, duya duya, Kur’ân’ın bütününe dönük yüzlerine baka baka kırk defaya yakın okudu, ruhuna her okuyuşunda âyetin bir başka mânâsı göründü, bir başka hakikati doğdu.

Gönlüne doğan şeyler geçmişin malûmatı değildi. Bazı hikmetler aklının gözüne yıllardır çekirdekler hâlinde görünüyorsa da, oturup daha önceden tafsilâtıyla düşündüğü, tasarladığı şeyler de değildi. Sanki bir zât kucağına tomar tomar hakikati bırakıyor, sanki aklına ve kalbine gelen fısıltılarla bir yerlerden dersini alıyordu. Ve o hakikatlere zaman zaman

temsiller, zaman zaman muhteşem tesbitler urba oluyordu.

Deniz dalgalandı, dağvari dalgalar kabardıkça kabardı. Artık zaman ve mekân muhteşem bir doğuşa hamileydi. Barla'ya döndü. Şamlı Hafız Tevfik'i, "Kalemi, kâğıdı ve mürekkebiyle hazır gelsin!" diye çağırdı.

Tevfik, küçük, beyaz taburesini önüne aldı. Hocafendi, sanki gaiplerden işaret gelmiş gibi bir müddet sonra aniden başladı.

"Yaz Kardaşım!"

Şamlı Hafız, yazdı.

Zamanın mürşidi, zamanın cephesinde mücadele ediyor, ihtiyaca cevap veriyordu. Zaaf, iman zaafiydi. İnsanlar, sanatı görünce sanatkârı inkâr edecek kadar idrak körü olmuş, doymaz hislerine ve midelerine akıllarını da yedirmişlerdi. Dengeden, düzenden tertipten bahsediyor, bu vaatlerle idareyi ele geçirmeye çalışıyor, her şeyi yöneticiye bağlıyor, buna rağmen böylesine işlek bir sarayın, bu kadar tertipli, düzenli ve dengeli olmasından hiçbir şey anlamıyorlardı. Ne göklerin nizamını, ne yerin düzenini, ne de Nebî'nin (sallallâhu aleyhi ve sellem) sesini duyuyorlardı.

Onun içindir ki, imana mesaisini teksif eden zât, öldükten sonra dirilme meselesine, akıllı olan herkesin imanına yetecek bir girişle, "Bir köy muhtarsız olmaz. Bir iğne ustasız olmaz, sahipsiz olmaz. Bir harf kâtipsiz olmaz, biliyorsun." diyerek başladı.

Evet, sanat eseri meydandayken sanatkârı inkâr

etmek, düzeni görünce idarecinin varlığını anlamamak, kitap yazılıyorken ve o yazma fiilî devam ediyorken kâtibi tanımamak, o şeylerin varlığını inkâr etmekten daha zor ve daha mantıksızdı. Bütün bu şeylerin bir sahibi vardı ve zaten sahibi her şeyin üzerine adını yazmış, mührünü vurmuştu. Kısa bir süreliğine konaklanan bu saray ve mütemadiyen gelip giden yolcular, başka bir memleketin varlığını gösteriyor, sarayın sahibi de has misafirlerini elçileri aracılığıyla oraya davet ediyordu. Bu konak, yolcular memleketlerine ulaşabilsin diye kurulmuş, bu binite onun için binilmişti. Binitten başka yerde hayat yok diyen adam, asıl hayatın binitten inince başladığını bilmiyordu.

Allah'ı ve O'nun davetçisini kabul etmeyene ebed diyarından bahsedilemezdi. Onun için mevzua bu temel hakikati izah ederek başladı. Sonra hikâyedeki sersem adama, akıllı arkadaşı, "On İki Suret"le, Sultan'ın, başka hiçbir sebep olmasa saltanatının izzetini ve raiyetinin hukukunu korumak için olsun mahkeme—i kübrâyı kuracağını, itaat edenlere mükâfatını, isyan edenlere cezasını vereceğini anlattı.

Hocaefendi, süratle, fakat kitabî bir dille söylüyor, konuşurken alnındaki damar şişiyor, Hafız Tevfik, her nasılsa yazmayı yetiştiriyordu. Hâlbuki, başka zaman olsa kitap yazan düşünür, kütüphanelerden o konu ile ilgili kitapları çekip bakar, yazılanları birkaç kez değiştirir, hele başkasına yazdırıyorsa, bir kat daha zorlanır, onun anlamasını ve kâğıda hatasız yazmasını bekler, geriye başa döner, yazan siler, düzeltir, belki bir sayfa yazılana kadar saatler, hele mevzu

bu derece ilmi ise günler geçirdi. Bunların hiç birisi olmuyor, fevkalâde bir sühuletle, kolayca telifat yapıyordu. Hocaefendi'nin göklerden rahmet sağanağı iniyormuş gibi yazdırması kadar, Şamlı Hafız'ın o ilmî tabirleri, terkipleri, Arapça ifadeleri, hiç şaşırmadan yazması, yazabilmesi de garipti. Belki yüz âlimin yapacağı şeyi yalnız başına yapıyordu.

“Hiç mümkün müdür ki, hiç mümkün müdür ki...” dedikçe, inkâr davası tuz buz oluyor, imanın kuvveti ve hakikati parlıyor, Şamlı Hafız, yaşanan olağanüstü durumu fark ediyordu. Sanki zamandan kesit almış, geçmiş ve geleceğin arasındaki “an”ı ortadan bölmüş, ilerliyorlardı. “Suret”lerin ardından dört işaretli “Mukaddime” geldi. Dördüncü İşaret, “On iki Hakikat” oldu. Her bir hakikatte, ölümsüz Zât'ın, her bir esmâsının tecellisinin sonsuz olduğu, onun için mahlûkatın ebed diyarında, sonsuza kadar var edileceği izah edildi. Evet, bu fânî ve kararsız diyar yıkılınca da O'nun yaratıcılığı devam edecek, rahmeti, rezzakiyeti bitmeyecekti.

Hülâsa, âhiretin varlığı dünyanın varlığı kadar ka-
tiydi. Âhireti inkâr etmek, dünyayı, dünyadaki hikmetleri, intizamı, adaleti, hakikati inkâr etmek demektir. Her kayıt bir hesapla, her ölüm bir dirilişle geliyor, dirilişin her baharda sonsuz sayıda şahitleri görünüyor, ecel insanı beklediği gibi, cennet ve cehennem de insanı bekliyordu.

Arkasından zeyiller yazıldı, eser tamamlandı. Sanki o konuşurken yüzlerce âyet imdada geldi, sanki yüzlerce hikmet yüzünü gösterdi. Bu telif, Gavs-ı

Geylânî'nin, Muhyiddin-i Arabî'nin, Mevlâna Celâleddin'in telifi gibi olmuştu. İlhama ve kalbî doğuşa dayanıyor, yüksek hakikatler yeni yeni tesbitlerle anlatılıyordu. Fakat bu eser sadece ilham değil, aynı zamanda âyetlerden çıkarımdı, istihraçtı. Onun için umuma rehber ve herkes için delildi.

Yetmiş bin beyti yazan ve geceler boyu yazmaktan usanmayan Hüsamettin Çelebi, Hazreti Mevlâna'nın yanına nasıl bir hikmetle denk düşürülmüşse, Şamlı Hafız da, sanki bugün için hazırlanmış, sanki köyüne bunun için döndürülmüştü. Hocaefendi, zaman zaman mola verdi, Şamlı Hafız dinlendi. Bu muhteşem eser, yedi saatte bitti.

Elektriğin başka bir yerden ateş almaya ihtiyacı olmadığı gibi, mânevî bir elektrik olan bu dersin yazılmasında da, başka bir yerden alıntıya ihtiyaç duyulmadı. Bu eser ne Şark'ın malûmatına ve ne de Batı'nın felsefesine, fennine dayandı. O, nurunu doğrudan Kur'ân'ın yüksek semâsından aldı.

Her cümle ayrı bir cevher, ayrı bir inci idi. Bir parça elmasın, yığınla paradan değerli olması gibi, bir cümlesi, bin satırdan değerliydi. Açılrsa, izahı yapılırsa, her biri bir kitap kadar olacaktı.

Bu ders, sarhoşları ayıltacak, arada kalmış şaşkınlara istikamet verecek, müminleri sevindirecek, kâfirleri imana, insafa ve akıl dairesine getirecek kuvvetteydi. Onda gözlerin görmediği zümrütler, kulağların duymadığı tesbitler vardı.

Şamlı Hafız'ın ruhundaki nur uyanmış, içinin gizli menfezleri aydınlanmıştı. İmanın hazzını iliklerine

kadar hissediyor, imanın zaferini kalbinde yaşıyordu. Bu eserin cümlelerini cümle olarak değil, birer kalp anahtarı ve fatihi olarak görüyordu.

Evinde bir müddet dinlendikten sonra, yazdığı eseri temize çekmeye başladı. Fakat heyhat, o ilk anın zamanüstü atmosferi kaybolmuştu. Şimdi artık, bir saatte yazdığı sayfalar için, belki yarım gün, belki bir gün lâzımdı.

Hocaefendi, Barla'daki talebelerine o yüksek hakikatleri okudu, okuttu. Her birinin ruhuna bir coşku, bir sevinç doldu. Bu ders, daha evvel dinledikleri hiçbir derse benzemiyor, insanın eline bir cümlesiyle, bir muhteşem sarayın anahtarını veriyordu.

Bir cümlenin içinde hem hakikat, hem delil, hem hikmet, hem mantık, hem edebiyat, hem lezzet ve sadet vardı. Bütün paragraflar ve sayfalar böyle cümlelerle örülmüştü. Sanki her bir cümle ve kelime, meyvelerin içindeki küçük lezzet paketçiklerine benziyor, cennete ait bir meyvenin koparıldığında yerine yenisinin gelmesi gibi, her okunuşta yeni bir hakikat görünüyor, dimağa ve kalbe yeni bir tat geliyordu.

Evlerin, sokakların tek bahsi bu olmuştu. Muhacir Hafız, haşri anlatıyor; Sıddık Süleyman, haşri anlatıyor; Hafız Halit, haşri anlatıyor; Muallim Galip, haşri anlatıyor; Marangoz Mustafa, haşri anlatıyor; Abdullah Çavuş, haşri anlatıyordu. Cümleler ezberleniyor, tekrarlanıyor, konuşulup paylaşıldıkça ilim alınıp ilim satılıyordu.

Âhirete imanı bu ölçüde anlamak kalplere, akıllara, hanelere, çocuklara, ihtiyarlara, hastalara huzur

getirmişti. Sanki iki canlı olmuş, burada yürürken ötenin yamaçlarında yaşamayı öğrenmişlerdi. Öte-lerle aralarındaki perde kalkmıştı.

“Ölsün” denilen, kimileri istiyor diye ölmüyor, “ölsün” denilen, insanların eline ölümü öldüren Kur’ânî reçeteyi veriyordu. Hem de, İbn-i Sina gibi dehaların, “akıl işlemez” dediği bir dersi, herkese teleskop veya mikroskop vermiş gibi göstererek, uçağa bindirmiş gibi kırk senelik mesafeyi birkaç saatte aldırarak... Harikalar asrında, Kur’ân, harika olduğunu bir kez daha isbat ediyor ve artık herkes bu dersi muhtaç insanlara nasıl ulaştırabileceğini düşünüyordu.

Bir sabah Muhacir Hafız ve Hafız Tevfik, Hocaefendi’nin yanına aslen Barlalı olan, fakat İstanbul’da yaşayan Bekir Efendi’yi getirdiler. Bekir Efendi, yirmi sekiz yaşında bir gençti, ticaretle meşguldü.

Hocaefendi, onunla görüştü. İstanbul’daki talebelerinden bahsetti. Haşir Risalesi’ni bastırmak istediğini anlattı. Bekir Efendi, bu mevzuda üzerine düşeni yapabileceğini söyleyince, Hocaefendi, kemerine elini atıp otuz altın çıkardı ve masraflar için verdi. Cenâb-ı Hak, nerede yaşarsa yaşasın, muradını murat yapanın ayağına ve hizmetine lâzım olanı gönderiyordu.

Bekir Efendi, İstanbul’a döndüğünde Hocaefendi’nin bahsettiği Müküslü Hamza’yı buldu. Birlikte araştırmalar yapıp hangi matbaada bastıracaklarını kararlaştırdılar. Ve eser kısa bir süre sonra matbaaya verildi.

Haşir Risalesi’nin matbaaya verildiği günlerde, İstanbul’da yayımlanan “Resimli Ay” mecmuası,

gençler, devlet adamları, mütefekkirler ve edipler için, “Âhirete inanıyor musunuz?” konulu bir anket hazırlamıştı. Dergi anket sonuçlarını açıkladığında, öyle bir esere duyulan ihtiyaç ve o eseri yazan şahsın, kendi iradesi dışında istihdam edildiği bir kez daha görüldü. Zaten o zât, iradesini külli iradeye ram etmiş, kaderini davasına bağlamıştı.

Gençlik, inandığı hakikatleri anlatacak kadar bil-mese de, hâlâ muhteşem mazinin, din için, vatan için yaşayan insanların izlerini üzerinde taşıyordu, tarafını değiştirmemişti. Çoğu âhirete inanıyordu. Fakat mütefekkirlerin durumu daha farklıydı, âhirete inananlar çoğunlukta idi.

Yetkililer, millete söz söyleyen ve akılları şekillendiren edebiyatçılar, mütefekkirler âhirete inananlardan oluşmuş, oluşturulmuşsa, gençliğin imanı tehlikede demektir. İşte gizli komitenin amacı, gençliğin imanını şüphelerle sarsıp günahlarla çalmak, inananların oranını kısa bir sürede en yukarı noktalara taşımaktır.

Kur’ân hattı ile basılan Haşir Risalesi toplam altmış üç sayfa oldu. Bekir ve Hamza Efendi sekiz yüz adet bastırıp bir sandıkla Eğirdir’e gönderdi. Eğirdir’den Barla’ya kayıkla getirilen risaleler Hocaefendi’ye teslim edildi.

Kitaplar gelince Hocaefendi büyük bir sevinç yaşadı. O gün onun hayatının en mesut günlerinden biriydi. Kur’ân’ın etrafındaki surlar yıkılmış olsa da, onun yüksek hakikatlerinin elmas bir kılıç gibi parladığı bu eser, Cenâb-ı Hakk’ın lütfuyla ona yazdırılmıştı.

Dünya, Kur'ân'ın sönmez ve söndürülmez bir güneş olduğunu da, sahipsiz kalmadığını da bir kez daha anlayacaktı. Ve inkârı bayraklaştırmayı murat edenler, ilk hamlelerinde mağlûp olmak gibi bir hüsrana uğrayacaktı.

Hocaefendi, günlerce elindeki nüshaların tashihi-ni yaptı. Çoğunu ücretsiz dağıttı. Meselenin önemine uyanlar, kalem kâğıt tedarik etmiş, yazıyor, yazdıkları nüshaları dostlarına, arkadaşlarına, akrabalarına ulaştırıyor, sekiz yüz nüsha, iman hareketinin gür bir dalgası olarak insanlığın sahiline vurmaya yetiyordu.

O kadar ki, nüshalar Ankara'ya, Ankara'daki mebuslara kadar ulaştı. Hocaefendi, Isparta'daki Tahsin Efendi'yi bu işte kullanmış, vazifeyi ona vermişti.

Tahsin Efendi'den risaleyi alan Vekil Bey, eseri de, mevzusunu da çok orijinal buldu. Hele yazan Bediüzzaman gibi bir hikmet sarrafı ve idrak ufkuysa, onun yazdığı esere karşı ilgisiz kalamazdı.

Ertesi gün, meclise giderken kitap da elindeydi. Meclisin kapısında, Maarif Şûrası'nda görevli olan bir mebus arkadaşıyla karşılaştı. Selâmlaştılar. Elindeki kitap, şuradaki arkadaşının dikkatini çekti.

– Ne okuyorsun?

– Bediüzzaman yeni bir eser yazmış.

– Neyle ilgili?

– Öldükten sonra dirilmenin delillerini anlatıyor.

Şûra üyesi vekil, hemen kitabı eline aldı. Üzerinde “Haşir Risalesi” ve Bediüzzaman'ın ismi yazıyordu.

Şaşkın gözlerle inceledi adam. İnanamadı. Yaptıkları

çalışmaların haberini kimden ve bu kadar kısa sürede nasıl almış, nasıl cephede nöbet bekler gibi hemen gedikleri kapatmıştı?

İtiraf edercesine mırıldandı:

– Bediüzzaman, istihbaratıyla bizim çalışmalarımızdan haberdar oluyor ve bize karşı eserler yazıyor.

Maddeden başka bir şeyi görmeyen gözü, mânevî ihsanı ve ikramı görememişti.

Arkadaşı, onun ne demek istediğini de, ne için bu denli dehşete düştüğünü de anlayamadı. Ayrıldılar.

Daha sonra meseleyi kavradı. Olanları Kazım Karabekir’e anlattı. Adamın bu tepkisi, Kazım Karabekir aracılığıyla Hocaefendi’ye ulaştığında, “Kardeşim, Maaarif Şurası’nın böyle bir karar aldığından haberim yoktu. Onların kararına göre Cenâb-ı Hak, Haşir Risalesi’nin yazılmasını bana ihsan etmiş. Yoksa ben, kendi arzum ve hevesimle yazmış değilim; ihtiyaca binaen yazıldı.” dedi.

Kısa zamanda, çevre köylere, kasabalara, Isparta merkezine ve sonra tüm ülkeye yayılan o müthiş risalenin misalleri, vecizeleri dillere, gönüllere yerleşti. İnsanlar onu, şiir ezberler gibi ezberliyor, müjde verir gibi anlatıyordu. Gönüllerinde, boğucu, daracık bir mekândan, cennet gibi ferah ve güzel bir bahçeye geçmenin sevinç ve coşkusu vardı.

Bu eser ilk oldu. Gaiplerden izin ve vazife çıktı, dersler birbiri ardınca yazıldı. Haşir Risalesi’ni, diğer “Söz”ler takip etti.

Halı Dokur Gibi

Isparta, halılarıyla meşhurdu. Orada yünler ren-
gârenk boyalarla boyanır, sabırla, sanatla düğüm
düğüm, ilmek ilmek dokunurdu.

Ispartalının, halısını dokurken yünü tercih etmesi
sebepsiz değildi, yünün üstün özellikleri vardı.

Yün kullanıldıkça parlar, güzelleşirdi. Aşınma-
ya dayanıklıydı. Zor yanardı. Havadaki nemi den-
geler, havanın kurummasını önlerdi. Kolay kirlenmez,
toz tutmazdı. Ezilmezdi. Kokmazdı, koku barındır-
mazdı. Temizlenmesi kolaydı. Sesleri emerdi. Elek-
triklenmezdi.

Artık, Hocaefendi de Ispartalı sayılırdı. Derslerini
halı dokur gibi dokuyor, talebelerini öyle güzel yetiştiriyordu. Çünkü o gün, nesillerin çalıştıkça çalışana, yangınları aşanına, kirden uzak kalanına, izzetini koruyanına, cemiyetin içerisinde bir denge unsuru gibi yaşayanına ihtiyaç vardı.

Yün, kök boyayla boyanıyordu. Hocaefendi, talebelerini iman boyasıyla boyadı, imanlarını takviye etmeye çalıştı, benliklerini Nur havuzuna attı. O mânevî hâlede şahısları, yüz gözle gören, yüz akılla düşünen kardeşler yaptı. Herkes kendi renginde, tertemiz

kaldı. Kesret vahdete erdi. Üzerlerindeki mânevî imza okunur hâle geldi. Alınlarındaki nur, diz çöktükleri rahleyi söyledi.

Mavi renk ip elde etmek için çivit otu, kırmızı elde etmek için kırmız böceği veya kök boya, sarı için saçıkbrız kullanılır, farklı güzellikler, farklı boyalarla elde edilirdi. O da, her insanın nuru ortaya çıksın, güzelliği galip olsun diye farklı dersler verdi. Her meseleyi izah etmesi, akla, hayale gelebilecek her sorunun cevabını vermesi bundandı.

Halıcılar yünlerini boyarken, abraş olmasın diye hareket ettirir, karıştırırlardı. Kulun da renk kaybına uğramaması, daima istikamet üzere kalması için, ibadetle, mücahedeyle hareket üzere olması gerekiyordu. Yüne sadece boya vermek, insana sadece ders okumak yetmiyor, inanç ibadetle meleke hâline geliyordu.

Nasıl ki, boya için kullanılan çiçeğin, yaprağın, tohumun toplanma zamanı iyi ayarlanmalıysa, insana verilecek dersin sırası, derecesi, süresi ve zamanı da iyi ayarlanmalıydı. Her şey yerinde, ölçüsünde güzeldi. Göz, yüzde güzel, çıkınca korkunçtu. Bitki için iklim şartları, insan için mânevî hava önemliydi. Yazılan derslerin tamamı, zamanın ihtiyacına göre idi.

Hocaefendi, cemiyetin sıhhatli olmasını, insanların sıhhatli olmasında görüyordu. İp güzel, halı güzel; fert güzel, cemiyet güzeldi. İpi boya, ferdi ders güzelleştiriyordu.

Hazret, Haşır Risalesi'nden sonra Yirmi İkinci Söz'ü yazdırdı. Bu söz iki makamdı. "Birinci Makam"

da kâinat sarayının Sahibi'nin varlık delilleri, "İkinci Makam" da birlik delilleri anlatılıyordu.

Ardından ilk dokuz "söz" yazıldı. Hocaefendi, Kur'ân'ın keşfedilmemiş hazinelerine "Bismillâh" diyerek girdi, Kur'ân'dan beslenen bereketli tarlaya Bismillâh diyerek "Sözler" tohumunu ekti. Birinci Söz, "Bismillâh"ın izahı ile ilgili oldu.

Kısa hikâyelerle kâinatın tılsımı çözülüyor, hikâyeler, alışmak perdesini kaldırıyor, her bir hakikati delillerle isbat ediyordu. O temsil dürbünlerini okuyanın, iman şuuru, ibadet hassasiyeti, itaat hissi geliyor, perçinleniyordu.

Bu risaleleri "Yirminci Söz" takip etti. Burada, Hazreti Âdem'e meleklerin secde etmesinin ve Kur'ân'ın, ineğin kesilmesi, taştan su çıkması gibi hâdiselerden bahsetmesinin hikmeti anlatıldı. Peygamberlerin (aleyhimüsselâm) mu'cizelerindeki sırlar söylendi. Onu "namaz bitmediğinden usandırıyor" diyen adama ve bütün kötü nefislere verilen cevapları içeren "Yirmi Birinci Söz" takip etti. Ölümsüzlük kuruntusuyla konuşan zavallıların akılsızlıkları yüzlerine çarpıldı.

Ardından yazılan "On Sekizinci Söz"de, kibri kıran dersler verildi, yaratılıştaki güzellik izah ve isbat edildi, Hazreti Muhammed'e uymanın lüzumu anlatıldı.

Bunlardan sonra "On Dokuzuncu Söz" kaleme alındı. Bu önemli "Söz"de de, Hazreti Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) peygamberlik delilleri ve hakikati "On Dört Reşha" ile izah edildi.

Işığın güneşi göstermesi gibi, Kur'ân'ın Allah (celle celâluhü) kelâmı olduğunu gösteren Mu'cizât-ı

Kur'âniye Risalesi bunların arkasından yazıldı ve ona "Yirmi Beşinci Söz" dendi.

"Kader"i her müminin rahatlıkla anlayacağı bir şekilde izah eden "Yirmi Altıncı Söz" bunları takip etti.

İnsana daha dünyada iken iman cenneti yaşatan bu sözlerin ardından, Sıddık Süleyman'ın, dere bahçesinde Cennet Bahsi yazıldı ve "Yirmi Sekizinci Söz" oldu.

Yazılan sözler sırayla yazılmıyor, ihtiyaca göre yazılıyor, daha sonra kendi yerini ve sırasını alıyor, bunu da Hocaefendi tesbit ediyordu. Sanki Hocaefendi, ruhunun radarı, kalbinin teleskobu, aklının uzak görüşü, idrakinin enginliği ile insanların mânevî boşluklarını görüyor, gizli plânları anlıyor, ona göre takviyesini yapıyor, adımını atıyordu.

Yazdığı eserlere "Sözler" demişti. Çünkü Kur'ân-ı Kerim, kelimeleri, sözleri, ağaca benzetirdi. Her söz, kökü yerde, dalları gökte, meyveli bir ağaç gibiydi. İnsanların kalplerine bir tohum gibi ekiliyor, o tohum insanın yüzünü göklere çeviriyor, beşeri yanlarının ruhuna galip gelmesine mâni oluyor, ruhu balçık hap-sinden azat ediyor, ruh ayağını çamurdan çekip çıkarıyor, yükseliyor, insan bir fazilet timsali, çevresi için bir iyilik yumağı haline geliyordu. İbrahim Sûresi'nin yirmi dört ve yirmi beşinci âyetlerinde: "Görmedin mi Allah nasıl bir benzetme yaptı: Güzel söz, kökü yerin derinliklerinde sabit, dalları ise göğe doğru yükselmiş bir ağaç gibidir ki Rabbinin izniyle her zaman meyvesini verir. Düşünüp ders çıkarsınlar diye Allah insanlara böyle temsiller getirir." buyrulmuştu. İnsanın

ebedî saadeti kazanmasına yardım eden Sözlere'in birçoğu onun için dallarla, meyvelerle anlatıldı.

Ardından, sabah ve akşam namazlarından sonra okunmasında pek çok fayda ve fazilet bulunan, tevhid cümlesinin on bir kelimesindeki müjdelere, şifalar ve lezzetler teker teker gösterildi. Varlığın gayesinin iman, imanın hedefinin Allah'ı hakkıyla tanımak olan mârifet, mârifetin en tatlı neticesinin Allah sevgisi denilen muhabbetullah ve insan kalbini en mutlu edecek şeyin de o muhabbetullah içerisindeki ruhanî lezzet olduğu izah edildi. Bu muhteşem ders de, Nur Risaleleri arasında "Yirminci Mektup" olarak girdi.

Kâinatın tılsımını çözen ve yaşanan üzücü hâdiselerin Cenâb-ı Hakk'ın rahmetiyle nasıl telif edileceğini izah eden ve kapsamlı bir ders olan "Yirmi Dördüncü Mektup" bu risaleyi takip etti.

Hazret, herkesin kolayca anlayabilmesi için, dersin müsaadesi nispetinde zamanın en sade dilini kullanıyor, bazen birbirine yakın mânâlı kelimeleri peş peşe yazıyor, yazdırıyordu.

Eserlerin tamamında şefkat ve hikmet göze çarpıyordu. Sanki anlatana, her durumda evlâdından yana olan bir annenin şefkati hâkimdi. Dersler, zamanın zayıf insanlarına, kolaylaştırılarak, zorlaştırmadan, yumuşacık bir üslûpla ve sevgiyle "kardeşim" denilerek veriliyordu.

Bu kitapları okuyan herkes, sanki kendisine yazılmış gibi hissediyor, birisinin, kalbinden geçenleri bildiğini fark ediyordu. Harikalar asrının dersi, kerametvâri bir keşifle kalplerin ihtiyacını görüyordu.

Hocaefendi'nin dilinde "Sözler" in bir adı da, "Risale-i Nur" du. Kendisi, "Kur'ân'ın nuruna dayandığı için bu ismin vicdanına doğduğunu, o ismin bir ilham-ı ilâhî olduğunu" söylüyordu.

Zaten anlatılan derslerdeki birçok hakikat, Cenâb-ı Hakk'ın, "Nur" isminin tecellileriyle izah ediliyordu. Meselâ, "Nur isminin bir gölgesine mazhar olan güneş, nasıl ışıyla, tesiriyle bize yakın, biz ondan uzaksak, hakikî Nur olan Cenâb-ı Hak da bize öyle yakındır. Biz O'ndan uzağız." deniyordu.

Bir gün, Hafız Halit, bu meseleyi arkadaşlarına şöyle izah etmişti:

– Üstadım Nur ismine mazhardır. Bu ism-i şerif, kendileri hakkında âzamî tecellidedir. Doğduğu köyün adı Nurs, annesinin ismi Nuriye, Kadirî üstadının ismi Nureddin, Nakşî üstadının ismi Seyyid Nur Muhammed, Kur'ân üstadlarından birisi Hafız Nuri, Kur'ân'a hizmet hususundaki imamı, iki açıdan nurlu mânâsına Zinnûreyn denilen, Peygamberimiz'e iki defa damat olma şerefine eren ve Kur'ân okurken şehit düşen Hazreti Osman'dır (radıyallâhu anh). Fikrini ve kalbini Nur Sûresi'ndeki Nur âyetinin aydınlatması, temsillerinin nurâniyet sırrına dayanması, kitaplarına "Risale-i Nur" demesi ve denmesi, Nur isminin onun hakkında öne çıktığını gösterir.

Hocaefendi, Nurlar'dan sonra, Kürdî lakabını bırakmış, Nursî lakabını almıştı. Nahiyedeki bazı insanlar ise hâlâ ona Said-i Kürdî diyor ve bunu özellikle yayıyordu. Hâlbuki Hocaefendi'ye göre, Kürdî tabiri ırkı değil, doğduğu beldeyi ifade ediyordu.

Kaderin garip bir cilvesidir ki, Kürdî kelimesinin ebcedi ile Barla kelimesinin ebcedi aynıydı, 234'tü. Bu işarî mânânın da gösterdiği gibi o artık bir yönüyle Barlalıydı ve isminin de Nursî olması daha muvafıktı.

O şimdi Barla'da, Kur'ân'ın cennet bahçelerinde geziyor, altın tozunu âyet çiçeklerinden alıyor, elmas elleriyle gümüş hikmet havanlarında dövüyor, tan rengi ders kovanlarında biriktiriyordu.

Sekizinci Söz

Barla'ya Nurlar'ın rahmet olup yağdığı, gecele-
rin bile gündüz gibi aydınlandığı o günlerde, bir
dede, gaz lambasının etrafında torunlarını toplamış
Nur dersi yapıyordu. Dede, zaman zaman, “Asıl gece
lambası bu dersler oğul; hem sadece bir hanenin de-
ğil, dünyanın gecesini aydınlatıyor; hem yüzü sadece
dünyaya değil, kabrin karanlığına bakıyor.” diyordu.

Torunlar alışkındı dedelerinin derslerine... Onu
çok seviyor, ondan çok şey öğreniyor, onu yerde ge-
zen bir melek sanıyorlardı. Alişan on iki, Yusuf dokuz,
Murat yedi yaşındaydı.

Dışardan el ayak çekilmiş, yemekler çoktan yenmiş,
namazlar kılınmıştı. Şimdi ilim sofrasına oturmanın,
mânevî mecliste toplanmanın, hayatı anlamanın vak-
tiydi. Dede, bir ayrı coşkuyla okuyor, torunlar bir ayrı
sevinçle dinliyordu.

O gece dede torunlarına, Hocaefendi'nin, “Aslı
Hazreti İbrahim'e gelen suhuflardadır.” dediği “Seki-
zinci Söz”ü okudu. Dersi sadece çocuklar değil, bü-
tün ev halkı dinliyordu. Eve, tatlı bir sükût ve sükûnet
hâkimdi. O anda o haneye sanki göklerden sekine
iniyor, huzur ve hikmet yağıyordu.

Önce uzun uzun okudu dede... Aslında, Hocaefendi o kadar güzel yazmıştı ki, hiç başını kaldırmak, hızını kesmek istemedi. O ne tatlı bir üslup, o ne sırlı bir dildi. Sanki mânânın üzerine kelimelerden bir deri örülmüş, sanki sonsuzluğa sözlerle pencereler açılmıştı. Ruh soluk, his ölçü alıyordu. Fakat dede, çocukların aklı hissesini daha iyi alır ümidiyle hikâyeyi yeniden hikâyeleştirdi. Okuduktan sonra bir kez de torunlarıyla sohbet edencesine kendisi anlattı, hikâyedeki şahıslara isimler verdi:

– Mümin ve Taşkın isimli iki arkadaş uzun bir yolculuğa çıkmış, daha doğrusu gönderilmişler. Günlerce, gecelerce yol almış, mesafeler aşmış, gitmiş, gitmişler. Yol boyu yemiş, içmiş, gülmüş, oynamışlar.

Dede, “gülmüş, oynamışlar” deyince, Alişan, Murat’ın ayağını gıdıkladı. Murat güldü.

– Ağabeyim, ayağımı gıdıklıyor dede.

Dede, Alişan’ın gülen gözlerine baktı. Babaları, “güzelce dinleyin” diye uyardı. Kaldıkları yerden devam etiler.

– O kadar yürümüş, fakat hiç sıkıntı, dert çekmemişler. Sanki araya perdeler girmiş, sanki birileri onlar adına her zorluğu göğüslemiş.

Yaklaşık on üç, on dört gün yürümüşler. Artık hem yolculuğa alışmış, hem çevrelerini tanımışlar. Hatta biraz da güçlenip büyümüşler. Kendilerini o kadar güçlü hissetmeye başlamışlar ki, dimdik yürüyor, ikinci vakatinin geleceğini, günlerin yerini geceye terk edeceğini unutuporlarmış. Rüzgârla yarışır, taşları ezer, dağları aşarlarmış. Su onları boğamaz, ateş yakamazmış.

Güle oynaya ilerlerlerken yol ikiye ayrılmış. Eyvah! Ne yapacaklarını, ne yana gideceklerini şaşırılmışlar. Hangi yolun istedikleri yere ulaşacağını bilememişler.

Etraflarına dikkatle bakmışlar. Bu onların yolculuğa çıktıkları günden beri çevrelerine ilk ciddî bakışlarıymış. Hiç böylesine düşünmemişler o ana kadar. “Bu hâl neyin nesi?” dememişler. Ellerine verilen onca hediyenin sebebini araştırmamış, yolu hep aynı sanmış, bir gün kendileri ile baş başa kalacaklarını hiç hatırlarına getirmemişler. Fakat artık karar arefesine gelmişler. Doğru olan yolu bulmalı, seçmeliymişler.

Mümin, düşünürken, azığı tükenen Taşkın boş gözlerle etrafı seyrediyor, mânâsız mânâsız gülüyormuş. Her şeyi bir oyun, belki de bir hayal zannediyormuş.

Şaşkın bir hâlde beklerlerken, yolun ayırımına heybetli bir zâtın yaklaştığını fark etmişler. Kararlı adımlarla yürüyen o zâtın hâli insana güven veriyormuş. Çehresi o kadar temiz, o kadar aydınmış ki, “kurtulduk” diye için için sevinmişler. Artık o sıkıntılı tereddüt bitecekmış.

Selâm vermiş o zât, gençlere hayırlar dilemiş.

Sesi sanki göklerden geliyor, ruhlara nüfûz ediyormuş. Kelimeler, harfler onun dilinde insanın yüreğini sımsıcak saran kadife bir kumaşa dönüşüyormuş. Gençler hâllerini anlatmış, yola birlikte çıktıklarını, devam etmek istediklerini, fakat ne yana gideceklerini bilemediklerini, yapacakları işlerin ve onları bekleyenlerin olduğunu söylemişler.

– Biliyorum, demiş o zât. Sizi de, görevlerinizi de, sizi bekleyenleri de biliyorum. Evet gitmelisiniz.

– Fakat, hangi yoldan gideceğimizi bilmiyoruz, demiş Mümin. Bize yardımcı olmanızı rica ediyoruz.

Taşkın, bütün bu olanlarla çok da ilgili değilmiş gibi duruyor, etrafına boş gözlerle bakıyor, sanki hiçbir şeyi umursamıyormuş. Belki de içinde bulunduğu durumu çok az anlıyormuş.

Ciddî ve güvenilir zât cevap vermiş:

– Size yardımcı olacak, yolu tarif edeceğim. Bu benim görevim. Ben anlatacağım, hangi tarafa gideceğinize, hangi yolu seçeceğinize kendiniz karar vereceksiniz.

– Nasıl?

– Ben size her iki yolun özelliklerini söyleyeceğim. Siz arzu ettiğinizden yürüyeceksiniz.

O emin adam dediğini yapıp her şeyi en ince ayrıntısına kadar anlatmış, Mümin ile Taşkın dinlemiş:

– Sağ yol, şu âna kadar yürüdüğünüz yol gibi emniyetlidir. İnsan, o yolda huzurla yürür. Çünkü orada kanun vardır, nizam vardır, ahenk vardır. Her şeyin ipinin sahibinin elinde olduğunu bilmek vardır. Onun içindir ki sağ yoldan gidende korku, telâş, endişe olmaz. Yoluna bir serseri uğramaz. Başına kontrolsüz bir şey çarpmaz.

Sol yolda, kanuna, nizama, ahenge uymak yoktur. İnsan serbest zanneder kendisini. Takip edildiğini unutmaz. Sınırları tanımaz. Başboş yaşar. Dilediğini yer, istediğini içer, hadleri aşar. Fakat, yol serbest görünse de, mülk aynı Zât'ın mülküdür. İnsan bunu her adımda anlar.

Şimdi dilediğinizi seçebilir, istediğiniz yoldan gidebilirsiniz. Ben size diyeceğimi dedim, vazifemi yaptım. Siz de durumunuzu unutmayın ve sizin için faydalı olacak yolu seçin. Tercih sizindir.

Mümin, o emin zât anlatırken kararını vermiş. Kendi kendine, “Güzel ve doğru yol apaçık belli. Başıma neyin geleceğini bilmediğim, âkıbeti karanlık bir yola giremem.” demiş.

Taşkın ise o zâtı hiç dinlememiş bile ... O konuşurken, çelik çomak oynamış, ağaçların dallarını kırmış, etrafı taşlamış. Düşünmek gibi bir niyeti yokmuş. Bunca şey de, o görevli zât da ona hiçbir şey ifade etmiyor, sanki görmüyor, duymuyor, anlamıyormuş. Serkeşçe yaşayabileceğini zannettiği yola girecek, düzensiz, güvensiz yolda yürüyecekmiş.

Ayrılırken Mümin’e “hoşça kal” bile dememiş. Sırtını dönüp kendi yoluna dalmış. Mümin, Taşkın’ın tercihinden hoşnut olmamış, Taşkın’ın bunu yaptığına inanmamış. Seslenmiş peşinden ... Önüne doğru koşmuş, “Gitme!” diye haykırmış. Heyhat ki Taşkın, dışardan gelen seslere kulağını çoktan kapatmış. Duymazlıktan gelmiş, “Zarara uğrayacaksın, o yolda eline fazladan hiçbir şey geçmeyecek, burada arzu ettiğin her şey var!” sözlerinin hiç birisine aldırmamış.

Artık, Mümin’in Taşkın için yapabileceği çok da bir şey kalmamış. Mümin çaresiz kendi yoluna yönelmiş. Taşkın, her nedense tepenin başında son bir kez bakmış arkadaşına ... Belki de içini bir korku sarmış. Mümin’in yüzündeki tebessümü, hâlindeki huzuru fark etmiş.

“Boşver!” diye mırıldanıp kendisini teselli etmiş. “Niçin bir şeylere tâbi olacak, niye dilediğim gibi yaşamayacağım! Ben istediğimi yaparım! Bu şansını sanki iki defa mı bulacağım?” demiş. “Tek şansım ve hakkım var, onu en iyi şekilde değerlendirmeliyim!” diye düşünmek yerine, böyle garip bir mantık hatası yapmış.

Islık çalıyor, hopluyor, zıplıyor, kahkahalar atıyor, şarkılar söylüyormuş. Şarkıları hüznün doluymuş. Sanki, gülmek için söylediği şarkılarla, acınası hâline ağlıyormuş.

Vâkıa her adımda, “Acaba ayağımı nereye bassam?” diye düşünüyor, sağda solda batıp kalanları görüyor, sürekli bir şeylerle boğuşuyormuş, ama olsun. Dikenli, çalılı yol kendi tercihiymiş ve ayakları kanasa da, eli parçalansa da, “Yoluma bir canavar veya serseri çıkar mı acaba?” korkusuyla yüreği pır pır atsa da, buna katlanacakmış.

Serseri arzularına, isteklerine o kadar kapılmış ki, hiçbir uyarıyı duyamamış, hiçbir işarete mânâ verememiş.

Yol, tuzaklarla ve yemlerle doluymuş. O, her defasında yemden tarafa gitmiş. Hâlbuki, avcının yemi meydanda, tuzağı gizliymiş. Avcı, sanki başka bir mahlûkun önüne atar gibi, yola zehirli etler dizmiş.

Bir müddet sonra, kocaman bir bahçeye denk gelmiş. İçine girmiş. Daha girerken gözü bahçenin kenarındaki pis birikintiye ilişmiş. “Belki hoşuma gidecek bir şeyler bulabilirim.” diye düşünmüş. Oradan uzaklaşmak, bakmamak yerine yaklaşmayı tercih etmiş. Pis şeyleri arıyor, kötü şeyleri seviyor gibiymiş.

Başını uzatmış bakarken, bir anda ayağı kaymış. O kokuşmuş yere suratının üstüne düşmüş. Ağzı, burnu insanı iğrendirecek atıklarla, balçıklarla dolmuş. Midesi bulanmış. Öyle kusmuş ki, neredeyse ağzından iç organları boşanacaktı. Bahçeden nefretle ayrılmış.

Yoluna devam etmiş ve önündeki dağı aşır boş bir sahraya ulaşmış. Sahraya adım attığı anda önüne çıkan her engeli aşacak, duvarı çatlatacak, her kalbi sarsacak bir sesle irkilmiş. Zaten, o kadar dalgın olanı da ancak böyle bir ses uyarabilirmiş. Benliği titremiş. Ayağının altından yer kaydı zannetmiş. Sanki yıldızların görünmez direkleri yıkılmış, sanki yer çatır çatır çatlamış. Semâ bütün ağırlığıyla ensesine yüklense, dağlar devrilse ancak bu kadar dehşete kapılabilirmiş. O ses onu o kadar ürpertmiş.

O ürperten ses, sağından, solundan, önünden, arkasından; her yanından geliyormuş. Ani bir tepkiyle geriye dönmüş. Gözlerine inanamamış. Gördüğü, o âna kadar karşılaştığı varlıkların en korkuncuymuş.

Meşeliklerin arkasından çıkan koca bir aslan, kocaman dişlerini göstermek istercesine ağzını açmış ona doğru koşuyor, insanı karanlık bir vakuma çekecek gibi hırliyorumuş.

Dede, sözün burasında durdu. Tek tek torunlarına baktı. Onlar, o anda dünyayı unutmuş, hikâyede yaşamaya başlamışlardı.

- Korktunuz mu?
- Hayır, dedi Yusuf.
- Biraz, dedi Murat.

– Devam edeyim mi?

Üçü birden, “Devam et dede” dediler. Dede, kaldığı yerden başladı.

– Taşkın, ne yaptığını bilemeden korkuyla kaçmış, kaçmış. Canının derdiyle öyle koşuyor, öyle adımlar atıyormuş ki, tutabilene aşk olsun. Hem komik, hem acınası bir hâli varmış.

Fakat heyhat ki o aslanın elinden kaçarak kurtulmak mümkün değilmiş. Daha ilk nefeste ense kökünde belirmiş, pençesi Taşkın’ın omzunu sıyırmış. Belki de aslan o anda dokunmak istememiş. Yoksa onun işini bir pençeyle bitirebilirmiş.

Taşkın, aslanın pençesinin havaya ikinci kez kalktığını hissetmiş. Pençenin rüzgârı dengesini sarsmış, kemiklerini dondurmaya yetmiş. Taşkın, o nizensiz yolun sonuna geldiğini, işinin bittiğini düşünmüş. Çıldırarak, korkudan delirecekmiş. “Demek buraya kadarmış!” dediği anda ayaklarının dibinde beliren kuyuyu fark etmiş. Tercih hakkı da, düşünecek zamanı da yokmuş. Aslan pençesini indirmeden, kendisini boşluğa bırakmış.

Korkunç bir süratle boşluğa doğru düşüyor, yürekleri ürperten çığlıklar atıyormuş. Kuyunun derinliği altmış, yetmiş metre kadarmış. Boşlukta yuvarlanırken bir aralık gözlerini açmış. Kuyunun neredeyse yarısındaiken, eline gelen ağacın dallarına tutunmuş. Kuyunun duvarından çıkan bu iki köklü ağaca sımsıkı yapışmış. Oh, kurtulmuş. Derin bir nefes almış. Sınirleri boşalmış. Eli, ayağı, hatta bütün vücudu gayr-i ihtiyârî yani istemsizce titremiş.

Bir süre sonra kendisine gelmiş, titremesi geçmiş. İçi karmakarışık hislerle dolu olsa da, dıştan sakin görünüyormuş.

Etrafına bakınmış. Kısa süre evvel yaşadığı şeyleri unutmuş. Hoşlanacağı şeyler arıyor, doymayan duyguları yine bir şeyler istiyormuş. Sanki bildiği, bağlandığı tek kelime istemekmiş. Taşkın hakkında, “İsteklerine, arzularına tapınıyor!” dense yalan olmayacaktı.

O acaip ağacın dallarında her tür meyve varmış, bir dalında binlerce çeşit meyve takılıymış.

Taşkın, bu olağanüstü durumda hiçbir gariplik görmemiş. Sanki kuyunun ortasında, zayıf bir dala tutunmuş değildi de, bir meyve bahçesindeymiş. Onu, sadece meyveler ilgilendiriyor, düşünmek nefesine ağır geliyormuş.

Gözü, bir el gibi uzanan ağacın dallarındaki meyvelere kaymışken, ağacın köküne iki farenin musallat olduğunu fark etmiş. Biri beyaz, diğeri siyah olan iki fare, soluk almaksızın ağacın iki kökünü kemiriyormuş. Beyaz fare bir kökü, siyah fare diğer kökü, birbirini takip eden bir ritimle ısırıp kocaman parçalar koparıyorlarmış. “Eyvah!” diye inlemiş. Öfkelenmiş, bağırılmış. Fakat fareleri durdurmaya gücü yetmemiş. Onu dinlemeye hiç de niyetleri yokmuş. Görevini yapan işçiler gibi çalışıyorlarmış.

Başını yukarıya kaldırmış. İri aslan, nöbetçi gibi kuyunun başındaymış. Geri dönemeyeceğini, dönüşün olmadığını anlamış.

Durumu vahimmiş. Aslan yukarda bekliyor, fareler kemirdikçe tutunduğu ağacın kökü zayıflıyormuş. O

âna kadar korkudan hiç aşağıya bakmayan Taşkın'ın bakışları kuyunun dibinde bir çare aramış. Ve yaşadığı dehşet on kat artmış. Bin darbe ağırlığında bir darbe daha yemiş.

Susuz kuyunun dibinde, yanında en büyük timsahın küçük bir kertenkele kadar kalacağı korkunç bir ejderha varmış. Taşkın'ın bütün vücudunu bir tek lokmada yutacak kadar iri olan ağzı, ayaklarına o kadar yakınmış ki, bir hamle daha yapsa belki de onu alaşağı edecekti.

Kuyu ağzı gibi görünen o kapkaranlık ağız ve insanı hızar gibi biçecek keskin dişler aklını başından almış. Kalbinde, aklında, ruhunda ne kadar idrak ve his mekanizması varsa, o anda bütünü bir göz gibi feryat figan ağlamış. Her uzvu nabız gibi atıyor, hangisine kulak verilse korku ve ürpertinin hâsil ettiği mânâsız sesler duyuluyormuş. Durumu çok zormuş.

Kuyunun duvarına yapışmaya karar vermiş. Bu son ümitmiş. Fakat heyhat... Kuyunun duvarı akreplerle, yılanlarla doluymuş. Artık duvara da yaklaşamazmış.

Aklına hiçbir şey gelmiyor, bu düzeneden hiçbir şey anlamıyor, kulak vermediği için o emin zâtı da, söylediklerini de hatırlamıyormuş. Kuru aklına sığınmış, hamakatin en ahmakçasını yapmış.

İçinde bulunduğu durumu unutacak, aslanı ve ejderhayı görmezden gelecek, tutunduğu o incir ağacının meyvelerinden yiyecek, gülüp, eğlenecekti.

Tutunduğu incir ağacı da, üzerindeki binlerce çeşit meyve de onu uyandırmaya yetmemiş, ona bir sır ilham etmemiş.

Düşünüp anlamaktan, üzümü, cevizi, narı yemeyi düşünmek daha lezzetli gelmiş.

Her an sona yaklaştığını görüyor, yüreği ağlıyor, fakat dıştan gülüyor, kahkaha atıyormuş. Hâlbuki o garip ağaçtaki yemişlerin bazıları zehirli, sarhoş ediciymiş. Ağzına aldığı anda vücudunda sancılar başlamış. Yine de aklını uyuşturan o şeyleri yemeye devam etmiş. Hâli, sürüklenerek idama götürülen adamın, için için ağlarken gülme taklidi yapmasına benziyormuş. Evet, gözleri ve kalbi gülemiyor, yüzündeki sahte gülcük kalbindeki ağlamayı gizleyemiyormuş.

Taşkın, daha yolun başındayken zâlimliği ve cahilliği seçtiği için hiçbir şey anlayamamış. Aklının ve kalbinin hakkını verememiş. Böyle bir düzenek değil, yüz düzenek olsa, “Bunda bir mesaj var.” diyemeyebilecekmiş.

Mümin ise, sağ yola girdiği andan itibaren tercihinde ne kadar haklı olduğunu anlamış. Her yer düzenli, ışıl, ışıl, pırıl pırılmış. Yol düzgün, yolun kenarındaki bahçeler düzgünmüş. Hem çok da işlekmiş. O yolda milyonların, milyarların ayak izi varmış. Gülümsüyormuş yüzü, çünkü genç adamın kalbi gülüyormuş. İyilikle gidiyor, iyilikler buluyor, sevinçle coşuyormuş. Yolun güzelliği de, güvenliği de mükemmelmüş.

Yolun bir yerinde önüne, içinde rengârenk, enfes kokulu çiçeklerin, harikulâde lezzetli meyvelerin olduğu kocaman bir bahçe çıkmış. Hiçbir şeye zarar vermeden dilediğince gezmiş. Bahçenin bir tarafında, pis bir köşe de varmış ama Mümin, “Her şeyin iyisine bak!” kaidesine göre yaşamaya karar verdiği için,

o pis şeylerle meşgul olmamış. Güzel görmüş, güzel düşünmüş.

Aslında bu bahçe Taşkın'ın önüne çıkanın aynısıymış. Fakat, onun kalbindeki kötülük hep kötüyü görmesine sebep olduğu için, kocaman meyvedar ve çiçekli bahçeyi o, pislik çukuru zannetmiş. Kendi gözündeki kir, meyveleri ve çiçekleri fark etmesine mâni olmuş.

Mümin, güzel bir istirahatın ardından yoluna devam etmiş. Onun da önüne, Taşkın'ın önüne çıkan sahra gibi büyük bir sahra çıkmış. Tam etrafı temaşa edecekken korkunç bir sesle irkilmiş. Arkasından yaklaşan aslanı fark etmiş. Korkmuş, fakat arkadaşı kadar dehşete kapılmamış. Çünkü, o yollar, o saharalar sahipsiz, kontrolsüz, herkesin dilediğini yaptığı başıboş meydanlar değilmiş. Aslanın, o sahranın sahibinin olduğunu, ipini sahibinin tuttuğunu düşünüp, rahatlamış. Yine de kendini korumak, tedbirini almak için kaçmış. Birkaç adım atınca önünde kocaman bir kuyu belirmiş. Altmış, yetmiş metre derinliği olan o susuz kuyuya kendini bırakmış. Onun da eline havada iken bir ağacın dalları değmiş. Kuyunun duvarındaki ağaca tutunmuş. Kendini kaybetmemiş, arkadaşı gibi aklı başından gitmemiş, dengesi bozulmamış. Hâdiseleri ibretle takip ediyor, çözmeye çalışıyormuş. Onun tutunduğu ağacın da iki kökü varmış ve köklerini siyah beyaz iki fare kemiriyormuş. Yukarıda aslan bir görevli gibi duruyor, kuyunun dibinde dev gibi bir ejderha ağzını açmış, onu bekliyormuş. Durumu gerçekten her insanın dehşete düşeceği bir durummuş. Ne aslan korkulmayacak gibi bir aslan, ne

ejderha insanın içini ürpertmeyecek bir ejderhaymış. Yine, kuyunun duvarlarındaki akrepler ve yılanlar bu ürperten manzarayı tamamlıyormuş.

Tutunduğu ağaç bir incir ağacıymış. Fakat gariptir ki üzerinde binlerce ağacın meyvesi varmış. “Hayır.” demiş, kendi kendisine, “Bir ağaçta bir çeşit meyve olur. Belli ki, bu yerlerin sahibi bir dala taktığı onca meyve ile bir şeyler anlatıyor.”

Yaşadığı şeyleri en baştan düşünmüş:

“Bunca şey tesadüfen olamaz. Yola çıktığımızda, yol bir müddet ikiye ayrılmadan devam etti. Sonra, her şeyin bir düzenle kurulduğunu yolların ayrımındaki aldatmaz rehber söyledi. Ardından aslan beni bir kuyuya sevk etti. Kuyunun ortasındaki dal, sanki bir el gibi imdadıma yetişti. Kuyunun dibinde bir ejderha hazır bekletildi. Ağacın iki kökü var. “Çürüyen, kopan dallara dayanma, güvenme.” der gibi siyah beyaz iki fare tutduğum ağacın kökünü kemiriyor. Sanki bir liste sunuluyor gibi, bir dala binlerce çeşit meyve takılmış.

Burada bir tılsım var. Bütün bunlar, görünmeyen, fakat her şeyi gören bir hâkimin emriyle oluyor. Bu varlıkların hepsi o hâkimin emriyle çalışıyor. Bunca kurgudan insanın bir şey anlamaması için idrakinin kör olması gerek.” demiş.

Bu kadarını bulmuş, fakat perdenin ötesine erememiş. Âcizliğini, zayıflığını, elinin, idrakinin kısıllığını iliklerine kadar hissetmiş.

Vicdanının sesini dinlemiş. Ruhunun bütün kabiliyetleri, o noktada aczini itiraf ediyor ve Sultan’dan medet diliyormuş.

Mânâlar kalbine, kelimeler diline dizilmiş. Coşmuş, duygulanmış. Dıştan haşin görünen hâdiselerin ördüğü perdenin arkasındaki şefkati fark etmiş. Bu düzenek, insanı Sultan'a müracaat ettirmek, O'nusuz yaşayamayacağını ve O'nu bulmadan bütün bu şeylerin üstesinden gelemeyeceğini, O'nu yitirirse perişan olacağını ders vermek içinmiş. Aslında her şey, ezeli bir ziyafetin, anne kucağından daha büyük bir şefkatin davetiymiş.

Tılsımı çözen, sırrı anlayan Mümin, O güzeller güzeline, hâkimler hâkimine seslenmiş:

– Ey bu yerlerin hâkimi! Senin bahtına düştüm. Senin himayene sığıyorum. Senin hizmetkârıyım. Seni arıyor, Senin hoşnutluğunu istiyorum.

Mümin, bu sözleriyle sanki bir düğmeye basmış. Sistemler değişmiş, mekanizmalar harekete geçmiş. Her şey üzerindeki tenteneli perdeyi kaldırmış, kuru akla görünen maskesini çıkarmış, asıl kimliği ve mahiyetiyle tebessüm etmiş.

O dua ve talepten sonra kuyunun duvarı yarılmış, ötesindeki şahane ve temiz bahçe görünmüş. Ejderhanın ağzı, huzurla yürünen pırıl pırıl bir geçiş kapısına dönüşmüş. Aslan, Mümin'in hizmetine hazır, emrine amade, yeleleri ışıktan, rengi nurdan, adımları ufuktan bir at olmuş.

Mümin, başı secdedeymiş gibi derin bir huşu ile o büyük kudretin icraatını seyrediyor, âdeta kendisinden geçiyormuş.

Taşkın, ejderhanın ağzına düşmek endişesi ile titrerken, Mümin, mis gibi kokan meyvelerin insanın iştahını kabarttığı bir bahçeye davet ediliyor; Taşkın'ın kalbi

bin türlü korkudan çatlayacak hâle gelirken, Mümin'in kalbi sevgi ve sevinçle mutluluğun tadını çıkarıyor; Taşkın, çaresizlik içerisinde kendisini âciz, zayıf ve kimsesiz hissederken, Mümin etrafındaki hizmetçilerle hemhal oluyor ve o yerlerin Hâkimine duyduğu güvenle O'nun güç ve kuvvetine dayanıyor; Taşkın, kendisini kuyunun duvarında asılı bir mahpus gibi görürken, Mümin ikram etmeyi seven Zât'ın aziz misafiri olmanın rahatlığını tadıyor; Taşkın, dışı lezzetli içi zehirli meyveleri yediği için karın sancısı çekerken, Mümin yenilmesine müsaade edilenlerden yiyor ve onların aslında sadece bir numûne olduğunu düşünerek asıl sofranın başka yerde olduğunu anlayarak yemenin ötesinde bir hazza eriyor; Taşkın, dost meclisindeki sarhoşun en yakınlarını düşman gibi görmesinden dolayı yaşadığı cehennemî bir acıyla inlerken, hakikati gören Mümin, dostlarının arasında, cennetin saadet ve huzurunu hatırlatan bir sürûrla yaşıyormuş.

Kur'an'ın "Kötülüğü kendinden, iyiliği Allah'tan bil." Nisâ Sûresi yetmiş dokuzuncu âyetindeki ihtar gibi, Taşkın'ın kötülüğü isteyen ve kötüye mahkûm olan nefsi, lezzet ararken onu cehennemî azaplara düşürmüş; nefsinin kötü isteklerine kulağını kapayan, baştan temizliği, edebi ve itaati tercih eden Mümin ise saadetin en parlağına kavuşmuş.

Dede, derin bir soluk aldı. Murat'ın gözlerine ağırlık çökmüş, Alışan ile Yusuf, sonuna kadar dikkatle dinlemişti.

– Hikâye burada bitti. Yoruldunuz mu? Uykunuz geldi mi?

– Yorulmadık, dedi Alişan. Hem daha erken dede, uykumuz gelmedi.

Çocuklar erken yatmayı sevmiyorlardı. Uyku lafını duyan Murat'ın gözleri fal taşı gibi açılmış, etrafına bakıyor, daha uykusunun gelmediğini hane halkına ve özellikle de annesine isbatlamaya çalışıyordu. Dede:

– Öyleyse hikâyeyi tamamlayalım, misalden hakikate geçelim, içindeki mânâları çıkaralım, dedi ve devam etti.

– Bu temsili hikâye aslında hakikatin tâ kendisi. Hocaefendi, bu hikâye ile bin kitaplık ilmi anlatmış. Bu hikâyeyi anlayan insan, dünyayı, insanı ve dinin önemini anlar. Hikâyedeki sırlı ifadelerle varlığın tilsimini çözer.

Hikâyedeki kardeşlerden Mümin, hakikî imanı tatmış temiz kalpli bir mümini; Taşkın, günahı, hakikati saklamayı ve anlamamayı tercih eden kâfiri temsil eder.

O iki yolun başlangıcı, insanın bulûğa ermeden önceki hayatıdır. Çocuğun mesuliyeti yoktur. Sırtına teklif yükü konulmamıştır. Fakat daha sonra ondan, tertemiz geldiği dünyadan bir çocuk gibi tertemiz ayrılması istenir. Evet, meleklerden üstün yaratılan insan, melekler kadar, kundaktaki bebek kadar temiz kalabilir ve kalmaya azmetmelidir.

İki yoldan birisi, iman ve Kur'ân yoludur. O yolda yürüyen misafir olduğunu unutmaz. Her hâlinin kaydedildiğini bilir. Mülkün Sahibinin takibi altında iken edepli davranır. O huzurda edeple yaşar. Misafir gibi yaşadığı ve haddi aşmadığı için, misafir gibi aziz edilir.

Diğeri, isyan ve küfür yoludur. Kâfir, kendi âcizliğini ve başkasının mülkünde olduğunu unuttur. İnsanca yaşamaz. Kendisi için değil, başka mahlûklar için hazırlanmış sofralara uzanır. Aç gözlülük yapar. Onu gönderenin ve sofrayı hazırlayanın, onu da, onun midesinin ihtiyacını da, sofradaki yiyeceklerin nelerden oluştuğunu bildiğini de unuttur, “Sana zararlı!” denilenlere dalmakta kâr arar. Dışı süslü içi zehirli şeyleri yer, etrafa içi kan ağlayan bir mahlûk gibi bakar.

Yoldaki bahçe, toplum hayatıdır. Dünya cennet, insanlar hatadan berî olmadığı için hayatın sıkıntıları, zorlukları, belki akla çirkin görünen yanları vardır. Fena adam, fenalığı görür, iyi adam güzelliğe bakar. Birinden hemen her zaman şikâyet, diğerinden çok defa mutluluk cümleleri duyulur. Akıllı adam, temizi alır, kirliyle meşgul olmaz, bırakır.

O sahra, yeryüzü, yani dünyadır.

Aslan, pençesi insanın başına her an inebilecek olan ölümdür, eceldir. İnsanın yaşadığı ilk şok, ölümlerle, ayrılık ve yokluk korkusuyla burun buruna gelmesi, her köşe başından tahta ata binen birilerinin el sallayıp kaybolmasıdır. Tam sahiplenecekken misafir olduğunu anlamasıdır. Aslanın pençesinin farkına vardığı anda, ruhu çığlıklı bir çocuk gibi bağırmaya başlar. Değil ölüme, onu bir kerecik olsun unutmaya bile çareler arar. Fakat ne mümkün... Ondan kaçamaz, gözünü kapamakla onu aşamaz. İnsan bir gün öleceğini bilir. Hatta bunu her an ölür gibi bilir. Ölümüne çare otu arayan ruhu, “Ölümden ne korkarsın? / Korkma ebedî varsın!” sözüne sudan, havadan daha

fazla muhtaçtır. Bu reçeteye ulaşamazsa değil bedeni, ruhu bile nefessizlikten boğulur.

Misaldeki kuyu, insanın ömrü ve bedenidir.

Derinliği, ortalama insan ömrünün süresidir. Belki altmıştır o, belki yetmiş ... Ama bin yıl veya bin asır değil ... Zaten süreli olduktan sonra, ne kadar olursa olsun sonu gelecektir. Ve zaten her gelecek yakındır.

O ağaç, insanın kendi hayatıdır. İnsan ona tutunur, onunla varlık sahnesinde görünür. Dünyasının direği kendisine verilen o cevherdir.

Siyah beyaz fareler, insanın hayat madenini ve ömrünü kemiren gece ile gündüzdür. Aldığı her soluk, güneşin altında eriyen bir buz gibi ömür sermayesini eritmekte, onu bir adım daha ejderhanın ağzına yaklaştırmaktadır.

İnsanın içini ürperten, bu dar yere girilmez dedirten ejderha ağzı, kabir kapısıdır. Evet, eğer “Oradan öteye bir yol var.” hakikati olmasa, insan binlerce ölünün arasında, buz gibi değen toprağın ve haşaratın ortasında kalmak düşüncesini çekemez, katlanamaz. Orada bir gece bile sabahlayamaz. Kaçmak ister, kaçamaz. Kâfir için, eşten, dosttan, çocuktan, lezzetten, sevinçten ve hatta kendi uzuvlarından bile ayrılık yeri olan kabir, mümin için sadece ve sadece küçük odadan daha güzel tefriş edilmiş büyük odaya geçiş kapısıdır. Ayrılmak değil, bir daha hiç ayrılmamak üzere buluşmak ânıdır. Vazifeden terhistir. Hüzünlerin bitmesidir.

Kuyunun duvarındaki akrepler, yılanlar, muzır haşaratlar ise, insanın başına gelen musibetlerdir. Kâfir için azap olan ve arkasında hiçbir kazanç bırakmayan

o şeyler, mümin için bir ikaz ve ebedî diyara gönderilen azıklardır. Müminin kaybı olmaz. Başına gelen musibetler günahları döker, âhirete sermaye olarak taşınan sevaplara dönüşür.

Ağaçtaki yemişler, dünya nimetleridir. Allah (celle celâluhû), dünyayı âhiretin bir vitrini suretinde yarattığı için, ebedî sofralara misafirlerini davet etmeden önce burada nimetlerinin numûnelerini teşhir eder.

Bir ağaçta, bin çeşit meyvenin olması, O'nun sonsuz kudretinin eseridir.

Evet O, bir şeyden her şeyi, her şeyden bir şeyi yapar. Bütün o yapılanlar, yapanın varlığının şahidi olduğu gibi, her şeyde birliğin takip edilmesi de yapanın birliğinin ilâmidir. Evet, bir şeyden her şeyi, her şeyden bir şeyi yapmak ancak hükmü her şeye geçen Zât-ı Ehad ü Samed'e aittir. Bu O'nun taklit edilmez mührüdür.

Allah (celle celâluhû), bir toprağa binlerce çeşit meyveyi takip istifademize göndermiş, cansız ve cahil topraktan çeşitleri ve hususiyetleri farklı binlerce meyveyi, sebzevi dokumuştur. Sanki toprak, üzerindeki hediyelerle cennetten dünyaya uzanan daldır. Bir tohumdan, birçok uzvu yapan da, birçok meyveden bir deriyi veya gözü dokuyan da O'dur. Yenilen muhtelif yemekleri bir bedene o dönüştürür. Parmak izine ve simaya "tek" olduğunu yazan "Ehad" O'dur.

O tılsım, iman sırrı ile kâinatın sırlarının keşfedilmesi, insanın mahiyetinin ve vazifesinin çözülmesidir. Allah'a iman, insan için sınırsız hazinelerin kapısını açan bir anahtardır.

O vahşi aslanın, itaatkâr bir hizmetkâra dönüşmesi

ise, ölümün çehresinin, iman etmiş insanlar için ebedî saadete götüren sevimli bir binite inkılâp etmesidir.

Her kim, sadece fânî dünyayı isterse, dünyayı zindanda gibi yaşar. Hayatın hazzını alamaz. O artık sadece, her şeyin ve herkesin kendisini terk edeceği bir idam mahkûmudur. Gülmesi, ağlayan ruhunun yüzüne örttüğü sahte bir maskedir.

Ve her kim, dünyayı uğrak bilir, yüzünü âhirete çevirirse, o hem dünya, hem âhîret saadetine kavuşur. Sıkıntısı azık, ayrılığı kavuşmak, âcizliği sermaye olur. Dünyayı cennetin bekleme salonunda yaşıyor gibi yaşar. “Gel” denilince de daha güzel bir diyara gittiğini bilerek gider.

Elhasıl, dünyayı maksat yapan, daha buradayken cehennemdedir. Ebedî hayatı maksat yapanın dünyası da, âhîreti de cennettir.

Ve bu hikâye de burada biter. Tamam mı?

- Devamı ne zaman dede, dedi Alişan.
- Neyin devamı?
- Hikâyelerin.
- Nasip, belki yarın, belki daha sonra...

Dedesinin tane tane telaffuzu, akıcı, tatlı bir dili vardı. Alişan, o ne anlatırsa anlatsın, dinleyebilirdi. Hocaefendi geldikten sonra dedesinin hikâyeleri değişmişti ve torunlar hayatlarından memnundu.

- Anladın mı peki Alişan Efendi?
- Anladım tabii ki dede!
- Ne anladın?

– Sahranın dünya, aslanın ecel, kuyunun ömür, farelerin gün, ejderhanın kabir olduğunu, bütün dertlerin imandan başka çaresinin olmadığını anladım.

Dedesi torununu kendine çekip öptü.

– Benim torunlarım çok akıllı babası, dedi. Görüyorsun her şeyi anlamışlar.

Sonra, diğer torunlar öpüldü. Çocuklaröpme seansını, anne ve babalarıyla devam ettirdi. Odalarına giderlerken üçü de teker teker “hayırlı geceler” diledi.

– Allah’a emanet ol dede. Allah’a emanet ol baba. Allah’a emanet ol anne, dedi Murat.

Bu Murat’ın âdetiydi. Şirin, sıcakkanlı, konuşkan bir tabiatı vardı ve her kimden, ne zaman ayrılırsa ayrılırsın, onu Allah’a emanet ederdi. Nereden alıştığını kimse bilmiyor, herkes bunu onun farklı, özel ve güzel tabiatına veriyordu.

Murat’ın sözleri yüzlere tatlı bir tebessüm olarak yayıldı.

Çocuklar odadan çıkınca evin gelini, kayınpederine teşekkür etti. “Evimize sayende nur doluyor babacığım.” dedi.

Fakat aslında, kim, kime teşekkür ederse etsin, şükürleri Allah’a, minnetleri Resûlüllah’a ve O’nun sadık talebesi Hocaefendi’yeydi. Zira herkes, o nurun birkaç sokak ötedeki sürgün adamın penceresinden aksettiğini çok iyi biliyor, akıllar, onun aracılığıyla gelen hikmet pırıltılarıyla gülüyordu.

Barla’da artık haneler, dershaneydi.

Yağmur Tanesi

Barla, bir yağmur tanesine dönüşmüş, insanlığın dirilişine vesile olmak için yağıyor; Barla deresi, Eğirdir Gölü'ne, köylere, Isparta'ya ve dünyaya akıyordu.

Nur'a talebe olan, hizmete destek veren hanelerin üzerinden bir hat çizilse, o hat ters ve sol tarafı biraz daha düz olan bir yağmur damlasını andıracaktı. Hocaefendi'nin evi, damlanın ucundaydı.

Köyün girişindeki Yokuşbaşı mahallesinde de Nur okunup, Nur yazılan haneler, köyün en yukarisında-ki Başmahalle'de de Nur okunup, Nur yazılan haneler vardı.

Mevsimler değişmiş, yıllar geçmiş, insanların hem şahsî hayatlarına, hem dünyalarına düzen gelmişti. Şimdi artık hayatları tarlaya gitmekten, hayvanlara bakmaktan, karınlarını doyurmaktan çok daha öte ve önemli bir gaye içindi. İşlerini aksatmıyor, belki daha güzel yapıyor, fakat hayatı ulvî hislerle, büyük düşüncelerle yaşıyor, gölgelendikleri uğraktan çok, kalacakları mekâna bakıyorlardı. Çarıklı adımlar, sonsuzun rengine boyanmış, inciden, mercandan daha parlak cevherlerle donanmıştı. Yerde gezerken, göklerin sofrasından

besleniyorlardı. Ülkenin, fakirlikle, yoksullukla kavrulduğu o günlerde, Barlalılar, bereketle, bollukla yaşıyor, kazançları kendilerine fazlasıyla yetiyordu.

Hocaefendi, artık ilk günlerdeki kadar yalnız değildi. İşini bitiren onun yanına koşuyor, vereceği görevi bekliyor, onun irşat atmosferinde yaşamayı uzakta kalmaya tercih ediyordu. Mânevî halka kurulmuş, adı konmamış olsa da, görev dağılımı belli olmuştu.

Hazret kırlara çıkmamışsa, yanında Sıddık Süleyman, o yoksa Muhacir Hafız, Marangoz Mustafa, Abdullah Çavuş veya Yavaşların Süleyman vardı. Veya başka bir talebe ... Fakat özellikle Şamlı Hafız, daima Hocaefendi'nin yanında olmaya çalışıyor, "Yaz Kardaşım!" hitabını bekliyordu. Zira bazen Hocaefendi, kalbine bir hakikatin doğduğunu, fakat yanında kimse olmadığı için yazdıramadığını söyler; o, buna çok üzülürdü.

Eşi Zehra Hanım, gözleri görmeyen kayınvalidesine ve yaşlı annesine de bakmasına rağmen, bu büyük hizmet aksamasın, yazılacak şeyler, en kısa zamanda yazılıp muhtaçlara ulaştırılsın diye evin bütün işlerini kendisi yapıyor, kocasını Hocaefendi'nin yanına gönderiyordu. Odun taşımaya bile kendisi gidiyordu.

Sadece onun evinde değil, Nur'un girdiği bütün evlerde durum aynıydı. Çocuklar da, hanımlar da, yaşlılar da Nur'a çalışıyor, o küçük köy, âdeta göklerle irtibatını kesen dünyaya karşı bir son karakol gibi direniyordu. Karakol kenti olarak kurulan Barla'ya kader yine mânevî muhafızlık rolü veriyordu.

O hanelerde, ilim alınır, ilim satılır, ilim dokunur olmuştu. Gözünü açan, bir derse, bir hakikate uyanıyordu. Sabahları veya bazen geceleri ibadetle başlayan hayat, ibadetle bitiyordu. Tesbihatlar yapılıyor, Nurlar yazılıyor, evlerde bambaşka bir hava esiyordu. Alınlarda nur, hanelerde bereket ve temizlik artmıştı. İbadetinde, itaatinde hassas olanların, temizlik hassasiyeti de o ölçüde geliyordu. Artık o haneler birer köy evi değil, sanki birer Enderun mektebiydi.

Belki bazen, bir saat Nur tefekkürüyle yüz senelik ibadet sevabı kazanılıyor, şehit kanları kadar kıymetli olan ilim erbabının mürekkebi sarı sayfalara damlıyordu. Bu büyük bir vazifeydi. Bu kimin huzurunda bulunduğunu, neci olup, nerden gelip nereye gittiğini idrak, bu sadece dünyayı değil, ebedî hayatı da kurtarmaktı.

Ters yağmur tanesinin en alt ve uç kısmında Sıddık Süleyman'ın kardeşi Şefika Hanım'ın evi vardı. O ev, Barla deresine ve göle bakan, kerpiç ve ahşap karışımı küçük bir evdi.

Şefika Hanım, kocası Tefik Efendi'nin askerdeyken vefat etmesiyle genç yaşta dul kalmıştı. Babasının vefat haberi geldiğinde Hüseyin iki yaşındaydı. Tefik Efendi, dinî meselelerde hassastı, âlimdi. Topbekirlerdendi. Şefika Hanım, kocasının vefat haberi üzerine, Hüseyin'i de alıp kardeşi Süleyman Efendilere taşınmış, Hüseyin on beş yaşına kadar dayısının evinde kalmıştı. Onun için köyde, Topbekirlerden değil de, Türdülerden olarak bilinirdi. Hüseyin büyümüş, Hocaefendi köye gelmeden evvel, Şefika Hanım kendi evine dönmüştü.

Şefika Hanım, oğlunun da babası ve dayısı gibi mâneviyâtının yüksek olmasını, zamanın kötülüklerinden etkilenmemesini istiyor, onu ilim erbabı ile oturup kalkmaya teşvik ediyordu. Hocaefendi, köye geldiğinde Hüseyin on altı yaşındaydı. Şefika Hanım onu, Hocaefendi'nin hizmetine verdi.

Hüseyin, zaman zaman Hocaefendi ile birlikte bağları, bahçeleri, dağları gezer, bazen de eşeğe biner, Eğirdir Gölü'ne gidip Hocaefendi'ye küple su getirirdi. Zamanla su getirmek işi denince Hüseyin akla gelir oldu.

O gün yine suya gitmiş, fakat sudan dönmesi gecikmişti. Hocaefendi, getirdiği sudan doldurmasını istedi. Hüseyin, bir bardak doldurup verdi. Hocaefendi, bir yudum aldı.

– Doğru söyle, bu suya başka bir su kattın mı?

Hüseyin, sudan dönerken Söğütlü Çeşme'nin başında oynayan çocukları görmüş, oyuna dalmış, o arada küpten su dökülmüş, o da üzerini Söğütlü Çeşme'nin suyundan tamamlamıştı. Olanları aynen anlattı.

– Evlâdım, suya su katılmaz.

Hüseyin, mesajı almıştı. Hemen eşeği hazırladı. Cezasını çekecekti. Suyu yeniden doldurup getirdi.

Sıddık Süleyman'ın evi, aynı hayalî çizgi üzerinde, biraz üst kısımdaydı. Onun evini geçince çizgi genişliyor, aşağı doğru açılıyor, orada Abdullah Çavuş'un mübarek hanesinden gelen Nur'un sesleri duyuluyordu. Muhacir Hafız Ahmetlerin evi Abdullah Çavuş'un evinin hemen yukarısındaydı. Ondan sonra, aynı düz hat üzerinde Yavaşların Süleyman'ın evi geliyordu.

Yağmur tanesi, Muş Mescidi'nin karşı cephesinden aşağıya doğru genişleyerek uzamaya devam edince, hattın üzerine Hafız Halid'in evi denk geliyordu. Hafız Halid'in evinin köye bakan yüzünde bir de bahçesi vardı.

Pazar Camii'nin, dereden taraf çapraz alt köşesinden bakıldığında, Hafız Halid'in, Rum mahallesinden taraf üst köşesinden bakıldığında, Muhacir Hafız'ın damadı Bahri Efendi'nin evi görünüyordu. Ev, meyve ağaçlarının arasında kalmıştı. Özellikle kapının önündeki çınar ağacı oldukça büyüktü. Göklere doğru uzanan dallarında zaman zaman küçük sincaplar gezinir, çocuklar onların oynaşmalarını birbirlerine gösterirdi. Bahri Efendi'nin bahçesindeki ceviz ağaçları da hatırı sayılır irilikteydi. Bahri Efendi de eşi Ayşe Hanım da Barlalı çocuklara Kur'ân öğretir, o haneden göklere Kur'ân sedaları yükselirdi.

Bahri Efendi'nin evinin yamacındaki Rum mahallesini devlet satılığa çıkarmıştı. “Ben de o mahalleden yer alayım.” diye düşündü, gönlünden geçeni Ayşe Hanım'la konuştu. İyice niyetine girince soluğu Hocaefendi'nin yanında aldı. Ona sormadan bir şey yapmayı, artık kendisi adına kayıp görüyordu. Kimin, hemen yakınında, bir şeyin hayırlı mı, hayırsız mı olduğunu öğrenebileceği böyle birisi vardı? Bu fırsatı kaçıramazdı.

Niyetini anlattı, yol göstermesini istedi, “Ne buyursunuz?” dedi. Hocaefendi'nin cevabı netti:

– Savaşla alınsaydı olurdu, mübadeleyle olduğundan, onların orada gözü kalmıştır. Sana fayda vermez.

“Ağlayanın malı gülene fayda vermez!” sözünün mânâsı bu olmalıydı. Bahri Efendi, niyetinden hemen orada vazgeçti.

Yağmur tanesinin hayalî çizgisi Paşa Kayası'nın eteklerinden dönünce, o hattın içinde Başmahalle kalıyordu. Muallim Galip, Başmahalle'de, kiralık bir evde oturuyordu.

Hayalî çizgi yukarıya ve ileriye doğru büyüyerek uzanıyor, Çeşnigir Paşa Camii'ne kadar geliyordu. Çeşnigir Paşa Camii'nin altındaki sokakta, yokuşun başında Şamlı Hafız Tefvik'in evi vardı. Berber Mehmed'in evi, içerde, onun on metre kadar ilerisindeydi.

Çizgi yukardan düz devam ettiğinde, Enver Tefvik'in evine geliyordu. O evin yüzü doğrudan göle dönük, önü açıktı. Eve aşağıdan bakıldığında köyün tam ortasında, Barla'ya en hâkim noktada duruyordu. Evlerin birçoğu gibi o da iki katlıydı. Barlalılar evlerinin alt katını ahır olarak kullanıyor, üst katında oturuyorlardı.

Enver Tefvik'in evinin yanında, birkaç metre kadar gerisinde kalan ev, Marangoz Mustafa'nındı. Enver Efendi'nin evi, ondan hem daha büyüktü, hem daha yüksektydi ve birkaç adım öne çıkmış gibiydi.

Hocaefendi'nin yemeği çok defa Marangoz Mustafalardan geliyor, o, her seferinde bazen on, bazen yirmi beş kuruş veriyordu. O hane hiçbir zaman maişet darlığı çekmiyordu.

Çizgi aşağıya doğru takip edildiğinde, önce kullanılmaz hâle gelmiş olan Muş Mescidi'ne, daha sonra da Muhacir Hafız'ın Hocaefendi'den taraf çapraz karşısındaki Şem'i Efendi'nin evine çıkıyordu. Şem'i

Efendi de, Hocaefendi'nin hizmetine koşar, zaman zaman müezzinliğini yapardı.

Onun evinden sonra damlanın ucu daralıyor, Hocaefendi'nin evi ve Yokuş Başı Mescidi'yle bitime yaklaşıyor, Hüseyin'in evi ile noktalanıyordu.

Yağmurun Barla'daki cisimleşmiş görüntüsü bu şekilde noktalanırsa da, o sadece Barla'daki tanesiydi. Zira artık, her köye, her beldeye o rahmet iniyor, insanlar o rahmetin kaynağına doğru geliyordu.

Yalnız ve kimsesiz bir adamın tek tesellisi de buydu zaten... Çünkü o, şahsî saadetini baştan feda etmiş, o sevda hatırına bunca çileye “evet” demişti.

Çorbası başka evden gelen, geçimi hakkında Rabbine itimattan başka maddî hiçbir geliri olmayan, geceleri rüzgârlar uğuldarken, fırtınalar koparken yalnız kalan, ıssız dağları, görünmez ovaları kendisine mesken edinen bir insan olmak gerçekten zordu. Dininin derdini duyduğu için, şahsî dertlerine kulak veremese de, yaşamak meşgalesinin ağırlığını her gün tadıyor, yoruluyordu. Suyunu taşıyacak, söküğünü dikecek, üşüse, hastalansa üstünü örtecek, karın yolları kapattığı günlerde çayını pişirecek kimseyi bulamadığı olmuyor değildi. Evet, dinin yalnız kaldığı dünyada, kaderini dinine bağlayan adam, yalnızlık yaşıyordu.

Fakat bütün bunlara aldırılmıyordu. Aldırılmıyordu, çünkü gürül gürül bir hizmet, çocukluğundan beri ufukta gördüğü nur, işte buydu. O, mâziyi ve istikbali aydınlatacak bu dersler için donatılmış, o güne kadar bunun için korunmuş, beslenmiş, ona, o farklı kabiliyetler bunun için verilmişti.

Abdülkadir Geylânî Hazretleri'nin, çocukluk günlerinde onun nazını çekmesi, kaybolan cevizini kendisine yuvarlaması bundandı. Fevkalâde zekâyla ve hafızayla donatılması, takvaya âzamî ölçülerde dikkat etmesi, günahlara karşı mânen korunması, eşkiyaların elinden kurtarılması, tüfeğini ateşlemek üzere olan kıskanç talebenin elinin felç olması, inanılmaz cesareti, ölümü istiskal eden tabiatı, 31 Mart Vak'ası'nda idam mahkemesi olarak kurulan bir mahkemenin beklenmedik bir hâlde hakkında beraat vermesi, cephede güllerin ve mermilerin ona isabet ettirilmemesi, idama mahkûm eden Rus kumandanının, manganın tetiğe basacağı anda, kalbinin yumuşatılması, Sibiryaya gibi bir esaret kampından kurtarılması, Kurtuluş Savaşı'nda, İstanbul'da, hakkında ölüm emri veren İngilizlerden hep olağanüstü şekilde saklanması, sürgün edildiğinde, öldürme emri alanların ona kıyılmayacağına karar vermesi, hep onun, o gün yaptığı o büyük vazife içindi. O gün, o, orada, sadece bir vicdanın değil, umum vicdanların tedavisi için reçeteler hazırlıyor, o gün, o, orada sadece bir haneyi değil, yıkılan insanlık kalesini tamir ediyordu. Her adımının ve hareketinin milyonlara, milyarlaraya, hazır zamana ve geleceğe bakan yüzü, yüzleri vardı.

Âlime Hanım

Hocaefendi, yedi kardeşin ortancasıydı. Dürriye Hanımefendi, Hanım Hanımefendi ve Abdullah Efendi kendisinden yaş olarak büyük; Mehmet Efendi, Abdülmecid Efendi ve Mercan Hanımefendi küçüktü. Sofi Mirza Efendi, bütün çocuklarını okutmuş, her biri birer âlim olmuştu.

Hanım ismindeki evlâdı ilmiyle, takvasıyla meşhurdur. Hatta “Âlime Hanım” olarak bilinirdi. Molla Said Efendi’yle evliydi. 1913’te kocasıyla birlikte Şam’a gitti ve oraya yerleştiler.

Molla Said Efendi, Şam’da müderrislik yapıyordu. Birçok talebesi vardı. Âlime Hanım bazen dersi perdenin arkasından dinlerdi. Molla Said, ders okuturken takıldığı çetin meseleleri perdenin arkasına geçip hanımına sorar, Âlime Hanım, hiç duraklamadan mevzuu izah ederdi. Hatta talebeleri bile, Said Efendi’ye, bazı dersler için, “Seyyidattan sorsanız.” derlerdi. Âlime Hanım’ın ilmi ve fazileti o ölçüde kabule mazhardı.

Dokuz yaşında evinden ayrıлып ilim irfan yollarına düşen Hocaefendi, on dört yaşına girdiğinde, o kıışı evinde geçirmiş, daha sonra gördüğü rüyanın da

tesiriyle tekrar yollara düşmüştü. Onun için dokuz yaşından beri şefkatli validesini görmediğini, o hürmetli muhabbetten mahrum kaldığını söylerdi.

Abdülmecid Efendi'yi dört yıldır, Molla Abdullah ile Molla Mehmed'i, yirmi bir yıldır, ki zaten Molla Abdullah 1914'te vefat etmişti, kız kardeşlerini yirmi yedi yıldır görmemişti. Ablası Dürriye Hanım da, Cihan Harbi'nde Nurs Deresi'ne düşerek vefat etmişti.

O yıl, yani 1928'de hükûmet af kanunu çıkardı. Bazı istisnalar hariç, Doğu'dan, Batı'ya sürgün edilenlerin hemen tamamı memleketlerine iade edildi. Fakat ne hikmetse, Hocaefendi'ye af çıkmadığı gibi, o tarihten sonra daha fazla ilişilmeye başlandı. Geçmiş reddeden girdap geleceğe ters bakıyor, öyleleri, Hocaefendi'ye, kalplerine çöken suçluluk tortusuyla yaklaşıyordu. Görüştüğü insanlar takibe alınıyor, ziyaretine gelenler rahatsız ediliyor, kırlara, dağlara gidişi sorgulanıyor, nahiye müdürünün izniyle hareket etmesi isteniyordu.

Âlime Hanım, Şam'da yaşamasına rağmen Türkiye'de olup bitenleri takip ediyor, kardeşi Said Efendi'den haber almaya çalışıyordu. Hocaefendi Barla'ya geldikten sonra, Vanlı dostlarından ve talebelerinden bir mektup almış ve o mektuba hemen bir cevap yazmıştı.

Mektubu dostları birlikte kaleme aldıkları için, Hocaefendi'nin cevabı da umumî olmuştu. Zaten, şartları da ancak buna müsaade ediyordu.

Hocaefendi, dostlarından gelen o mektupla, memleketinin, sevilmenin kokusunu duymuştu. Ne kadar

yaban bakılırsa bakılsın, onu da sevenler, onun da kardeşleri, dostları, arkadaşları vardı. Dostlarından gelen mektuba defalarca açıp baktı, defalarca okudu. Onu özel bir hediye gibi muhafaza etti. Yazdığı cevabî mektup gerçekten çok hüznüydü, yakıcıydı. Ağlıyor, ağlatıyordu. Şöyle başladı:

“Abdülmeceid, Nuh, Hasan, Ömer, Haydar, Yasin!..

Mektubunuzu aldım. Bu gurbet havasında, vatan kokusunu duydum. Uzaktan uzağa hazin nağamat-ı vatanienin, hissiyatıma dokunmasıyla hoşça dinledim.

Her birinize ayrı ayrı mektup yazmak ruhum isterdi. Fakat bu dakikada muvaffak olamıyorum, gücümeyiniz. Bir mektupla her birinizle ayrı ayrı konuşacağım.”

Mektubun devamında, hepsine teker teker hitap ederek, durumlarını sordu, dualarını gönderdi, birçok ismi tek tek sayarak selâmlarının iletilmesini istedi ve şu cümlelerle bitirdi:

“Bu gurbette benim halet-i ruhiyemi anlamak isterseniz, şu gelecek fıkralara bakınız, ağlamama ağlayınız!

Evet, âhirete pek ciddî çalışan pek çok mübarek zâtlar, kazandılar, gittiler. Ben beraber çalışmadım, gafletten uyandım. Fakat heyhat, yalnız ve müflis kaldım. Ve bu hâl hatıra geldikçe şöyle bağırarak ağlarım:

Bir ticaret yapmadım nakd-i ömrüm oldu heba.

Yola geldim.. Lâkin göçmüş cümle kervan bihaber.

Ağlayıp nalân edip düştüm yola تنها garip,

Dîde giryan, sine püryan, akıl hayran bihaber..”

Kendisini, ömür sermayesini kullanarak güzel bir ticaret yapamamış olarak görüyor, fânî ve fena dünyanın sonunda yalnız bıraktığını söylüyor; ağladığını, inlediğini, aklının şaşkın, sinесinin yanık, gözünün yaşlı olduğunu ifade diyordu.

Bu hüznü mektup, Van'da dilden dile, elden ele dolaştı; dostlara, kardeşlere ulaştı. Âlime Hanım, o dostlar aracılığı ile kardeşinden haber aldı, nerede, ne durumda olduğunu öğrendi. Ve yaklaşık otuz yıldır görmediği kardeşine bir mektup yazdı. En azından ona bu şekilde ulaşabilecekti. Hükûmetin çıkardığı af kanunuyla ümitlenmiş, onun da o aftan istifade edebileceğini zannetmişti.

Sözlerine kendisine yakışır bir nezaket ve hitap ile başlıyor, “Muazzez biraderim Saidül-Meşhur Efendi!” diyordu. Kardeşinin günahla, baskıyla, beklentiyle zillete düşmeyecek bir aziz olduğunu en iyi o biliyordu.

O kısa mektup, bir edebiyat şaheseriydi. Mektubu birisi okusa, “Böyle bir zâtın kardeşine ve öyle bir âlimeye de bu yakışır.” diyecekti. İlmin ve edebin ufkunda yaşıyor, medeniyetin şahikasını tutmuş gibi, gerçek medeniyetin nasıl olacağını bütün dünyaya ilân ve isbat ediyordu:

“Efendim, evvelâ arz-ı hulûs ve ihtiramla, kemâl-i iştıyakla selâmımızı zât-ı âlinize takdim ettikten sonra hatır-ı vâlâlarınızı istifsar eylerim.”

En samimî hisleriyle hürmetlerini sunuyor, büyük bir özlemle kardeşinin yüksek şahsiyetine selâmını, “biz” deyip beyinin selâmını da katarak gönderiyor, yüce hatırını soruyordu.

Sihhat ve afiyet dualarının arkasından, kendi durumlarından bahsediyor, Şam'da, Salihîye mahallesinde oturduklarını, bir dertlerinin olmadığını, uzun zamandır kendisinden haber alamamanın merak ve endişesini yaşadıklarını anlatıyor, o günden sonra ne yapmayı düşündüğünü öğrenmek istiyordu.

Mektubun sonunda ise, kültür ve medeniyet dünyasında bilinse de, son zamanlarda unutulmuş bir azalet, nezahet ve iffet emaresi vardı ki, bu çok orijinaldi. Âlime Hanım, mektubunun sonuna adını değil, adının sessiz harflerini bir rumuz gibi yazmıştı. Bu, melekler gibi tertemiz geldiği dünyadan, melekler gibi tertemiz ayrılmak isteyen cisimleşmiş bir meleğin, mektup yaban bir ele ulaşırsa, onun hatırına kadın düşüncesi düşürmemek ve adını bildirmemek muradındandı.

Hocaefendi'nin kalbi, sevginin, vefanın en ince ölçülerini tartan bir mizandı. İyiliğin, güzelliğin en ufağını yüreğinin derinliklerinde duyar, aklının ferasetiyle görürdü. Öyle olduğu için, Rabbinin nimetlerine karşı bu kadar saygılı, öyle olduğu için Rabbine karşı bu kadar vefalı ve itaatkârdı. O hassas terazi, kullandığı bir kaşığı dahi atamaz, giydiği bir elbiseyi bile kolay kolay bırakamazdı. O şeyi, Rabbinden bir hediye olarak görür, ona öyle kıymet verirdi. Giydiği pantolonun üzerinde elli beş tane yama vardı. Yeni bir şey giydiğinde, yamayı eski elbisesinden yapar, sanki böyle yaparak ona, "Seninle onca yıl beraber olduk. Bana faydan dokundu. Yenisini buldum diye senin kıymetini unuttum, seni bir kenara bıraktım sanma. Ben seninle birlikte çok kıyamda durdum, çok secdeye

gittim, gözyaşlarıma, dualarıma kimsecikler yanımda yokken sen şahit oldun!” der gibi davranırdı.

Bir kumaş parçasına veya kaşığa bile vefayı, sevgiyi âzamî ölçüde yaşayan ve âdeta cisimleşmiş bir sevgi gibi dokunduğunu yakan böyle bir yüreğin, elbette ki, aynı kandan, aynı candan, aynı anne-babadan olan kardeşlerine, o çocukluk arkadaşlarına, ciğerinin o diğer yarılarna karşı duyduğu sevgi de, şefkat de, vefa da, hasret de tarif edilemezdi. Ablası Âlime Hanım’ın mektubu, onu Nurs’un yamaçlarına götürmüş, mübarek anacığını, velâyeti bir ayrı buutta yaşayan babacığını ve bütün kardeşlerini hatıralarıyla birlikte hatırına getirmişti. İçtikleri çayı, çorbayı, ayranı, yedikleri ekmeği, aşu, pestili, pekmezi bile hatırladı. Evet onlar, cennet bahçesi gibi bir yuvanın çiçekleri, ismi gibi beyzade ve seyyid olan Mirza Efendi ile nuraniyet timsali Nuriye Hanım’ın gözbebekleriydi. O baba, o haneye haram girmesin diye hayvanlarını kendi tarlasına ağızlarını bağlayarak götürür, o anne, efendisi ile birlikte gece namazlarını hiç aksatmadan kılar ve çocuklarını abdestsiz emzirmezdi. İşte güller, böyle bahçelerde yetişiyordu.

Ablasını gerçekten çok özlemişti. Gözleri doldu, ağladı. Din, dünyada gurbeti yaşayınca, mânevî hassasiyetle meydan yerine çıkanların bahtına ağlamak düşmüştü. Fakat olsun... O yolu yolcusuz, o dini sahipsiz bırakamazlardı. Zaten o yolun kendisi bir nimet, kendisi bir cennetti. Dinin, insanı cennete götürdüğü daha buradayken yaşattığı mutluluktan, huzurdan ve yücelikten belliydi.

Cevabî mektubuna “Aziz kardeşim!” diye başladı. Dualarını, selâmlarını gönderdikten sonra şöyle dedi:

“Benim hâlimi soruyorsun. Cenâb-ı Hak, Hakîm ve Rahîm olduğundan, başa gelen her işte hikmet içinde bir eser-i rahmet hissediyorum. Şimdi bir köyde imamım. Yalnız olarak dağlarda kader-i ilâhî beni gezdiriyor.”

Ancak bu kadarını diyebilirdi. Başka ne diyebilir, kardeşinin o incelerden ince, o rakiklerden rakik, o hassaslardan hassas kalbini nasıl üzebilirdi? Elbette, kurulan tuzakları, imha plânlarını ve çektiği sıkıntıları anlatamazdı. Tam bir teslimiyet ve idrak dersi veriyor, vefalı dostun her işinde bir maksat ve kul için bir fayda olduğunu, onun merhametini her hâdisenin ötesinde gördüğünü ifade ve ilân ediyordu.

“İmamım” demesi, Muş Mescidi’nde fahrî imamlık yapmasındandı. İnsanlar ondan uzak duruyorken, o bu vesileyle insanların arasına karışmış, hem böylece irşat ve tebliğ hizmetini yapabileceği bir mekâna ve müesseseye de kavuşmuştu. İnsanlığın Efendisi’nin (sallallâhu aleyhi ve sellem), daha Medine’ye gitmeden, yolda mescidini inşa ederek, irşat ve tebliğde müessesenin önemini göstermesi gibi, o da, Barla’ya getirildikten hemen sonra nahiye müdürüne, Van’dan aldığı imamlık ve vâizlik vesikasını göstermiş, kendisine bir cami tahsis edilmesini istemiş, onların “Nasıl olsa kullanamaz.” diye verdikleri yıkık mescidi, yakınları ile birlikte tamir etmiş, yeniden ibadete açmıştı. Böylece köyün içinde kendine mahsus kıyafeti ile gezmesi de daha rahat hâle gelmişti.

Sıddık Süleyman, sabahları elindeki gaz lambası veya fenerle Hocaefendi'yi evinden alır, birlikte camiye giderlerdi. Müezzinliği ise Şem'i Efendi yapardı. Hocaefendi'nin mescitte zaman zaman kısa dersleri olurdu.

“Kaderin kendisini yalnız olarak dağlarda gezdirdiği” ise tam bir hakikatti. Zaten, kardeşi de onun dağları, yüksek yerleri sevdiğini biliyor, Hocaefendi, bazen Karakavak'ta, bazen Kocapınar'da, bazen Çam Dağı'nda geziyordu. Hatta o kadar çok geziyordu ki, köylüler, Hocaefendi'nin Barla'yı ve çevresini kendilerinden iyi bildiğini ve ayağının değmediği bir yer olmadığını düşünüyordu.

Mektubun devamında, “Sizlere ve Şam'a çok müştakım. Şu misafirhane-i dünyada mülâkat vâki olmazsa da, inşallah öteki âlemde rahmet-i ilâhiye bizi görüştürecektir.” dedi.

Demek, bu dünyada görüşmek bir daha nasip değildi. Kardeşini çok iyi tanıyan, ihbaratı ve keşfi bilen Âlime Hanım, bu sözdeki gizli mânâyı çok iyi anlayacaktı. Son cümleleri şunlar oldu:

“Benim ne niyette olduğumu ve nereye gideceğimi soruyorsun. Hiçbir niyetim yoktur. Rahmân-ı Rahîm olan Halıkıma tefviz-i umur etmişim. İnşallah başka yere gidersem, size mektup yazarım. Mektup yazmak âdetim değil, fakat sırf duanızı almak için size yazacağım. Eddâî ve'l-müsted'î Said Nursi”

“Eddâî ve'l-müsted'î”, “dua eden ve dua isteyen” demektir. Hocaefendi, Rabbine tevekkül etmişti ve her şeyi sahibinden, yani O'ndan istiyordu. Hiçbir plânı

yoktu. Bütün emelleri gönlünden atmış, Rabbinin hoşnutluğu ile hoşnut olmaya kendisini kilitlemişti. Ne verirse onunla şad olacak, nerde murat ederse orada duracaktı.

İbrahim Hakkı Hazretleri'nin, "Bir işi murat etme / Olduysa inat etme/ Hak'tandır o, reddetme/ Mevlâ görelim neyler/ Neylerse güzel eyler. / Dilden gamı dur eyle/ Rabbinle huzur eyle/ Tefvîz-i umur eyle/ Mevlâ görelim neyler/ Neylerse güzel eyler." dediği gibi, muradı da, inadı da, gönlünde gamı da yoktu. İşlerini Allah'a havale etmiş, iradesinin ağırlığından kurtulmuştu.

O, ne istiyorsa, onu yapacak; O, nereye gönderirse, oraya gidecekti.

Âlime Hanım, kardeşinden gelen mektubu öptü, kokladı. Ve dediği, işaret ettiği her şeyi hakkıyla anladı.

Kardeşi, hayatını gayesine feda etmiş bir fedai ve İslâm'ın âhîrzaman için ısmarladığı ve insanlığa gösterdiği bir dava adamı modeliydi.

Güller

İsmail Efendi, Isparta'nın merkezinde yaşıyordu. Aslen Yalvaçlıydı. Akıntıya göre yön alan, “şartlar” deyip dövünen, kalabalıklarda kaybolan bir insan değildi. Macera aramıyor; ufuklu, azimli, kararlı, çalışkan olmaya gayret ediyordu. Ortaya yeni bir şey koyabilmek için, yeni bir şeyler yapmak gerektiğini çok iyi biliyordu. Zaman zaman Isparta ovasına bakar, bu güzel ovanın daha verimli kullanılması için neler yapılabileceğini düşünürdü.

Seyahati seviyor, yeni ufuklara açılmanın, farklı dünyalar, yeni ülkeler görmekten geçtiğine inanıyor, araştırıyordu. Ayağını bastığı yerde kalmak ona göre değildi. Dünya büyüktü ve tepenin ötesinde ne diyarlar vardı.

Bir seyahatinde Denizli'ye, Burdur'a, Çal'a uğradı, insanların ne ekip biçtiklerine, topraktan nasıl daha çok verim elde etmeye çalıştıklarına baktı. Gülcülük ilk o zaman dikkatini çekti.

Evet, bu iş Isparta'da tutardı. Isparta ovası gülcülük için oralardan daha müsaitti. Allah (celle celâluhü), insana, kabiliyetlerini de, toprağı da en güzel şekilde işlesin, geliştirsin diye vermişti. O, kulunun, kendisine verilen şeyleri en güzel şekilde kullanmasını severdi.

Isparta'ya döner dönmez hiç vakit kaybetmeden işe koyuldu, otuz dekar toprak aldı. Tereddütle, şaşkınlıkla, kararsızlıkla bir yere varamazdı. Kula, bir kere azmettikten sonra, artık tevekkül gerekiyordu.

Hedefini, ne yapacağını baştan belirlemişti. Fidanları onun için yağ güllerinden aldı, süs güllerinden almadı. Çukurlar açtırdı. Otuz dönümün tamamına gül dikti.

Bu iş zaman istiyor, sabır istiyordu. Çile çekmeden güller derilmiyordu. Yeni dikilen güller, ancak üç beş yıl sonra en iyi ürününü veriyordu. Hırsa, aceleciliğe mağlûp olmayacak, tevekkülle bekleyecekti.

O kendisine düşeni yaptı. Zamanında ve yeteri kadar suladı. Gülleri, yabancı otlardan korudu, bahçesini zararlı böceklerden korumak için ilâçlar attı.

Bir yandan da, gül yağı ve gül suyu çıkarmak için makine hazırlığına girişti. Üç yılın bitmesini beklemeye gerek yoktu. Güller büyüdüğünde işleyebileceği tezgâhlar hazır olmalıydı. Isparta'da yaptırabileceği tezgâhları, Ispartalı ustalara yaptırdı. "Daha iyisi var" diye duyduğu şeyler için üşenmeden kalkıp Bulgaristan'a gitti. Bu memleketin Sahibi, misafirlerinin hepsine karşı cömertti. Neyi, kimin eliyle gönderdi ise, onun elinden alacak, bundan gocunmayacaktı. Allah, kimin eline neyi vereceğini, kula soracak; o da Rabbini icraatında tenkit ediyor gibi, elini uzatıp almaktan geri duracak değildi. İlim ve güzellik mümine ait bir yitikti ve mümin onu nerede bulursa alırdı.

Gül yağı çıkarılırken bol ve temiz su gerekiyordu. Onu da, Bambullu Ceviz denilen mevkiden bahçesine

kadar getirdi. Artık, sabırla üçüncü yılı beklemekten başka yapacağı bir şey kalmamıştı. Ürün yılına hazırды.

İsmail Bey, büyük bir girişimde bulunmuş, her açıdan zor bir işin altına girmişti. Otuz dönüm toprak almış, çukur kazdırmış, gülfidanları diktirmiş, gülyağı çıkarmak için gerekli olan araç gereçleri yaptırmış, bahçesine kadar su getirtmiş; bütün bunları yaparken hem ciddî uğraşlar vermiş ve hem de çok para harcamış, borç altına girmişti. Parasızlıktan bunalyordu. Sıkıntı içindeydi.

Üçüncü ürün yılını dört gözle bekledi. Güllerin arasında sevinçle ve şükürle gezinecek, iyi ürün alacak, borçlarını kapatacak, amacına ulaşacaktı.

Fakat olmadı. Kış olanca şiddetiyle bastırdı. Yağmurun, dolunun, karın arkası kesilmedi. Don vurdu. Gülfidanları çiçek açmadı.

Harcadığı onca para, onca emek boşa gitmişti. Sarsıldı. Sağından solundan ümidini kıracak sesler yükseldi. Fakat onun bu rüzgârlarla savrulmaya, kolay kolay yıkılmaya niyeti yoktu. Ümidini bir sonraki yıla sakladı. Arayışını, beklentisini sürdürecekti. Zira tepelerin ardında ovalar, gecelerin ardında gündüzler vardı. Kendisine düşeni yapmaya, kapıyı çalmaya devam edecekti.

Dördüncü yıl, korktuğuna uğramadı. İşte her dalda, onun yüzüne gülen onlarca çiçek vardı. Amacına ulaşmanın huzurunu o yıl yaşayacak, güllerini derecek, borçlarını ödeyecekti.

Fakat o yıl da olmadı. Gülü topladı, gül yağı çıkarma işini beceremedi.

Gözler üzerindeydi. Cesaretsiz, ölgün, girişimsiz ruhlar, bir şey yapmadıkları gibi, yapmaya çalışanın da aleyhinde olmaktan geri durmuyorlardı. Yolda, sokakta, kahvede, handa hep onun yaptıkları konuşuluyor, emeğinin ve harcadığı paranın hesabı yapılıyor, kınanıyor, alaya alınıyor, “Deli bu adam, aklını kaçırmış. Bir hayalin peşinde koşuyor. İnsan güle yatırım yapar mı? Allah akıl versin!” deniyordu.

İsmail Efendi, kimsenin sözüne, kınamasına aldıracak insan değildi. Tenkit, zaten bir iş yapmayan insanların yaptığı tek şeydi.

Çevresinde söylenen onca söze kulaklarını tıkadı. O doğru bir şey yaptığına inanıyordu ve bir art niyeti de yoktu ya, bu ona yeterdi. Ne çalışmak, ne gülü sevmek ayıptı.

Yıklamak şöyle dursun, çalışma temposunu bir kat daha artırdı. Başarısızlığının sebeplerini inceledi, araştırdı. Bir sonraki ürün yılına kadar gülyağı çıkarma yöntemini en ince ayrıntısına kadar öğrendi. Evet, sadece fidan dikmek yetmiyor, ürünü işlemeyi de iyi bilmek gerekiyordu.

O yıl ilkbahar geldiğinde, kış mevsiminin soğuk, karlı günleri geçip gittiğinde, İsmail Efendi'nin bahçesinde bir diriliş, bir canlanma görüldü. Bakımlı, tertemiz bahçenin insan boyunu aşan fidanları önce yemyeşil yapraklarla, sonra da pembe gül tomurcuklarıyla donandı.

Mayısın ilk haftası gelmiş, havalar iyice ısınmıştı. Artık bahçe, top top, kocaman kocaman, pembe pembe güllerle doluydu. Otuz hektarlık gül bahçesi, Isparta'ya

o güne kadar görülmemiş bir güzellik vermiş, etrafı gül kokuları almıştı. Güllerin arasından bülbül sesleri yükseliyordu. O kuş cıvıltılarını dinlemek, bu muhteşem manzarayı görmek bir ömre bedeldi.

Böylesi bir bolluk ve bereket görülmüş şey değildi. Kadınlı erkekli yüzlerce insan, namazlarını kılar kılmaz, sabahın alaca karanlığında bahçeye geliyor, akşama kadar çuval çuval gül dolduruyor, taşımakla bitiremiyorlardı.

Gül sezonu bir ay kadar sürdü. İsmail Efendi'nin adı, artık "Gülcü İsmail Efendi"ydi. Bin bir güçlülle, çileyle, kınayanın kınamasına aldırmandan verdiği mücadelenin sonunda muradına ermiş, güllerine kavuşmuştu. Şimdi sıra, bu fırsatı iyi değerlendirmekteydi. O da bunu yaptı. Katkısız elde ettiği gülyağını ve gülsuyunu en güzel bir şekilde, değerinden sattı.

Artık hem parası ve hem de önemli, özel, güzel bir işi vardı. Önce borçlarını en güzel şekilde ödedi. Kendisinden alacaklı olanları memnun etti. Sonra yeni bir ev yaptırıp içini güzelce döşedi. Elinde hâlâ hatırı sayılır miktarda para kaldı. Onu da bahçesini genişletmekte kullandı. Zira ne kadar çok mekâna sahip olursa, o kadar çok gülü olacaktı. Zamanla bahçesi yüz dekara çıktı.

Topraktan sadece diken yetişir zannedenler, toprağın gül yetiştirmek için yaratıldığını görmüş oldu, Isparta'nın bu iş için en müsait yerlerden birisi olduğunu anladı. Meydanlarda tenkitçiler, alay edenler kalmamış, herkes, "Biz de tarlamızda, bahçemizde gül yetiştirelim." demeye başlamıştı.

Gülcü İsmail Efendi, kıskançlık, çekemezlik bilmezdi. Zaten o, gülü seviyordu, derdi her yanda gül görmektir. Dikenden kime, ne fayda vardı? Onun içindir ki, herkese yardımcı oldu, gülcülüğü öğretti. Karıkların nasıl açılacağını, fidanların nasıl dikileceğini bizzat kendisi gösterdi.

Birkaç yılda Isparta baştan sona değişti. Her yer gül bahçesi oldu ve Isparta denince akla inanılmaz güzellikteki gülleri geldi.

Gülcü İsmail Efendi'nin 18. asrın ortalarında verdiği bu mücadelenin bir benzerini şimdi Isparta'da Hocaefendi veriyor, diken eker gibi günah ekenler olsa da, toprağın gül yetiştirmek için yaratıldığına ve gül için en uygun topraklardan birisinin bu ülke olduğuna insanları ikna etmeye çalışıyordu.

Onu da, insanı ondurmayacak bir hayalin peşinde görenler, onun da güllerini tipinin, boranın vuracağına inananlar vardı. Hâlbuki o, baharın müjdesini çoktan almış, güllerin kokusunu çoktan duymuştu.

Hocaefendi'nin geri adım attığı vâki değildi. Sarsılmaya, yolundan dönmeye hiç niyeti yoktu. Hakikati, gündüze gül, geceye bülbül yapacak, gerekirse dünyayı bir istiridyeye döndürüp, inci gibi güllerini onun koynunda büyütecek, her birini bir ana şefkatiyle yâd ellerden koruyacaktı.

Asırlardır Güllerin Efendisi'nin (sallallâhu aleyhi ve sellem) torunlarını ağırlayan ve mânevî gülleri gören bu şehir, bir kez daha güllerin en güzelleriyle tanışıp kokuların cennetten gelenini duymak bahtiyarlığına erecekti.

Yazılan Sözlere'in her biri bir fidan, o Sözlere'deki her bir paragraf bir dal, daldaki her bir tomurcuk ise talebelerdi. Barlalı talebeler, okudukları sözlerin tesiriyle gül güzelliğinde açmışlardı. Onlar baharın habercisiydi.

Hocaefendi, bir gün, talebeleri Hafız Tefik, Mualim Galip, Sıddık Süleyman ve Hafız Halid ile birlikte ders okurken, Şeyh Sadi-i Şirazi'nin "Bostan"ından, "Sözlere"i niyet ederek tefeül yaptı. Besmele ile açtığı sayfada, "Gel, bak, gülbağı şeklinde hakikat gülleri açmış. Hakikat bahçesinde hiçbir bülbül, böyle şirin, hoş nağme okumamıştır. Nasıl oluyor ki, böyle bir bülbül öldükten sonra onun kemiklerinden güller açmasın." yazıyordu.

Bu, tabire ihtiyaç bırakmayan bir denk düşmeydi. Kur'an'ın, ebedî gülistanının gülleri açmış, dünyalarını cennete çevirmiş, asırlardır kimse o bahçenin bülbülü gibi olanını görmemiş; kimse o sesler kadar hoş ve tatlı nağme işitmemişti.

Şimdi sıra, insanlığın kara bahtını aydınlatacak yeni güllerindi. Muhakkak ki, onlar da okudukları her bir sözün ucuna tutunup Barla'ya gelecek, o mânevî bahçenin, mânevî dalındaki yerlerini alacaktı.

Sarıbıçak Mustafa

Yazılan eserler gönülleri gülşene çevirirken Hocaefendi'nin en fazla ihtiyaç duyduğu şey, iyi bir yardımcıydı. Çünkü onun, mânen olmasa da, madden; dava adamlığıyla olmasa da insanî yönüyle böyle bir yardımcıya ve hatta yardımcılarına ihtiyacı vardı.

Bu hisler ruhunu sardığında ise Hocaefendi'nin aklına sadık talebesi, mânevî evlâdı, gayretli yardımcısı, yeğeni Abdurrahman geliyordu.

Memleketini, dostlarını, akrabalarını bir derece unutsa da, onu unutamıyor, sık sık hatıralarıyla hatırlıyor, fakat heyhat ki bir türlü kendisi ile haberleşemiyordu. Çünkü onu, yolunu adım adım takip edebilecek mânevî bir vekil gibi görüyor, ona akrabalık bağının ötesinde bir mânâ yüklüyordu. Abdurrahman, deha derecesinde zeki, cesur, fedakâr bir talebe, bir dost, bir arkadaşıtı.

Yeğeninden, ağabeyi Abdullah Efendi'nin emane-tinden ayrılalı yedi sene kadar olmuştu. 1923 yılının ortalarında Seyda, Ankara'dan Van'a gitmiş; Abdurrahman, amcasının bu yolculuğuna iştirak etmemiş, Ankara'da, Meclis Kâtipliği'nde bir memuriyet bulmuş, orada kalmıştı.

Anlayamıyordu amcasını... Garipsiyordu. Zaman zaman onun bile ufku, aklı, idraki, zekâsı, şefkati, amcası gibi olmasına yetmiyordu. Belki de, talebelikten çok, kurbiyetten gelen şefkat ve sevgi ayaklarına dolaşıyor, bir insanın her acıyı ve sıkıntıyı kendine saklamasına, kendisini bu kadar feda etmesine tahammül edemiyordu.

O günlerde Abdurrahman, Abdülmecid amcasına yazdığı mektubunda bu hislerini anlatıp şöyle demişti:

“Said amcamın hâline şaşıyorum. Dünyevî bütün ümitlerim söndü. Çünkü kendisine yüksek maaş veriliyor, sarfiyatımızın fazlasını biriktiriyorum. Birkaç eser telif etti, bir gün bana dedi ki: “Git, filân matbaanın müdürünü çağır!” Gittim, çağırdım, geldi. Eserlerini müdüre verirken bana dedi ki: “Abdurrahman, biriktirdiğin paraları getir, müdür beye ver.” Ben de getirdim, verdim. Müdür paraları alıp çıkınca, benim gözlerim yaşardı. Bilâhare kendi kendime müteselli oluyor, eserler satılır, paralarını yine biriktiririm diyordum.

Birkaç gün sonra yine beni yolladı, matbaa müdürünü çağırdım. Bu sefer de matbaa müdürüne dedi ki: “Eserlerimin üzerine yaz: ‘Bu eserler İslâm milletine meccanen tevzi olunacaktır.’”

Matbaa müdürü çıktıktan sonra, senelerden beri büyük amcama karşı beslediğim ruhî saygı âdeta sarıldı. İnsanlık hâli, ağladım ve dedim ki: “Amca! Birkaç para biriktiriyordum, memlekete dönersek, düşman istilâsından harap olan evimizi belki imar ederdik. O ümidimi de öldürdün, böyle olur mu?”

Bunun üzerine amcam derin bir tebessümle dedi ki:

“Yavrum Abdurrahman! Hükûmet bize fazla maaş veriyordu. İhtiyacımızdan fazlasını, devlet hazinesine ait olduğundan, bu vesileyle Müslümanlara iade ediyorum. Senin bu işlere aklın ermez. Allah dilerse, mukaddes vatanın her yerinde sana ev verebilir.”

Abdurrahman'ı amcasından ayıran hisleri böyleydi ve Abdurrahman bu mevzuda hissiydi. Amcası, dünyaya; o, köyüne, köyündeki meskenine, evine bakıyordu. Küçük düşünmese de, mâneviyatı unutmasa da, amcasının ufkuna çıkamıyor, onun hayatının bütünüyle dine ait olmasını anlayamıyordu. O, bu işin seveni değil, vazifelisiydi. Bu davanın sevinci de, zaferi de, mağlûbiyeti de, hüznü de onundu. O kendini mesul biliyor, küçük hesaplara girmiyor, fakat heyhat ki, onun penceresinden bakmayan, bu meseleyi anlasa da, ruhunun derinliklerinde onun kadar yaşayamıyordu.

Yolları Ankara'da ayrılmış, o ayrılıktan sonra görüşmemişlerdi. Amcası ona kırgın, dargın değildi. Sadece özlüyor, arıyor, yanında olmasını istiyordu.

Hocaefendi'nin ruhunu, yine yeğenine, daha doğrusu davasına hizmet edecek öyle bir yardımcıya özlem hislerinin sardığı bir gündü. Korucu, Ankara'dan gönderilen bir mektup getirdi. Evet, mektup, yeğeni Abdurrahman'dandı.

Bu mektupta, köyünün, ailesinin, ağabeyinin; ayrıldığı, arkasında bıraktığı şeylerin kokusu vardı. Ayrılık azaptı. Belki de o anda ayrılığı bir yakalasa, ona ayrılığı tattırırdı. Cehennem de, itaatten ayrılanın, saadetten, sıhhatten, aydınlıktan, huzurdan, ferahlıktan

ayrıldıktan sonra tattığı bir ateş değil miydi zaten? Ayrılık, insanı eski güldüklerine ağlatıyordu. Zevk, dostlarla görüşmek; acı, dostlardan ayrı düşmekti.

Mektup onu hem çok sevindirdi, hem çok duygulandırdı. Mânevî evlâdının hatıraları zihninde ve gönlünde depreşirken, Cenâb-ı Hak, onu yeniden karşısına çıkarmıştı.

Mektubu kucaklar gibi okudu. Abdurrahman, amcasından ayrılığın hüznünü yaşıyor, bunu kadere veriyor, hatasından ötürü af diliyordu. Tahsin Efendi vasıtasıyla “Onuncu Söz” eline geçmiş, okumuştı. O “Söz”den o kadar etkilenmiş, o kadar coşmuştu ki, amcasından, yazdığı bütün “Söz”leri kendisine göndermesini istiyor, otuzar nüsha yazıp yazdıracağını, kaybolmamaları, okunmaları, yayılmaları için gerekeni yapacağını söylüyordu.

Ankara’nın karanlık günlerini yaşamasına, on dokuz yaşında o şehirde yalnız kalmasına rağmen, sokakların kirine, çamuruna bulaşmamış, dinine ve âhiretine zarar verecek şeylerden kendisini muhafaza etmişti. Bunu Rabbinin lütfuna, amcasının mânevî himaye ve himmetine veriyordu. Zaten ne gördü ise onda görmüş, ne öğrendi ise ondan öğrenmiş, adımlarını onun attığı gibi atmış, onun gibi gözünü harama kapatarak iffet âbidesi gibi yaşamıştı.

Nankörlük olmasın diye, “Dünyanın lezzetini, sefasını gördüm.” dedikten sonra durumunu anlatıyor, “Çok zahmetler çektim.” diyordu.

Evlendiği. Dairede işi biter bitmez evinin yolunu tutuyor, insanların sözlerini şer ise duymazlıktan

geliyor, fena özelliklerini kapmamak için çoklarıyla görüşmekten uzak durmaya çalışıyor, vaktini ibadet ve şükürle geçiriyordu.

Abdurrahman mektubunun sonuna Yasin Sûresi'nde geçen bir âyeti yazmıştı. Bu âyet hakkında, “Beni fena şeylerden men eden mürşidim.” diyordu. O âyette Allah (celle celâluhû), ötede insanların ağızlarının mühürleneceğini, ellerinin, ayaklarının konuşacağını haber veriyordu. Ve ne gariptir ki Abdurrahman, kendisi için o günün yakın olduğunu söylüyor, “Allah'ım, bizi kelime-i şehâdetle ve imanla âhirete göç ettir.” diye dua ediyor, bunlardan sonra âmentünün esaslarını yazıp o esaslara, cennete, cehenneme, şefaatin hak olduğuna, münker nekire imanını ifade ederek mektubunu bitiriyordu. Sanki mektuba bir özet olarak hayatını yazmış, sonuna da âyet, âmentü ve kelime-i şehâdetle mühür basmıştı.

Hocaefendi, mektubun yazılışındaki garipliği fark etti, fakat ruhunda duyduğu sevinç o mânâyâ galip geldi. Artık, uhrevî hizmetinde yardımına koşacak kuvvetli bir arkadaşı ve yerine geçecek hayırlı bir halefi vardı.

Yıllardır yaşadığı yalnızlık, kimsesizlik, imkânsızlık, çaresizlik saniye saniye birikmiş, bir yekün, bir ağırlık teşkil etmişti. Ruhu, bir dal, bir dayanak arıyor, ötelere bakan gözü, burada da bir yârân, bir yol arkadaşı istiyordu. Belki de onun için bu kadar büyük bir mutluluk duymuş, belki de onun için her anını mânevî bir işkence gibi hissettiği garipliği ve gurbeti unutmuştu.

Abdurrahman'dan aldığı mektubun üzerinden iki ay

geçti. Hocaefendi, iki ay o mektubun sevincini yaşadı, içine farklı bir güven geldi. Şu koca dünyada demek o kadar da yalnız değildi. Fakat heyhat ki, mektupta kendisini gösteren mânânın haberi çabuk duyuldu. Yeğeni vefat etmişti.

İçinin gökleri ağladı. Gözyaşları yanaklarından süzülürdü, hıçkırıklar boğazında düğümlendi. Savaşın, mahrumiyetin, esaretin, rutubetin, açlığın yıpratmış bedeni, bu elim haberle bir kat daha sarsıldı. Odalara, evlere, beldelere sığamayacak, olabilse kaçacak, kaçacak, kaçacaktı. Barla'nın dağlarında, bağlarında saatlerce gezindi. Yıpranmış, yorulmuş, üzülmüştü. Kime gidebilir, kime derdini diyebilirdi. Dininde hassas birkaç imanlı adam farklı düşünse de, o, görülmeyecek, yakınlık kurulmayacak "Kürt hocaydı." Müslümanlığının, kahramanlığının ve hatta yaşlılığının, kimsesizliğinin, garipliğinin, insanlığının hiç kimse için önemi yoktu. Utanmadan doğduğu beldeyi konuşuyor, nesebini de, nasibini de bilmemelerine rağmen, din düşmanlarının ağzıyla onu mahkûm etmeye çalışıyorlardı.

Gerçekler kimin umurundaydı ki, önemli olan hâkim gücün dediğiydi ve dertsiz başına dert almaktı. Dini, dert görece kadar dertli olanlara, içine düştükleri çelişkiyi anlatmak ne kadar da zordu.

Nihayet, bir vadiye doğru indi. Barla'nın taşını toprağını karış karış bilmesine, ağacını, çiçeğini, otunu neredeyse tek tek tanımasına rağmen, o gün gözü dış dünyayı göremedi. Ne fark ederdi, Bey Deresi'nde veya Karadut'ta olmak...

Önünde sular, dallarda kanaryalar ağlıyordu. Annesinin vefatında gönüllü alay komutanı olarak vatan müdafaasındaydı. Onun da cenazesine iştirak edememiş, fakat dünyaya geldiği kucağın artık ona uzanamayacağını duymak, o elleri bir daha tutamayacağını haber almak, dünyasının yarısının boşalmasına, koca dünyanın gözüne bomboş görünmesine yetmişti. O gün dıştan bakanlara fark ettirmemeye çalışmasına rağmen, direği yıkılmış, bir yanı çökmüştü. İçindeki fırtına tarif edilemezdi. Canı acıyor, canı yanıyor, hayalen kabre, annesinin yanına boylu boyunca uzanıp dualarını ona yorgan yapmaya çalışıyordu. O cisimleşmiş şefkate, toprağın elinin sopsoguk değmesine kıyamıyordu.

Yeğenin vefat haberini, annesinin vefatı ile yıkılan dünyasının diğer yarısının da yıkılması kadar ağır hissetti. O vefat ona, sevdiklerinin birer birer el salaması gibi geldi. Bu büyük yaraya nasıl derman bulunur, kimden derman sorulurdu?

O kuytu köşede, ağaçların, ayrılık ve yalnızlık hislerini besleyen loş ışıkları altında, öylece kalakaldı. Dere kenarında kendi hayatının akışını seyretti. Unutmayı pek bilmeyen hafıza defteri, her tabloyu olanca canlılığıyla önüne açıyor, âdeta bir kez daha o günleri yaşatıyordu.

Gözünün önünden cenazeler geçiyordu. Sanki her nefes hayatı kemiriyor, sanki doğan her güneş ömürleri eritiyordu. Sanki elli beş senede, elli beş defa ölmüş olan Saidlerin başında şimdi bir mezar taşı gibi duruyordu.

Veya hayır... O kocaman bir mezarlığın yüzünde gezen bir karınca gibiydi. Hazreti Âdem’le başlayan ve ölüme doğru devam eden yürüyüş kocaman bir kabirde noktalanıyordu.

Sadece insanlar değil, bütün mahlûkat ölüyor, bir gün bu dünyanın âkıbetinin de misafirleri ile aynı olacağı daha şimdiden görünüyordu.

Ölümün üzerinde ölüm, ölümün üzerinde ölüm vardı. Ve bunca ölümü görünce, ölü gibi, her an ölü gibi olmak vardı. Ölüm, o anda onun için ölüm değil de, dostlardan ayrılık olmuştu. Zor olan da buydu. Dayanamayacaktı. Âciz insan, bunca ağırlığı taşıyamayacaktı.

Önünde boşluklar beliriyor, tutunacak bir şey arıyordu. Yer ayağının altından kaymıştı. Ruhunun her fakültesi “imdat” diyerek feryat ediyor, kendi başına ayakta duramayan ve bir dayanağa muhtaç olan mahlûkatta bir teselli bulamıyordu. Sebepler, maddî imkânlar, eskimeyi durduramıyor, gideni döndüremiyordu.

Yerden bakınca her şey, taştan daha katı, sağır, lâl ve merhametsiz duruyordu. Yer çöldü. Aradığı şey orada yoktu, yoktu, yoktu. Bulmak, bulacağını ummak mânâsızdı.

Yüzünü yine göklere çevirdi. Şükür ki, umulanı, göklerin bir davetçi gibi apaydın çehresinden ummak vardı. İnsanı göklere çeken merdivene tutundu. Yerde bulamadığı teselli pınarını, sabır çeşmesini göklerde buldu. Susuzluktan kuruyan dudakları, Kur’ân çağlayanının tatlı suyuyla buluştu.

Allah (celle celâluhû), Peygamberinden, “Allah bana yeter!” demesini istiyor, kullarına bu dersi veriyordu. O

var olduğu için her şey vardı. Bir inayeti bütün dünyaya yeter, dünyaların yerini tutar, nurunun bir cilvesi cansızlara can verirdi. Cenazeler yok, başka bir diyara gidenler vardı. Yoktan var edilenler bir gün yok olacak, fakat bir Bâkî'nin daimî tecellisi devam ettiği için, O, "yok"a, varlık vermeye devam edecekti.

"Yâ Bâkî ente'l-Bâkî" dedi. Dedikçe o hazin hâlden kurtuldu. Dostunu kaybeden ruhu, bu tatlı kaynaktan, Ezelî ve Ebedi zâtın dostluğunu buldu. İlk söyleyişinde, karanlık görünen kabrin arkası aydınlandı. İkincisinde içindeki mânevî yaralar iyileşti, aczine merhem sürüldü. Ölümün, başka bir menzilde gezmek, başka bir odaya geçmek olduğu görüldü.

O bunları elbette ki bilmiyor değildi. Yıllarca ders vermiş, anlatmış, insanları irşat etmişti. Fakat, bilineni yaşamak, insanın canını acıtmıyor da değildi. O da bir insandı ve insanın ruhunda kopan fırtınaları en iyi duyup yaşayacak, gelgitleri en iyi hissedecek cevher, en evvel onda vardı.

İmanından kaynaklanan merhemleri yaralarına sarınca, elemeler, üzüntüler, karanlıklar, yerini aydınlığa, sevince, lezzetlere bıraktı. Kayıp değil kazanç varsa, bunu gören ruh niye ağlayacaktı?

Oturduğu yerden kalktı. Hüzünden sevince, dere kenarından Barla'ya döndü.

Evinin önünde, uzun boylu, temiz yüzlü bir genç onu bekliyordu. Genç, Hocaefendi'nin karşısında ne yapacağını, muhabbetini ve hürmetini nasıl ifade edeceğini bilemiyor, heyecanına mâni olamıyordu.

O günlerde misafir kabul etmeyen Hocaefendi'nin

hele o gün hiç misafir kabul edecek hâli yoktu. Fakat ruhunda kopan fırtınayı, ötelere ve ebedî buluşmayı müjdeleyerek dindiren rahmetin, hizmet için bir yardımcıya duyduğu ihtiyacı da bu genci göndererek giderdiği apaçık ortadaydı. Gencin saffeti, samimiyeti ve gayreti bakımından, gülümsemesinden, atılan hareketlerinden belli oluyordu. Onun için kabul etti ve odaya çıkardı. Adını sordu.

– Mustafa. Sallabacak Mustafa derler.

Kuleönülüydü Mustafa ve yirmi altı yaşındaydı. Abdeste ve namaza ait bilmediği bazı şeyleri sormak için geldiğini söylüyordu, ama onu oraya çeken, Hocaefendi'nin sıradan bir hoca olmadığını duymuş olmasıydı.

Kuleönü, Isparta merkezine on üç kilometre uzaklıkta, düz bir ovaya kurulmuş, küçük bir köydü. Verimli toprakları, güzel bahçeleri, tarlaları vardı. Mustafa, önce yolunun üzerindeki Eğirdir'e uğramış, oradan Barla'ya geçmişti.

Uzun boyundan ve adımlarını bacağına savuruyor gibi atmasından ötürü, ona köylüler Sallabacak Mustafa adını takmışlardı. Bir de Ali isminde, kendisinden sekiz yaş küçük kardeşi vardı.

Hocaefendi, ona “Sarıbıçak” dedi. “Sallabacak”ı, Sarıbıçak yapmıştı. Zaten o herkese, güzel bir paye verir, onu, o güzelliğiyle yâd ederdi. “Sarı”yı, renginden, “bıçak”ı girişken tabiatından ötürü almış olmalıydı.

Hocaefendi, ibadete düşkün, dini gönülden seven bu gence Nurlar'dan ders yaptı. İman hakikatlerinin öneminden, zamanın durumundan bahsetti.

Nimete şükürle mukabele edilmeli, dine sahip çıkılmalı, Kur'ân sahipsiz bırakılmamalıydı. Kapı kapı dolaşıp insanları uyarmak ve irşat etmek gerekiyordu. O, o küçük köyde bile durmamış, duramamış, el yazısıyla da olsa telifata başlamıştı. Bir gün, Kur'ân'dan aldığı bu büyük hakikatleri ve ulvî ilhamları bütün dünyaya okutacaktı. Mustafa'ya da, hizmet etmek yakıştır, vazife yapmak düşerdi.

Hocaefendi'nin, her cümlesini deliliyle birlikte kurduğu Mustafa'nın dikkatinden kaçmadı. Meselâ, toprağa düşenin dirildiğini söyledikten sonra, toprağa düşen insanın da dirileceğini ve bir huzurda hesap vereceğini söylüyor, insanların o güne hazırlanması gerektiğini ihtar ediyordu. "Allah bize yakın." derken, "Güneş bize yakın, biz ondan uzağız." diyordu. Kul, kullukla O'na yaklaşır, O'ndan uzak kalan, karanlıkta kalırdı.

Bu tam inanmış adam, Mustafa'nın gönlünü fethetti. O, dudağının ucuyla değil, yüreğinin diliyle, bütün benliğiyle konuşuyor, konuşurken de aradan çıkıp sadece Allah'ı gösteriyor, O'na ait hakikatlere işaret ediyordu.

Hocaefendi'nin ilmi, ilmin onda bir hâl olması, dini âzamî derecede yaşamaya çalışması, maruz kaldığı onca şeye sabretmesi, herkesin iyiliğini düşünmesi kadar Mustafa'yı etkileyen ve sarıp sarmalayan, onda gördüğü şefkat oldu. Onu mânevî evlâdı gibi gördüğü, yeğenine nasıl bir şefkatle bakıyorsa, tüm insanlara da öyle baktığı hemen hissediliyordu. İnsan onun yanındayken güvende, vefalı bir dostun yanındaydı. Onun öfkesi de şefkat, sevgisi de şefkatti. Kızsa,

ırgalasa, sarssa; insan, ana kucağına sığınır gibi yine onun mânevî himayesine sığındı.

Zaten gözünü budaktan sakınmayan, doğru bildiğini çekinmeden ve tereddüt etmeden söyleyen Mustafa, öyle bir ateş almıştı ki, Hocaefendi'nin huzurundan ayrıldığında, neredeyse yoldan gelip geçen herkesi durduracak, "Size bir haberim var!" diyecek, üzerilerindeki nimetlerin sahibini ilân, dünyanın uğrak olduğunu ihtar ve âhireti irşat edecekti. O kısa görüşmede aralarında oluşan mânevî bağı artık Mustafa'nın gönlünden hiçbir maddî güç koparıp atamazdı.

Kaybettiği yeğenin ve talebesinin yerine, muhteşem bir tecelliyle, çevreyi bilen ve belki de o yörede daha iyi hizmet edecek olan bir talebe gönderilmişti. Yeğeniyle aynı yaşta olması bile, bunu apaçık gösteriyordu. Sanki Sarıbiçak Mustafa, hem teselli ve hem de hizmetlerini takviye için beklediği gençliğin ilk temsilcisiydi.

Bir Abdurrahman'ı alanın kudretine, binlerce, milyonlarca, milyarlarca Abdurrahmanları vermek ağır değil, kulu Rahmân'ın yoluna götürmeyen akıl akıl değildi. İkrama mazhar yaratılan insan, sonunda kendi tabiatıyla kavga etmekten vazgeçecek, şanına, şerefine uygun düşeni yapacak, "eşref-i mahlûk" unvanına lâayık olacaktı.

Mustafa, Kuleönü'ne döner dönmez yaşadıklarını kardeşi Ali'ye, akrabalarına, arkadaşlarına anlatı. Ali'nin de ruhunda denizler dalgalandı. Demek zaman âhirci olsa da, din sahipsiz, her geçen gün bir evvelinden beter değildi. Kışın ortasında, bir

yerlerde, bir başak yeşeriyor, bir çınar toprağa kök salıyor, göklere yükseliyordu.

Mustafa, o günden sonra hiç durmadı. Isparta'da Hocaefendi'yi misafir edenlerle; Müftü Tahsin Efendi'yle, Şeyh Mustafa'yla, Mehmet Zühtü'yle, Hattat Mehmet'le görüştü.

Aralarında tarifsiz bir sevgi ve kardeşlik oluştu. Aynı yerde durup, aynı yöne bakmanın mutluluğunu ve coşkusunu yaşadılar. Atabey sokaklarını da aynı heyecanla arşınladı. Camiye gitti, kahvede oturdu, köylülerle konuştu. Sav'ın merkez camisinde namaz kıldı. "Barla'da, bir veli, bir Hocaefendi var!" dedi. Bedre'de, Nurlar'dan kısa dersler yaptı. Eğirdir'de devlet dairelerine, camilere, kahvelere uğradı. "Yanı başınızda ışığını sonsuz hakikatlerden alan bir mânâ güneşi var!" diye müjdeledi.

Çok akıcı bir hitabeti vardı. Nur derslerini okuduktan sonra kabiliyetleri inkişaf etmiş, belki on kat artmış, yeni kelimeler, mefhumlar, misaller öğrenmişti. Âteşin zekâsı keskinleşip kıvraklaşmış, öğrendiği yeni şeyler sözlerine farklı bir lezzet ve hikmet katmıştı. Konuşurken, yüreğinin kaynadığı belliydi. Sohbetine doyumuyor, eline aldığı kalbi yoğuruyordu.

Özellikle Şeyh Mustafa Efendi ile daha sık görüşüyor, bazı yerlere onunla birlikte gidiyordu. İki yüce gönlün yakında, Hocaefendi'ye, onu hoşnut edecek hediyeleri, sürprizleri olacaktı.

Genç Mehmet

Medine'den çıkan ve asırları, mesafeleri aşıp gelen tatlı suyun o gün Barla'da çağladığını artık herkes biliyor, herkes kırbasını doldurmak için ona, oraya koşuyordu.

Mehmet güzel sesli, saf gönüllü bir gençti. Henüz on yedisindeydi. Zaman, insanın kendisine verilenleri kötüye kullandığı bir zaman olsa da, o, gençliğini zayıf etmeden yaşayabilmenin yolunu arıyordu. Dünyanın nimetlerinden en fazla istifade ettiği gençlik yıllarını yaşıyorken; isyan edemez, günah işleyemezdi. Belki şükrünü, ibadetini artırabilirdi.

Daha on iki, on üç yaşlarındaiken Hacı Ali Efendi'ye gitmiş, mânevî meclislerden ayrılmaz olmuştu. Oralarda rahat buluyor, oralarda soluklanıyor, Rabbini hatırlatmayan mekânlarda âdeta nefessiz kalıyor, bunalıyordu.

Çok farklı, çok duru, çok kendince bir tabiatı, karakteri vardı. Barla'daki Hocaefendi'yi duyduktan sonra ona ruhen bağlandığını fark etmişti. Sanki melekler göklerde sevilenin sevgisini, yerdekilerin kalbine nefhediyor, üflüyordu.

İnsanlar onu biraz deli dolu görüyor, o riyayı, sun'iliği, tekellüf, sözü eğip bükmeyi bilmiyor, böyle bir şeyin en küçüğünü bulanıklık sayıyordu. Bunu hiç yapmamıştı, hele Ali Efendi'ye karşı asla yapamazdı.

Bir gün şeyhi, Hacı Ali Efendi'nin huzuruna çıktı. İnsanın, bir âlimi sevmesi, başka âlimleri sevmesine mâni değildi ya ... Coşkulu tabiatı sanki daha evvel bir şey söylemiş de mukabele görmüş gibi, aniden bendini aştı. Hep öyle olur, bir konuyu kendi içinde alıp verir ve sonra sanki insanlarla paylaşmış gibi müdafaa tonu ve mantığıyla başlardı:

– Şeyh Efendi, dedi, bir türlü kendimi yenemiyorum. Adam beğenmemek değil, ama Barla'da bir zât-ı mübarek var, evliyaullahtan ... O beni çekiyor, şiddetli surette çekiyor.

Şeyh Efendi, yatırımını kendisine değil, Rabbinin bilinmesine yapmıştı. Bütün putları reddederken elbette ki nefsinin kudsayacak, putlaştıracak değildi. Mehmed'in ruhundaki dalgalanmaları da iyi bilirdi. Mehmet gidiyor ve giderken de izin istiyor, Şeyhini aşarak bir şey yapmamaya çalışıyordu. Tebessüm etti:

– Benden de selâm söyle, benim nâmıma elini öpüver, ben de gideceğim inşallah.

Mehmed'in, şeyhine olan sevgisi bu cevapla bir kat daha arttı. Elini öptü, helâlleşti. İman insanı ne kadar güzelleştiriyor, ne kadar olgunlaştırıyordu.

Belki de, büyükler mânevî meclislerde görüşüyor, belki de onlar birbirlerini biliyordu. Hatta Hocaefendi Barla'ya geldikten sonra, bazı velilerin seher vakitlerinde yönlerini Isparta'ya doğru döndükleri ve kalben

oraya yöneldikleri anlatılır olmuştu. Cezireli Şeyh Seyda Hazretleri'ne, talebesi Mustafa Efendi'nin bu mesele ile ilgili sorduğu soru ve aldığı cevap meşhurdur ve mânâ âleminde yaşananların şahidiydi. O, sırrı açmış mıydı, bir kat daha derinleştirmiş miydi bilinmez, fakat şöyle demişti:

– Cenâb-ı Hak'tan yeryüzüne inen feyz ve nurlar, bu asırda toplu bir şekilde en evvel Bediüzzaman'ın kalp ve ruhuna iner. Sonra onun vasıtasıyla sair evliyaullah'a dağıtılır. Bu yüzden batıya dönmeye mecburum.

Şeyhinin, onu, gönül rızası ile göndermesinde de böyle bir incelik olmalıydı. Onun “Ben de geleceğim.” demesi de Mehmet'i rahatlattı.

Hemenyola çıktı. Yürüdü, yürüdü. Eğirdir Gölü'nün kenarındaki patika izleri takip ederek ilerledi. O gün oruçluydu. Yorulduğunda gölün kenarına oturup manzarayı seyretti. Köpekler havladı uzaktan. Yanından eşeğiyle oduna giden bir köylü geçti.

Barla'ya ulaştığında akşam ezanı yaklaşmıştı. Hocaefendi, birkaç köylü ile birlikte Yokuşbaşı Mescidi'nin önündeydi. Selâm verdi ve hemen Hocaefendi'nin ellerine kapandı, iki elini de öptü.

– Aleykümselâm Muhammed.

Hocaefendi, ismi Mehmet olanlara, “Muhammed” derdi. “Safa geldin.” deyip yanına oturttu.

– Yavrum, ağzın da oruç... Kaç saatten beri yayan geldin. İnşallah akşam namazını kılalım, iftarını açtıracam.

Mehmet şaşırđı. Adını da, oruçlu olduğunu da, ya-ya geldiğini de biliyor, bunun böyle olması çok tabiiymişçesine de söylüyordu.

Mescide geçtiler. Hocaefendi, akşam namazını kıldırdı. Namazdan sonra, cemaatten birisine seslendi:

– Abdullah Çavuş, git benim odamdan biraz ekmek, biraz pestil al, gel.

Abdullah Çavuş, hemen denileni yaptı. Hocaefendi, mihraptan kalkmadan evrâdını okudu.

Caminin tabanında seccade niyeti ile serilmiş koyun postları ve caminin arka tarafında da tabutlar vardı. Mehmet, bir kenarda karnını doyurduktan sonra gidip Hocaefendi'nin arkasına oturdu. Yatsı namazını da birlikte kıldılar. Namazdan sonra Mehmed'e:

– Yavrum, bir post altına, bir post da üstüne yorgan al, birini de yastık yap, dedi.

Hocaefendi, namaz postlarını yatak ve yorgan olarak kullanıp camide kalabileceğini söylüyordu. Köylülerden birisi araya girdi:

– Efendim, camide tabutlar var. Bu daha çocuk, korkar.

– Yok yok, korkmaz. Haydi git, yat.

Mehmet, bir kenara çekilip yattı. Hocaefendi ve cemaat camiden çıktılar. Rüyasında Hocaefendi'yi gören Mehmet, kalbine hiç korku hissi gelmeden sabaha kadar mışıl mışıl uyudu. Sabah namazı vaktinde Hocaefendi gelip Mehmed'i uyandırdı.

Namazdan sonra da uzun uzun tesbihatını yaptı. Artık gün iyice ağarmıştı. Hocaefendi, Mehmed'in kolundan tuttu, evine götürdü.

Mehmet'le sohbet ediyor, onunla ciddi ciddi meselelerini paylaşıyor, yapılması gerekenleri anlatıyor, yazmanın, anlatmanın önemi üzerinde duruyordu. Bu itibar, Mehmed'e güven verdi:

– Efendim, ben posta olayım. Ben yazıyla uğraşamam. Ben senin hizmetçin olayım, canım çok hafif kanlıdır.

Hocaefendi'nin kendisini dikkatle dinlediğini gören Mehmet, dinî meselelere karşı duyarlı gördüğü insanlardan bahsetti. Tanıdığı, anladığı kadarıyla onları Hocaefendi'ye tanıttı:

– Efendim, Haştemlerin Hüsrev var. Hüsrev, Haştemoğullarından, babası Isparta'nın beyiymiş. Beş vaktini kılıyor, Ulu Cami'den çıktı mı illâ beni kardeş olalım diye kucaklıyor.

“Benim talebelerimin isimleri ezelden bellidir ve kader defterlerinde yazılıdır.” diyen Hocaefendi, Mehmed'in söylediği isimleri kaydetti. Belki de bunu Mehmed'in hatırına, onun çalışma şevkini teşvik için yapıyordu. “Haştemlerin Hüsrev, yüzbaşı tekaüdü Refet Bey, Örenlerin Rüştü Efendi...”

Mehmet, aklına gelen isimleri söyledi, söyledi. Hocaefendi, onun heyecanını vazifeye çevirdi:

– Muhammed, gayrı durma sen git, onları birer birer buraya celbet.

Mehmet, talebeliğe de, kardeşliğe de kabul edilmişti. Sevinçten uçuyor, bir an evvel vazife başına geçmek ister gibi koşar adım gidiyordu.

O günden sonra Mehmet hep talebeliğin, kardeşliğin ve vefanın hakkını vermeye çalıştı. Hocaefendi'yi ve yazdığı eserleri tanıtan, anlatan bir dil, gece gündüz demeden kitapları köyden köye taşıyan bir hizmet insanı, Nur halesinin yeni bir gülü oldu.

Hacı Hafız Mehmet

Hacı Hafız Mehmet Efendi, Sav köyündeki Dal-boyunoğlu Camii de denilen, Merkez Camii'nin imamıydı. Hafızlık yapmış, medrese eğitimi almıştı. Sav'da faziletinden ötürü hem seviliyor, hem hürmet görüyordu. Köyün yaşlılarından da sayılırdı, 1877 doğumluydu. Başından beresi eksik olmazdı. Küçük, fakat hatları belirgin yüzü, özellikle çene yapısı, kararlı, güçlü bir insan olduğunu söylüyordu. Sakalı inceydi.

Bir gün atına binip Isparta pazarına gitti. Sav'dan Isparta'ya uzanan sekiz kilometrelik yol, meyve bahçelerinin, ağaçlıkların arasından geçen bir patikaydı. Yolun kenarında dere yatağı vardı. Zaman zaman sel geldiğinde, dere yatağı geçit vermez, yolu da istilâ ederdi.

Hacı Hafız, Isparta Mimar Sinan Camii imamı Hacı Rıza Efendi'den ders almıştı. Hacı Rıza Efendi hem imamlık yapıyor, hem bakkal işletiyordu. Ondan ders okuyup ona talebe olmuş kim varsa pazara geldiğinde muhakkak onu ziyaret eder, alacağı varsa alır, işi olan eşyalarını onun bakkalına bırakıp işini görmeye giderdi.

Hocası ile sohbet ederlerken masasının üzerinde bir kitap gördü. Müsaade isteyip aldı. Eserin üzerinde uzun zamandır duyduğu, fakat bir türlü ziyaretine

gidemediği Bediüzzaman'ın adı yazıyordu. Yapraklarını çevirdi. Bu kitap, Hocaefendi'nin Bekir Efendi'ye İstanbul'da bastırıldığı sekiz yüz adet Haşır Risalesi'nden birisiydi.

Değişik sayfalardan birkaç satır okudu. Kitabın insanı kendine çeken garip bir tesiri, bir sıcaklığı vardı. İçindeki cümleler ve anlatım çok hoş, çok farklıydı.

– Hocam, bu kitabı bana verir misin? Bir mütalâa etsem, haftaya inşallah getiririm.

– Hay hay, götür, oku.

Hacı Hafız, işlerini bitirince hocasına veda edip köyüne döndü. Evleri iki katlıydı. Merkez camisinin hemen arkasındaydı. Alt katı ahır olarak kullanıyorlardı. Üst kata, bahçeye bakan ve duvara paralel uzanan ahşap bir merdivenden çıkılıyordu. Evin ortasında sofa vardı. Kapısı dış kapıya bakan oda Hacı Hafız'ın hem misafir, hem çalışma odasıydı. Atın üzerindikileri eve taşıdı. Yorulmuştu. Kitabı açıp bakmaya fırsat bulamadı. Yatsı namazını kıldırdıktan sonra, gaz lambasını alıp misafir odasına çekildi.

Okudu, okudu, okudu. Dalıp gitmişti. Gecenin sessizliğinde zaman zaman kendi kendisine konuşuyor, “Hay mübarek, ne güzel yazmış!” diyordu. Ne müthiş tesbitler, ne garip cümlelerdi bunlar... Her biri ruha ezel kokusu, bal tadı veriyordu. “Daimî bir cemâl, zail müştaka razı olamaz.” “Demek bir seyranğâh-ı daimîye gidiliyor.” “Hakîm-i Mutlak'tan abes bir şey gelmez.” “Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtü vesselâm), risaletiyle dünyanın kapısını açtığı gibi, ubûdiyetiyle de âhiretin kapısını açar.”

Hacı Hafız, okuduğu her hakikatin âyetlerden süz­l­dü­ğ­ü­nü fark ediyor, en derin meseleleri bir cüm­le­de halletmesine, perdeyi bu kadar aralamasına inanamıyordu. Evet, böyle bir kitabı yazan, yüksek bir ufuktan bakabilir, hakikate kendisi için farklı menfezler, pencereler açabilirdi; fakat bir cümleyle insanları aynı ufka çıkarmak, o güne kadar yaşanmış şey değildi. Emsali sadece saadet asrında vardı. Yoksa bu diriliş dersleri, İnsanlığın Efendisi'nin (sallallâhu aleyhi ve sellem) âhîrzaman için müjdelediği o müstesna dirilişe mi vesile olacaktı?

İslâmî ilimlerle beraber, fen bilimlerindeki vuku­fiyetini de fark ediyor, hayranlıktan hayranlığa, şaş­kınlıktan şaşkınlığa geçiyordu. Çok âlim görmüş, çok eser okumuştum ama, bu kadar umumî ve tesirli bir kaynakla karşılaşmamıştı.

Vakit hayli ilerlemiş, gece yarısını geçmişti. O, bir türlü kitabı elinden bırakamıyor, her cümle Hoca­efendi'ye olan merakını bir kat daha artıyordu.

Bir cümle okumuş ve onun şaşkınlığını henüz üze­rinden atamamış, “Bu nasıl bir dimağ ve kalp, bunları nereden biliyor?” diye düşünmüştü ki, birden Hoca­efendi temessül etti.

– Hacı Hafız Efendi, ben uzakta değilim, Barla'da­yım, gelirsen görüşürüz.

Hacı Hafız, ne olup bittiğini anlayamadı. Kesik­siz bir anda olan olmuş, duyacağını duymuştu. San­ki mekân, mesafe, zaman kaybolmuş, kayıtlı âlemden kayıtsız âleme geçmişti.

Geceye ışık düştü, hayret heyecana dönüştü. Buna rağmen kitabı elinden bırakmadı, hatta merakı bir kat daha arttı. Bitirecekti. Kitabın son birkaç sayfası kalmıştı ki, sabah ezanının vaktinin geldiğini fark etti.

Namazı kıldırıp evine döndüğünde, yaşlı ve âmâ babasına gece yaşadıklarını anlattı.

– Bana bir ziyaret göründü. Ben Barla'ya, Hocaefendi'ye gidiyorum.

Yaşlı adam:

– Git oğlum, dedi.

Kısa sürede atını hazırladı. Yanına hediye olarak bir miktar bal aldı. Babasıyla ve eşi Fatma Hanım'la vedalaşıp yola çıktı. Babası, “Benden de selâm söyle, bize dua etsin!” diyerek uğurladı.

Hacı Hafız, yaklaşık kırk kilometrelik mesafeyi suya gider gibi gitti. Zaten memleketin ahvalinden yüreği çoktandır yangın yeri gibiydi. Buradan çok öteyi gören, karanlıkta kalan şaşkınlara yolu gösteren öyle bir zâta, hiç böylesine ihtiyaç duymamış, belki de asırlardır duyulmamıştı. Mesafeler nasıl dürüldü, engebeler, yokuşlar nasıl aşıldı, Hacı Hafız'ın bunlardan hiç haberi olmadı. Ne yorgunluk, ne zorluk yaşadı. Zaten, kime giderse gitsin, hangi yolu tutarsa tutsun kastı Rabbinin rızasıydı ve hicreti Allah'aydı.

Nahiyenin girişinde oyun oynayan çocuklarla karşılaştı. Atını durdurup, onlara Hocaefendi'yi sordu. Çocuklar, Yokuşbaşı mahallesindeki bülbülyuvasını andıran balkonlu evi gösterdi.

Atını bağlayıp eve doğru yöneldiğinde, Hocaefendi kapıyı açıp dışarı çıktı. Onu, “Buyur Hacı Hafız” diyerek karşıladı. “Hoş geldin.”

Geceden beri ruhunun çağlayanları kaynayan ve o günü kendinden geçmiş gibi yaşayan Hacı Hafız, bu karşılama ile bütün bütün sarsıldı. Kendi kendisine, “Fesübhanallah! Bana köyde “Hacı Hafız” derler ama, nereden bildi benim ismimi? Bu zât kesinlikle boş değil!” diye düşündü.

Öpmek için eline doğru uzandı. Hocaefendi, Hacı Hafız’ı evine aldı. Hacı Hafız, getirdiği balı köyde kovanlarının olduğunu söyleyerek bir kenara bıraktı.

– Biz hediye kabul etmeyiz, fakat senin hediyeni, karşılığını vererek alayım.

Hacı Hafız, mütevazi evin bir kenarına ilişti. Söze, babasının selâmını ileterek başladı. Aklına başka bir şey de gelmemişti.

– Hocam, benim ihtiyar bir babam var. Ondan izin aldım da geldim. Size çok selâmı var, sizden dua talep ediyor.

– Hacı Hafız Efendi, sen askerliğini yapmadığın için bilmezsin. Askerlikte bir usûl vardır. Yemek zamanında, nöbette ve vazife başında olanların yemekleri ayrılır. Fakat kaçanların, izinsiz çarşıya gidenlerin yemekleri ayrılmaz. Aynen bunun gibi bizim dua vaktimiz vardır. O zamanlarda, seher vaktinde baban huzurda bulunursa duayı alır, kaçıp çarşıya gidenler gibi huzurda bulunmazsa, uyursa duadan mahrum kalır.

Hacı Hafız, gerçekten de askerliğini yapmamış, Cihan Harbi'nde bile askere alınmamıştı. Hocaefendi bunu da söylüyor, sanki muhatabının hayat serencamesini okuyordu. "Askere gitmediğimi de bildi." diye düşünen Hacı Hafız, bütünüyle hayret ve hayranlık içindeydi.

Daha sonra Hocaefendi, Hacı Hafız'a iman hakikatlerinden bahsetti. Yapılması gereken hizmetleri ve zamanın doğrusunu anlattı. Böyle bir zamanda neye ihtiyaç olduğunu bilmek ve ona göre hareket etmek gerekiyordu. Bir irşat adamı, zamanını okumalı, mesaisini ona yoğunlaştırmalı, ihtiyaca cevap vermeliydi. Kalpler bulandırılmış, iman esasları sarsılmıştı. Bir ferdin imanının kurtulması için dünyalar kadar şey verilse değermişti. Zaman ikna, zaman Kur'an'ın yüksek hakikatleriyle inkâr düşüncesini mağlûp etme zamanıydı. Eskiden kırk senede alınan bir mesafeyi, kırk günde veya kırk dakikada aldırın bir şeye karşı ilgisiz kalmak akıl kârı değildi. Sonsuz Rahmet, böyle bir felâket sırasında imdada yetişmiş, kırk yıllık mesafeyi kırk dakikada kat ettiren Nur Risaleleri'ni yazdırmıştı. İmansızlığı devletlerin desteklediği, iman ve ibadet zaafının cazip gösterildiği bir zamanda memleket evlâdına ve bütün insanlığa iman hakikatlerini izah eden dersleri götürmek, bu vesileyle onların dünyalarını ve âhiretlerini cennete çevirmek en büyük hizmetti. Bir iki cümleyle insanların imanını takviye edecek bu dersler muhakkak onlara ulaştırılmalıydı. Hatta insanın Amerika kadar gücü olsa, başka şeye değil, sadece buna sarf etmeliydi. Zira her kalbin kapısı şefkatle, sevgiyle, garazsızlıkla, ikna ile

açılıyor, güçler ikna olan bir kalp karşısında âciz kalıyordu. İnsanlar Kur'ân'dan uzaklaşmış, ayrı vadilere düşmüştü. Nurlar yazılmalı, yazdırılmalıydı. Böylece hem Kur'ân'ın hattı muhafaza edilmiş, hem herkes kendi hanesinde bir ilim meclisi kurmuş olacaktı.

Hocaefendi anlattı, Hacı Hafız dinledi, dinledi. Her cümle, bir bilinmezin sırrını açtı, her kelime bir düğme gibi karanlıkları aydınlattı. Ve orada kararını verdi. Mânen bir desteğe ihtiyacı olmayan, dersini belki de Hazreti Ali gibi ağızlardan alan bu zâtın, madden eli, ayağı, gözü, kulağı, evi, ocağı olmak bir vecibeydi.

Hocaefendi ona, yazılan eserleri gösterdi ve vazifesini verdi. Devir kalem, devir ders devriydi. Ona düşen, kendi köyünde risaleleri yazmak, yazdırmaktı.

Hacı Hafız, Hocaefendi'ye veda edip ayrıldı. Artık aklının, kalbinin merkezi orasıydı. Zira o zât, onu on dört asır evvelinden gelen bir ateşle tutuşturmuş, keşiften mahrum aklına akıl, ışığını binlerce mânianın zayıflattığı kalbine nur, ne yapacağını şaşırان iradesine istikamet olmuş, onu sanki yeni doğmuş gibi; gören bir göze, işiten bir kulağa, hisseden bir kalbe kavuşturmuştu. Şimdi artık ne yapacağını çok iyi biliyordu.

Yolu uzundu. Eğirdir Gölü, muhteşem güzelliğiyle; toprak, meyve ağaçlarıyla; sessizlik, sükûtle; mevsim, kuş sesleriyle; rüzgâr, hışırtılarla konuşuyor, ruhu, görünenin ötesine götürüyordu. Önce, gece vakti sanki onun kitap okuyuşunu ve okurken kalbinden geçenleri duyuyormuş gibi, "Ben uzakta değilim, gel!" demiş, sonra tam geldiği anda kapıyı açıp karşılamış, ardından ilk defa gördüğü bir insana yakından

tanıyanların diliyle hitap etmiş, “ askerlik yapmadığın için” diyerek bütün bütün aklını başından almıştı.

Hacı Hafız, dinî ilimlerden haberdar bir insandı. Allah, dilediği kuluna perdeleri açabilir, başkalarının bilmediğini bildirebilir, görmediğini gördürebilirdi. Zamanla ve mekânla kayıtlı olmak, hayatın ilk basamağındaki sıradan insanlar içindi. Nuranîleşen, tenini ruhuna denk yapan, ı ışık gibi, ses gibi sırayet kazanabilir, taşı, toprağı geçebilir, bir anda birçok yerde görünebilirdi. Tarih böyle vakıalarla doluydu. Kur’ân’ da bu türlü haberler, hadislerde bu türlü hâdiseler vardı. Kur’ân-ı Kerim’de, Hazreti Süleyman’ın Belkıs’ın tahtını gördüğü ve hatta eşya nakline mazhar kılındığı anlatılmıyor muydu? İnsanlığın Efendisi (sallallâhu aleyhi ve sellem), Medine’ye gelen Hazreti Umeyr’e, Kâbe’nin kenarında arkadaşı ile konuştukları şeyi anlatıp “Doğru söyle!” dememiş miydi? Hazreti Ömer’in, savaşa gönderdiği ordusunun komutanına hutbe okurken seslenip, “Yâ Sâriye, dağa! Yâ Sâriye, dağa!” dediği ve onları uyardığı meşhur bir hâdise değil miydi? Bunlar olurdu. Fakat bu türlü ihsanlar ve ikramlar çok olağanüstü durumlarda, çok hususi vazifelerde olurdu. İnsan, bir derece Ömer samimiyeti kazanır, davasını, İslâm’ın âkıbetini düşünürse, kendisi için yaşamayan o adama da gâiplerden hediyeler gelebilir, aynı mazhariyetler verilebilirdi. Evet, bunlar, çok özel ellerde olurdu.

At, rahvan bir yürüyüşle ilerledi, güneş âsârını yani eserlerini yavaş yavaş topladı, Hacı Hafız, hep düşündü, düşündü. Mu’cizeler, ikramlar, kerametler,

vazifenin kendisi değil, yardımcı unsurları, dikkat çekici pırıltılarıydı. Allah (celle celâluhû), Peygamberine (sallallâhu aleyhi ve sellem) mu'cizeyi, doğruluğunu tasdik ve zorluklarını takviye için vermişti. Bu zât, nasıl bir vazifeyle gelmişti ki, vazifesinin önemini ihtar için bu kadar özel ihسانlara mazhar kılınıyordu? Bu nasıl bir hatırdı? Dünyaya mı ders verilecekti ki, dünyanın kanunları alt üst ediliyor, olağan akış o hatırdan ötürü değiştiriliyordu? Pırıltısı bu olan dersin, kıymeti nasıldı?

Vâkıa, o derslerdeki harikulâdeliği dün gece yaşamış, öldükten sonra dirilmek gibi bir meselenin her aklın anlayacağı delillerle anlatıldığına şahit olmuştu. O delilleri okuyan, aklını inkâr etmeden, haşre “hayır” diyemezdi. Evet evet, Hocaefendi'nin eline verilen bunca keramet, yaşadığı şartların zorluğundan, karşısında inkârı bayraklaştıran bir dünya olduğundan ve derslerin kıymetindendi. “Böyle bir zât kim bilir ne sırlı şeyler anlatır, aklın gözündeki perdeyi kim bilir nasıl kaldırır?” diye düşündürüp, derslere dikkati çekmek, itimadı perçinlemek içindi. İnsana kendisinden bile çok merhamet eden, böylece onu hakikî imana mazhar kılacak, cennete ve ebedî saadete giden yolları açacak, bir kez daha “Sultan böyle olur” dedirecekti. Hem belki de, küçülen dünyada bunu, bu defa herkese söyletecek, dünyayı tertemiz bir mektep ve mescit hâline getirecekti. Kim bilir?

Hacı Hafız bunları anlamaya çalışsa da, bir şeyi çok iyi biliyordu; artık o derslerin umuma ulaşması için gayret etmemesi ve gece gündüz koşturmaması tam bir vefasızlık, hatta yoldan dönmek olurdu. Hayır hayır, o

bunu yapacak insan değildi. Hem, Hocaefendi’yi de öyle sevmiş, Hazret kalbine öyle taht kurmuştu ki, nefsi bin türlü hile ile bin yol bulsa, bin diliyle binlerce şey söylese, korkutmaya çalışsa, artık aklına ve kalbine sesini zor duyururdu.

Sav’a ulaştığında vakit hayli ilerlemişti. Evden içeriye girdiğinde gördüklerine inanamadı. Hocaefendi’ye gittiğini duyan köylüler gelmiş, o saate kadar onu beklemişlerdi. İhtimal, babası oğlunun geceleyin yaşadıklarını komşularına ve dostlarına anlatmıştı. O olağanüstü hâdiseyi duyan köylülerin Hocaefendi hakkındaki merakı bir kat daha artmış olmalıydı.

Kimler yoktu ki içerde... Köyün itibarlı ailelerinin büyükleri hep oradaydı. Palalardan da, Osmangillerden de, Hacikülâhlardan da, Nacırlardan da gelenler vardı.

Selâm verdi, oturdu. Meraklı bakışlar üzerindeydi. Onun da bekleyecek hali yoktu zaten. Bir an önce yaşadıklarını paylaşmak, başka akılların ve kalplerin sesini duymak, desteğini almak istiyordu. Hiçbir şeyi saklamadı. Adıyla karşılanışını da, askerlik meselesini de, kuşluk vaktinde birlikte el açmak gerektiğini de, o zât hakkındaki kanaatini de birer birer söyledi. Sonunda sözü aldıkları vazifeye getirdi. Vazifeyi hem kendi adına, hem köyü adına kabul etmişti.

Anlatılanlar, o metin tabiatlı insanları oldukça etkiledi. Böyle bir vazife ihmal edilemez, o zât yalnız bırakılmazdı. Kimse yokken “varım” demek, iş başa düşünce yapmak önemliydi. Yazarlardı. Gerekirse gece gündüz yazarlardı. Hem icap ettiğinde ekmek

parasını kâğıda, mürekkebe, kaleme vermekten çekinmeden yazarlardı. Hiçbir şey bulamazlarsa, derilerini kâğıt, kanlarını mürekkep yapar, ama yazarlardı. Bu sayede Allah'ın adı yüceltilecek, bir kişinin olsun imanı kurtulacaksa, bundan geri durmayacaklardı. Yüce hakikatlerin o güne kadar böyle anlatıldığına kim şahit olmuş, böyle dersleri kim duymuş, kim dinlemişti? Zamanın âhirinde perdenin aralandığının, yolun berraklaştırıldığıнын bu dersler apaçık şahidiydi. Böyle paha biçilmez hakikatlerin heba olmasına meydan veremezlerdi.

Hacı Hafız, duyduklarına inanamıyor, oğlu Hafız Mehmet olanları hayretle takip ediyordu. Köye, köylüye bir günde, bir anda neler olmuştu?

Sanki kalplerde iman ateşi tutuşmuştu birden, sanki nefisler kurtulmuştu zincirinden... Sanki köylülerin bir anda kabiliyetleri yüz kat artmış, dünyaya Daru'l-Erkam'dan bakar gibi bakmaya başlamışlardı. "Sonra." demiyor, "Düşünelim." demiyor, "Başımıza bir şey gelir mi?" demiyor, "Biz bu yolda yeniyiz." demiyor; "Evet." diyorlardı. Belki de, o gün o hanede ruhanîler dolaşüyor, gökler Kur'ân'ın sahipsiz kalmasına razı olmayan kadife gönüllülerin gayretini alkışlıyor, Hocaefendi'nin şefkatli eli alınların ve kalplerin üzerinde geziniyordu. Göremeseler de, o anda, orada yaşanan ruhanî havayı, sekîne inmiş gibi apaçık hissediyorlardı. Mekân, kendi evleri olmaktan çıkmış, küfrün ateşini söndürecek mübarek bir meclis, gül tohumlarının saçıldığı bir bahçe hâline gelmişti.

O mübarek gece, iman ehlinin nöbet yerini terk etmediğinin, sağına soluna bakmaya ihtiyaç duymadan iş başa düştüğünde ortaya atıldığının isbat edildiği gece oldu. Karar verilmişti, Sav köyü, küfrün ateşini söndüren bir merkez olacaktı.

Aralarından bozgunculuk yapan, ağırdan alan çıkmadı. Vakit kaybetmek, belki de imanı kurtulacak bir insanın ebedî hayatını kaybetmesine göz yummak demektir. Beklemeye gerek de, bu işe başlamak için o gecenin sabahından daha geç bir vakit de yoktu.

Hacı Hafız'ın evinden, yüce bir davaya hizmet edecek olmanın huzuruyla ayrıldılar. Sadece yemek, uyumak haz almak için yaşamak ve ölümü beklemek ne basit, ne boğucu bir şeydi. Bunu ilk o gece hissetti, boyunlarındaki zincirlerin, ayaklarındaki prangaların, ellerindeki bağların çözüldüğünü fark ettiler.

İman hürriyet, iman saadet, iman izzet demektir. Ve insan, uğruna mücadele ettiği dava kadar kıymetliydi.

Sabahleyin ilk işleri Hacı Hafız'ın evine koşmak oldu. Gecedeki kalem kâğıt tedarik etmiş, birkaç günlük ihtiyaca cevap verebilecek kadar olsun bir şeyler bulmuşlardı.

Kitaplar, sayfalar paylaşıldı. Kur'an'da, kaleme ve yazdıklarına yemin ediliyordu. O'nun için, O'nun hatırına kalemler işledi.

O gün, saatlerce çalıştılar. Fakat arzu ettikleri verim alamamışlardı. Yazmak kolay olsun diye yazı masaları yapmaya karar verdiler. İbrahim Efendi'nin ise aklından başka şeyler geçiyordu.

– Ondan daha önce bir şey gerek.

Mustafa Efendi, meraklandı.

– Ne gerek?

– Biz bu nefislerle yazı yazamayacağız, evvelâ nefsimizi terbiye edelim; kırk gün yağsız, tuzsuz bulamaç yiyelim... Nefislerimizin kesafetinden, baskısından kurtulmaya çalışalım.

Bu mesele onlar için hazdan, hayattan önemliydi artık. Nasıl olduysa olmuş, o hâle gelmişlerdi, Allah o idraki lutfetmişti. İbrahim Efendi'ye hak verdiler. Kırk gün, yağsız, tuzsuz un bulamacı yiyecek, hayatı haz için yaşamaya çalışan nefse haddini bildirecek, mücadelelerini en evvel içlerinde başlatıp imanın hâkimiyet bayrağını gönüllerine dikeceklerdi.

O günden sonra, nefislerinden yana pay biçmeyi unuttular. Bu, rahmet-i Rahmân'a liyakatsızlıklarını itiraf ve tevbelerinin arz vesilesi; bu, böyle şerefli bir vazifenin “hakkını veremediler” diye ellerinden alınmaması için kul dilince boyun bükmesiydi.

Onlar işe kendilerinden başladığı için, Sav, dünyaya hakikat balı dağıtan bir kovan oldu.

Çanakkale, Destan ve Hulûsi Bey

Bir avuç suya yıldırım, bir adım toprağa şimşekler yağıyor; gökten ölüm iniyor, yerden ölü fıskırıyordu. Tepelerin sırtını ve vadileri vücudundan kopmuş kafalar, gözler, kollar, gövdeler, bacaklar, parmaklar, eller, ayaklar dövüyor; kan, denizin rengini kırmızıya döndürüyordu. Dünyayı sömürge görenler, insanlık hakikatini sömürmüş, utanç getirmişti.

Bu vahşet, sırtlanların değil, insanların eseriydi.

Onlar, insanlardan evvel, insanlıklarını öldürmüştü.

Cephede insanlık dersi alıyor, öldürmek için gelenlerden kimi, dirilip dönüyordu. Belki de yıllar sonra bir hanede, bir hastane odasında, “İnsanı savaşta bile bu kadar güzelleştiren bir dinden olmadan ölünmez.” deyip Müslüman olanlar çıkacaktı aralarından... Çünkü Mehmetçiğe, dinleri, ne hâl üzere olurlarsa olsunlar, doğruyu, güzeli ve kendilerine yakışanı yapmalarını emrediyordu.

İki siper arasında kalan ve medet isteyen yaralı bir İngiliz subayını, bir Mehmetçiğin düşman mevzilerine kadar omuzlayıp taşıdığını; Osmanlı Kızılay'ının, on iki yaralı askerlerinin yaralarını sardığını; bulduğu yaralı bir düşman askerinin yaralarını temizleyen

Mehmetçiğın, onu kuytu bir yere taşıdıktan sonra yanına ekmek ve su bıraktığını gözleriyle görmüşlerdi.

Savaşa başlarken, boğazları hemen geçeceğini, iki günde İstanbul'u ele gereceğini düşünenler, Müslüman'ın metin imanını ve ahlâkını hesaba katmamıştı.

Askerler ateş yağmurunun altında yağ gibi eriyor, her gün yüzlerce, binlerce kayıp veriliyordu. Derviş Paşa'nın oğlu, Kurmay Yüzbaşı Kemal Bey, ikinci tümende görevliydi. Tümen Komutanı, onu, siperlerdeki birliklerin durumunu incelemeye yolladı.

Manzara korkunçtu. Mevziler, parçalanmış cesetlerle, yanmış bedenlerle doluydu.

Yüzbaşı Kemal, mevzileri incelerken karşı taraftan yaylım ateşi açıldı ve elinden yaralandı. Bu yaraya aldıracak değildi, görevine devam etti. Fakat kurşunların, top mermilerinin ardı arkası kesilmiyor, metre-kareye yüzlerce mermi düşüyordu.

Öğleye doğru, yakınına düşen bir top mermisinden kopan şarapnelle kasiğından ağır şekilde yaralandı. Ameliyata alınmalıydı. Durumu pek ümit verici gözüküyordu. Hastaneye gönderildi.

Sedye ile taşınırken, her nedense askerlere, "Beni tümen karargâhına götürün!" diye emir verdi. Askerler direndi, o ısrar etti. Neticede karargâha geldi.

Karargâhta sıkıntılı anlar yaşanıyor, komutanlar arasında, düşman saldırılarına karşı alınacak tedbirler görüşülüyordu. Önce Fransızlar, ardından İngilizler taarruza geçmiş, ön siperler ciddî zayıat vermişti. Hatta İngilizler iki kilometre kadar içeri girmişti.

Kemal Yüzbaşı, konuşulanlara kulak kabartırken acılarını unutuyor gibiydi. Ne var ki sürekli kan kaybediyor, yüzü soluyor, bakışları öteye kayıyordu.

Subaylardan birisi ilk hattaki siperlerin boşaltılmasını teklif etti. Kemal Bey, sanki görüşülenleri ve kararsızlıkları bilmiş, sanki buraya cevap vermek, yol göstermek için gelmişti. Ölümünü değil, ülkesini, ülküsünü düşünüyordu. Sedyenin üzerinden diriliyor gibi başını doğrulttu:

– Aman geri çekilmeyin! Sakın cepheyi geriye almayın!

Zorla konuşuyor, sesi bir garip geliyordu.

Görüşmenin devamında bir başka subay, Kerevizdere mevkiinin kritik durumunu anlattı, askerlerin dayanamayacağını söyledi, çekilmenin orası için söz konusu olup olamayacağını sordu. Cevap yine Kemal Yüzbaşı'dan geldi:

– Dayanır!

Karargâhta bir garip hava esti. Kimse bir şey diyemedi. Yüzbaşı Kemal, başındaki askerden ezan okumasını istedi.

Asker, kendinden geçmişti. Gür ve tatlı sesiyle haykırdı:

– Allahu ekber! Allahu ekber!

Sanki o ezana, zerreler, dağlar, dereler, gökler, melekler iştirak etti. Lahutî bir hava yayıldı karargâha... Zaten ne için yaşıyor, ne için savaşıyorlardı? Bu kopan fırtına ne içindi? İslâm'ın bu son ordusunun derdi o ezanların, o şahadetlerin yükselmesi değil miydi? Oğullarını

oraya gönderen analar, ciğerparelerine: “Oğlum, babamı Dimetoka’da, dayımı Şipka’da kaybettim! Sen benim son yongamsın! Sen de dönmezsen ben Allah’a emanet! Sen de git! Minareler ezansız, camiler Kur’ân’sız kalacaksa, sen de git!” deyip göndermemişler miydi?

Ezanı okuyan ağlıyor, ağaçlar, kuşlar, taşlar ağlıyor; karargâhtaki herkes ağlıyordu. Yüzbaşı Kemal, yüreği parçalanmış gibi, hıçkırıklarına hüznünü katarak, arkadaşlarına:

– Aziz kardeşlerim, dedi, bu nidanın yok olmasını ister misiniz?

Kim isterdi? Kim kabullenebilirdi bunu? Göğüslerini bunu kabul etmedikleri için siper etmişlerdi.

– Hayır! Elbette hayır!

– Öyleyse hazırlanın ve sakın cepheyi geriye almayın.

Yüzbaşı Kemal, komutanların da isteğiyle tekrar, diğer yararlılarla birlikte hastaneye doğru yola çıkarıldı. Soğanlı Dere’nin üstünden, Behramlı köyüne geldiğinde durumu iyice ağırlaştı. Nurlu yüzünde farklı bir ışık dalgalanıyordu. Su istedi. Birkaç yudum ancak alabildi. Artık vakit gelmişti. Artık suyunu Kevser ırmağından içecekti. Son nefesini, Yusuf Sûresi’nin yüz birinci âyetini okuyarak verdi:

– Rabbim, beni Müslüman olarak öldür ve salih kullarının arasına al!

Askerler komutanlarını Havuzlar bölgesine getirdi. Orada, defin işlemlerinin yapılmasını bekleyen dokuz şehit daha vardı.

O gün, şehitler verildi, fakat geriye bir adım atılmadı. Düşmanın kirli ayakları Çanakkale’yi aşırp İslâm’ın haremgâhına ulaşamadı. “Kur’ân için, iman için!” denilince küheylânlar gibi şahlanan sineler buna müsaade etmedi, yiğitler can verdi, küheylânlar çatladı. Kahramanlık ruhu dağda, taşta, ağaçta, kumda, kuşta, küheylânda dalgalandı. Özellikle küheylânlar yerlerinde duramaz olmuşlardı.

Mülâzım Vekili Hulûsi Efendi’nin küheylânının adı Destan’dı. Destan, sanki insana yeni ufukları işaret etmek için yaratılmış bir hayvandı. Pırıltılı izleri takip ederek dağları aşacak, ovalara ulaşacak, koşacak, koşacak, koşacaktı. Yolun sonuna kadar... Sahibiyle öyle anlaşmıştı. Cisim değil, kahramanlık remziydi.

İnce çizgileri, sağlam hatları, uzun yeleleri, iri gözleri vardı. Sadıktı, korkusuzdu. Er olanı, kahramanlığa davet ediyor, “Siz ideallerinizle kanatlanın, götürmek benden, ben giderim!” diyordu. Er olanın duramayacağını söylüyordu.

Nal seslerine fetih marşlarının karıştığı, meleklerle yarıştığı günleri özlüyordu.

Çanakkale’ye Hulûsi Bey’le gelmiş, o korkusuz subayı, sırtına alıp getirmişti. Genç zâbit-vekili, tahsilini yarıda bırakıp kan ve ateş anaforuna dönüşen Çanakkale’ye koşmuştu. Henüz on dokuz yaşındaydı. Dost olmuşlardı. Çok iyi anlaşıyor, birbirlerinin hislerini anlıyorlardı. İkisinin de canı acıyor, içi yanıyor. Taşların canının acıdığı, kumların içinin yandığı günde, bu elbette normaldi.

Destan, bomba seslerine, kurşunlara, top gürlemelerine alışmıştı. Hulûsi Bey, onu ormana salar, o, Hulûsi Bey, “Destan!” diye seslenince, nerede olursa olsun, duyar, koşardı. Destan, destanlar yazan bir yigide yoldaş olmayı cana minnet biliyordu. Süvarisini görünce keyiflenir, kişner, sevinçli, sevimli hareketler yapardı. Hele genç kumandan sırtına bindiğinde, doludizgin koşmaz, uçardı.

Tümendeki herkes Destan’a hayrandı. Güzelliğine, asillğine, sadakatine, akıllığına... Hatta tümen komutanı sonunda dayanamamış, o can yoldaşını, o kahramanlık arkadaşını Hulûsi Bey’den istemişti.

Hulûsi Bey, komutanına “hayır” diyemedi. Sadece bir süre müsaade istedi. İşte o günlerde genç zâbit vekilinin birliğine önemli bir görev verildi. İstanbul’dan gelen toplardan birisini cepheye ulaştırmak vazifesi onlara düştü.

Cepheye giden yollar düşmanın ateşi altında olduğu için, topu normal yollardan değil, ormanın içindeki patikalardan geçirmeleri gerekiyordu. Öyle yaptılar.

Fakat, tepelerden, ağaçların arasındaki boşluklardan topu aşırarak hiç de kolay değildi. Üstelik yağmur da yağmış, toprak ıslanmıştı.

Bir yokuşu tırmanacaklarken top çukura saplandı. Toprak yumuşak, atlar yorgun, askerler çaresizdi. Bir daha, bir daha deneniyor, fakat olmuyordu. Tekerlekler, “çıkı” denecekken geriye kaçıyordu.

Hulûsi Bey, hemen atından indi. Destan’ı da atların arasına katıp askerleri ile birlikte topa omuz verdi. Atlar dehlendi. Topun tekeri tümseğe doğru yükseldi.

Aştı, aşacaktı. Fakat olmadı. Güç, yine tümseği aşmaya yetmedi. Çoğu gitmiş, azı kalmış, kısraklar kişnemiş; ama olmamıştı.

Hulûsi Bey, askerlerin arasından ayrılıp Destan'ın yanına koştu. Boynuna sarıldı. Geç kalmışlardı. Başlar kopuyor, canlar gidiyor, al kanlar toprağa dökülüyordu. Gecikmek, çok şeyi yitirmek demektir. Yüzbaşı Kemal, "Geri çekilmeyin." demişti. Yalvarır gibi, ağlar gibi konuştu. Sesi titriyordu.

– Haydi oğlum Destan, haydi! Din, iman işi bu; din, iman işi.

Ancak bu kadar dedi. Ancak bu kadar diyebilirdi. Bu sessiz çığlık ruhlara işledi, yürekleri ürpertti.

Hayvanlar hareketlendi, Mehmetçik var gücüyle bir kez daha yüklendi. Top, can havliyle bir kez daha çekildi. Nihayet tekerlek çukurdan çıkmış, tümsek aşılımıştı.

Ter ve çamur içerisinde kalanlar, tam soluklanmaya niyet etmişlerken, atlardan birisi yere yığıldı. Bu, genç subaya kulak veren Destan'dan başkası değildi.

Küheylân, gücünün sınırlarını zorlamış ve bu yüzden çatlamıştı. Atının yevelerini okşayan kumandanın gözleri yaşlarla doldu.

Ezan seslerinin kesilmemesi için, ölüyorken doğrulan Kemal Yüzbaşı gibi, Destan'da, "İman işi!" denince şahlanmış, adına yakışır bir gayret ortaya koymuştu.

Can yoldaşı Destan'ı Çanakkale sırtlarında bırakan Hulûsi Bey, Anafartalar Muharebesi'ne katıldıktan sonra Conk Bayırına koştu.

O gün denizden ve karadan top mermileri yağıyor, kurşunlar üzerlerine yağmur gibi iniyordu. Çatışmanın şiddetle devam ettiği bir anda önüne top mermisi düştü ve patladı. Etrafa toz, toprak, taş ve şarapnel parçaları dağıldı. İki el ateş etti. Vücuduna ılık bir sıcaklık yayıldı. Gözleri buğulandı. Yanındaki mülâzım vekilinin, “Bir kaçını temizleyeyim.” dediğini duyabildi.

Eli iradesizce sol yanağına uzandı. Parçalanmıştı, kanıyordu. Sol kolunda da ağrı ve sıcaklık hissetti. Kurşun sol koluna isabet etmişti. Geri çekildi. Bayıldı. Göğsündeki yarayı fark bile edememişti.

1915’in 26 Temmuzunda yaralanmıştı ve yaralandığı gece Kadir Gecesi’ydi. Kim bilir, din için, iman için, vatan için savaşan o kahraman subaya, bin aydan daha hayırlı olan o gecede ki yaralanma nasıl bir paye kazandırmıştı.

Cephe gerisine alındı. Şükür ki, ölümcül bir yara almamıştı. Tedaviden sonra hemen cepheye döndü.

Harbe giderken, pilav yemeğe gider gibi rahattı. Her metre kareye birkaç şehidin düştüğü o mekânda, mânevî bir huzuru ve buradan çok öteyi yaşıyordu. Sanki önünde ölüm ölüyor, sanki sınırlı mekândan açılan menfezden, sınırsız âlemin güzellikleri görünüyordu. Havada, bu diyara ait olmayan cennet kokuları vardı. Son taarruzda, bütün subaylar ve erler abdest aldı.

Yüz binlerce şehidin toprağa düştüğü, tevhid bayrağının kanla kurtarıldığı o büyük savaşta, kader şehâdetine hükmetmedi.

Çanakkale’den ayrıldıktan sonra da, birçok çatışmaya, savaşa katıldı. Kafkas Cephesi’nde bulundu,

Ruslarla, Ermenilerle savaştı. Kurtuluş Savaşı'nda, Antep ve Sakarya Muharebelerine iştirak etti. Sakarya Savaşı'nda, askerlerine “Bana âyet–i kerîme temes–sül etti, zafer bizim olacak!” dedi. Askerlerin gönlüne, askerî okuldayken üç günde bir Kur’ân’ı hatmettiğini duydukları kumandanlarının bu müşahadesi ile büyük bir heyecan ve şevk geldi. Savaşa doludizgin koştular.

Artık genç bir yüzbaşıydı. Savaştan sonra yarım kalan tahsilini tamamladı ve Mardin, Cizre’ye tayin edildi. Cizre’de iken eşkiya çetelerinin takibinde bulundu.

Cephelerdeki mücadelesi devam ederken, ruhunda–ki arayış da devam ediyordu. O günlerde, Bitlisli Şeyh Muhammed Küfrevî Hazretleri’nin vekili Lütfü Efendi ile mektuplaştı. Nakşibendî Tarikatı’na intisap etti.

Hocaefendi de on sekiz yaşındayken Küfrevî Hazretleri’ni ziyaret etmişti. Hazret, o gün, berekete ve–sile olsun diye genç Said’e, sanki onun istikbalde ve–receği derslerdeki üslûbu biliyor gibi bir üslûpla ko–nuşarak ders vermişti:

– Eşyaların miktarlarını kudretiyle takdir eden, şekillerini hikmetiyle suretlendiren Allah’a hamd ü senalar olsun! Peygamberlik dairesinin çemberi, fütüvvet ve cömertlik kisvesinin habibi olan Hazreti Muhammed’e, O’nun Ehl–i Beytine semada felekler ve yıldızlar döndükçe, yerin etrafında bulutlar gezdikçe salat ü selâm olsun!..

Bu ders, Hocaefendi’nin aldığı son dersi olmuş, maddî âlemde son dersini o Hazret’ten almıştı.

Küfrevî Hazretleri, uzun bir ömür yaşamış, yüz yirmi üç yaşında vefat etmişti. Genç Said, Hazret’in

vefat ettiği günlerde Bitlis'teydi. Rüyasında onu gördü. Kendisine:

– Molla Said, gel beni ziyaret et, artık gideceğim, diyordu.

Uyandı. Bu rüya gaybî bir haberdi. Sabah olunca Küfrevî Hazretleri'nin vefat ettiği haberini aldı. Hemen evine gitti. Gece, onun rüyayı gördüğü saatlerde vefat ettiğini söylediler. Sultan Abdülhamid, Bitlis'e mimarlar göndererek, Muhammed Küfrevî Hazretleri için bir türbe yaptırdı.

Hulûsi Efendi, Küfrevî Hazretleri'nin vekili ve talebesi olan ve Efe Hazretleri diye bilinen, Erzurum Alvarlı Hacı Muhammed Lütfi Efendi'yle irtibatını ve görüşmelerini hep devam ettirdi, fırsat buldukça mektup gönderdi. Efe Hazretleri, son devrin mânevî güneşlerinden olarak görülüyor, o, otağında, istikbalin mânevî güneşini büyütüyor, tığıyla mânevî atlaslar örüyordu.

Cizre'den tayini önce Manisa'ya, 17 Ocak 1928'de de Eğirdir Dağ Talimgâh Muallimliği'ne çıktı.

Hulûsi Efendi, namazlarını genellikle camide kırlardı. Eğirdir'de de bu âdetini değiştirmede. Namazdan her çıkışında, komşusu Şeyh Mustafa yanına gelir, onunla sohbet eder: “Senin derdinin dermanı Barla'da... Onu ziyaret etmelisin.” derdi.

Hocaefendi'nin ismini 1925 yılında, “Said-i Kürdî” olarak duymuş, onu bir tarikat şeyhi olarak tasavvur etmiş, kendi kendine, “Elbet bir gün onu bulur, ziyaretine gider, intisap ederim.” demişti.

Şeyh Mustafa, kendi el yazısıyla yazdığı, içinde bazı

küçük Sözler'in bulunduğu bir müsveddeyi Hulûsi Bey'e verdi. Fakat kendisi için yazdığı o kitap, başkası için okunacak gibi değildi.

Nihayet genç yüzbaşı bir fırsatını buldu, günlerdir "gidelim" diye ısrar eden Şeyh Mustafa ile Sarıbıçak Mustafa'ya "tamam" dedi.

Eğirdir Dağ Talimgâhı'ndan üç at temin etti, Şeyh Mustafa, Vecelle Hüseyin, Sarıbıçak Mustafa ve Nefer Mehmet ile birlikte Hocaefendi'ye gitmek üzere yola çıktılar. Beş arkadaş, Hazreti Ömer'in Kudüs'e giderken deveye kölesi ile münavebeyle binmesi gibi, atlara sıra ile biniyorlardı.

O gün, güzel bir bahar günüydü ve tarih, 14 Nisan 1929'u gösteriyordu. Güneş, yağmurun ardından olanca sıcacıklığıyla tebessüm ediyor, kekik kokuları insanın ruhunu dinlendiriyor, böceklerin, kuşların cıvıltıları sükûnete derinlik katıyordu.

Şeyh Mustafa ile Sarıbıçak Mustafa, Hulûsi Bey'i Hocaefendi'ye götürmenin heyecanını, Hulûsi Efendi, öyle bir Hazret'in huzuruna çıkacak olmanın telâşını yaşıyordu. Onlar, Hocaefendi eli ile gönderilen hakikati onun da görmesini istiyor; Hulûsi Efendi, iç yüzümüzü, günahlarımızı görür, "Gidin, ben sizi kabul etmiyorum!" der diye korkuyordu.

Genç Yüzbaşı, yürüme sırası ona geldiğinde atından inip yanındaki askeri bindirmekte tereddüt etmedi. İne, bine Karaca Ahmet Sultan mevkiine kadar geldiler.

Orada abdestlerini tazeledi ve yollarına devam ettiler. Pek konuşmuyor, deruni düşüncelerle ilerliyorlardı. Nihayet Barla'ya ulaştılar.

Hulûsi Efendi'nin endişe ettiği hiçbir şey olmadı. Hocaefendi onları büyük bir şefkat ve memnuniyetle ayakta karşıladı, odasına aldı. Hulûsi Efendi, üniformasıyla gelmişti. Hocaefendi, samimiyet ve tevazu ile daha ayakta iken kolunu tuttu:

– Kardeşim, ben şeyh değilim, imamım. İmam-ı Rabbânî, İmam-ı Gazalî gibi bir imamım.

Hulûsi Bey, henüz hiçbir şey sormamış, fakat aklına gelen ilk düşüncenin cevabını almıştı. Hazret, “Sen beni şeyh zannettin, ama ben şeyh değilim.” der gibi söze başlamış, perdeyi biraz aralamıştı.

Yer gösterdi. Edeple oturdular. Hulûsi Bey, Hocaefendi'nin yüzüne bakamıyordu. Buna rağmen bütün dikkati ondaydı. Büyüklerin ilâhî huzurdan gafil olmadığını biliyor, onun için her hâline dikkat ediyor, yaşadığı mânevî hissedenden nasiplenmeye çalışıyordu.

Tanışma faslından sonra Hocaefendi, kendi şivesiyle sohbeta başladı. O kadar sıcak, o kadar şirin, o kadar tatlı dili ve hâli; öyle muhteşem tesbitleri ve dersleri vardı ki, Hulûsi Efendi, bir anda gönlünün hakikat ateşiyle tutuştuğunu hissetti. Bu zât, insanların dünyayla meşgul olduğundan çok Rabbiyle meşguldü; bu zât, Allah'a ait hakikatleri büyük bir kâşif gibi perdesiz görüyordu; bu zâtın vücudu Kur'ân ve iman hesabıydı. Rabbini öyle bir coşku, minnet ve aşkla anlatıyordu ki, O'na imanı iliklerine kadar bütün mahiyetinde duyuyor gibiydi. O'nu anlatmanın âşığı, O'ndan bahsetmenin sevdalısı olmuştu. O'ndan başkasını anamaz, O'ndan başkasına bakamaz hâle gelmişti. Hikmetle konuşuyor, mantıkla örüyor, delille söylüyordu. Akla kuvvet,

kalbe nur, ruha ışık, nefse şifa veriyordu. Yeni bir çağın önüne, yeni bir kitap koyuyordu. Solmazı, pörsümezi ebedî yeniyi sunuyordu. İnsan, onun anlattığı şeylerle, biliyorum zannettiklerinin aydınlandığını, mânâ kazanıp hakikatini gösterdiğini fark ediyor, insana “Meğer hakikate ne kadar da uzaktan bakıyormuşum.” dedirtiyordu. Alışmak ayağına bağ, gözüne perde olmuştu insanın... Hazret, Kur’ân’dan çıkardığı derslerle o ten-teneli perdeyi yırtıp atıyor, bir cümlesiyle sonsuzluğun yolunu açıyordu. Onun dilinde, kâinat dile gelip konuşuyor, sırrını söylüyordu.

Sohbet hayli uzun sürmüştü, Hocaefendi gerçekten coşmuştu. Konuşurken daha çok Şeyh Mustafa’yı muhatap alıyor, Şeyh Mustafa, Hocaefendi’nin bu ziyaretten duyduğu hoşnutluğu hissediyor, sohbetin heyecanı ile hop oturup, hop kalkıyor, oda içerisinde zaman zaman yer değiştiriyor, Hocaefendi latife ile kendisine vurup, “Buraya geleli ilk talebem işte budur.” dediğinde, “Efendim, Hulûsi Efendi’yi size ben getirdim!” diyordu.

Akıllarına gelen her sorunun cevabını sormadan almışlardı. Hulûsi Bey, onun nasıl bir vazifeye vazifelili olduğunu anlamış, bir ders onu anlamasına ve ona teslim olmasına yetmişti. Hazretin ikna edemeyeceği insan çok az çıkardı.

Bir aralık Hulûsi Efendi, yanında getirdiği Arapça kasideyi Hocaefendi’ye gösterdi. Gönlünden, gelmişken onu da tercüme ettirmek geçiyordu.

Hocaefendi, yatağının yanında duran gözlüğü aldı, ipini çözüp, gözüne taktı. Şöyle bir baktıktan sonra:

– Sen nereden buldun bunu kardeşim? Bu Muhammed Küfrevî'nin kasidesidir. Bunda vefatına işaretle ediyor, dedi.

Hulûsi Efendi, cesaretini toplayarak, tercüme etmesini istirham etti.

– Kardeşim, şimdi benim nazarım başka taraftadır.

Hulûsi Efendi, cevabın mânâsını anladı. Yaptığı büyük hizmet, o an için başka şeylerle meşgul olmasına fırsat vermiyordu. Zaman, mesaiyi bütünüyle o hakikatlere hasretme zamanıydı.

– Öyleyse bunu size hediye ediyorum.

– Ale'r-re'si ve'l-ayn.

Hocaefendi, Hulûsi Efendi'nin verdiği kasideyi, “Başım, gözüm üstüne” diyerek aldıktan sonra, İstanbul'da bastırıldığı Haşir Risalesi'nden bir tanesini, üzerine: “Uhrevî kardeşim Hulûsi Bey'e hediyemdir. Said” diye yazarak verdi. Kitabın kapağında, “Risale-i Nur Mizanlarından İman-Âhiret Burhanlarından Onuncu Söz -Müellifi Said Nursî- 1342” yazıyordu.

Bu hediye, Hulûsi Bey için paha biçilmez bir şey oldu. Onu çok sevindirdi. İhtimal, bu ilk ziyaretin anısına, onu bir ömür saklayacak, yanından ayırmayacaktı.

Bir müddet sonra Hocaefendi'nin yemeği geldi. Hocaefendi, elini minderin altına uzattı, bir on kuruş alıp yemeği getirene verdi. Misafirler yemeğin köydeki bir evden geldiğini, Hocaefendi'nin onun ücretini ödediğini, yemeği karşılıksız kabul etmediğini anladı.

Yemek, tahtadan yapılmış bir sofranın ortasına konduktan sonra Hocaefendi misafirlerini buyur etti.

Onunla aynı sofraya oturmak, aynı yemeği yemek bir şerefti, ama bu kadarcık yemek kime yetecekti? Zira Barlalı talebeleri ile beraber o anda içerde toplam sekiz kişi vardı. Hocaefendi:

– Fiyatını verelim, dedi.

Bunun mânâsı, “İnsanlar, Rabbimizin rahmet hazinesinden aldıkları şeyleri bize kadar getirdikleri için bir ücret, bir fiyat istiyor. Cenâb-ı Hak ise, asıl sahibi olmasına rağmen fiyat olarak sadece adının anılmasını, nimeti görünce kendisinin unutulmamasını istiyor. Biz de o fiyatı verelim, Bismillâh diyelim.” demektir.

– Bismillâh!

Hocaefendi, bunu o kadar duyarak, o kadar yürekte söylemiş ki, odadakilerin içi ürperdi. Evet mülk O’nundu ve buna inanarak uzanacak, bunu düşünerek yiyecek ve sonunda O’na minnetle şükredeceklerdi. İsim anmak yüceltmek, isim anmak eserin üzerindeki mührü okumak, tanımaktı. Herkes “Bismillâh” dedi. Fakat ne hikmetse Hocaefendi bir türlü yemeğe uzanmıyordu.

– Bismillâh!

Yine uzanmadı. Hulûsi Bey, Hocaefendi’nin, içsiz çekirdekten ağaç çıkmadığı gibi, duyulmadan söylenen zikirden de istenilen meyvelerin elde edilemeyeceğini düşündüğünü, mânâsını duyarak “Bismillâh” demelerini istediğini, memnun olmayınca da her biri adına bir kez daha çektiğini anladı. Onun duyduğu gibi duymak, onun anladığı gibi anlamak ne mümkündür?

Besmelelerden sonra yemeğe başlandı. Herkes doyana kadar yedi. Yetmez denilen yemek bir türlü

bitmiyordu. “Elhamdülillâh” deyip kalktıklarında, neredeyse tabakta ilk geldiği andaki kadar yemek vardı.

Artık veda vakti gelmişti. Herkes birbirinin gözüne bakıyor, daha fazla vaktini almanın doğru olmadığı zihinlerden geçiyordu. Müsaade istediler. Hocaefendi, misafirlerini dualarla uğurladı. O gün Barlalılar kendi aralarında konuşurken, “Geldiği günden beri Hocaefendi’yi hiç bu kadar şen ve mutlu görmedik.” diyorlardı.

Şeyh Mustafa ile Sarıbıçak Mustafa, Eğirdir’e sevinçten uçuyor gibi döndüler. Evet evet, o zât hakkındaki kanaatlerinde yanılmıyorlardı. Hulûsi Bey’in, Vecelle Hüseyin’in, Nefer Mehmed’in kanaatleri de kendileri ile aynı olmuş, bir görüşte onlar gibi etkilenip aynı şeyi düşünmüş, ikna olmuşlardı. Bu zât, vazifeli bir ısmarlama insan, bu zât mânevî bir sultandı. Anlatıkları bunu gösteriyordu, zaman bunu doğrulayacaktı.

Hulûsi Bey, evine döndüğünde yaşadıklarını eşi Halise Hanım’a anlattı. Çocukları da, anneleri ile birlikte babalarını dinledi. Çocuklar, onun hayatından kesitleri hayallerinde canlandırırken, gözlerinin önünde bir masal kahramanı, tarihî bir şahsiyet vardı.

Hulûsi Efendi, Hocaefendi’ye gidişini, ilk karşılaşma anını, onun konuşmasını, heybetini defalarca yaşadı. O gün, otuz üç yıllık hayatının en bereketli, en güzel günlerinden birisi, belki de birincisi olmuştu. O zâtla tanıştığına, ondan gördüğü bunca iltifata inanamıyordu. Hazret, bir aralık kendisine, “Ben Isparta’dan, mecburi ikamet için Barla’ya sevk edildiğimde, daha motorda iken Barla’da sizi gördüm ve

bana gösterildiniz!” demişti. Hulûsi Efendi, kendisine bakıyor, kalbinin nasıl durmadığına, buna nasıl dayandığına şaşıyor, “Hayret ben hâlâ yaşıyor muyum? Hâlâ dünyada mıyım?” diyordu.

Demek, kayıktaki o mânevî hava, Jandarma Şevket’in onun bakışlarında gördüğü farklı mânâ bundandı. Demek o, herkes zâhire bakarken sırlara erişiyor, fısıldananı duyuyor, gösterilene görüyordu.

Hocaefendi, “Birinci Söz”ün başında, “Benden birkaç nasihat istedin. Sen bir asker olduğun için, askerlik temsilâtıyla, sekiz hikâyecikler ile birkaç hakikati nefsimle beraber dinle.” demişti. Genellikle, askerlik misalleri veriyor, izahlarını, bir askerin yapması gereken işler üzerinden anlatıyordu. Bunu da kasıtlı ve iradî olarak yapmıyor, kalbine o anda doğan misal öyle oluyordu. Çok defa, ne için böyle olduğuna kendisi de hayret eder, “Nedir böyle yazıyorum?” derdi. Hulûsi Efendi ile tanıştıktan sonra, onun mânen muhatap aldırıldığını, onun şahsında asırlar boyu Kur’ân’ı, imanı muhafaza yolunda mücadele veren kahraman askerler arasından çıkacak bahtiyarlarla konuşturulduğunu anladı. Hulûsi Efendi’ye, Sözler’i kabul edip hizmet yolunda canını ortaya koyacak en mühim talebelerin askerler arasından çıkacağını, onları beklediğini söylemiş: “İşte mağrur olma, şükret; sen o askerlerden bahtiyar birisin ki, evvel yetiştin.” iltifatında ve ihbarâtında bulunmuştu.

Hulûsi Efendi, maddeten uzağında olsa da, artık mânen Hocaefendi ile birlikte yaşıyordu. Hediye ettiği kitabı birkaç gün içerisinde defalarca okudu,

hatta yazmaya bile başladı. O eserle meşgulken, sanki iman hakikatleri ruhunun bütün fakültelerine doluyor, sanki bir cümle ile bir ömürlük ilim öğretiyordu.

Yemesine, içmesine, yürümesine, bakmasına, düşüncesine, hayaline, hülyasına, rüyasına iman hizmeti ve o hizmetin ehemmiyeti dolmuştu. Ruhu oksijenini bulmuştu. Ayrılırsa nefessiz kalacaktı.

Ziyaretinin üzerinden henüz üç gün geçmişti. Nisanın on yedinci gecesinde bir rüya gördü. Bu, halkın meşgul olduğu şeylerin geceleyin karmakarışık suretler şeklinde hayalde canlanması nevinden değildi. Bu gerçekten bir rüyaydı, bir görmektir. Zaten ötekisine rüya denmez, “edğâsü ahlâm- karışık hayal” denirdi. Bu bir ihbar, bu bir haber, bu bir bildirmeydi. Bu geceyi gündüze çevirme, sırra izin vermezdi.

Rüyasında büyük bir meydandaydı. Meydanın sonunda bir mescit vardı. Mescidin etrafı bulanık, çamurlu su ile dolmuştu. Hulûsi Bey, o çamura bulaşmadan mescide ulaştı. Mescide küçük bir cemaat toplanmıştı. Mescidin kürsüsü ufaktı, fakat o kürsüden çok güçlü bir ses yükseliyordu. Hulûsi Bey, mescidin birinci safına alındı. Oradaki boş yer ona tahsis edilmişti. O küçük cemaat, mesciddeki o dersin bütün dünyada duyulmasını arzuluyor, bir vasıta ile ve kerim bir elle bunun olmasını bekliyordu. Hulûsi Bey’in dikkatini, öndeki beyaz sarıklı genç çekti. Genç, bıyiksız, sakalsız bir delikanlıydı ve Şeyh Mustafa’yı andırıyordu. Farklı bir nurâniyete, tesire ve harikulâde hâllere sahipti. Bakışlar üzerindeydi. Elinde bir tabla vardı.

Hulûsi Bey, o tabladan bir şeyler almak için uzandı-
ğında, tabla yemişlerle doldu.

Uyandığında sadık bir rüya gördüğünü anladı. Hoca-
efendi'yi ziyaretinin üzerinden henüz üç gün geç-
mişken gördüğü bu rüya hem hâlihazırdaki durumun
mânevî âlemdeki tarifi ve hem de istikbalde vuku bula-
cak bazı hâdiselerin işaretçisiydi. Buna emindi. Ken-
dince bazı yorumlar yaptı. Belki de bir gün bu rüyanın
tevilini bizzat Hocaefendi'den ister, ona sorardı.

Kader, Hulûsi Efendi gibi bir beyefendiye, Hâlise
Hanım gibi saliha bir kadını nasip etmiş, onlar, o hu-
zurlu yuvada hayata, özellikle dinî meselelere hep aynı
pencereden bakar hâle gelmişti. Hâlise Hanım, gö-
rüp tanıyamadığı, beyinden dinlediği Hocaefendi'ye
uzaktan uzağa hürmet ve muhabbet duymuş, kalben
bağlanmıştı.

Çocukların en büyüğü olduğu için, Naci, Hoca-
efendi'yi daha iyi anlıyor, daha çok etkileniyor, anla-
dıklarını kardeşleri Necati'ye ve Necmeddin'e anla-
tıyordu. Naci henüz on birinde, Necati dokuzunda,
Necmeddin yedisindeydi.

Namazı hep birlikte kılarlar, Hulûsi Efendi imam-
lık, Naci müezzinlik yapardı. Minik eller semâya açıl-
duğunda okunan dualara Hocaefendi de eklenmişti.
Zaten artık, o evde konuşulan hemen her bahiste Ho-
caefendi de vardı. Bir şeyin gerekçesi olarak, "Hoca-
efendi böyle diyor." sözü, büyüklere olduğu kadar ço-
cuklara da yetiyor, çocuklar daha o yaştan ilme, âlime
hürmeti, edebi yaşıyor, öğreniyordu.

Sabri Hoca

Vesile Hanım, günlerdir kocasının başını bekliyor, ona ne olduğunu bir türlü anlayamıyordu. Bir anda yemekten içmekten kesilmiş, halsiz, bitkin düşmüştü. Tam otuz dokuz gündür böyleydi. Otuz dokuz gündür yorganını başına çekip aç, susuz yatıyordu. Verebildilerse ağzına zorla birkaç yudum su, birkaç lokma ekmek verebilmişlerdi. Ne olduysa, o hastaya birkaç gün dua okuduktan sonra olmuştu. Sanki o adamın hastalığını kendisi almış, kendi sıhhatini ona vermişti.

Vesile Hanım Bedreli, Sabri Hoca Atabeyliydi. Atabey'e gelin gitmişti. Beyinden iki yaş küçüktü, 1895 doğumluydu. Sabri Hoca, Atabey'de, "Etek Öpmezler" diye bilinen sülâledendi, Zühtü Efendi'nin torunuydu. Yaşar isminde bir oğulları vardı. Dünyaya gelen çocuklarının hepsi kısa bir süre sonra vefat ettiği için ona bu adı vermişlerdi ve bu bir dua olmuş, Yaşar ölmemişti.

Sabri Hoca, medrese eğitimi almıştı, aynı zamanda hafızdı. İstanbul'daki karışıklıkların ardından memleketi Atabey'e dönmüş, orada bir müddet ticaret yapmaya çalışmış, o günlerde Vesile Hanım'la

evlenmiş ve iki yıl kadar sonra da, hanımının Eğirdir Gölü'ne bakan o şirin köyüne gelip yerleşmişti.

Bedreliler, fazilet ve doğruluk timsali bu zâtı sevmiş, tarla ve ev sahibi olmasında yardımcı olmuş, onu köylerindeki camiye imam yapmışlardı. Babasını erken yaşta kaybeden Sabri Hoca'nın annesi ile kayınvalidesi de yanındaydı.

Vesile Hanım, aklına getirmese, dillendirmekten korksa da, beyinin âkıbetini hiç iyi görmüyor, dua dua yalvarıyor, bir çare arıyordu. Danıştıkları, görüştükleri doktor da bir çare bulamamıştı. Zaten o şartlarda dertlerine derman olacak doktoru bulmak da çok zordu. Ülkedeki her şeyin üzerinde hâlâ savaşın izi ve çaresizliği vardı.

O sabah kapıları çalındığında, böyle bir ümit buhranı içerisindeydi. Gelenleri Vesile Hanım'ın annesi karşıladı. İki kişiydiler. Birisi, İslâmköylü Hafız Ali, diğeri Atabeyli Tahiri olarak bilinirdi.

Hafız Ali Efendi, çalışkan, gayretli, fedakâr ve mesuliyet duygusu yüksek bir insandı. Dinar ilçesine bağlı bir köyde kısa süre imamlık yapmış, fakat nedense içi bir türlü mutmain olmamış, ne baskılara katlanabilmiş, ne insanlara minnet edebilmiş, görevini bırakıp tekrar köyüne dönmüş, orada elinden geldiğince çocuklara, gençlere Kur'ân öğretmeye, hafız yetiştirmeye çalışmıştı. Son yasaklardan ötürü sıkıntılı, üzüntülüydü. Gönlünün semâsını zaman zaman ümitsizliğin karamsar bulutları istilâ ediyor, bir nur arıyor, "Eğer ben hakikî bir hoca bulsam, ölünceye kadar ona hizmet edip ayağının altına tûrab olacağım!" diyordu.

Köyüne döndüğünde çiftçilikle uğraşmış, ekin ekmiş, hayvan yetiştirmişti. Bir gün, Barla'nın Koca Pınar yaylasına, öküzlerine bakmaya gittiğinde orada Hocaefendi'yi gördü. Giyimi, tavrı dikkatini çekti. Köylülere kim olduğunu sordu. Oradan ayrıldıktan sonra, içinde o hocaya karşı bir muhabbet uyandı. Aklını bir türlü ondan alamadı. Kendi kendine:

– İşte ruhen aradığım hoca bu zât olsa gerek, dedi.

Atabey'in Tahiri'si ise, samimiyet, edep, ölçü ve tevazu timsaliydi, bir ibadet âşığıydı. Kökleri Hazreti Mevlâna'ya dayanıyordu ve aynı zamanda seyyitti. Onun için Çelebizadeler diye anılırlardı. Atabey'e gelen misafirleri ağırlama, yedirme, içirme, misafir etme görevi onlara aitti.

Babası Hüseyin Hüsnü Efendi, varlıklı bir insandı. Gülyağı üretme tesisi, halı dokuma tezgâhları, gül bahçeleri, üzüm bağları vardı. Babası da, annesi Zübeyde Hanım da fevkalâde müttakiydi. Hüsnü Efendi, çok az yemek yer, günlük hayatında sünnet-i seniyyeye uygun hareket etmeye çalışırdı.

Eski adı Ağros olan Atabey, medresesi ile meşhurdu. Bir mesele anlatılırken, söze delil olsun diye, “Ağros Medresesi'nin tasdikiyle” denirdi. Tahiri Efendi'nin çocukluğu böylesi bir ilmî çevrede geçmiş, Kur'ân okumayı, Kur'ân hattını ve bir parça Arapçayı çocukken öğrenmişti.

İptidaîyi Atabey'de, rüşdiyeyi Isparta'da okuyan Tahiri Efendi, yirmi yaşında askere gitti ve 1920–24 arası, yani İstiklâl Savaşı yıllarında dört yıl askerlik yaptı, gazilik beraati aldı. Asker dönüşü, belediyede

kâtip olarak göreve başladı ve Hacı Süleymanlar diye bilinen, soylu ve dindar bir ailenin kızı olan Hatice Hanım'la evlendi. Hatice Hanım, yumuşak huylu, şefkatli, geniş gönüllü, uyumlu, harama helâle riayet eden bir hanımefendiydi.

Sabri Hoca ile, hem Hafız Ali Efendi'nin, hem de Tahiri Bey'in dostlukları vardı. Üçü de, medrese örfü almıştı; meselelere müşterek ve aynı ufuktan bakabilen insanlardı. Yaş olarak en büyükleri Sabri Hoca'ydı. 1893 doğumluydu ve o tarihte otuz yedi yaşındaydı. Hafız Ali Efendi, ondan beş, Tahiri Bey, yedi yaş küçüktü.

İki arkadaşı, Hocaefendi'yi ziyaret etmek için köylerinden yola çıkmadan evvel, yolda Bedre'ye uğrayıp Sabri Hoca'yı da almayı kararlaştırmış, onun için gelmişlerdi.

Tahiri Bey'in eniştesi Hafız Lütfü Efendi, Isparta'da iken Hocaefendi'yi ziyaret etmiş, daha sonra Nurlar'ı okumuş ve talebeler arasına girmişti. Tahiri Efendi, eniştesi ile defalarca Hocaefendi ve Nurlar hakkında konuşmuş, Hocaefendi'den bu vesileyle haberdar olmuştu.

Sabri Hoca'nın hasta olduğunu ve günlerdir yataktan çıkamadığını duymamışlardı. Niyetlerini ona da anlattı, ziyaretlerinin o özel sebebini söylediler. Kayınvalidesi:

– Bu hasta, gidecek hâli yok, dedi.

Sabri Hoca da gidebilecek takatinin olmadığını söyledi:

– Hocaya selâm söyleyin, bana dua ediversin, muska yazsın.

İki arkadaşı, Sabri Hoca'nın yokuş başındaki evinden ayrılıp Barla'ya doğru yola çıktı.

Hocaefendi, çevrenin sevilen, sayılan bu iki mütevazi insanını “Safa geldiniz.” diyerek karşıladı. Onlara Nurlar'dan dersler yaptı, kendi hayatından ve hizmet düşüncesinden bahsetti. O zamanda yapılacak hizmetin, başka zamanda yapılandan binlerce kat efdal olduğunu, bir mânevî şirkete iştirak etmiş gibi insana sevap kazandıracığını, vefalı bir yüreğin Kur'ân'ı sahipsiz bırakamayacağını anlattı.

Eskiden dalâlet cehaletten geliyordu. Onun yok edilmesi kolaydı. Bu zamanda ise Kur'ân'a ve imana taarruz fen, felsefe ve ilim cephesindendi. Bunun savuşturulması diğerine nispetle zordu. Maddeperestlik çağında, Kur'ân'ın bu zamana bakan hakikatleri izah edilmeli; iman hakikatleri akılları ikna, kalpleri tatmin, nefisleri terbiye edecek ortaya konmalıydı. Yaşamak meşgalesinin çoğaldığı böyle bir zamanda, eskiden kırk senede anlatılan şeyler, şimdi kırk dakikada anlatılmalıydı. Sürat çağında böyle bir yol bulunmalıydı ve böyle bir yol bulunduğu da ona karşı ilgisiz kalmak akılsızlıktı. İşte Nur dersleri, eskiden senelerce süren çalışmalarla, ancak ilim erbabının bir derece anlayabileceği meseleleri, birkaç sahifede izah ve isbat ediyordu. Onun için bu zamanda yapılacak en büyük hizmet, ondaki iman hakikatlerini insanlara ders vermek; okumak, anlatmak, yazmaktı. O dersi alabilmek için âlim olmak değil, akıllı olmak

yetiyordu. Ve bir işsizi paşa yapmak, bir yüzbaşmayı binbaşı yapmaktan ne kadar efdalse, bir insanın imanını kurtarmak da, imanlı bir insanın mânevî kazan-cını artırmaktan o kadar efdaldi. Geçmişin büyükleri bu zamanda olsalar aynı şeyi yapacak, şefkat ve hikmet dersleriyle İslâmiyet'in güzelliklerini anlatacaklardı.

İkisi de aradığını bulmuş, tarihî bir hâdiseyi yaşadıklarını, fevkalâde bir lütfâ mazhar olduklarını anlamışlardı. Evet, Hocaefendi, yapılması gerekenler konusunda onları da ikna etmişti.

Hocaefendi'den müsaade almadan evvel, Sabri Hoca'dan bahsetti, durumunu anlattılar. Dua ve muska istiyordu.

– Ben muska yazmam. Şu ekmeği ve şekeri ona yedirin. Selâmımı söyleyin. Beni ziyarete gelsin.

Hocaefendi, küçük bir parça ekmek ve iki tane kesme şeker verdi.

O dakikalarda Sabri Hoca yatağında hâlâ sessiz sedasız, aç, susuz, ölü gibi yatıyordu. Ne olduysa oldu, bir anda yatağının içinde kıpırdandı. Günlerdir ancak zaruri olduğunda birkaç kelâm edebilen, eşinin ve annesinin zorlamasıyla ağzına bir yudum su, bir lokma ekmek alan, bazı günler hiç almayan adam canlanmış, “Acıktım, bana yemek getirin.” diyordu.

Evdeki herkes şaşkındı. Sabri Hoca'nın annesi durumu anladı:

– Galiba bizim hocanın duası tesirini gösteriyor.

Başka türlü böyle bir hâdisе olamaz, böyle bir canlanma aniden yaşanamazdı.

İki arkadaş yol boyu konuştular. Heyecanlarına mâni olamıyor, yaşadıklarını, hissettiklerini birbirlerine tekrar tekrar anlatıyorlardı. Hakikatleri böyle keşfeden, böyle anlatan ikinci bir insan görmemiş, duymamışlardı; bunda hemfikirdiler. Bu başka bir şeydi. Bu, topuyla, tüfeğiyle, kitlesiyle, servetiyle gelen dünyaya karşı, Kur'ân'ın doğrudan doğruya kendisini müdafaa etmesiydi. Zaten Hocaefendi de, Ağrı Dağı'nın infilâk ettiğini gördüğü rüyayı öyle yorumluyor, Kur'ân'ın etrafındaki surların yıkılacağını ve onun hakikatlerinin çelik bir zırh gibi doğrudan doğruya kendisini müdafaa edeceğini söylüyordu. O rüyada kendisine "İ'câz-ı Kur'ân'ı beyan et!" dendiğini de anlatmış, bu vazifeye "Namzet olduğumu anladım." demişti. Öyle ise bu zât, Kur'ân'ın sözünü, insanlığa duyurmakla görevlendirilen bir Kur'ân talebesiydi.

Eğirdir Gölü'nün kenarında oturdular. Hocaefendi'nin anlattıklarını kendi aralarında bir kez daha konuşmak, düşüncelerini birbiriyle paylaşmak istiyor, denize bakarken, bir mânâ denizinin yanından geldiklerini düşünüyorlardı.

– Hafız Ağabey, o nasıl bir dersti öyle, aklım dondu, eridim. Allah'tan diz üstü yere oturmuşuz, yoksa ben o dersten sonra, böyle bir zâtın huzurunda başka türlü otursaydım çok mahcup olur, biterdim.

“Bir Hâkim-i Namdar istedi ki; Kur'ân-ı Hakîm'i, maânisindeki kudsiyetine ve kelimâtındaki i'câza şâyeste bir yazı ile yazsın.”

Bu nasıl bir cümle Allah aşkına... Bu nasıl bir üslûp? O zât, böyle bir üslûbu nereden almış olabilir?

Hikmet ve edebiyat dahilerinden aldığı kumaşları, yeni cevherlerle süsleyip yeni bir elbise dikmiş gibi konuşuyor.

– Ben de hayran kaldım. Hayran kaldım, hayrette kaldım. Bir anda eşyanın, dünyanın, Kur’ân’ın ne olduğunu, hiç anlamadığım kadar anladım.

Tahiri Efendi, devamını bekliyor gibi cevap verdi:

– Evet... Ağabey, dinlediklerimizibirdesen anlatsana Allah aşkına.

Hafız Ali Efendi, Tahiri Bey’in mübarek çehresine, şefkatle ve hikmetle parıldayan gözlerine baktı. Boyununu büktü, tebessüm etti. Arkadaşı o güzel anı bir kez daha yaşamak, o bahisleri bir kez daha konuşmak istiyor, bu hisleri aynısıyla kendisi de yaşıyordu. Anlatacaktı.

– Bir zâtın, söyleyeceği çok yüksek sözü, çok güzel bir haberi varmış. O sözü yazıya dökmek, bir kitap yazmak istemiş. O öyle büyük, öyle kıymetli, öyle güzel bir hakikatmiş ki, Sultan, onun kıymetine gölge düşmesin, seviyesine uygun olsun diye yazacağı kitapta en kıymetli cevherleri, sanatları mürekkep gibi kullanmış. Altın kullanmış, elmas kullanmış, inci kullanmış... “Yetmedi” der gibi atomu, hücreyi, ağacı, çiçeği, ayı, yıldızı, havayı, güneşi, ışığı, yağmuru, denizi, toprağı kullanmış... Kanı, canı, meyveyi, ekmeği, şefkati, teri, sevgiyi, gözyaşını, ayrılığı, kavuşmayı, yolculuğu, gayreti, coşkuyu, mücadeleyi kullanmış... Güya, bu kıymetli şeylerin her biri nizam ve kader kaleminden damlayan damlalar, cisimleşmiş âyetler, emareler, işaretler, dersler, delillermiş. Neticede

ortaya o kadar muhteşem bir eser çıkmış ki, bir hakikati anlatmak için yazılan o mânâlı kitabın seyrine bile herkes hayran kalmış, kimileri âşıkane o kitaba bağlanmış.

– Müthiş!

– Müthiş gerçekten...

– Sonra ...

– Sonrasını Hocaefendi anlattı ...

– Yani ...

– Yani Rabbimiz, kendi Zât'ına ve sanatına olan muhabbetinden ve kullarına olan merhametinden ötürü, kendi kelâmıyla kendi güzelliğini ve hakikatleri anlatmış, karşımıza Kur'ân çıkmış. Bu kadar kıymetli ve güzel hakikatleri cisimlerle anlattığında karşımıza bir kitap gibi kâinat çıkmış.

– Yani biz şimdi bir kitabın satırları arasında mı dolaşıyoruz?

– Öyleymiş ...

– Yani bunca gördüğümüz şey, bize bir hakikati anlatmak için cisimleştirilmiş kelimeler mi?

– Evet ...

– Yani yağmur dediğimde onu sözle, yağmur yazdığında yazıyla, yağmur damlasını gösterdiğimde cisimle onu anlattığım gibi, Allah'ı (celle celâluhû), Peygamberimiz anlattığında, dille; Kur'ân anlattığında, yazıyla; gözümüzle gördüğümüz varlıklar anlattığında; cisimlerle anlatmak oluyor öyle mi?

– Aynen öyle ...

– Müthiş güzel. Ağabey, bu bir ömürlük ilim. İnsanın bu dersi dinledikten sonra bilmediği, anlamadığı ne kalır ki?

– Hocaefendi söyledi ya... Bazıları, kitap okumayı, “aşağı giden çizgi” demek sanmış, harflere takılmış, bir kitap olan kâinatı gördüklerinde, her şeyden yükselen: “Sizi göndereni bizlerle bilebilir ve bulabilirsiniz” sesini duymamış, “aşağı giden damar, yukarı giden sinir, havada gezen yıldız” demiş, onu oraya asanı, yanmak maddesi tükenmeden yakanı, düşürmeden tutanı, ete, kemiğe gördüreni, duyurmanı unutmuş, bu büyük kitabı mânâsız şekiller zannedip boş boş, anlamadan bakmış, inanç midelerini saçma sapan şeylerle doldurmuşlar.

– Ağabey, gerçekten bu yüksek dersleri bizim bütün dünyaya duyurmamız lâzım. Baksana insanlar, değil bu kitabı okuyup anlamak, başlarının da, sonlarının da yokluk olduğuna, iki yokun arasında var oldukları saçmalığına inanıyorlar.

– Evet, bize düşen bugünden sonra bu Zât’ın hizmetinde ve emrinde olmak.

– Hem de şerefle ...

Sohbetin konusu, Güzeller Güzeli, canların Cananı olunca, sohbetin tadına doyum olmuyordu, hele elde böyle bir hakikat dürbünü varken... Ne var ki, daha gidecekleri epey yol vardı. Önce Bedre’ye uğrayacak, Sabri Hoca’ya emanetlerini verip olanları anlatacak, daha sonra da, Atabey’e, İslâmköy’e gideceklerdi. Yeteri kadar oturmuşlardı zaten. Tekrar atlarına bindiler.

Sabri Hoca'yı hiç de bıraktıkları gibi bulmadılar. Günlerin halsizliği ve yorgunluğu belli olsa da, kesinlikle bu adamla sabahki adam, aynı değildi. O öl-gün adam gitmiş, bildikleri gayretli, coşkulu, hayat dolu Sabri Hoca geri gelmişti. Hâlbuki daha ekmeğini, şekerini bile vermemişlerdi. Olanları anlattılar. Selâmını ve kendisini davet ettiğini söylediler. Sabri Hoca, hem yaşadığı bu hâdiseden, hem de anlattıkları onca şeyden çok etkilendi. Kendisine gelen ekmeği ve şekerleri hiç vakit kaybetmeden yedi. Kendini iyi hissettğinde hemen ona gidecekti, bu fırsatı kaçıramazdı. O gün arkadaşlarını, sabahkinden çok daha iyi bir hâlde uğurladı.

Şekerle ekmeği yediği günün üzerinden bir hafta geçmişti. Kendisini oldukça iyi hissediyordu. O sabah kalktığında anasına niyetini söyledi:

– Ben Hocaefendi'ye gideceğim.

“Hangi Hocaefendi'ye?” diye sormadı anası. Gitmeliydi, o davete ve o alâkaya icabet etmeliydi.

– Eli boş gitme.

Sabri Hoca da eli boş gitmeyi düşünmüyordu.

– Ne götüreyim?

– Bir bakraç bal hazırlayalım, götür.

Annesi haklıydı. Bal, iyi bir hediyeydi. Hem, kimi kimsesi de yoktu, ekmeğine katık ederdi.

Sabri Hoca, bakraç elinde Barla'ya doğru yola çıktı. Yolda bir sigara sardı. Bu sevimsiz şeyden de bir türlü kurtulamıyordu. Üstelik çok da düşküdü. Ramazan günlerinde akşama kadar zor dayanır, saatler

öncesinden birkaç sigarayı sarıp sarığının ucunda biriktirir, hazır ederdi. Şark'ta hocaların biraz da hoş bakarak sigara içtiklerini duymuştu. “Gitmişken Hocaefendi'ye şu sigara denilen illeti de bir sorayım.” diye düşündü.

Hocaefendi, Sabri Hoca'yı da her zamanki şefkatli çehresiyle karşıladı. Yanında Barlalı talebeleri vardı. Hâlini, hatırını sordu. Onu iyi görmekten hoşnut olmuştu.

Sabri Hoca, bal bakracını bir kenara bıraktı.

– Efendim, size bal getirdim.

Hazret, şaşırılmış gibi sordu.

– Kardeşim, bunu getiren hayvana çok yavuz diyorlar. Seni ısırmadı mı? Sen nasıl aldın bunu?

Hocaefendi, sanki o güne kadar hiç bal görmemiş ve duymamış gibi konuşuyordu. Sabri Hoca, gayet ciddî cevap verdi.

– Efendim, biz hayvanların tersinden yaptığımız tezekleri körükte yakarız. Körüğün dumanını kovanın arkasından veririz. Arılar kaçar, biz de balı alırız.

Hocaefendi, sözün buraya gelmesini istemişti:

– Haa, imanın, sigara dumanını içeri çekince, dumanı, “Dur, ben çıkayım da sen öyle gir.” demesi gibi desene...

Bu cevapla, bir kez daha sarsıldı. Meğer o bir şey anlatmadan, ona çok şey bildirilmişti.

Sabri Hoca gibi bir âlim, Hocaefendi'nin maksudını anladı. “Sigara içmek imansızlıktır.” demiyor, “İman, günahı sevmez, bir arada olmak istemez.” diyordu.

Demek dumanın arıya, sigaranın imana zararı vardı. Zaten her günah iman için zararlı değil miydi? Artık bir şey sormasına hacet yoktu.

Karşılıksız bir şey kabul etmeyen Hocaefendi, Sabri Hoca'ya bir cübbe hediye etti. Nur'dan ders yaptı, Nur'u okumanın ve yazmanın önemini, zamanın hizmet metodunu anlattı.

Sabri Hoca, Hocaefendi'nin yanından ayrıldıktan sonra sigarayı bıraktı. Fakat o günden sonra Hocaefendi'yi hiç bırakmayacaktı.

Bir Telif Anı

Hulûsi Efendi, Nurlar'ı okuyor, yazıyor, anlatıyor, fırsat bulduğunda Hocaefendi'yi ziyarete gidiyordu. Onu hep faal, hep bir şeylerle meşgul buluyordu. Belki de hayatı, bir asker olan kendisinden daha disiplinli ve düzenliydi.

Hep Hocaefendi'nin kitaplarını yazdırdığı andaki hâlini merak ederdi. İzinli olduğu bir gün yanında kaldı. Ve o gün, bir telif anını görmek mutluluğuna erdi.

Çoğunlukla kırlarda, bahçelerde eserlerini yazdırmasına rağmen, o gün Hocaefendi'nin evindeydiler. Hava kapalı olduğundan dışarı çıkılmamıştı. Yoksa, iki üç saat yürür, orada birkaç saat yazı yazdırır, talebelerinin yazıp çoğalttığı kitapların hiç üşenmeden, fazladan bir iş olarak görmeden ve asıl nüshaya bakmaya ihtiyaç hissetmeden birkaç saat tashihini yapar, "Yanlış yazılmış mı?" diye kontrol eder, sonra da aynı yolu, hiçbir şey yapmamış gibi yürüyerek gelirdi.

Küçük odanın her bir köşesinde bir talebe vardı. Hocaefendi, her zamanki gibi insana en çok yakışan alçak gönüllülük urbasını giyinmiş, kendine has

şivesiyle konuşuyordu. Birden o hâli değışti, yatağı-
nın üzerine çıkıp oturdu.

– Şimdi hocalık vazifesi başladı.

Şamlı Hafız'ı çağırıldı. Şamlı Hafız, o mânevî hedi-
yelerin Hocaefendi'nin kalbine doğduğu anda yazıla-
bilmesi için zaten hazır bekliyordu. Hocaefendi'nin
karşısına geçip diz üstü oturdu. Küçük, beyaz sehpa-
sı önünde, diviti elinde, mürekkebi sehpanın köşesin-
deydi.

Odaya bir sükûnet ve mânevî bir hâl yayıldı.

Telifat yine bir sıraya göre olmadı. Kalbine ne, nasıl
doğdu ise, öyle yazdırıyordu. Her zamanki gibi, yine
o Söz'ün kaçınıcı Söz olduğunu, içerisinde kaç bölü-
mün bulunduğunu söyledi. Ruhunun radarı, kalbinin
teleskobu, aklının feraseti ile görüyor, konuşuyordu.
Sanki bir mübarek elden, alabildiğince almak istiyor
gibi süratliydi.

Hulûsi Efendi, o müthiş anı dikkatle takip etti. Ko-
nuşurken, Hocaefendi'nin meselenin ciddiyet ve he-
yecanını yaşadığı belliydi, göğsünden hırıltılar geli-
yordu. Sanki o anda kâtibine not aldırıyor, karşı-
sında toplanan muhtelif milletlerden oluşmuş dünya
çapındaki bir topluluğa dersini veriyor, bu sebeple de
her kabiliyetin ve her aklın hissesini gözetiyordu.

Telifat bitene kadar aynı tarz üzere kaldı. Yazdırma
işi bitince yine eski şivesine ve hâline döndü.

Artık çay saati gelmişti. Hulûsi Efendi, çayını ses-
sizce yudumladı. O çayın tadı Hulûsi Efendi'ye başka
çaylardan çok farklı ve lezzetli gelmesine rağmen, bir

parmak kadarını nezaketinden ve edebe riayet düşüncesinden ötürü bıraktı. Hocaefendi, Hulûsi Efendi'ye latîfe yaptı:

– Kardeşim, sen sünnet bilmez?

Hulûsi Efendi, dersini almış, anlamıştı. Hemen çayın kalanını içti. O günden sonra bir daha bardağın dibinde çayın zerresini bırakmayacaktı.

Sohbet esnasında Hüseyin Cisrî'nin, Risale-i Hamîdiye isimli kitabından bahis açıldı. Hüseyin Cisrî Hazretleri, o eserinde, Tevrat ve İncil gibi semâvî kitapların, tahrif edilmiş olmalarına rağmen, yüz on dört yerde Hazreti Muhammed'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) müjdelediğini isbat ediyordu.

Hulûsi Efendi, söze girdi:

– O kitabı okumuşum efendim, 1312'de telif edilmiş.

Hocaefendi, hafif bir gülümseme ile başını salladı:

– Yakın kardeşim, yakın.

“Doğru değil” demeyi, “o tarih yanlış” demeyi şefkati ve nezaketi kabul etmemiş, “yakın” demişti. Bir müddet sonra, sanki derin bir tefekkürden uyanmış gibi tekrar Hulûsi Efendi'ye döndü:

– Evet kardeşim, Risale-i Nur, bütün o gibi kitaplara ateş verdi, ışıklandırdı.

Bununla, o kitaplardaki medeniyet şehrinin ve hakikatlerin, Nur derslerinden sonra görülebilir, anlaşılabilir hâle geldiğini anlatıyordu. Zaman değişmiş, asır başkalaşmış, insanlar mânevîyâta yabancılaşmış, başka vadilerin çocukları hâline

gelmiş, en kolay anlaşılabilir hakikatler bile ya anlaşılmaz, ya da tamamen farklı anlaşılır olmuştu. Sanki insanlar çocuklaşmıştı. Sanki oyun oynarken taşa altın adını taktıklarından, kim “altın” dese akıllarına ancak çakıl taşları geliyordu. Dar dünyaları mânevî meseleleri almıyor veya kendilerinden pay biçiyor, anlatılanlara hiç kastedilmeyen maddî mânâlar veriyorlardı.

Nur dersleri ise her mümine, hayata nasıl bakacağını ve neye kıymet vereceğini gösteriyordu. Onu okuyanlar, bir âlimin, ne dediğini, neyi kastettiğini anlar hâle geliyordu. Böylece Nurlar, hem görünen, hem gösteren tam bir mânevî güneş vazifesi îfa ediyordu.

Meclis, arkadaşlar arası bir yarenlik sohbeti havasındaydı. Hulûsi Efendi, uygun bir anda gördüğü rüyayı anlattı, yorumunu sordu:

– Efendim, rüyamda alay komutanına tekmil verecektim. Baktım, alay komutanı makamında zât-ı âliniz oturuyordunuz. Bendenize, “Her gün sizinle iki defa görüşeceğim.” buyurdunuz.

Hocaefendi, rüyanın tevilini yaptı. Fakat bu bir yorum muydu, bir haber veya uyarı mıydı, yoksa bir müjde miydi, Hulûsi Efendi de diğer talebeler de ilk anda anlayamadı. Fakat muhakkak olan bir şey varsa, Hulûsi Efendi’nin samimiyetine ve ciddiyetine bir işaretti:

– Sabahları seni yanımda hazır edeceğim, akşamları da ben senin dersine geleceğim.

Hulûsi Efendi, “Bundan sonra akşam derslerinde daha dikkatli olmalıyız.” diye düşündü. Demek,

mânevî meclislere büyükler teşrif ediyordu ve o meclislerde ona göre durmak gerekiyordu. Neden-
se, “beyaz sarıklı genç” ile ilgili rüyasından bahis
açmadı.

İnsan kitap okuyabilir, bir doğruyu öğrenebilir-
di, ama onun hangi zamanda, nasıl tatbik edilece-
ğini ancak mürşidden, modelden görebilirdi. Ders,
kitabî; mürşit, model gerçektir. Hocaefendi, Hulûsi
Efendi için artık yaşayan bir doğru ve doğruya de-
lildi. Vazifesinden ötürü her zaman bu fırsatı ya-
kalayamayacağını bildiğinden hiçbir şeyini kaçı-
mamaya çalışıyor; fevkalâde iktisatlı yaşayışı, çok
az yemesi, az şeyle yetinmesi dikkatinden kaçmı-
yordu. Ayağındaki şalvarda onlarca yama vardı. Bu
durum genç kumandanın biraz da içini burkuyordu.
O böyle mi olmalı, bir millet, içinden çıkan bu müs-
tesna değere böyle mi davranmalıydı? Başkaları,
böyle bir hakikat kâşifini nasıl ve nerelerde yaşa-
tırdı? Fakat yine de, şartların onca olumsuzluğuna
rağmen, onca yokluklar içerisinde, dünyalarda ol-
mayan şeyler orada vardı. Orada huzur, orada mut-
luluk, orada her nimetin farkındalık en üst seviye-
deydi. Hele temizlik, havaya, suya, tahtaya, yatağa,
ele, ayağa, kaba, kaşığa o kadar sinmiş, sirayet et-
mişti ki, Hulûsi Bey, onun simasındaki berraklığı ve
temizliği evin her yanında görüyordu. Zaten yüzü,
içinde ışık yanan bir yıldız gibiydi. Ayağına soğuk
günlerde üst üste iki çorap giyer, namaza dururken
üsttekini çıkarır, tek çorap giydiğinde, ayağındaki
çorabı çıkarıp namaza öyle dururdu.

Sabah, akşam ve yatsı gibi dıştan okunan namazlarda, daha çok “Elhamdülillâh” ile başlayan sûreleri okuduğunu fark etti. Hocaefendi’nin özellikle Kur’ân okuyuşuna bitmiş, erimişti. Kur’ân’ı, okurken yaşıyordu. ilâhî seda bütün ruhunu kaplıyor, ses ruhunun derinliklerinden geliyor, Hulûsi Efendi, âyetleri mânâsına göre, mânevî bir tecvid üzere okuduğunu hissediyordu. O kadar duyarak okuyor, o kadar huzurda olduğunu duyuyordu ki, arkasındaki cemaati de alıp çıktığı ufka götürüyordu. Sarsılmamak, o huşu ve huzuru yaşamamak imkânsızdı. Bereket ırmağına giren nasipsiz kalmıyordu.

O gece, Hazret’in ne zaman ve ne kadar uyuduğunu pekanlayamadı. Yatsıdan sonra bir süre istirahat etmiş, daha sonra kalkmıştı. Gümüşhanevî Hazretleri’nin derlediği Mecmûatü’l-Ahzâp’tan okuyor, Cevşen’den okuyor, muhtelif Kur’ânî hizblerden okuyor, okuyor, okuyordu. Dışından okuyor, ne okuduklarını ve ne de ağlamalarını, inlemelerini saklıyordu. O okudukça Hulûsi Efendi’nin ruhunun menfezleri yıkanıyor, en girift kabiliyetleri aydınlanıyordu. Sanki bir ışık tayfinin aydınlatıcı tesirine maruz kalmıştı. Hocaefendi’nin gündüzden payı irşat ve tebliğ, geceden payı secde ve zikir di.

Oradan ayrılmak, o cennetvâri huzuru terk etmek olmazdı, ama mecburdu. Sabah namazından sonra, uygun bir zamanda müsaade istedi. Terk etmiyor, insanlar derk etsin, anlasın diye ders vermek için gidiyordu. Ayrılırken, Hazret’in bir başka iltifatı ile payelendi.

– Kardeşim, uzaklığın alâmeti olan mektuplaşmak âdetim değildir. Fakat sen yazabilirsin.

Bu her halde “yazabilirsin” izninden çok bir “yaz” emriydi. Hulûsi Efendi, böyle anladı. Çünkü büyükler, sözlerini nezaketle, rica ile akla kapı açarak söyler, anlayışlı olanlar, onların “olabilir” iznini emir kabul ederdi. Bu izin ve emir, Eğirdir’e dönerken tesellisi oldu. Artık maddeten ziyaret edemediği zamanlarda mektuplarla da olsa ulaşacak, haber alacak, konuşacaktı.

Evine döndüğünde Risale-i Hamidiye’nin yazıldığı tarihe baktı. Aklına takılmış, beş altı yıl yanlış söylediğini tahmin etmişti. Evet, Hocaefendi’nin dediği gibi “yakın”dı ve yanlıştı. O, 1312, yani 1896 demişti ki, doğrusu 1307, yani 1891’di.

Mektubat

Hulûsi Efendi, işine çok dikkat ederdi ve işleri de oldukça yoğundu. Yoruluyordu. Mesai anlayışıyla değil, vazife ve mesuliyet şuuruyla çalışıyor, kendisine emanet edilen Mehmetçiğin vatani görevini yaparken burnu kanasın istemiyordu. Hayatları hayatı, kaderleri kaderiydi.

Günlük meşgalelerden ve dünyevî işlerden kurtulduğunda hemen o mübarek nurlu pencerelere koşuyor, onlarla sonsuzluğa yönelip soluklanıyor, bulabildiği muhatabı o feyizli çeşmeden hissedar etmeye çalışıyordu. Konuşurken Nur mantığıyla konuşur, yazarken Nur'un üslûbu gibi bir üslûpla yazar olmuştu. Bunu Nur'a ve Hocaefendi'ye olan bağlılığından ve kendi ifadelerinin onun sözlerinin yanında çok sönük kaldığını düşündüğünden yapıyordu.

Okuduğu her Risale için kendi kendisine “Ben bundan ne anladım!” diye soruyor, o yüksek hakikat ve hediyelerin her birine bir karşılık yazmayı arzuluyordu.

Mürşidini devamlı yanında hazır bulmak isteyen, daima ondan aldığı derslere yönelmeliydi. Böylece ona karşı duyduğu minnet ve teşekkür hisleri, onun gözünün önünden ve hayalinden silinmesini engellerdi.

Hulûsi Efendi, Hocaefendi'den ayrılığın hüznünü Risaleler'le gidermeye çalışıyor, Nur'u okudukça, ilim olarak gördüğü her şeyi ondan öğrendiğini düşünüyordu. Ona göre, bu zâtın eserleri kaydedildiği gibi, her sözü, her nasihati, her hâli, her tavrı, her duruşu, her tepkisi kaydedilmeliydi. Çünkü her gayreti din hesabına, her hareketi bir ilmin neticesiydi.

Hocaefendi, ona hitap ederken onu, "talebem, kardeşim, biraderzadem" gibi unvanlarla yâd ediyordu. Hulûsi Efendi gerek bu hitaplardan, gerekse diğer davranışlarından, Allah yolundaki en küçük şeyi çok büyük gördüğünü anlıyordu. Evet o, tam, sadık ve takdirkâr bir kardeş gibi, hep insanın yanında, yakınında, tarafında oluyordu. O değer hakkı nasıl verilir, öyle bir ilim şahikasına, ona nasıl mukabele edilirdi? Mektup yazacaktı ama korkuyordu. Evet, kelimenin tam mânâsıyla korkuyor, ona muhatap olmaktaki nezaket ve hassasiyeti yakalayamamak endişesi saatlerini, günlerini alıyordu.

Daha ona nasıl hitap edeceğini bile tam kararlaştırabilmiş değildi. Çünkü, insanları bir mıknatıs gibi kendisine çeken, gördüğünü yakan, bilinmeyen meseleleri her aklın anlayabileceği berraklıkla, tarihte eşine, emsaline rastlanmadık bir tarzda anlatan, akli olan herkesi ikna eden, en korkunç imkânsızlıklar içerisinde, elinde hiçbir yaptırım yokken insanları dem ve damarlarına kadar tesir ederek idare eden böyle bir zâtı, herkesi hatıra getirebilecek "Hocaefendi" tabiriyle anmayı çok da yeterli bulmuyordu. Çünkü o kabullendiren değil, tasdik ettiren, ruhun

ve aklın bütün kabiliyetlerini kanatlandıran, müme-yiz bir insandı. Onun yazdığı kitaplar nerdeyse teklif sırrını ortadan kaldırıyordu. İnsan onun yazdığı kitapları okuduğunda inanmaya ne kadar mecbur kalı-yorsa, göğe yıldızlarla “Lâ ilâhe illallah” yazılsa ancak o kadar inanmaya mecbur kalırdı. Meseleleri o kadar açık izah edip ortaya koyuyordu. Sanki âhirzamanda imtihan, o kitaplara ulaşmayı engelleyen mânialarla devam ediyordu. Gönlünden, eline böyle kıymetli bir hediye verilip gönderilen zâtı bir başka türlü sena etmek geçiyordu.

Sonra, ne yazacak, nasıl yazacaktı? Şahsına methiye duymak istemeyen zâtın anlattıklarını methetse, buna nasıl cüret edecekti? Bu, onun takdirinden âciz kaldığı bir husus değil miydi?

Düşündü, düşündü. Aklına, Nurlar’ı yazarken yaşadığı ruhî inkılapları, aldığı dersleri, soracağı soruları yazmak geldi. Çünkü o, Hocaefendi için bir başka gözdü ve Hazret, gayrın gözünü ve Nur’un başkasına olan tesirini duymak istiyor olmalıydı.

Kalemi eline almadan evvel yine ruhunda bir darlık, bir sıkıntı hissetti. Sonra Besmele çekti, “Ey hürmete lââyık Üstad!” deyip başladı.

Evet, ona nasıl hitap edeceğini bulmuş, bu tabir ruhuna aniden doğmuştu. Ona “Üstadım” diyecekti.

Sonrası kendiliğinden geldi. Zaten, en doğrusu gönlünden geçenleri olanca berraklığı ile söylemek, aklın ikircikli ve şaşkın elini karıştırmamaktı. Şimdi artık kelimeler, cümleler, yüksek bir kaynaktan boşanan çağlayan gibi tatlı tatlı akıyordu.

Üstadının daha evvel kendisine sorduğu bir kısım sorulara cevap verdi. Hayır, Sözlere yazmış olmakla daha vazifesi bitmemişti. Bid'atların çoğaldığı zamanlarda ulemanın sükût etmemeleri gerektiğini anlatan hadis bunu gösteriyor ve emrediyordu. Hem Hazreti Muhammed'e ittiba eden, O'nun gibi (sallallahu aleyhi ve sellem), hayatının sonuna kadar vazifesine devam etmeye mecburdu. Zaten vazifesi bitmiş olsa kendisine bildirilirdi. Sözlere hakkında ilerde doğabilecek tenkitlere de bizzat kendisi cevap vermeliydi. Dünyayı unutmak istese bile, Nur'dan istifade eden insanların sorularına cevap vermek için olsun dünyaya bakmalıydı. Sözlere'de geçmeyen meselelerin varlığı, vazifenin de, ihtiyacın da bitmediğine şahiddi.

Hulûsi Efendi, yazmaya başlamadan evvel çok zorlanmış olsa da, yazmaya başladığında büyük bir kolaylık yaşadı. Sanki kulağına fısıldanıyormuş gibi hakikatler kalbine doğdu, kalemi akıp gitti. Bu hâlini bile Üstadı ile paylaştı:

“Üstadıma maruzatta bulunmak için kalemi elime aldığım zaman, ruhumda büyük bir inkişaf hissediyor ve irademin dışında kalemim o andaki muvakkat duygularıma tercüman oluyor.” dedi.

Artık Üstadı ile arasında mektuplardan oluşan bir hat kurulmuştu. Hulûsi Efendi mektuplarını kendisi göndermedi. Her defasında bu işi, Nur'a gönül vermiş bir kardeşi yaptı. Üstad da gerek gönderdiği Nurlar'ı, gerekse mektuplarını hep başkaları eliyle ulaştırıyordu. Bu el bazen Hakkı Efendi, bazen Demirci Salih,

bazen Çilingir Ali, bazen Şeyh Mustafa, bazen bir başkasıydı.

Mektupların gidip gelmesi ayrı bir berekete vesile oldu. Hulûsi Efendi, Üstad'ın gönlüne doğan hakikatleri aktarıp aksettirebileceği kâmil bir muhataptı. Alıcının kabiliyet ve temizliği vericinin renklerinin bütününe görünmesini sağlıyordu.

Sorular da, cevaplar da bazen hususi, bazen umumiydi. İkisi de yazılanları muhafaza ediyor, yanlarına gelenlere bunları ders veriyorlardı. Üstadının mektuplarını yine Başkâtip Hafız Tefvîk Efendi kaleme alıyordu.

İlk yazılan “Mektup”lar, 1928 yılında yazılan “Yirminci” ve “Yirmi Dördüncü” mektuplar olmuştu.

“Yirminci Mektup” yazıldıktan birkaç ay sonra, ki artık tarih 1929’u gösteriyordu, Üstad, Muş Mescidi’ne namaz kılmak için gelen yaşlı bir köylüye, bu iman dersini, sırf o adam imanını, âhiretini kurtarsın diye okudu, anlattı. Ancak o günlerde memleket sathındaki baskılar bir kat daha artırılmış ve Hazret yaklaşık bir yıldır daha yakın ve sıkı takip edilir olmuştu. Onu, bir pirifânîye ders verirken gören görevli memur, hemen durumu nahiye müdürüne ihbar etti. O kimsesiz âlim ve bu yaşlı adam, belki de endişe verici bir şey yapıyor olabiliyorlardı.

Nahiye Müdürü Bahri, hemen camiye baskın düzenledi. Üstad bir kez daha ihtar edildi. Fakat, nahiye müdürüne merkezden emir verenlerin umdukları şey olmadı. Hazret, şiddetle karşı koyacak, onlar bunu umumî bir hâdise gibi gösterip birçok masumu

cezalandıracaklardı. Üstad, tahriklere kapılacak, kurulan tuzaklara düşecek insan değildi. Güya o suçüstü yakalama hâdisesi nedeniyle Ramazan boyu, elindeki izin belgesiyle imamlık yaptığı camiye gitmesi engellendi. Buna rağmen, Üstad'dan asayişi ihlâl edecek bir tepki gelmedi. O hizmetlerinin derdindeydi ve neşrettiği hakikatlerin daha çok insana, nasıl daha güzel ulaşacağını düşünüyor, bununla ilgili kanaatlerini hayata geçirmeye çalışıyordu.

Fakat dostları, onun maruz kaldığı baskılardan rahatsız oluyor, bütün sürgünler serbest bırakılmışken ona izin verilmemesini anlayamıyor, izin vesikası için müracaat etmesini istiyorlardı. O, o günün siyasetçi ve idarecilerine cevap vermekten de, kendini müdafaa etmekten de âciz bir insan değildi. Ne için böyle davranıyor, niye bu haksızlığa karşı sessiz kalıyordu? Bu sorular sadece maddî âlemde birlikte hizmet ettiği kardeşleri ve sevenleri tarafından değil, mânevî âlemde görüşüp istişare ettiği kardeşleri ve sevenleri tarafından da soruluyordu.

Artık buna bir cevap vermeli, Şamlı Hafız'a "Yaz kardaşım!" demeliydi. Öyle de oldu. Şamlı Hafız başladı:

"On Üçüncü Mektup"

Hâlbuki daha ondan önceki Mektuplar'ın bir çoğu, meselâ "On İkinci" veya "İkinci Mektup" yazılmış değildi. Demek, kalbine öyle doğmuş, mânâ âleminde o mektubun yeri, "On Üçüncü" olarak tesbit edilmişti.

Yazıya, O'nun ismiyle ve İsrâ Sûresi'nin kırk dördüncü âyeti "Hiçbir şey yoktur ki, O'nu hamd ile

tesbih etmesin.” ile başladı. Mektuplarına hemen her zaman böyle başlardı. Talebeleri bir gün, ne için hep bu âyeti tercih ettiğini sormuş, Hazret onlara, “Bana en evvel açılan bu âyetin mânâsı oldu ve geçmişin büyüklerinin de söze bu âyetle başladıklarını gördüm.” demişti.

O günlerde kalbinin ve aklının gözünü Kur’ân’a ait hakikatlerin izahına çevirdiği için, ne için yetkililere müracaat etmediğini izah ederken “Eski Said” diliyle cevap verecekti. Sanki Eski Said’in bakışı başkaymış gibi böyle diyor, sebep ne olursa olsun dünyadan bahsederken, uzak, beri ve temiz kalmaya çalıştığını ifade diyordu ama, Eski Said’in hayatının da yeni Said’den pek farkı yoktu. Asrının ve belki de kendisinden sonraki zamanların mürşidi, istikametini kaybedenler yola geldiğinde başlarını okşamak için böyle bir tabir kullanıyor, kendini, zamanının insanı gibi “eski” ve “yeni” diye ikiye ayırarak onlarla bir tutuyordu. Hâlbuki eskiden sadece yaşının ve şartların gereği olarak, belki biraz daha insanların içindeydi, o kadar...

On Üçüncü Mektup’la aylardır, hatta yıllardır akıllara gelen soruların cevapları verildi. Artık dillerde, gönüllerde o soruların harika cevapları vardı. Duyanlar duymayanlara Üstad’ın cevaplarını anlatıyor, köylüler yollarda bunu konuşuyordu.

“Duydun mu?” dedi Yokuşbaşı’nda oturan bir köylü, Başmahalle’de oturan bir diğer köylüye, “On Üçüncü Mektub’u?”

İki arkadaş, sırtlarına küreklerini almış, yürüyerek Karakavak’taki bahçelerine gidiyorlardı.

- Duymadım? On Üçüncü Mektup yazıldı mı?
- Evet, Şamlı Hafız çoğaltmamız için bize birer nüsha verdi bile.
- Hocaefendi neler anlatıyor?
- Yine sorulara cevap veriyor.
- Hangi sorulara?
- Her zaman sorulan şeylere, fakat cevaplar müthiş!
- Anlatsana ... Yolumuz bereketlensin.
- Kendisiyle ilgili merak edilen üç meseleyi izah ediyor. Birinci soruda hâlini, istirahatını merak edenlere durumunu anlatıyor.
- Böyle bir soruya cevap verirken herhâlde kendisine eziyet edenlere epeyce yüklenmiştir.
- Değil... Eski Said diliyle diyor ama, değişen bir şey olmuyor, aynı asalet, aynı tevekkül.
- Ne diyor?
- Şükrediyor. Bir bataklığa saplanır gibi dünyanın kirine saplananların yaptığı zulümleri merhametli Rabbinin, çeşitli lütuflara ve hediyelere çevirdiğini söylüyor. Zaten, Sibiryâ'da iken bir dağa, bir mağaraya çekilmeyi plânladığını, Rabbinin Barla'yı faydalı bir mağara gibi yapıp mağara sıkıntısını yaşatmadığını anlatıyor. Tabii, caniler bile affedilirken kendisinin affedilmemesinden, herkes akrabalarıyla görüşürken, onun bir iki akrabası veya hemşehrisiyle görüşmesine izin verilmemesinden, ayda bir iki kişinin bile yanına gelmesinin hoş karşılanmamasından ve gelenlerin horlanmasından duyduğu rahatsızlığı da ifade ediyor.

Rabbinden öyle güzel bahsediyor ki, “Benim Rabb-i Rahîm'im” deyişine hayran kalıyor insan ...

“Benim Rabb-i Rahîm'im, beni Kur'an'ın hizmetinde ziyade istihdam etmek için ve Sözlere namıyla envar-ı Kur'âniye'yi bana fazla yazdırmak için, dağdağsız bir surette şu gurbette bırakıp bir büyük merhamete çevirdi.” diyor.

– Gerçekten de çok güzel. Ancak O'ndan sadece O'nu isteyen ve kalbini sadece O'na bağlayan bir nur adam böyle tatlı ve temiz bir üslûpla konuşabilir. Sonra?

– Sonrası böyle işte ... Aynı şekilde devam ediyor. Zaten epeyce anlattım.

– Tamamını anlat.

– Hep iyiye yoruyor işte ... Sıkıntısını saklıyor, hâdiselerin yüzündeki rahmeti gösteriyor. Yaşadığı bu kimsesizliğin, bu yalnızlığın, zihninin saf ve dupduru kalması, başka şeylerle meşgul olmaması için yaşattırıldığını, doksan yılda kazanılacak sevabı üç ayda kazandıran mübarek günlerde yalnız bırakılmasının ve insanlarla görüştürülmemesinin de bundan olduğunu söylüyor. Sıkıntıya değil, sonuca bakıp şükür dersi veriyor, hep şükür üzere olmayı öğretiyor.

– Öyle anlattın ki, ona bu sıkıntıları çektirenler iyi bir şey yaptıklarını sanacaklar.

– Ben değil, Hocaefendi öyle anlatıyor. Hem doğru da söylüyor. Sultan istediğine sarayı zindan, istediğine zindanı saray yapar. Hocaefendi, dünyaya “Bu da geçer!” diye baktığından, âkıbetteki ve âhiretteki kazanca

göre kıyaslayıp böyle konuşuyor. Yoksa zulmeden bu dünyada da, ötede de cezasını bulur. Şeytan, musallat olduğu adamı mağlûp edemeyince, o adam sevap kazandı diye mükâfat alacak değil ya? Onun niyeti kazan-dırmak değil kaybettirmek. Bunların niyeti de “Allah” diyeni, “Nasıl bizden izinsiz iman edersin?” deyip, “Allah!” dediğine pişman etmek... Fakat, hayal kuruyor, yenilmezi mağlûp etmeye, solmaz, pörsümez, ölmez hakikatleri eskitmeye, öldürmeye çalışıyorlar. Olmadığını ve olamayacağını Hocaefendi ağızlarının payını verdikçe anlıyorlar. İkinci soruda Hocaefendi dünyaya bu kadar aldanmalarına sitem ediyor zaten?

– Nasıl?

– “Dünya ayaklarına dolaşsın! Başlarını yesin.” diyor.

– Bu sitem değil.

– Doğru... Ama haklı.

– Kahhar eline havale... Soru ne?

– Hocaefendi vesika almak için müracaat etmedi ya... Neden vesika için müracaat etmediği sorusunu cevaplıyor.

– Neden etmemiş?

– Su içecek misin?

İki arkadaş, mezarlığın yanındaki yokuşu çıkmış, mezarlığın Bey Deresi’ne bakan köşesindeki çeşmenin başına gelmişlerdi.

– İçelim, hem biraz soluklanırsınız.

Ağızlarını çeşmenin oluğuna yaklaştırıp avuçlarına dolan sudan içtiler. Su soğuktu. Mevsim yavaş yavaş

bahara dönüyor olsa da, havalar henüz tamamen ısınmamıştı. Güneş, dışarıya çıkana ısıtıyor, evlere tesir etmiyordu.

Mezarlık, köyün tepe noktalarından birisinde, yamaçtaydı. Bir tarafından bakınca Bey Deresi, ufka doğru diğer yana bakınca deniz manzarası görünüyordu.

– Hayata mezarlıktan bakmak lâzım.

Bir şey demedi arkadaşı... Ölüm diye bir şey vardı. Ölülerin bağırması, konuşması vardı mezarlıklardan... Yitip kaybolmak, geri dönmek vardı. Bir kere gelinen hayatı en güzel şekilde değerlendirmek, azıksız kalmamak, utançla gitmemek vardı. Niye aldanıyordu ki insan? Niye telef olmak ister gibi yaşıyordu. Yüz üstü toprağa düşmemek için çalışmak vardı. Ölüm ürkütüyor, ölüm çok şey söylüyordu. Ölümlü düşünerek yaşayan, öleceğini düşünerek hareket eden adamdan zarar gelmezdi. “Lezzetleri acılaştırın ölüm” onun için çok anılmalıydı. Bu kapıda mal, beden, dost, akraba terk edecek, sadece insanın iyilikleri veya kötülükleri onunla gelecek ve kalacaktı. Şeker tadında güzelliklerle giden balla karşılanırdı. Utançla değil, inançla gitmek vardı.

– Daldın...

– “Hayata mezarlıktan bakmak lâzım” dedin ya...

– Evet.

– Ne güzel söyledin.

– Gidelim mi?

– Gidelim.

Bu “gidelim” sözü de bir başka çıkmıştı dudağın-
dan... Hiç durmuyor, hep gidiyordu insan... Irmak,
deryaya akıyor, yolculuk devam ediyordu. Ebede ka-
dar da devam edecekti. Allah’tan gelen, Allah’a döne-
cekti.

Şimdi yokuş biraz daha dikleşmişti ama onlar alış-
kındı yürümeye...

– Neden vesika almak için müracaat etmediğinde
kalmıştın.

– Orada kalmıştık... Kendine geldinse devam ede-
lim.

– Kolay mı kendine gelmek, sen devam et.

– Onların değil, kaderin mahkûmu olduğuna ina-
nıyor. Bu Hocaefendi gerçekten şahika... Tam bir şa-
hika, bir kutup... Sanki geçmiş velilerin bütün güzel
yanlarını alıp üzerinde toplamış. Rabbinin yolunda
ne yaparsa yapsın, yine de O’nun sonsuz lütufları ya-
nında bir zerre kadar kalmadığını hiç unutmuyor, hep
ona göre konuşuyor. Bize kendi durumumuza bakıp
“estağfirullah” demek düşüyor, ona böyle söylemek
yakışıyor.

– Ne diyor?

– Nefsini temize çıkarmayacak ya, güya hakıyla
ve samimiyetle dine hizmet edemediği için sürgüne
mahkûm edilmiş.

– Bunu Hocaefendi gibi dininin sahipsiz kaldığı
günde meşru lezzetleri bile terk edip, ömrünü cephe-
de veya vazife başında yaşıyor gibi yaşayan birisi söy-
lüyorsa, biz ne diyelim? Dehşet bir şey... Sonra...

– Dıştan görünen sebepler ne olursa olsun, sadece bahane, beni gönderenlerin ellerinden bir şey gelmez, gelse müracaat ederdim diyor. Nurlar yazılabaktı, sürgün bahane oldu, der gibi... Hak her zaman yüce olduğu için, zalimlerin bahtına maksatlarının tersiyle tokat yemek, galip görünürken bile mağlûp olmak düşmüş. İlâhî kader, beşerin zulmünü rahmete çevirmiş.

“Başlarımı yesin, ayaklarına dolaşsın.” dediği dünyalarını tamamen bıraktığı hâlde, onu, kendileri ile aynı şeyin taliplisi sandıklarını, anlamadıklarını anlatıyor. Onların peşinden koştukları dünyaya sırtını döndüğüne delil olarak, dört yılı Barla’da olmak üzere sekiz senedir bir tek gazeteye bakmamış, merak dahi etmemiş olmasını gösteriyor. Haksızlığı hak zanneden adamlara karşı hak dava etmek, bir nevi haksızlıktır, böyle bir haksızlığa düşmeyeceğim diyor.

– Üçüncü soru ...

– Yorulmadın mı?

– Yorulmadım, dinlendim. Hem anlatan sensin, ben niye yorulayım?

– Üçüncü soru, dünya siyasetinden ne için bu kadar uzak durduğu hakkında... Korkuyor musun diye sormuşlar?

– Hocaefendi mi korkuyormuş? Bu mânevî cenah-tan değil de, maddî cenah-tan gelen bir soru olmalı... Nasıl bir hayat yaşadığını bilmiyorlar herhâlde...

– O da böyle cevap veriyor zaten... Kur’ân hizmetinin kendisini onların siyasetinden men ettiğini,

onun için siyasetin aklına bile gelmediğini söylüyor. Korkunun, hak gördüğü meslekte yürümekten, hayatı boyunca elini tutup çeviremediğini anlatıyor. Dünyaya ait düşüneneği hiçbir şeyinin olmadığını, onun için korkacağı bir şeyinin de olamayacağını ifade ediyor. “Çocuğum, malım, düşüneneğim bir hanedanım yok, zaten izzetle ölmeyi, zilletle yaşamaya tercih ederim.” diyor.

İnsan hayatının bir yolculuk olduğunu, bu zamanda o yolun bir bataklığa girdiğini, bir kısım insanlar o bataklıktan kurtulmak için yol bulsa da, yüzde yirmisinin sarhoşluklarından o pis çamuru misk zannettiklerini, yüzde sekseninin ise bataklığa düştüklerini bildikleri hâlde, bir kurtarıcı eli bulamadıklarından çıkamadıklarını, o insanlara siyaset gibi kimilerini endişelendirecek, kaçırarak bir şeyle, bir topuzla değil de, Kur’ân’ın nuruyla el uzatmaya çalıştığını, iki eliyle nura sarıldığını izah ediyor.

– Sonra?

– Bu kadar? Hem sonrasını da sen okursun artık.

– Allah razı olsun. Yolda bir dersi bitirmiş olduk.

İki arkadaş bahçelerinde çalışmaya başladıklarında, ellerinde kürek, gönüllerinde Hocaefendi, akıllarında ondan öğrendikleri dersler vardı.

Nurlar’ı gazete okur gibi okumuyorlardı. O dersleri o kadar sevmiş, kalplerini, akıllarını o kadar o derslerdeki hakikatlere yöneltmişlerdi ki, fotokopisini çeker gibi akıllarında tutmaya çalışıyorlardı. Bu dersler kabiliyetlerini artırmış, dünün köylülerini bir enderun efendisi, bir hikmet sarrafı yapmıştı.

Üstad tabirine herkes, hemen alışamadı. “Hocafendi”, “Efendim”, “Hazret” tabirleri bir müddet daha, fakat her geçen gün azalan bir sıklıkla kullanılmaya devam etti. Üstad Hazretleri, bu tercihlerin hiç birisiyle ilgili, bir şey söylemedi. Fakat zamanla, kendisinden bahsederken talebelerine “Üstadınız” demesi, Nur’un birinci muhatabının kendisi için tercih ettiği bu ifadeyi kendisinin de kabullendiğini gösterdi. Hulûsi Efendi’yi, tercihinde yalnız bırakmamıştı. Zaten ona hep iltifat ediyor:

“Kur’ân’ın nurlarını neşretmekteki muvaffakiyetiniz, ilâhî bir ikramdır, Kur’ân’ın bir kerametidir, Rabbânî bir yardımdır, sizi tebrik ediyorum.” diyordu.

Bu iltifatlar, Hulûsi Efendi’nin başını döndürmedi. Hatta şükrünü, minnetini artırmasına, tevazu kanatlarını yerlere kadar indirmesine vesile oldu. Evet, konumunun hakkını vermeye çalışıyor, günlerini, gecelerini Hakkı neşretme, Üstadından aldığı dersleri anlatma gayretiyle geçiriyor, Üstadına sorular sorup, bazı hakikatlerin gün yüzüne çıkmasına vesile oluyor, hizmet yolunda koşturanların şevkini teşvik ediyordu, ama o sadece bir kuldu ve kendi küçüklüğünün de, kusurunun da farkındaydı. Bu hisler, Hulûsi Efendi’nin aklına Farsça bir dörtlük getirdi.

Kafkas Cephesi’nde iken, Kerküklü Şeyh Rıza Taklanî’nin damadı Fasih, yedek subay olarak yanında bulunmuştu. Bir gün, İnsanlığın Efendisi (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve sahabe sevgisi ile ilgili bir konu açılmış, Fasih, Kadirî olan kayınpederinin tekkedeki

odasının duvarında Farsça şu dörtlüğün yazılı olduğunu söylemişti:

“Yâ Rasûlallah! Çi bâşed çün seg-i Ashab-ı Kehf!

Dahil-i cennet şevem der zümre-i ashab-ı tû.

O reved der cennet, men der cehennem key revast?

O seg-i Ashab-ı Kehf, men seg-i ashab-ı tû...”

Bu şiir Hulûsi Efendi'nin çok hoşuna gitti, ezberledi. Mesleğinden ötürü verdiği emirler kalbini bulandıramamıştı. Rabbine karşı minnet hislerinin coştuğu, âhirette ve âkıbette O'ndan ve Rasûlullah'tan uzak düşmenin endişesinin ruhunu sardığı anlarda o dörtlüğün mânâsını düşünür, “Yâ Rasûlallah! Ne olur, Ashab-ı Kehf'in köpeği gibi ben de Senin ashabının arasında cennete gireyim. O cennete gitsin, ben cehenneme, reva mıdır? O Ashab-ı Kehf'in köpeği, ben de Senin ashabının köpeğiyim.” der, kendisini oradaki “kıtmir”in yerine koyar, ağlardı.

Yazdığı bir mektuba, kendi durumunu bildiğini ifade eder gibi, bu şiiri de yazıp, Üstadına gönderdi. “Beni nur şakirtleri içinde Ashab-ı Kehf'in kıtmiri gibi kabul buyurun.” diye de ilâve etti.

Şefkatli Üstadı, talebesinin hissiyatını anlamıştı. Hemen bir mektupla cevap verdi:

– İnşallah sen bu zamanda Ashab-ı Kehf'in birincilerindensin. Biz mektubundan o ibareyi kaldırdık. Sen de kaldır.

Üstad Hazretleri, “kıtmir” ifadesini kastediyordu. Demek şartlar değişse de, zaman geçse de, hakikat değişmiyor, mücadele devam ediyor, iman ve

irşat hizmetinde bulunanlar, kendi zamanlarının, Kur'ân'ın iltifatla anlattığı gençlerinden olabiliyordu.

Kur'ân'ın anlattığı Kehf Ashabı, mağara dönemi-ne, yani toprağın bağındaki oluşuma işaret ediyordu. O dönem, meselenin fikrî alt yapısının, çekirdeğinin ve nüve kadrosunun olduğu dönemdi. Sözler, imana ait meseleleri izah ederek işte o temelleri atıyor, Hulûsi Efendi'ye de o kudsi heyetin birincilerinden olmak düşüyordu.

İlk fırsatta yanına bir nefer alıp, atına atladı ve Barla yollarına düştü. Hem Üstad'a uğrayacak, hem de İlema'daki işini görecek. Bu kadar hasret, bu kadar ıraklık yeterdi. Hem bu kadar yakındayken... Belki de tayini çıktığında o günleri çok arayacaktı.

O gün yine, gönderdiği şiirle ilgili bahis açıldı. Üstad:

– Kardeşim, bu kıta Şeyh Rıza'nın değil, çünkü o heccavdır. Mevlâna Câmî'nindir, buyurdu.

Hulûsi Efendi'nin de aynı mesele aklına gelmiş, “Şeyh Rıza heccavdır, bu kıta nasıl onun olabilir?” diye düşünmüştü. Şükür ki, bir âlimin yakınında, zamanının bütün ilimlerini halletmiş bir mürşidin ve yol göstericinin huzurundaydı. O bir isim yanılmasına bile meydan vermiyor, insanları da, eserlerini de en ince teferruatına kadar tanıyor, biliyordu. Hâlbuki onun o gün kıymeti bilinmiyor, en zor döneme gönderilen bu en has adam tanınmıyor veya kimileri tarafından kötü olarak tanıtılıyordu.

O gün de ders okudular. Çok defa kendisi ile ilgili şeyleri sızdırmayan o zât, o gün dersin bir yerinde,

hakikate işaret etmek arzusuyla bir şey söyledi. Hulûsi Efendi'ye göre işte bu ifade hakikatin ta kendisiydi.

– Siz nasıl bir Üstadın talebeleri olduğunuzu bilmiyorsunuz. Eğer bilseydiniz, uzak mesafelerden diz üstü emekleye emekleye gelirdiniz.

Bu onun çok yapmadığı, ondan beklenmeyen bir şey, şahsıyla ilgili bir fısıltıydı. Fakat onların gayet az ve zayıf oldukları o günlerde bu olmalıydı. Akıllarını yitirmemiş o mesuliyet adamlarının ve iman kahramanlarının mânevî takviyeye ve bazı müjdelere ihtiyaçları vardı.

Çünkü memleketin farklı yerlerinde karanlık güçler tarafından hazırlanan senaryolar sahneleniyor, komplolar kuruluyor, ardından nesebi belirsiz çocuk gibi o hâdise ortada bırakılıyor, daha sonra devreye giren basın aracılığıyla, kotarılan o hâdise Müslümanların bahçesine atılıyor, dindarlar suçlu gibi gösteriliyor, ortada gerçekten bir şey varmış gibi günlerce dehşet haberleri yayınlanıyor ve bu uydurma bahane ile dini için bir şeyler yapmaya çalışanlar, âlimler toplatılıp imha ediliyor, cezalandırılıyor, böylece masum, sahipsiz ve cahil halk sindiriliyordu. Artık kimse, hiçbir şeye elini uzatacak, kolunu kaldıracak mecali bulamıyor, insanlar endişeli, çekingen, gayretsiz miskinlere dönüyordu. Ve bunlardan sonra sırayı kendini kötületme taarruzları alıyordu. “Bizden bir şey olmaz” edebiyatı yaygınlaştırılıyor, bir de, dayak yiyen adama “ne güzel dövdün, en güçlü, en üstün sensin” der gibi, alay edencesine, üstünlük iddiaları, böbürlenme nakaratları

ezberletiliyordu. Artık fertler, cahil, gayretsiz, ürkek, geçimsiz ve fakat sebebini izah edemeyecekleri bir büyüklük iddiasının sahibi, nesiller hoyrattı. Ülkede adım başı haine, adım başı kahramana rastlanır olmuş, hainlik, o yaftanın üzerine atıldığı masumların; kahramanlık, ülkeyi paylaşan kimlik değiştirmiş azınlıkların üzerinde kalmıştı. Dinin ruhu bu kadar incitilir, dindarlar bu kadar ezilirken, o kadarcık fısıltıya gerçekten muhtaçtılar.

Dersten sonra Hulûsi Efendi, müsaade istedi.

– Efendim, İlema köyüne gideceğim.

– Kardeşim, ben de camiye odun getirmek için dağa gideceğim.

Vedalaştılar. Hocaefendi, yanına birkaç talebesini alarak oduna gitti. Müsait olduğunda herkes gibi çalışmak onun âdetiydi. Gayreti başka türlü davranmasına müsaade etmiyor, öğrendiği hakikatler ona bunun böyle olması gerektiğini söylüyordu.

Hulûsi Efendi İlema'daki işini bitirdikten sonra Eğirdir'e dönmek için atına bindi. Kendisi ile birlikte gelen asker onu arkadan takip ediyordu. Her nedense bir ara aklına, “Üstad aniden önüme çıkmasın.” diye geldi. Aradan çok zaman geçmemişti ki, Üstad Hazretleri'nin odun kafilesinin önünde, bir şey yiyerek geldiğini fark etti. Sanki kalbine doğmuştu. Üstad, atın üzerindeydi. Hulûsi Efendi, “Beni görünce konuşmak için attan inmesin, rahatsız olmasın.” diye hemen bir köşeye saklandı. Üstad Hazretleri yaklaştığında, aniden saklandığı yerden çıkıp, yanına gitti, ellerine sarılıp öptü.

Hazret'in yediği bir parça kuru ekmektir. Pantolonunun her yanı yamalıydı. O müstesna mürşidin, insanın rikkatine dokunan, içini sıızlatan o görüntüsü, Hulûsi Efendi'nin yüreğine nakş oldu.

Üstad, kendisini bir şey yerken gören olursa ya tamamını veya bir parçasını ona verirdi. Elindeki ekmeği Hulûsi Efendi'ye uzattı.

Koca sultan, kuru ekmekteki nimeti ve lezzeti görüyor, şükürle yiyor, Rabbinin ne kadar merhametli olduğunu düşünüyordu. Hulûsi Efendi, o elin uzattığı bu ikramı geri çeviremezdi.

– Senin şemsiyen yok mu kardaşım?

Hulûsi Efendi, üzerine, kendisini yağmurdan koruyacak bir muşamba alır, şemsiye taşımazdı.

– Üzerimde muşamba var Efendim.

– Peki kardaşım, Allah'a ısmarladık.

Odundan dönen diğer kardeşleri ile de selâmlaştı. Üstadını arkasından bakarak uğurladı. Havada yağmur alâmeti yoktu. Hazret, ne için şemsiye sormuş olabilirdi ki? Anlayamadı.

Biraz yol almıştı ki, yağmur atıştırmaya başladı. Atını mahmuzladı. Yağmur şiddetini artırdıkça o da atının hızını artırdı. Yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyordu. Hulûsi Bey, o yağmurun altında tam dört saat at koşturdu. Fakat ne hikmetse, hiçbir yağmur tanesi ona değmedi. Eğirdir'e ulaştığında hiç ıslanmamıştı. Hazret'in şemsiyeyi ne için sorduğunu da, mürşidinin maddî, mânevî koruması altında olduğunu da işte o zaman anladı.

O kuru ekmek de, üzerindeki elli beş yamalı pantolon da, Hulûsi Efendi'nin aklından çıkmadı. Hatırladıkça lokmalar boğazında düğümlendi. "Zaman İslâmiyet fedaisi olmak zamanıdır." diyen ve "her his-sini feda etmeyi" tavsiye ve emreden Üstadı, sıhhatini ve hayatını ortaya koyarak bir fedai gibi yaşıyor, nef-sine tek pay biçmeyerek her hissini feda etmeyi gösteriyordu.

Üstad, sıkıntısını küçültüp, sevincini büyütse, her şeyi iyiye yorsa da, içinde bulunduğu durum görül-meyecek gibi değildi. "İktisatla yaşıyorum." diyor, "yemiyor" denilecek kadar az yiyor, giyimine masraf yapmamaya çalışıyor ve aslında bununla da bir ders veriyordu, ama herhâlde onun bir fert olarak taham-mül ettiği sıkıntılara bir cemiyet tahammül edemezdi. O olağanüstü sabır ve fedakârlık yüreği olan her insan için göz yaşartıcıydı.

Hâlbuki karanlık güçler, ona, Şeyh Sünusi'nin ye-rine Şark vilâyetleri umum vâizliğini teklif etmişlerdi. "Seni aynı zamanda milletvekili yapalım, bir köşk ve bir de çiftlik tahsis edelim." demişlerdi. Sadece çiftli-ğin geliri bir insanın dünyasını mamur etmeye yeter-di. O zaman, şimdi olduğu gibi en küçük bir memurun haddini bilmez tavırlarına ve bed muamelelerine de maruz kalmazdı. Hatta karşısında emir bekleyen bir nefer gibi dururlardı. Sonra, dini anlatmayı hayatına gaye yapan adam, yetkili ve izinli olarak kürsülerden dinini anlatabilir, irşat vazifesini de yapabiliirdi.

Bunları da, başkasının konuşurmasıyla konuşma-yı da kabul etmedi. Biliyordu ki, bu tekliflerin hepsi,

onun nasihatindeki tesiri kırmak içindi. Biliyordu ki, bir yere oturtanlar, onu oraya kendi istedikleri gibi konuşması için oturtacaklardı. Biliyordu ki, bu âhîrzaman fitnesinin iki tuzağından birine düşmek ve hatta orada kullanılmaktı.

Âhîrzaman fitnesinin birinci hedefi, dünyada materyalizmi, maddeperestliği hâkim kılmak, ikincisi, İslâm Âlemi'nde şüpheler ve tahriplerle dine itimadı sarsmaktı. O, buna âlet olacak değil, kollarını açıp karşı duracak, insanlığa “bu cadde çıkmaz sokak” diyecek, israf ve gıpta prangasıyla dünyaya bağlanacak nesillere, iktisatla âhîreti işaret edip, izzetle yaşamayı öğretecek, zincirlerden kurtaracak adamdı. Evet israf, âhîrzaman fitnesinin kalabalıklar için kullandığı yemdi.

Elli beş yamalı şalvar, Hulûsi Efendi'nin yüreğinde elli beş yara açmıştı. Sonunda dayanamadı ve Üstadına bir şalvar alıp gönderdi. Bu kadarı da bir şey değildi. Bu kadarını olsun inşallah kabul ederdi. Üzülerek, ezilerek almış, ümitle, duayla göndermişti.

Üstad Hazretleri, çocukluğundan beri hediye kabul etmemiş, kardeşine, yeğenine bile, yaptıkları, verdikleri her şeyin karşılığını ödemişti. Hulûsi Efendi'nin bu hediyesini de kabul edemezdi. Şartlar karşısına dayanılmaz zorluklar çıkarsa da, o, sonu cennete çıkacak her yolu deniyor, her vesileyi kullanmaya çalışıyordu. Kimseden bir şey almaması da, İnsanlığın Efendisi'nin (sallallahu aleyhi ve sellem), “Kim bana, “Hiç kimseden bir şey istemeyeceğim.”¹ diye söz verirse,

¹ Ebû Dâvûd, *Zekât* 27 (1643).

ona cenneti müjdelirim.” hadisiyle işaret buyurduğu yolda yürümek ve yaşamak arzusundandı.

Hafız Tevfık, Sıddık Süleyman, Muhacir Ahmet Efendi, yalvardı. Onlar da durumunu görüyor, onlar da bu kadar kendisini zorlamamasını arzuluyordu. Israr ettiler. “Hulûsi Efendi’nin hediyesini reddetmeyin efendim!” dediler.

Kardeşlerinin ısrarına dayanamadı. Münir Efendi ile çarığını değiştirdiği gibi, Hulûsi Efendi ile de şalvarını değiştirmeyi düşündü. Karşılık vermeden alamazdı.

Hulûsi Efendi için, o şalvar, paha biçilmez bir değer, elmastan, köşkten daha kıymetli bir servet olurdu, ama buna gerek yoktu. Barlalı talebeleri böyle düşünüyor, Üstad Hazretleri kabul etmekte zorlanıyordu. Fakat talebeleri haklıydı. Kıdemli bir yüzbaşı o şalvarı giymez, giyemez, olsa olsa bir hatıra olarak muhafaza ederdi.

“Öyle ise şalvarım bende kalsın, fakat ben bunu bundan sonra Hulûsi’nin yerine giyeyim.” diyerek kabul etti. Ve Şamlı Hafız’a, Hulûsi Efendi’ye göndermek üzere bir mektup yazdırdı:

“Bana bir hediye gönderdin; gayet ehemmiyetli bir kaidemi bozmak istersin. Ben demiyorum ki: ‘Kardeşim ve biraderzadem olan Abdülmecid ve Abdurrahman’dan kabul etmediğim gibi senden de kabul etmem.’ Çünkü sen onlardan daha ileri ve ruhuma daha yakın olduğundan, herkesin hediyesi reddilse, seninki bir defaya mahsus olmak üzere reddedilmez. Fakat bu münasebetle o kaidemin sırrını söyleyeceğim.”

Üstad, dava yolunda kardeş olmanın önemini bu fitrî dersle enfes bir şekilde izah etmiş, Hulûsi Efendi için “kardeşimden ve yeğenimden ruhuma daha yakın” demişti. Minnet altına girmektense ölümü tercih edecek kadar bu mevzuda ısrarlı olması, çektiği onca zahmete ve meşakkate rağmen hediye kabul etmeme- si, sadece dünyaya talip olmamasından veya suni bir tokgözlülükten kaynaklanmıyordu, bunun çok önemli sebepleri vardı.

“Birincisi” diye başlayıp, “altı sebep” yazdırdı. “Dini ve ilmi, geçim vasıtası olarak kullanıyorlar” diyenleri fiilen yalanlamak, dini anlatırken peygamberlerin izinden yürüyüp Kur’ân’ın emrettiği gibi ücret beklememek ve tok gözlü olmak, bu zamanda “Allah namına verip, Allah namına almak”tan, veren de, alan da gafil olduğu için beri durmak, tevekkül, kanaat ve iktisat gibi tükenmez bir hazineyi kaybetmemek bu davranışının başlıca sebepleriydi. Hem, karşılığını vermediği bir şeyi almasına, yemesine mânen de müsaade edilmiyor, ne zaman ağzına atsa yutamıyor, yut- sa hasta oluyordu. Hürmet de mukabele edilmesi gereken bir şeydi. Gördüğü her hürmete, aldığı her şeye mukabele etmekte de zorlandığı için, insanlardan bir derece uzak duruyordu. Diğer bir sebebi de, insanların bir şey verirken onu çok pahalıya satması, “ve- li” diye verip, mânevî karşılık beklemesiydi. Hâlbuki, salih olmayan birisinin o niyetle verileni alması doğru olmazdı. Salih değilse zaten almamalıydı, kendisini salih bir kul bilse, o da sağlam, salih bir insan olma- dığına delildi.

Hulûsi Efendi'ye yazılan bu mektup, senelerdir tercih edilen bir hassasiyetin sebeplerinin izahına ve umumun istifadesine vesile oldu. Kâmil rehber ve mürşidin tokgözlülüğü hakkı neşr etmek için yola çıkanlara uymaları gereken kuralları ihtar eden bir hayat dersiydi.

Hayatındaki hiçbir şey tesadüfen olmadığı gibi bu mektuplar da, Üstad'ın "uzaklığın alâmeti" saydığı mektuplaşmayı istemesi de tesadüfen ve boşu boşuna değildi. İmanî meseleleri halleden mürşit, içtimaî meseleleri de bu mektuplar vesilesiyle hal ve izah ediyordu.

Üstad, yazdığı risaleleri Hulûsi Efendi'ye ve diğer talebelerine gönderiyor, belli sayılarda çoğaltmalarını istiyor, sonra ya kendisinde toplayıp, ihtiyaç olan yere ulaştırıyor veya bizzat yazarlar kendileri gönderiyordu.

Üstad, birçok mevzuda Hulûsi Efendi'nin bakışını öğrenmek istiyor, o istikametli bakışta, umumun üzerindeki tesiri görmeye çalışıyordu.

Otuz İkinci Söz'ün İkinci Mevkıfı'nı gönderdiğinde, evvelâ ondan dikkatlice okumasını, güzelce yazmasını, hata varsa tashih etmesini istedi, "Acele ile ve hüznünlü bir kalple yazıldığı için karışıklık bulunacaktır." dedi.

Hulûsi Efendi, kendisindeki Haşır Risalesi'ni Elazığ'daki babasına göndermişti. Herkesin âkıbeti hakkında korktuğu gibi, en yakınlarının âkıbeti hakkında da çok korkuyor, imansız gitmenin sonsuz derecede korkunç bir âkıbet olduğunu biliyor, bu aklına gelince ürperiyordu. Çok çalışmalıydı, çok

çalışılmalıydı. Nice anne-babalar, nice masum bebekler heba olmasın diye...

Üstad, bunu haber alınca ona bir tane daha Haşır Risalesi hediye etti. Aynı zamanda bu nüshayı, çoğaltmaları için Şeyh Mustafa'ya, Hakkı ve Hüseyin Efendi'ye de vermesini istedi. Onların varlığından mutluluk duyduğunu, yalnızlığın vahşetinden onlarla kurtulduğunu söyledi.

Hakkı Efendi, Eğirdirliydi. Eğirdir Müftüsü Hüseyin Hüsnü Bey'in küçük kardeşiydi. Yeğeni Tefik ise öğretmenlik yapıyordu. Hakkı Efendi, günlük hâdiselere çok karışmasa da Eğirdir'in önemli ve itibarlı simalarındandı. Üstad, yazı yazmaktaki gevşekliğini kabullenemez, herkesi olduğu gibi onu da sürekli yazmaya teşvik ederdi. Üç adet "Söz"ü yazıp, tashih için gönderdiğinde çok sevinmiş, ona, "Üç senelik tembelliğini bana unutturdun, daha sana tembel demeyeceğim." demişti.

Şeyh Mustafa, coşkulu tabiatından ötürü Üstad'ın anlattığı düsturlara göre hareket etmeye tam muvafak olamıyor, Nurlar'ı yazmayı biraz ağırdan alıyordu. Üstad bundan rahatsız olmuş, bunu kendisine de ifade etmişti. Şeyh Mustafa, nefsinin müdafaa etmemiş, kendini temize çıkarmamış, masumca konuşmuştu:

– Efendim, size Hulûsi Bey'i ben getirdim.

"İstedığınız şeyleri tam yapamasam da, bunu yaptım" demek istemişti.

Bu cevap, Üstad'a yetmedi. Bir işi yapmak, diğerine mâni değildi ve hizmet devam ediyordu, ölene kadar da devam etmeliydi.

Hatta, onun ihtara rağmen harekete geçmemesine daha fazla üzüldü. Hulûsi Efendi'ye, "Meczup Mustafa'yı atmak istedim." dedi. Bununla onu, mânevî himayesinin ve dairesinin dışına çıkarmayı düşündüğünü kastetmişti. Sonra vazgeçti. Vazgeçmesinin sebebi olarak da, mânevî cenahtan 'Buna acı, o hâle mağlûptur.' " denmesini söyledi.

Mürşidin uyarısı da şefkatinden, iltifatı da şefkatindendi. Başkasının iltifatından mürşidin ihtarı daha hayırlıydı. O, insanlara kızmıyor, öfkelenmiyor, sadece onların iyiliklerini artırarak kurtulmalarına yardımcı olmaya çalışıyordu.

O günlerde Şeyh Mustafa hastalandı. Hastalığını duyan o büyük şefkat, hemen Hulûsi Efendi'ye mektup yazıp şöyle dedi:

– Şeyh Mustafa'ya benim tarafımdan geçmiş olsun de ve şu hikâyeyi söyle:

Eskiden iki ciddî âhiret kardeşi varmış. Birisi hasta düştüğünde, ötekisi ziyaretine gitmiş. Dua etmiş, hasta iyileşmemiş. "Öyle ise sen kalk, ben yatacağım!" demiş. Bu samimî kardeşlik, makbul bir dua hükmüne geçip, o hastanın iyileşmesine vesile olmuş. Hasta kalkmış, diğeri onun yerine yatmış.

Her ne ise... Demek Şeyh Mustafa ile kardeşliğimiz ciddileşmiş ki, ben hastalığına dua ettim, kabul olmadı. Fakat birkaç gün devam edeceği belli olan o hastalığın bir parçası bana verildi. İnşallah o bir parça rahatlamıştır.

Şeyh Mustafa gerçekten rahatladı. Fakat onu asıl rahatlatan, Üstad gibi bir zâtın bu ilgisi ve onun yerine

yatağa girecek kadar ciddî kardeşliği vardı. Demek ondan beklediği gayret onu kardeş bilmesindendi. Hemen kalemi eline aldı. Kader Risalesi'nden bir nüsha yazıp tashih için Üstadına gönderdi. Böylece duanın ve kardeşlik hukukunun gereğini yerine getirmiş, ilim talebesi dairesinde kalmak şerefine muvaffak olmuştu. Kulun insanlara Rabbini anlatmaya çalışmasından daha büyük bir şeref olamazdı.

Üstad'ın, başta Hulûsi Efendi olmak üzere bütün talebelerini bir ayna gibi tutması, derslerin onlardaki tesirine bakması, o tesirleri onlardan sorması, yazdığı şeylerin doğruluğu veya yanlışlığı hakkındaki bir te reddüdünden kaynaklanmıyordu. Hulûsi Bey'e yazdığı bir mektubunda bu konuyu izah etti:

– “Gördüğüm hakikat acaba hakikat midir?” diye sormuyorum. Belki, “Hakikate açılan yol, acaba umuma yol olabilir mi?” diye soruyorum. Çünkü umumun telakkisini sizin kadar bilmiyorum.

Vazifesini en iyi şekilde yapmak istiyor, fikirlerini sorarken istişarenin hakkını veriyordu.

Mu'cizât-ı Ahmediye

Üstad'ın, Hulûsi Efendi gibi kanaatine itibar ettiği diğer bir önemli talebesi de Sabri Hoca'ydı. Ondan bahsederken de, Hulûsi Efendi'den bahsettiği gibi bahsediyordu. O da, "Kur'ân hizmetinin sekiz yüz ve bin üç yüz sene gibi uzak bir mesafeden görünen şahikaları" arasındaydı. Hazret bununla, onlar hakkındaki mânevî ihbaratları kastediyordu.

Üstad'ın kalbi ona ilk gördüğü anda ısınmış, onun çok önemli vazifeler görecek bir kardeşi olacağını anlamıştı. Sabri Hoca'nın ayak parmaklarından ikinci parmak ile üçüncü parmağın bitişik olmasını da bu hususi kardeşliğin emaresi saymış, o güne kadar çevresindeki hiç kimsede böyle bir ortak özellik bulunmadığını düşünmüştü. Üstad'ın da, ayak parmaklarının ilk üçü, bir perde ile birbirine bitişikti. Üstad, medrese tahsili almış olan Sabri Efendi'nin hem ilmine, hem ince zekâsına, hem idareciliğine ve hem de hakkı takdir ufkuna güveniyor, o da aziz Üstadının bu güvenini boşa çıkarmıyordu. Artık hem ziyaretlerinde Üstadına kanaatlerini bildiriyor, hem mektuplarında yazıyordu. Mektupla yazmak, huzurda ifade etmekten ona daha kolay geliyordu.

Hoca Sabri'nin mektuplarının her biri bir ilmî şaheser, bir samimiyet usaresiydi. Okuduğu Sözler ve Mektuplar hakkında ne diyeceğini ve onların faydasını nasıl ifade edeceğini şaşırıyor, bulduğu en veciz ifadeleri Nur'un kıymetini takdir için yetersiz görüyordu. Onuncu Söz için, "mânevî kıymeti mevcudattan ağır" diyor, işittiği her esere en kısa zamanda ulaşmak iştiyakı duyuyordu. Ona göre her bir ders, bir mâneviyât deryasıydı. Denizlerin dalgıçları gibi onların içine girdiğinde, hakikatin o kadar çok nuruyla karşılaşılıyordu ki, ruhu yüce zevkler tadıyor, inkılaplar yaşıyor, sanki mânevî urbasının cebine hazineler doluyordu. Nurlar'la geçen ömrünün bir gününe, evvelki ömrünün tamamını verebilirdi. Hele, Üstadının kendisini ikinci Hulûsi olarak kabul etmesi, haddinden aşkın görse de, şükründen âciz kaldığı bir nimetti.

Sabri Efendi, İnsanlığın Efendisi (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile ilgili meselelerin izah ve isbat edilmesini arzulamış, Üstadına o meselelerle ilgili sorular sormuş ve neticede Mektubat'ın neredeyse üçte birini oluşturan Mu'cizât-ı Ahmediye, 19. Mektup olarak yazılmıştı.

Üstad'ın mu'cizelerden bahsettiği bu risalenin kendisi de o mu'cizelerin bir kerameti gibiydi. Nakil ve rivâyet olduğu, üç yüzden fazla mu'cize hikmetleriyle birlikte anlatıldığı, yüz elli sayfalık bir yekun tuttuğu hâlde, yazılırken hiçbir kayda bakılmamıştı. Tarihte emsaline rastlanmayan isbatların ve izahların bulunduğu böyle bir eser, başka birisi tarafından kaleme alınsaydı, belki yazılması yıllar sürer, belki bir kütüphaneye ihtiyaç hissedilirdi. Hâlbuki o, dört

günde, dağlarda, vadilerde, günde iki üç saat olmak üzere toplam on iki saatte, bazen de yağmur altında yazmış, yazdırmış, daha doğrusu ona yazdırılmıştı. Yazılmadığı, yazdırıldığı, içinde yüzlerce isim ve veciz ifade geçen bu eseri kaleme alan kâtibin, takılıp kalmamasından, “anlamadım, duyamadım, baştan almam” dememesinden de belliydi. Hatta öyle lezzetli bir mânevî sofraya, o kadar şeker tadında gaybî bir ikramdı ki, hem yazmak ve okumak insana çok büyük lezzet veriyordu ve hem de yazılırken “Resûl-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâm” ile “sallallâhu aleyhi vesellem” ifadeleri, iki yüz defadan fazla alt alta ve karşı karşıya denk düşmüş, tevafuk etmişti. Fakat bu tevafuk, o gün, ne Şamlı Hafız’a, ne daha sonra çoğaltanlara ve ne de Üstad’a görünmüş, bu sırlı hediye yazıldığı günlerde yüzünü onlara göstermemiş, gizli kalmıştı.

Sabri Efendi, İnsanlığın Efendisi (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile ilgili sorduğu sorulara cevap beklerken böylesine muhteşem bir eseri hayal bile edememiş, okuduğunda, baharın dünyayı güle, gülistana çevirmesi gibi, o dersin de âciz kalbini öyle bir gül bahçesine çevirdiğini fark etmişti.

Öylesine büyük bir mânevî coşku ve haz yaşıyordu ki, hissiyatını hem Üstadı ile hem kardeşleri ile paylaştı. Üstadına, gönlüne doğan o tesbitini de söyledi:

“O mu’cizelerin anlatıldığı vakalarda sizin, cismen değilse de ruhen, Server-i Kâinat Efendimiz’le beraber olduğunuzu düşünüyorum.”

Böyle bir eseri yazan adam, yazdığı o şeylerin uzağında olamazdı. Ve ayaklarına zamanın, mekânın kayıt

vuramadığı böyle nuranî bir adam, o zamana mânen seyahat edemese ortaya böyle bir eser çıkamazdı.

Üstad, Sabri Efendi'nin bu tesbiti hakkında bir şey demedi.

Sabri Hoca, kerametli bir risale olan On Dokuzuncu Mektub'u büyük bir şevkle çoğalttı. Yazıyor, yazarken düşünüyor, düşünürken dalıp gidiyor, sanki Üstadına dediği gibi kendisi de o asrı, o asırda yaşıyordu.

Kâinat'ın Efendisi'nin (sallallâhu aleyhi ve sellem) mu'cizelerini yazıyordu, Sekizinci İşaret'e gelmişti. Orada, Resûl-i Ekrem'in (aleyhissalâtü vesselâm) mübarek parmaklarından suyun akması ile ilgili hâdiseler vardı. Hazreti Enes, Zevrâ'da, abdest almak için su bulamadıklarında, İnsanlığın Efendisi'nin (sallallâhu aleyhi ve sellem) elini bir parça suya batırıldığını, parmaklarından on musluklu bir çeşme gibi suyun akmaya başladığını, üç yüz kişinin o sudan abdest alıp içtiğini anlatıyor; Hazreti Câbir, Huneyn Gazvesi'nde, bin beş yüz kişinin, parmaklarından akan sudan abdest alıp içtiğini ve hatta kaplarını doldurduğunu söylüyordu. Misaller böylece devam edip gidiyor, Üstad, her misalden hikmetler ve dersler çıkarıyordu.

Sabri Hoca, öyle dalmıştı ki, sanki o mübarek parmaklardan akan suyu yudumlıyor, yüzünü onunla yıkıyor, kabını onunla dolduruyordu. O suyu yüzünde hissederken, cennet kevserlerinden daha tatlı, daha ferah olduğunu yaşıyor gibiydi.

Yazmayı da, yazdığı kalemi de, satırı da unutmamıştı. Kalemi boya şişesinde kalmıştı. Bir müddet yazmaya ara verecek, yazı masasının başından kalkacaktı.

Kalemını şişenin içinden çıkardı. O hâliyle bırakmak için, ucundaki mürekkep bitinceye kadar bir iki kelâm daha yazmayı düşündü ve başladı.

İnsanlığın Efendisi'nin parmağından akan mübarek suyun, herkese yettiğini, bitmediğini, o kadar daha cemaat olsa yine bitmeyeceğini yazıyordu. O yazıyor, kelimeler, satırlar bitiyor, fakat ne hikmetse kalemin ucundaki mürekkep bitmiyordu. Yarım sayfa yazmış, kaleminden boya kesilmemişti. Bu düşünce aklına geldiğinde kalem birden kurudu.

Tecrübe etmek için, kalemini tekrar mürekkep şişesine batırdı. Yarım satır yazabildi. Bir kez daha ve biraz daha fazla batırdı. Bu defa da ancak bir satır yazabildi, bundan fazla yazılmıyordu.

Merakla, muhabbetle ve düşünerek yazdığı için ona sanki, "Sen nasıl böyle harika bir hâle mazhar kıldın, Hazreti Muhammed (aleyhissalâtu vesselâm) da su mu'cizesine mazhar kılındı." denmişti. Sabri Hoca, o mu'cizelerin bereketinin hâlâ devam ettiğini fark etti. Kurutmayan, bu çağlayanı ebedlere kadar kurutmayacak, zaman çöle dönmüş olsa da, çölleri yine aştıracak, O'nun (sallallâhu aleyhi ve sellem) yolundan yürüyenleri sonsuza kadar rahmetin bereketiyle besleyecekti.

Üstad, Hulûsi Efendi ile Sabri Efendi'nin Mektubat'ın yazılmasında büyük pay sahibi olduklarını, sordukları soruların böyle bir eserin gün yüzüne çıkmasına vesile teşkil ettiğini söylüyordu. Onların bu hasenatta hissedar oldukları, ezeli rahmet tarafından böyle büyük bir hizmette kullanıldıkları doğrudu. Fakat Üstad, Mektubat'ı yazmaya başladığında

daha onlarla tanışmış bile değildi. Bütün büyükler gibi o da, güzelliği, iyiliği, başarıyı kardeşlerine veriyor, nefesine pay çıkarmıyor, onun için böyle diyor-du. Hazreti Mevlâna'yı dinleyen, Mesnevî'yi Hüsameddin Çelebi'nin yazdığını zannedebilirdi. Hazret, o hakikat dersini, bu kadar o kâtibine veriyor, yazıl-masını bu kadar onun faziletine bağlıyordu. Demek, araya asırlar girse de, aynı yolda yürüyenlerin adımları da, üslûpları da değişmiyordu.

Dünya inkârı yaşarken onlar imana, imanî hakikat-lerin, tarihte emsali görülmemiş cevherlerine koşuyor, bir gün bu hayat suyu ile dünyadaki yangınların tama-mının söneceğini biliyorlardı. Buna inançları tamdı.

Otların kuruduğu bir yaz gününde Sabri Efendi, or-mana, öküzlerini otlatmaya gitmişti. Etrafta çobanlar da vardı. Çobanlar hem hayvanlarına bakıyor, hem de uzaktan uzağa sohbet ediyordu. Birisi, bulunduğu te-peden inip diğerinin yanına doğru yaklaştı.

– Birer tütün saralım mı?

– İyi olur.

İki kafadar sigaralarını yaktıktan sonra tekrar tepe-nin iki yamacına geçip sohbetlerine bağırarak devam ettiler. Sigarası bitmek üzere olan çobanlardan birisi, izmariti, kuru otların üzerine doğru orta parmağıyla fırlattı. Bir süre sonra, izmariti attığı taraftan ince bir duman çıktı, arkasından otlar alev aldı. Çobanlar ateşi geç fark etmiş, ateş çalılara sıçramıştı. Hemen koşup yangına avuç avuç toprak savurdular. Ne var ki, ateş iyice alevlenmiş, toprakla söndürülecek durumu çoktan geçmişti.

Sabri Efendi çobanların yardımına koştı. Bir müddet o da ateşe toprak attı. Fakat olmadı. Ateş, o küçük müdahalelerle sönecek gibi görünmüyordu. Sirtında Üstadının hediye ettiği cübbe vardı. Bir anda aklına geldi, cübbeyi sırtından çıkarıp, ateşe tuttu.

– İşte Üstadımın cübbesi, yak yakabilirsen!

O zâtın vazifesine, elindeki Nurlar'a işte o kadar inanmıştı. Cenâb-ı Hak, hak bir yolda olduğuna bu kadar inanan o adamın elindeki cübbenin yanmasına müsaade etmedi, ateşin yakmamasını irade buyurdu. Yangın, cübbenin karşısında sönuverdi.

Yakan ateş değil, yakan asit değil, yakan emirdi. Suya yakması emredilse su yakar, ateşe söndürmesi emredilse ateş söndürürdü. Allah dilerse, ateş gibi görünen yoldan gideni suyun içinden çıkarır, su gibi görünen yoldan gideni ateşlere düşürürdü.

Hoca Sabri, o gün, o cübbe ile maddî bir yangını söndürdü. Kim bilir o cübbenin eteğine sığınanlar, daha nice yangınları söndürecek. Hâdise, Üstad'a anlatıldığında latîfe yaptı:

– Keçeli, beni orman bekçisi mi yaptın?

O, Cenâb-ı Hak karşısında ne kadar küçüklüğünün farkında olursa olsun, Sabri Efendi onun, kalp ormanlarının mânevî aslanı ve bekçisi olduğundan emindi. Bütün bu olanlar da, dünya yangın yerine dönmüşken onun yanında yaşanan huzur ve bereket de, Sabri Efendi'nin kanaatinin delili ve şahidiydi.

Çam Dağı

Üstad, Sözler'in otuz üç adet olmasını arzuluyordu. Bu düşüncesinin sebebi, hem o rakamın İnsanlığın Efendisi'nin (sallallâhu aleyhi ve sellem) namazlardan sonra çekilmesini tavsiye buyurduğu tesbihlerin adedine denk düşmesiydi, hem de imana ve Kur'ân'a ait hakikatlerin otuz üç adet "Söz"le kâfi miktarda izah edildiğine inanmasıydı. Elbette bir edep insanı olarak, içinde her derdin devasının olduğunu iddia etmiyor, fakat dalâlet bulutlarının dağıtılmasına yeteceğini, insanı helâk edecek dertlerden kurtaracağını biliyordu. O dersleri kim okumuşsa buna şehâdet etmişti.

Mektuplarla içtimâî meselelerin halledilmesi ve sorulara cevap verilmesi, eksik kalan Sözler'in yazılmasına mâni olmadı. Sözler'in yazılması 1930 yılında tamamlandı.

Artık her bir sayfasında, belki de satırında bir kitap kadar ilim ve mârifet bulunan mektuplar adet olarak da önemli bir yekûn tutmuştu. Bir gün yanına Hulûsi Efendi geldiğinde, mektuplarla ilgili düşüncelerini ona açtı, fikrini sordu:

– Kardaşım, bu mektupları Mektubat adıyla bir araya getirmek istiyorum, ne dersin?

Hulûsi Efendi düşündü. O, Nur'a gönül vermişti, onun için, içinde "Nur" tabiri geçsin istiyordu:

– Mektubatü'n-Nur olsa nasıl olur?

Üstad, olumlu cevap verdi:

– Beli.

Üstad, umuma bakan mektupları "Otuz Üçüncü Söz" olarak bir araya getirdi ve adını "Mektubat" koydu. Otuz üç adet mektup, "Otuz Üçüncü Söz"ü oluşturdu.

Mânevî hastalıkların reçetelerini yazan Üstad, o kışı hastalıklarla geçirdi. Belki sahipsizlik, belki rutubet, belki yaşadığı çileli hayat buna sebep oluyordu. Belki de Rabbi, hastalıkları, onun şahsî ufkunu yakalamasında ve yükselmesinde farklı bir merdiven olarak kullanıyor, bir saatine bir senelik sevap ve ihsan bahşediyordu. Veya belki de sık hastalanması, maddî urbasının, mânevî ağırlığını taşımakta zorlanmasındandı.

Derslerinde, tam iman etmiş bir adamı anlatırken, onun bir özelliğini de, en küçük baskıyı kaldıramamak diye tesbit eden Üstad, bahar gelir gelmez dağlara, vadilere koştu. Oralar onun için özgürlüğün remziydi. Oraları o, Yıldız Saraylarına değişmezdi.

Özellikle Çam Dağı'nı... Havalar ısınmaya başlar başlamaz o ufku açık mekâna taşıymıyordu. Çünkü hayata öyle bir şahin tepesinden bakan, günlük hâdiselerin prangalarından azat olur, hâdiseleri daha güzel görür, daha iyi anlardı. Hem orada insana, beşerin vahşi eli uzanmıyordu.

Havalar yeni yeni ısınmaya başladığı için Çam Dağı hâlâ serindi. Barla'dan Çam Dağı, normal yürüyüşle dört saat kadar sürüyordu. O yıl dağa ilk çıktığı gün yanına Türdülerin Hüseyin'i de aldı. Kara kavağın altından, Bey Deresi'nin yamacından yürüdü, ormanın içindeki patikaların insanı farklı bir âleme götüren gölgeliklerinde ilerledi; böceklerin, rüzgârın, kuşların, yaprakların sesini dinlediler.

Üstad'ın, Eğirdir Gölü'nü seyrederek zikir ve tefekkür ettiği katran ağacının bulunduğu tepeye yaklaşmışlardı ki, uzaktan, meleyen keçilerin, koyunların sesi geldi. Çoban sağa sola bağıyor, köpeği işini yapar gibi havlıyordu. Yaklaştılar.

Çoban çadırını bir yamacın eteklerine kurmuştu. Üstad, çobanı yanına çağırdı. Çoban, elindeki değnekle birlikte koşar adım geldi ve Üstad'ın karşısında ellerini önünde bağlayarak durdu.

Üstad, adını, köyünü sordu. Çoban, Üstad'ı tanıyordu.

– Kardeşim, çadırında on, on beş gün misafir kalmak istiyorum.

– Tabii ki Hocam, istediğin kadar kal.

– Fakat benim şartlarımla...

Çoban merakla baktı.

– Keçi, koyun kesmek yok. Süt, yoğurt ücretsiz almam.

Çoban, ne cevap vereceğini şaşırıldı. “Çadır sizin” diyebildi.

Hocaefendi, tepeye doğru uzaklaşırken çoban

eliyle işaret ederek Hüseyin'i yanına çağırdı. Üstad'ı bir âlim olarak duymuş, görmüştü ama, hem hakkın- da pek fazla bir şey bilmiyordu, hem de bu onunla ilk konuşmasıydı.

– Hoca ne diyor, hiçbir şey anlamadım.

Hüseyin, Üstad'ın karşılıksız bir şey kabul etme- diğini, aldığı her şeyin karşılığını herkese ödediğini anlattı.

– Allah Allah! Bu nasıl hocaymış be!

Yukarı çıktıklarında çam ağacının altında oturup dinlendiler. Bir müddet sonra Üstad ayağa kalktı:

– Hüseyin, ben biraz sonra gelirim.

Hüseyin, Üstad gittikten sonra toprağın üzerine uzandı. Dağın, tabii huzuru içini rahatlattı, mahmur- laştı. Neredeyse uyuyacaktı.

Üstad gideli hayli zaman geçmiş, fakat hâlâ dön- memişti. Bir müddet sonra, elindeki sopa ile yeri karıştırarak yaklaştığını fark etti. Uzandığı yerden doğruldu.

– Allah Allah, Üstad bir şey mi kaybetti acaba?

Üstad'ın elinde bir çam çekirdeği vardı. Hüseyin'e gösterdi:

– Hüseyin, bunlardan üç dört tane daha bulalım.

Uzun süre aradılar. Nihayet aradıklarını bulmuş- lardı. Üstad birini eline aldı. Önce çam ağacını, sonra çekirdeği gösterdi:

– Bak Hüseyin, bu koca çam ağacı, bunun karnında yatıyor.

Hüseyin anlamaya çalıştı. İçinden, “Hay Allah, bunun karnında ağacın ne işi var?” diyordu.

Üstad’ın incelemeyi, araştırmayı seven bir tabiatı vardı. Düşündüğü, yazdığı her şeyin tahkikatını yapmayı arzular, mümkün olduğunca o şeye bütün kabiliyetlerini şahit tutarak vâkıf olmaya çalışırdı. Bir keresinde oturup haşhaş çiçeğindeki tohum adedini saymış, yirmi bin adet olduğunu söylemişti. Onun işi, uzaktan bilmek değil; hakikati ve bir şeyin hakikatini yaşamaktı.

Kuru bir taşın üzerine tezgâhını atıp çalışan muhteşem çam ve katran ağaçlarının, hayat serencamını; dallarını, yapraklarını, şekillerini, renklerini, buğday tanesi kadar bir çekirdeğin içerisine yazıp, içinden çıkarmak, ilâhî kudrete delildi. Birini bile yüzlerce fabrika ve tezgâh yapamazdı. Akıl, o işi ilâhî kudrete vermezse, o dağ gibi ağacın, o küçücük şeyden çıktığına inanamazdı. O durum, sonsuz bir ilmin ve sanatın şahidiydi. İşte bütün bu dersleri anlatan Üstad Hazretleri, o hakikatlerin süzüldüğü bu çekirdekleri onun için eline alıyor, hayret ve hayranlığı bizzat ve yaşayarak duyuyordu. Çam çekirdeklerini toplaması, eline alıp incelemesi bundandı.

Üstad, havalar ısınana kadar çobanın çadırında misafir kaldı. Havalar ısındığında kendi menziline yerleşti. Tahta kulübesini dünyalara değişmezdi.

Katran ağacı, Üstad’ın gün boyu süren tefekkürüne, çam ağacı geceler boyu uzayan zikrine şahitti. Hatta onu o vakitlerde sadece ağaçlar değil, belki kuşlar, belki vahşi hayvanlar dinliyordu.

Barla'ya geldiğinde kekliklerin karşılama merasimi düzenler gibi köye kadar başlarının üzerinde uçtuğuna Jandarma Şevket'le, Korucu Burhan şahit olduğu gibi, kedi ile fareye yan yana peynir yedirdiğine de, atların o bindiğinde serkeşlik yapmadığına da, vahşi hayvanların onu görünce uysallaştığına ve hatta derslerine kulak kabarttığına da şahitler vardı.

Bir gün, telif için oturduklarında böyle bir durumu Şamlı Hafız yaşamış, korkmuştu. O gün, Barla'nın yakınlarında, bir ağacın altındaydılar. Şamlı Hafız, yeni bir risaleyi yazmak için bekliyor, Üstad konuşmuyordu. Birden, kalın, siyah bir yılanın onlara doğru geldiğini fark etti. Çok korktu, hemen Üstad'ın arkasına çekildi. Yılan süratle akarak yaklaşıyordu.

– Eyvah Hocam!

– Sus keçeli!

– Hocam gittik!

– Sus! Bütün mahlûkat emir dairesinde hareket eder. Hiçbir mahlûk yoktur ki, O'nun emrinden çıksın.

Üstad Hazretleri gayet sakindi. Başındaki sarığı çıkarıp yılanı attı. Yılan, öpüyor, kokluyor gibi sarığın altından girdi, üstünden geçti, oynadı, oynadı. Bir müddet sonra, çekip gitti.

– Hocam ne bu?

– Ben ne biliyorum?

Yılan, sanki Üstad'ın şefkatli sinesine koşuyordu, sanki müsaade etse onunla musafaha yapacaktı. Belki

de Üstad, Şamlı Hafız korkmasa daha fazlasına müsaade edecekti. Fakat hâdise o kadarı ile kaldı.

Şamlı Hafız'ın şahit olduğu bu hâdisenin benzerleri Çam Dağı'nda defalarca yaşanmıştı. Sanki vahşi hayvanlar, o ders yaparken, dersi dinlemek için yaklaşıyor gibiydiler. Onun içindir ki, Üstad Hazretleri, talebeleri korkmasınlar diye, çam ağacının etrafına taşlardan bir sınır çizmiş, hayvanlara müsaade edilen hattı belirler gibi küçük bir duvar yapmıştı.

O yaz Üstad, birkaç ay Barla'ya inmeyi düşünmüyor, Hulûsi Efendi, Üstadının Çam Dağı'ndaki ahvalini ve ruh hâlini çok merak ediyordu. Gönderdiği mektuba, mayıs ayının son günlerinde kaleme alınan bir mektupla cevap geldi. Üstad, mektubuna “Aziz kardeşim ve sevgili arkadaşım!” diye başlamıştı. Hemen hemen bütün kardeşlerine “Aziz kardeşim” diyordu. Aziz, günahın kendisini zelil kılmadığı insandı. Bu ve benzeri iltifatlarla hem onların gönüllerini hoşnut ediyor, hem nazarındaki kıymetlerini gösteriyor, hem de “Böyle olun.” demek istiyordu.

“Şimdi yüz tabakalık fitrî bir sarayın, en yukarı menziline bulunuyorum. Sen de mânen burada hazır ol. Bir parça sohbet edip konuşacağız. İşte kardeşim...” demiş, “Evvelâ, sâniyen...” diyerek farklı meseleleri sıra ile söylemişti. Sâlisen, yani üçüncü olarak dediğinde, Şeyh Mustafa'nın yazdığı Kader Risalesi'nden duyduğu hoşnutluktan bahsetmişti. Râbian, yani dördüncü olarak deyip yazdıkları, hangi şartlarda yaşayıp, hizmet etmeye çalıştığını gösteriyordu.

“Kardeşim Abdülmecid'e bir mektupla bazı Sözlere'i

gönderiyorum. Sen gayet emniyetli bir tarzda postaya ver. Adresi: Ergani-i Osmaniye’de esnaftan Vanlı Şehabettin Efendi vasıtasıyla Vanlı Abdülmecid Efendi’ye. Bu adresi yeni harufla (harflerle) mektuba ve emanete yazınız.” demişti.

1928’de Latin alfabesine geçilmişti. Zaman zaman kendisinden bahsederken “yarım ümmî” demesinin sebebi yeni harflerle okuyup yazmayı bilmemesindendi. Şartlar, Üstad gibi bir insanın, takibat altındayken, dinî meselelerle ilgili izahlarını doğrudan ulaştırmasına müsait değildi. Onun için elden ele veriliyor, onun için “emniyetle” postaya verilmesi isteniyordu. Bir zarara uğramamak ve başkalarının da uğramasına sebep olmamak için âzamî dikkat gereken günlerdi.

Üstad’ın hissiyatından hissedar olmak arzusu taşıyan Hulûsi Efendi’nin isteğine, hâmisen, yani beşinci olarak denildikten sonra cevap verilmişti.

Yazılanlar Hulûsi Efendi’nin merakında haklı olduğunu gösterdi. Üstad’ın Çam Dağı’ndaki hissiyatı gerçekten de ortak olunması gereken bir hissiyatı.

Yüzlerce metre yükseklikte, katran ağacının başındaki yuvadaydı. İnsan, göklere yakın olduğu kadar huzurluydu ve orada insan göklere daha yakındı. Gündüz güneşle yeryüzünü, gece karanlıkla gökyüzünü seyrediyor, semânın yıldızlarla yaldızlanmış güzel yüzüne hayretle bakarken Rabbine olan hayranlığı artıyordu. Gündüz görünüp gece gizlenen yıldızlar ibretlik levhalar gibi gözlere gösteriliyordu. Onların direksiz durmaları, yanmak maddeleri

tükenmeden yanmaları, çarpışmadan dönmeleri Üstad'ı kendinden geçirmiş, hatta bir an Cenâb-ı Hakk'ın lütfuyla olağanüstü bir hâl yaşamış, dünyanın ve o mevcudatın dönüşünü fark etmiş, âdeta düşecek gibi olmuştu. İdrak ufkundaydı. Varlığın önündeki tenteneli perdeler kalkmış, zemin ayağının altından kaymış veya belki de zemine ihtiyacı kalmamıştı. O anda, gökler bir deniz, yeryüzü o denizde süratle ilerleyen bir gemiydi ve Üstad o büyük geminin yüksek güvertesinden kâinata bakıyordu. Hikmetin özünü dererken, memleketinde güneşlerin küçük bir binit gibi hizmet ettiği öyle bir Sultan'ın misafiri olmanın mutluluğunu yaşıyordu. Sinema seyrediyor gibi, birbiri ardınca değişen tabloları seyrediyordu. Bunların birinin sahibi kimse, bütününün sahibi de O'ydu. Pirenin karnını kim tanzim etmiş, ince kalemle kim yazmışsa, gökleri de O tanzim etmiş ve incelerden ince bir yazıyla O yazmış, hassas bir teraziyle O kurmuştu. Böyle büyük bir Sultan'a ve o kadar sınırsız bir güce hiçbir şey ağır gelmezdi. Mahşer meydanının etrafında döner gibi güneşin etrafında dönen ve yolcularını incecekleri durağa geldiklerinde bırakan dünya, insanlığı ebedi diyarına taşıyordu. Her otuz üç metrede bir derece harareti artan yerkürenin merkezindeki sıcaklık iki yüz bin dereceden fazlaydı ve bir çekirdek gibi olan bu ateş açıldığında belki de cehennemi meyve verecekti. Kimileri günahlarının ağırlığıyla yerin dibine geçerken, kimileri de yaptıkları ibadet ve iyiliklerin sevabıyla kanatlanacak, daha güzel diyarlara götürülecekti. Bu açıdan bakınca her bir yıldız, korkunç

bir ateş fabrikasının kazanından sıçrayan kıvılcıklar gibi sağımızdan, solumuzdan geçiyordu.

Hazret, sadece bakmıyor, kâinatı bir kitap gibi okuyordu. Hulûsi Efendi'nin suali, kendi gördüğü güzelliklerden kardeşlerinin de hissedar olmasını, nasiplenmesini netice verdi. Dünyaya böyle bakan bir insanın hayattan alacağı hazzı hiç kimse alamaz, hiç kimse varlık sevincini o ölçüde duyamaz, gerçekleri öyle güzel anlayamazdı. Mutlu olmak isteyen boş gözlerle, sadece cesedini beslemek derdiyle kâinata bakmaktan kurtulmalı, varlığı bir müfettiş gibi incelemek ve bütün kabiliyetleri ile o güzelliklerden hissedar olmak seviyesine yükselmeliydi.

“Hâmisen” diye başlayan ve insana dünyaya nasıl bakması gerektiğini öğreten bu kısım, Mektubat'ın “Üçüncü Mektub”unu oluşturdu. Nedense Hazret ilk dört bahsi Mektubat kitabına almadı.

Çam Dağı, Üstad'a menzil olmuş, onu görmek isteyen talebeleri de o yüksek ufukları uğrak bilmişti. Bir çarşamba günüydü. O gün Üstad'ın yanında Yavaşların Süleyman vardı.

Süleyman, otuz iki yaşındaydı. En kıymetli hazineye, selim bir kalbe sahipti. Sanki insanın dupduru geldiği dünyadan dupduru ayrılabilceğinin şahidiydi. Kalbi gibi temiz bir siması, derinden bakan gözleri, açık bir alnı, hafif uzunca bir yüzü, incecik bıyıkları vardı. Hazret'in etrafına, o gelmeden, ona yakışacak, onu anlayacak talebeleri hazırlayan kudret, Süleyman gibi nadide bir mizaç ve fitratı da o halkada hazır etmişti.

Çok dürüsttü. Hiç yalan söylemez, yemin etmezdi. Bir gün köydeki arkadaşları ona yemin ettirmeye karar vermiş, aralarında bir şaka düzenlemiş, onu hırsızlık yapmakla itham etmiş ve falakaya yatırmışlardı. “Ben yapmadım.” deyip, yemin etmesini bekliyorlardı. Sıkıştırdıkça sıkıştırdı, zorladıkça zorladılar. Ne dediler, ne yaptılarsa olmadı, bir türlü hırsızlık yapmadığına dair yemin etmeye yanaşmadı. Onun, dünyevî bir şey için yemin etmemek tercihinden, arkadaşlarının ısrarlarından vazgeçmeye niyetleri yoktu. Sonunda çalmadığı şey hakkında:

– Tarlamın yarısını satıp ödeyeyim, dedi.

Arkadaşları daha fazla dayanamadı, gerçeği anlattılar. Böyle bir karakter âbidesini yolundan döndürememiş, duruşunu değiştirememişlerdi.

Süleyman, dürüst olduğu kadar da mütevaziydi. Muhasebe ve mesuliyet duygusu Nurlar’ı ve Üstad’ı tanıdıktan sonra bir kat daha artmıştı.

Bey Deresi’nden odun getirişi de dillerde misaldi. O gün, bir miktar odunu eşeğine yüklemiş, bir miktarını da kendisi yüklenmişti. Onu gören çocuklar birbirine işaret edip, gülüştüler. O, aldırmadan yoluna devam etti. Abbas Efendi ile komşusu Hüseyin Efendi, Çeşnigir Paşa Camii’nin üst tarafındaki meydanda önüne çıktılar.

– Niçin onca odunu sırtına yükledin? Hepsini eşeğe yükleydin ya...

Süleyman’ın alnından kalbinin berraklığını aksettiren pırıl pırıl ter damlaları süzülüyordu. Söylemek istemedi ama, meraklı bakışları da cevapsız

bırakmayacak, abes bir şey yapan garip bir adam olarak görünmeyi kabul edemeyecekti. Çünkü mânâsız, garip bir şey yapmış olmak için bunu yapmamıştı.

– Odunun tamamını eşeğe yükleyip, yanında salına salına yürümekten haya ettim. Rabbimin, “Hepsini o gariban hayvana yükledin, kendin niçin dimdik yürüdü?” diye sormasından korktum.

Donup kaldılar. Hiç böyle düşünmemiş, bir hayvana bile çaka satmayacak kadar yaratılmış olduğunu unutmamayı akıl edememişlerdi. Çünkü ona Üstadı, mahlûkatın yaratılmış olmakla eşit olduğu gibi, yaratılmak yönüyle de eşit olduğunu öğretmişti.

Sıddık Süleyman, Üstad Çam Dağ’ına çıktığında iki günde bir ekmeğini getirirdi. O gün Sıddık Süleyman’ın gelmesi gecikmişti ve Üstad’ın yanındaki ekmeğin de bitmek üzereydi. Yavaşların Süleyman’ı göndermeyi düşündü:

– Kardeşim, ekmeğimiz kalmadı, sen git, ekmeğin getir.

Süleyman, Üstadının perşembe gecesini çok feyizli dualarla geçirdiğini biliyor, gönlü Üstadından ayrılmak istemiyordu. O duanın, o perdesiz konuşmanın tadı başkaydı. Sanki elleriyle göklere çıkacak gibiydi. Gözyaşıyla yıkanıyor, gece toprağına içli çekirdekleri atar gibi zikir saçıyordu.

İnsan, öyle bir duaya şahit olurken imanını tadıyor, iman etmenin hazzını yaşıyor, aczine rağmen dayandığı Sonsuz Kudret’i anlıyor, rahatlıyordu. Sanki o anda her şey ayandı. Sanki o anda veya belki de her

zaman onun için Hak'tan ayan hiçbir şey yoktu. İçi eridi Süleyman'ın, üzüldü:

– Cuma gecesi, sizin yanınızda, bu dağda beraber dua etmek arzu ediyorum, diyebildi.

– Allah'a tevekkül ettik, kal.

Birlikte yürüyerek bir dağın tepesine çıktılar. İbrikte biraz suları, bir parça çayları ve şekerleri vardı. Üstad, derin bir dereye bakan katran ağacının altında oturdu.

– Kardeşim, biraz çay yap.

Süleyman, çay yapmaya başladı. O çay yaparken Üstadı, “Küflenmiş bir ekmeğimiz var, bu akşam ancak ikimize yeter. İki gün nasıl yapacağız ve bu sâfi kalp adama ne diyeceğim?” diye bir düşünce aldı. Gözü Süleyman'daydı. O, kuru odunları bir araya getirmiş, yakmaya çalışıyordu.

Birden Üstad'ın başı, sanki birisi tarafından çevrilirmişçasına yukarıya kalktı. Koca bir ekmeğin, katran ağacının dalları arasında, onlara bakar gibi duruyordu. Ekmeğin gülen yüzü, Üstad'ın hüznü yüzünü tebessüm ettirdi. Sebepleri perde olarak kullanan, sebepleri sükut ettirmişti. Toprak da, tohum da, buğday da bahaneydi, insanı doyuran Allah'tı. O doyurmasa, insan bulamaz, bulsa yiyemez, yese doyamazdı.

– Süleyman müjde! Cenâb-ı Hak bize rızık verdi.

Süleyman, Üstad'ın ne demek istediğini anlayamadı. Yanına gidip yukarı baktı. Dalların arasında duran ekmeği şaşkınlıkla fark etti. Çıkıp aldı. Ne bir kuş, ne de bir vahşi hayvan o terütaze ekmeğe ilişmişti.

Günlerdir Üstad oradaydı ve yirmi, otuz gündür o tepeye çıkan hiç kimse olmamıştı. Sofraya oturduklarında Süleyman hâlâ olanları anlamaya çalışıyordu. Üstad, ekmeği böldü, kardeşine uzattı.

– Üstadım, bu ekmek bize helâl olur mu?

Üstad'ın, “işlek” dediği ve böyle söyleyerek onun da onurunu koruduğu eşeğe odun yüklerken, kendisi yanında yüksüz gelemeyecek kadar hassaslaşan adam, çalışıp kazanmadığı bir şeye uzanmadan evvel böylesine inanılmaz bir tereddüt yaşıyor, Rabbinden gelen bu hediyeğin mahiyetini tam anlamaya, aklına sığdırmaya çalışıyordu. Belki de Üstad, onun kalbindeki bu saffete kıymet vermiş, belki de onun için bu ağır misafirini nasıl doyuracağını endişesini yaşamıştı. Üstad bu soruya cevap vermeye ihtiyaç hissetmedi. Zaten insan ücret ödemedi her daim Allah'ın misafirhanesini kullanıyor, varlığı ve bedeni taşıyor, nefesi tüketiyor, suyu içiyor, rızkı yiyordu. Süleyman'ın kalbinin rengini gösteren bu söz, bu berraklık Hazret'in çok hoşuna gitti. Sadece:

“Vay mübarek vay!” dedi.

Bu hâdiseden sonra ona hep Mübarek Süleyman diyecekti.

Harikulâde bir hediye gibi gelen ekmek onlara iki gün yetti. Nihayet cuma günü Sıddık Süleyman, elindeki ekmekle çıkageldi. Yaşadıkları bu olağanüstü hâdiseyi Sıddık Süleyman'a da anlattılar. Aslında onlara Üstad'ın yanındayken bu türlü hâdiseler ve ikramlar çok da olağanüstü gelmiyordu. Üstadın mânen korunduğunu, özel ihsanlarla ve bereketle yaşadığını

defalarca görmüşlerdi. Yanlarında ekmekten bir parça kalmıştı. Sıddık Süleyman, sebeplerin eli değmeden göklerin sofrasından gelen o hediyeden nasipsiz kalamazdı. Birazını kendisi yedi. Bir parçasını da, hem iman ve Kur'ân hizmetindeki kardeşlerine paylaştırmak ve hem de muhafaza etmek için yanına aldı. Tamamını dağıtmayacak, bir parçasını saklayacaktı. Belki de o ekmek, onlarca yıl dayanacak, imana hizmet edenlerin rızıklarının teminat altında olduğunun ve geçim darlığı çekmeyeceklerinin cisimleşmiş bir şahidi olarak kalacaktı.

İki Süleyman, Üstad'ı Çam Dağı'nda bırakıp ayrıldılar. Üstad ise havalar soğumaya başlayıncaya kadar orada kaldı. Katran ve çam ağacındaki meskeninde bülbüller gibi geceler boyu şakıdı. Havalar soğuyunca Barla'ya döndü.

Çocuk Taziyenamesi

Zühre Hanım, Enver'in ölümünü aklen kabulleniyor, "emanet" diyor, fakat ruhundaki fırtınaları, hissiyatındaki gelgitleri durduramıyordu.

Kendi çocuğunun ölümünü, kendi gözleriyle görmüştü. Hâlbuki, onu o doğmuştu. Hâlbuki o, kendisinden çok sonra doğmuştu. Küçüçüktü daha... Hayata yeni yeni gülümsemeye başlamıştı. Yeni açmıştı çiçeği... Bu kadar çabuk solduğuna inanamıyor, onsuzluğa alışamıyordu. Ana yüreği, ferman dinlemiyordu.

Kıyamadığı, gözünden sakındığı ciğerparesi sopsopuk toprağın altındaydı. Karanlıktaydı. Böcekler kemiriyordu minicik bedenini... Küllerinden beslenen otlar büyüyordu.

Korkardı Enver karanlıklardan... Yalnızlığı hiç sevmeydi. Anasının kuzusu, anasının dizinin dibinden ayrılmak istemezdi. Ürperirdi en küçük çıtırtıda... Kaçar, anasının sinesine sığınırdı. Elleri, ayakları tutarken kaçardı. Şimdi, eli ayağı dolaşmışken birbirine, sözünü dinlemez olmuşken, o minik yüreği pır pır ettiğinde nereye kaçacak, nasıl kurtulacaktı? Hâlbuki rüzgâr bile o mezarlıkta geceleri ürperiyor olmalıydı. Belki de uğultusu korkuyla ürpermesindendi.

Doğumu anlıyor, ölümü anlayamıyordu genç kadın. Gelişi kabulleniyor, gidişi kabullenemiyordu. Nasıl bu kadar kolay olurdu? Nasıl bir insan için, bir anda biterdi her şey? Nasıl yıkılırdı anasının, babasının, sevenlerinin omuz verdiği kocaman dünya? Nasıl bunca güç, o cılız bedeni dimdik taşımaya yetmezdi? Hangi kurt kemirirdi o güzelim direği? Her bedeni eriten güvenin dişleri, dişlileri, oğlu için nasıl bu kadar hızlı işlemişti?

Ağlıyor, geceler boyu, gündüzler boyu ağlıyordu. Çocuğunu, sekiz yaşındaki Enver'ini mezarında bırakıp gelemiyordu. Gelse de aklı onda kalıyor, ruhsuz bir ceset gibi dolaşıyordu ortalıklarda... Neredeyse delirecekti.

Zaten artık gerçek dünyanın çok uzağındaydı. Bir hayal gibi yaşıyor, kendi hayali dünyasında yaşıyordu. Kuş cıvıltılarının arasından Enver'in sesi geliyordu zaman zaman... Bahçeden dönüyor, kapıyı telâşla, anlatacak bir şeyi var gibi açıyordu. Daha kapıdan girmeden on defa "anne!" diyordu. Topladığı cevizleri gösterecek olmanın heyecanını yaşıyordu.

– Ta tepeye çıktım anne ...

– Dikkat et bir tanem, düşersin. Sana bir şey olursa ben ne yaparım?

– Ediyorum anne. Ayhan gelemiyor peşimden... Ben korkarım diyor.

– Aslan oğlum.

Sarıyor, kokluyor, kokluyordu.

– Acıktın mı?

– Acıktım.

– Çörek var. Ben şimdi sana bir de ayran yaparım. Tamam mı canımın içi?

– Tamam anne.

Gidip mutfaktan oğluna çörek ve ayran getirip karşısına oturuyor, onun güzel güzel yiyişini seyrediyordu. Enver'in diyecekleri hiç bitmiyordu. Hem yiyor, hem konuşuyordu.

– Erik de topladım. Yarın da toplayacağım. Yarın hem kaysı, hem badem toplayacağım.

Oğlu, heyecanlı heyecanlı konuşurken Zühre Hanım'ın yüzünde gülücükler açıyordu. Ve sonra Enver yemeğini bitirip, ellerini yıkamak için kalkıyordu sofradan... Diğer odaya geçiyordu. Orada elini yıkadıktan sonra oyuncak kağısını alacaktı. Fakat ne hikmetse, yan odadan dönmesi gecikiyordu Enver'in... Zühre Hanım sürekli sesleniyordu:

– Enver yavrum, Enver'im...

Dönmez olmuştu Enver, dönmüyordu artık odadan.

Hafız Halid Efendi, eve döndüğünde hanımını hep bu hâl üzere buluyordu. Ne dese, ne etse olmuyor, yüreğindeki korun üzerine bir avuç su serpemiordu. Tesellileri yetersiz kalıyordu.

Zordu, o da biliyor, o da yaşıyordu. O da üzgündü. Babasıydı o. Fakat ne gelirdi ki elden? Yazık ki hanımı bir türlü yüreklerine düşen bu taze ateşi eskitemiyor, ufkunu bulandıran hissiyatına söz dinletemiyordu. Halkın, kuşpalazı dediği difterinin, ölüm için sadece bir bahane olduğunu unutuyordu.

Halid Efendi, çaresiz kaldığı bir günde durumu Üstad'a açtı. Şükür ki köylerinde öyle bir sabır deryası, teselli pınarı vardı.

O büyük şefkat, bir annenin, bir ailenin ve Hafız Halid Efendi gibi yakın bir talebesinin üzüntüsüne ilgisiz kalamazdı. Zaten o kalbin, konuşur gibi bakan ve ağlayan bir göze, buruşan, titreyen bir dudağa, imdat bekleyen bir ele karşı dayanması mümkün değildi.

İslâm, insanlığın bütün dertlerinin reçetesini verdiği gibi o derdin ilâcını da vermiş, zamanın mürşidine onu anlatmak düşmüştü. Bu elim hâdise münasebetiyle âhîret kardeşi Hafız Halid'e ve onun yaşadığını yaşayan müminlere müjde ve teselli olacak bir dersi kaleme aldı. "Çocuk Taziyesmesi" ismini taşıyan bu ders "Beş Nokta"dan oluşuyordu.

Dersin başına, Bakara Sûresi'nde geçen ve meâlî "Sabredenleri müjdele. Onlara belâ ulaştığı zaman, 'Allah'tan geldik ve yine O'na döneceğiz.' derler." olan bölümü yazdı.

Birinci Nokta'da, bülûğa ermeden vefat eden çocukların, cennetin çocukları olacağını, Üçüncü Nokta'da, emaneti verenin emanetini dilediğinde alabileceğini ve o emanetle mutlu olanın, emanet sahibinden şikâyetçi olur gibi tavrılara girmesinin iman ehline yakışmadığını, Dördüncü Nokta'da, dünyanın ebedî olmadığını, vefatın da sadece bir kişinin başına gelmediğini, umumî bir cadde olduğunu, Beşinci Nokta'da ise, anne-babadaki şefkatin, onların yüzünü çocuklarının gittiği memlekette çevirerek dinlerini daha güzel yaşamalarına vesile olacağını anlattı. Bütün bu dersler, endişeli ve üzüntülü

kalplere perdenin ötesindeki saadeti gösteren bir iksir gibiydi. Fakat İkinci Nokta'da yazılan muhteşem misal, iniltili üzüntüleri, feryatları dindirecek hakikî, orijinal bir keşif ve reçeteydi:

“Zindanda bulunan bir adamın sevimli çocuğunu yanına göndermişler. O çaresiz mahpus, hem kendi sıkıntısını çekiyor, hem de çocuğunu rahat ettirememenin üzüntüsünü yaşıyormuş. Merhametli padişah, o adama birisini gönderip, ‘Bu çocuk senin evlâdın, benim raiyetim, milletimdir. Onu ben alıp, sarayda güzelce baktıracağım.’ demiş. Adam, ‘Teselli kaynağım olan evlâdımı vermem!’ diyerek ağlamış, sızlamış.

Arkadaşları o adama: ‘Senin üzüntün mânâsız. Eğer çocuğuna acıyorsan, çocuk bu kirli, kokuşmuş, sıkıntılı hapishaneden kurtulup, temiz, güzel bir saraya gidecek. Eğer kendi nefsin için üzülüyorsan, çocuğunla beraber olmanın hazzından çok daha büyük sıkıntılar, meşakkatler, üzüntüler yaşıyorsun. Eğer saraya gidersen, sana da binlerce faydası dokunur. Padişahın katında senin af vesilen ve şefaatchin olur, merhametini senin üzerine çeker. Padişah, onu seninle görüştürmeyi arzu ettiğinde, eğer sen de onun padişahlığını ve şefkatini kabul etmişsen, çocuğu alıp zindana getirecek değil ya, seni alıp saraya götürür. Böylece çocuğun gidişi, senin de kurtuluşuna ve saraya gitmene vesilesi olur.’ dediler. Adam, arkadaşlarına hak verdi.”

Üstad, hikâyenin yorumunu da yazdı. Misaldeki çocuk gibi bülûğa ermeden vefat eden masum çocuklar, dünya zindanından Firdevs cennetine gönderilmişti. Kulun eksik terbiyesine ve bakımına karşılık mükemmel

bir inâyete ve rahmete gitmişlerdi. Çocuğunu on sene kaybeden anne-baba, aslında ebedî cennette onu on milyonlarca sene kazanmış oluyordu. Hem o çocuk anne-babası için bir şefaathiydi, çünkü Merhameti Sonsuz olan Allah (celle celâluhü), çocuk anne-babasını görmek istediğinde, anne-babası cehennemdeyse, elbette onu alıp cehenneme götürecekti değil, anne-babasını cennetine alacaktı. Zaten, İnsanlığın Efendisi, bülûğa ermeden vefat eden çocukların, imanlı fakat günahkâr anne-babaları için şefaathiyi olacağını ve onların bu vesileyle cennete gireceklerini müjdeliyordu.

Hafız Halit, teselli pınarı gibi olan bu muhteşem tesbit ve dersten hemen kendisi için bir nüsha yazdı, gidip eşi Zühre Hanım'a anlattı. Bu ders, büyük sarsıntılar yaşayan o biçare annenin yaralarına ilâç gibi geldi, ruhu sükûn buldu. Çocuklarını kaybetmediklerini, ebediyen kazandıklarını, bir kez daha o kudsî ağızdan öğrenip anladılar. Şikâyetçi sabırsızlardan olmakta fayda yok, ufku ve ufkun ötesini görmekte fayda çoktu.

Bu ders, günlerce, haftalarca, okundu, yazıldı. Yüreklere, o dersteki müjdelilerle bir kez daha yıkandı. İman eden adam dünyada da, âhirette de sadece kazançlıydı. Kaybı bile kazanca çeviren İslâm, işte bu kadar güzel, onu anlatan mürşitlerin huzurundan irak düşmek işte bunun için dünyayı da, âhireti de azaba çeviren bir zehirdi.

Üstad, müminlere teselli olsun diye yazdığı “Çocuk Taziyenâmesi”ni “On Yedinci Mektup” olarak Mektubat'a aldı.

Üzölmeyeceksin

Üstad, Çam Dağı'ndan indikten sonra, Hulûsi Efendi onu ziyaret etti. Fakat o metin kumandan bu defa çok üzgündü. Mürşidi, müjdecisi olarak gördüğü, ona "Üstadım" demekle tam isabet ettiğini düşündüğü zâttan, mânen olmasa da, madden irak düşecekti. Tayini çıkmıştı, gidecekti.

Hâlbuki o, Üstadından değil dünyada, âhirette bile ayrılmayı istememiş, "Sadıkınızın zayıf ruhu, bu fânî hayatta olduğu gibi, bâkî ve daimi hayatta da inşaallah ulvi ruhunuzun şefkatli yüzünden ayrılmayacaktır, ayrılamayacaktır ve ayıramayacaklardır." demişti.

Fakat işte, ayırmışlardı. Ne yapacağını bilemiyordu. "Kal!" dese bir an tereddüt etmeyecek, onun kudsî hizmetini görmeyi cana minnet bilip kalacaktı. Üstad yine hayra yordu, teselli etmeye çalıştı:

– Siz, maddî rütbenizden çok daha yüksek olan mânevî rütbenizden ötürü ayrı ayrı yerlere gönderiyorsunuz. O yerlerin size ihtiyacı var, hiç merak etmeyin.

Onu, Nur'u hakkıyla anlayıp hakkını takdir edecek bir muhatap olarak kullanan rahmet, şimdi de

onu başkalarına model ve mürşit olsun diye gönderiyordu. Bu müjde Hulûsi Efendi'yi teselli etse de, ayrılık yarasının büyük acısını dindirmeye yetmedi. Üstadını o olumsuz şartlarda nasıl bırakır, kimlere bırakır giderdi? Hele insanlar yabanileşmiş, memurlar haddini bilmez, nezaket gözetmez olmuşken... Belki yakınında iken bir parça perde olması, ona gelecek sıkıntıları gücünün yettiğince göğüslemesi daha fazla muhtemeldi. Üzüntüsünü aşamıyordu. Sonunda Üstad, değil kalbini ve aklını, hislerini bile dininin emrine veren o büyük kumandanla askerce konuştu:

– Emrediyorum, merak etmeyeceksin! Üzülmeceksin!

Onun sözünü ikiletemez, kalbini, aklını kırar, o hatırı kıramazdı. Ruhu onun hatırını o ölçüde kabullenmişti ki, Hulûsi Efendi'nin gönlündeki hüznün o emirle dağıldı. Ne gam kaldı, ne keder... “Git.” demişse, “Üzülme.” demişse, üzülmeden giderdi. Hâdiselerin sırrını, perdenin arkasını o değil, Üstadı biliyordu.

Eğirdir'den Elazığ'a, baba memleketine gidecekti. Tayini oraydı. Aradığı mürşidi bulmasına, hayatının en mesut, en coşkulu günlerini yaşamasına vesile olan, o çok sevdiği Emirdağ'dan 6 Ekim 1930'da ayrıldı. Artık arkasına değil, ufka bakıyor, üzülüyor, açılacak yeni sayfaları ve safhaları bekliyordu.

Halise Hanım'ın Emirdağ'dan ayrılırken gözleri buğulandı; Naci, Necati ve Necmettin bu ayrılıktan hiç de hoşlanmadı.

Tayininin Elazığ'a çıkması babasını, annesini, akrabalarını çok sevindirdi. Yılların özlemi bir nebze de olsa gidecekti.

Hulûsi Bey, sevildiği kadar, hürmet de görüyordu. Ona en yakınları dahil herkes büyük bir saygı duyar, ondaki kemâl ufkunu herkes fark ederdi. O, dışından evvel içini fethedip ıslah etmiş, hakimiyetini nefesine kurmuş ve bayrağını kalbinin burçlarında dalgalandırılmış gerçek bir komutandı.

Çok cesurdu ve çocukluğundan beri cesaretiyle bilinirdi. Korku, Üstadı gibi onun da elini tutamamış, doğru olduğuna inandığı şeyi çekinmeden yapmıştı. Bu defa da öyle oldu. Hiçbir tereddüde düşmeden sohbetlerine başladı. Ulaşabildiği herkese Hakk'ı, hakikati anlatıyor, Üstadından bahsediyordu. Hiçbir durum ve makam hatırına, hiçbir zemin ve şartta, irşat ve tebliğden vazgeçilemeyeceğinin, geri durulmayacağına canlı misali gibiydi. Zira nefsin bahanelerinin nihayete erdiği vaki değildi.

Elazığ'daki ilk günlerini ve hissiyatını Üstadına yazdı. Zaman ve mekân farkı onları ayıramayacaktı. Babası, evinin bir odasını misafirlerini ağırlamak için tahsis etmişti. Elazığ'a ulaştığının daha ilk gecesinde, yol yorgunluğu demeden, yakınlarıyla özlem gidermeyi düşünmeden, Allah'a tevekkül edip babasının o odaya devam eden dostlarına, akşam ve yatsı arasında Risale-i Nur okumuştur. Büyükler, kendilerini çekmemiş, akıllarını ve kalplerini bu âhîrzaman dersine ve o samimî evlâtlarına açmış, Hulûsi Efendi de bu tavırdan aldığı cesaretle o dersi

daimi hâle getirmişti. Artık o hanede, akşam ve yatsı arasında Nur okunuyor, Nur konuşuluyor, ev medrese vazifesi görüyordu.

Mektubuna başlarken evvelâ bu müjdeli haberi yazdı. Devamında, “Sevgili Üstadım! Ben artık bir şey için yaşadığımı zannediyorum. O da sadece, Kur’ân’a ait hakikatlerin tebliğcisi olan Üstadımın, mânevî memuriyet vazifesine çok küçük bir yardım ve hizmetkârlıktır.” dedi. Hayatının gayesini bu kudsi davaya hizmet biliyor, Üstadından, Kur’ân’dan çıkardığı derslerden kendisini mahrum bırakmamasını rica ediyordu. En büyük muradı, Abdurrahman gibi son nefesinde iman ile gitmek ve Efendisine (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve Üstadına âhirette komşu olmaktı.

Bunları, buradaki ayrılığın değil, asıl ötedeki ayrılığın önemli olduğunu düşündüğü için söylüyordu. Mektubunu, her şeyden mahrum bırakılan Üstadını teselli etmek ister gibi bitirdi.

– Kur’ân, Allah kelâmı iken nasıl Kâinatın Seyyidi’ne söylenmiş ve O buna vasıta olmuşsa, siz de yine Rabbimizin emriyle Furkan –1 Azim’in nurlarını, zamanın akli karışmış sarhoşlarına ders veriyorsunuz. Size bu Nurlar’ı yazdıran Hikmetli Rabbimiz, onları ayak altında bırakmaz. Size hiç beklenmedik yerlerden yardımcıları gönderir.

Üstad, adı gibi halis olan talebesinin bu mektubundan çok memnun oldu. Mektup, her geçen gün biraz daha yalnız bırakılmaya çalışıldığı o günlerde ruhuna ilâç gibi geldi.

Zira derin güçler, Üstad'ın, dünyalarına karışmadığına bir türlü inanmıyor, inanmak istemiyordu. Hâlbuki Üstad, ülkede onca değişiklikler yaşanmasına, hâdiseler çıkarılmasına rağmen, bir kerecik olsun birisini sormamış, konuşmamıştı.

Çünkü o, aklın, hissin peşinde bir seylapa kapılmış gibi sürüklendiği günlerde, saman çöpü gibi sağa sola savrulan insanlığı, sabit kadem hâle getirecek tek şeyin imanlarını takviye etmek olduğuna inanıyor, mesaisini bunun için iman hakikatlerine tahsis ediyor, dünyayı küfür düşüncesi ile kasıp kavuran güçler bunu anlamıyordu. Onlar bir komutla dünyanın yörüngesinin, insanların istikametinin değişeceğini sanıyor, başarısızlıklarında hep bir suçlu arıyorlardı.

İnsanların sindiği o günlerde, kimileri sokağa çıkıp bağırarak hâdiseler çıkarıyor, olanları bir ayaklanma teşebbüsü olarak değerlendiren güçler, memleketin hangi köy, sokak ve mahallesinde o hâdise ile irtibatlandırabilecekleri insan varsa hepsini topluyordu. Bağırma değil, konuşmaya mecali kalmayanların, bağırma ve asayiş ihlâli doğru bulmadıkları hâlde bütün bunları yaptıklarına inanmak, Üstad'ın mantığı ile abesti. Onun için bu sahnelere bakmıyor, bu oyuna kanmıyordu.

Fakat o, bu oyunlardan ne kadar uzakta kalmaya çalışırsa çalışsın, bir şekilde bulaştırılmak isteniyor, en azından o bahaneler kendisine yapılan baskıların artırılmasına vesile yapıyor, yaşanan hâdiselerle ilgili sorular soruluyordu. Bunlardan bazılarında “On

Üçüncü Mektup”la cevap vermişti, ama benzeri sorular hâlâ devam ediyordu.

Sonunda kafası bulanık insanların kuruntularına cevap olsun diye, bu türlü şeyleri konuşmayı sevmemesine rağmen “On Altıncı Mektub”u yazdı. Siyasî hâdiselerden ne için bu kadar uzak durduğıyla ilgili sorulara yeniden cevap verdi.

“Şeyhler bile işimize karışıyor, sana da bazıları şeyh diyorlar” sorusuna cevap olarak bir kez daha, kendisinin şeyh olmadığını, hoca olduğunu, zamanın iman kurtarmak zamanı olduğunu söyledi.

Yıllarca “Said-i Kürdî” diye anılmasının hikmetini soranlara da, böyle bir davanın peşine düşmenin küfre ait bir hastalık olduğunu, Müslümanlığın bunu kabul etmediğini, ırkçılığı öldürücü bir zehir gördüğünü, ırkı öne çıkarmanın ayrılığa, kavgaya, parçalanmaya sebebiyet vereceğini anlattı. Doğudaki bir asker hata yapınca batıdaki askeri cezalandırmak nasıl bir hata ise, böyle bir bahaneyle insanlara sıkıntı vermek de öyle hataydı. Doğup büyüdüğü diyarı ifade eden o ismi kullanmış, Barla’ya gelince onu Nursî yapmıştı.

Zaten, Müslümanların asırlar boyu birlikte yaşadığı böyle bir memlekette, kimin hangi soydan geldiğini ancak kader defterlerini gören bilebilirdi. Hem insan ailesini sevebilir, fakat üstünlük iddia edemezdi. İnsanın, şahsî hiçbir müdahalesi olmayan bir meseleyle, doğduğu anneye göre üstünlük davasına düşmesi kadar abes bir anlayış yoktu.

Eskiden en küçük bir tahakküme tahammül edemeyen insanın, onca kötü muameleye ve sıkıntıya tahammülü de merak konusuydu. Bunu ise, “Ben nefsimle barışmamışım.” diye anlatıyor, bu türlü şeylerin onu nefis terbiyesine sevk ettiğini, yakasındaki akrebin gösterilmesinden gücenmeyeceğini, hatta memnun olacağını söylüyor, Kur’ân’a olan hizmetinden ötürü kendisine ilişkinleri de Kur’ân’ın Sahibi’ne havale ediyordu.

Sorulan tüm sorular, yine bir cümlede cevabını buldu. İktisat ve bereketle yaşıyor, kimsenin minnetini almıyordu; hileli adam kendisini beğendirmeye çalışır, kendini çekmezdi; onları da, dünyalarını da sevmiyordu, çünkü kalbini başka şeylerle doldurmuştu, sevseydi çekilmezdi; akrabaları ve hemşehri-leri hizmetindeyken dünyalarına karışmayan adamın, yalnızken ve herkes kendisine bir yabancıya bakar gibi bakıyorken karışacağından korkmak mantıksız bir vehimdi; dünyayı kendisine zindan eden ve ona dünya kapısını kapatanların, âhiret kapısına yönelmiş bir adamdan kendileri gibi olmasını beklemeleri mânâsızdı; dinini bir Müslüman olduğu için yaşıyor ve anlatıyordu, elinde vâizlik ve hocalık sertifikası vardı, hakikati anlatmak sadece birilerinin eline bırakılmazdı, hem o dersini nefesine vermiş, isteyenler dinlemişti; hayatını iman ve Kur’ân davasına vakfetmişti; dünya için âhiretini unutmayacak, âhiretini dünyaya feda etmeyecekti.

Bu cevapları duyanlar, okuyanlar, meydan yerinde kendilerinden çok farklı bir yiğidin olduğunu anlayıp

çok aşağıdan baktıklarını fark ettiler. O yüce eteğe ne deseler, ne etseler çamur bulaştıramayacak, çamurlarını o kadar yükseğe ulaştıramayacaklardı.

O tarihten sonra da mektuplar ve Mektubat yazılmaya devam etti. Çünkü hâlâ o mektuplardaki izahlara ihtiyaç vardı.

Hüsrev Efendi

Tertemiz bir geceydi. Arkadaşlarının gözüyle, Hızır gibi olan tertemiz bir adam uyuyordu. Yatsı namazını kılmış, geceyi bir yorgan gibi üstüne bürünmüştü. Sığınmıştı Sonsuz Rahmet'e... Sağ yanına yatmış, elini yanağının altına alıp dizlerini karnına doğru çekmiş, bir çocuk duruluğunda uzanmıştı. Otuz iki yaşındaydı. Yedi sekiz yaşından beri arıyor, arıyordu.

Gecenin bağına düşen ışık kalbine doğdu. Ona bir davet vardı, upuzun bir yoldan ... Farklı, sadık bir rüya gördüğünü daha uykudayken anladı.

Büyük bir gülyağı fabrikasının temelleri atılıyordu ve o da o fabrikaya kâtip olarak tayin edilmiş, işine başlamıştı.

Uyandı. Hanımı uyuyordu. Yataktan kalktı, elini, yüzünü yıkadı, abdest aldı. Acaba bu neyin işareti, neyin haberiydi? Nerede, neye başlayacaktı? Namaza hazırlanırken, aklından düşünceler geçiyor, anlamaya çalışıyordu. En güzeli, küçüklüğünü kabul edip huzura durmaktı.

– Allahu ekber.

“Allah en büyük” deyince içi rahatladı. Kul küçük, Allah büyüktü. O Sultan, kapısına sığınana nasıl olsa şanına yakışan bir merhametle muamele ediyordu.

Ertesi gece yine aynı şey oldu. Yine rüyasında gül-yağı fabrikasına kâtip olarak tayin edildi.

O günlerde tapu dairesinde çalışıyordu ve emekliliği yaklaşan müdüre göre, müdürlüğe kendisinden sonra en uygun düşen isim o idi. Sabah her zamanki gibi erkenden işine gitti. Fakat hâlâ gördüğü rüyanın tesirindeydi ve gün boyu da o tesirden kurtulamadı.

Bu rüya ona çocukken gördüğü başka bir rüyayı hatırlattı. O rüya da sadık bir rüyaydı. Denizin ortasında bir ağaç vardı. Sular çekildi ve ağaç kurudu. Sonra ortaya bir zât çıktı, o ağacın dallarını budadı. O anda denizin ortasında büyük bir yol açıldı. O zât, açılan o yoldan yürüdü.

Gördüğü rüyayı ailesine yakın olan bir Hak dostuna anlattığında, ona, “O deniz şeriattır. Ağaç ve dalları ise, o denizden feyz alan bir tarikattır. Benden sonra Isparta’ya, İslâm’a hizmet edecek bir zât gelecek ve sen ona tâbi olacaksın.” demiş, rüyasını böyle yorumlamıştı.

Dünyaya geldiğinde, Senirkentli âlim Kâmil Efendi de, bu garip rüyalardan haberi varmış veya istikbalde olacaklardan kulağına bir şey fısıldanmışçasına, ezan okuyup adını söylemeden evvel, onun gelişini tebrik için gönlüne doğan bir şiiri okumuş, “Cihanın bah-tına Ahmet Hüsrev ışık vere” diye başladığı şiirini, “Mehdi’nin gül bahçesi Ahmet Hüsrev vücuda geldi.” diyerek bitirmişti.

Ahmet Hüsrev, Mehdi'nin nasıl gül bahçesi olacak, sadece hanesine, çevresine değil, bütün cihana nasıl ışık verecekti, bunu kimse anlamamıştı.

Dedesi Mehmet Efendi'nin onu kucağına aldığı-nda ilk söylediği söz ise, "Bu evlâdım bir nur" olmuştu. Hüsrev Efendi, doğarken nurla anılıyordu.

Doğumu, gönüllere bir ışık olmuştu ve o sevin-ci Haştemler'in tamamı yaşıyordu. Babası Mehmet Efendi huzurlu, annesi Ayşe Hanımefendi mutluydu.

Dedesinin babası Hacı Ethem Efendi, Isparta valisiydi. "Hacı Ethem" halkın dilinde zamanla Haştem'e dönüşmüş, aile o yerel söyleyişle anılır olmuştu.

Isparta'nın Senirce köyünde doğan Hüsrev Efendi'nin, kendisinden büyük iki kardeşi vardı. Daha sonra üç kardeşi daha dünyaya geldi. Baba tarafı "Yeşil Sarıklılar" olarak da anılırdı. Çoğu akrabası hafızdı. "Hafız-ı Kurralar" diye biliniyorlardı. Özellikle babası Mehmet Efendi çok güzel Kur'an okur, duyarak okuduğu için olsa gerek, hiç yanılmaz, tökezlemezdi. Hafızdı.

Anne tarafı da Isparta'nın dindar ve seçkin bir ailesiydi. Baba tarafı Hazreti Ebû Bekir'e, anne tarafı Hazreti Hüseyin'e dayanıyordu. Belki de onlar, hacca giden Isparta zenginlerinin, yetim ve öksüz Âl-i Beyt torunlarını getirip baş tacı yapmak âdetlerinin güzel bir neticesiydi.

Hüsrev Efendi de, daha çocukluğundan harika hâller görülmüştü. Beş altı yaşında iken camiye, cemaate devam etmeye başlamıştı. Zikir meclislerine katılmaya başladığında da yaşı hayli küçüktü.

Etrafında öyle bir sevgi halesi oluşmuştu ki, zikre gitmediği zaman kapladığı küçük alan boş bırakılır, yeri hep ayrı tutulurdu.

Evlerine gidip gelen âlimlerden istifade etmiş, zaman zaman büyüklerin huzuruna giderek dersler almış, aynı zamanda okuluna da devam edip zamanının lisesi olan idadiyi bitirmişti. O yıllarda Çanakkale Savaşı başladığı için on yedi yaşında askere çağırıldı. Pendik'te yaklaşık iki yıl askerî eğitim gördükten sonra terhis edildi. İstiklâl Harbi'nde tekrar askere çağrılan Hüsrev Efendi, savaşa teğmen rütbesiyle katıldı ve Batı Cephesi'nde, Manisa civarında Yunanlılarla savaşırken esir düştü. Yunanistan'da, Arnavutluk sınırı yakınındaki Mehmet Ali Paşa Kalesi'nde bir buçuk yıl çileli bir esaret hayatı yaşadı. Esaretten ancak, savaştan sonraki esir değişimiyle kurtulabildi.

Maddeten çok geniş imkânlarla sahipti. Senirce'de yüzlerce dönüm arsaları, tarlaları vardı. Yanlarında insanlar çalışır, hasat mevsimi geldiğinde tarlaları altın gibi başaklarla dolardı.

Bir yandan arazilerinin işlerini takip ederken, bir yandan da tapu dairesinde başkâtiplik yapan Hüsrev Efendi, Nuriye Hanım'la evlenmişti. O günün imkânlarının çok üzerinde bir dünyası olan Hüsrev Efendi'nin ruhundaki fırtına bir türlü dinmiyor, arayışı devam ediyordu. Kazandığı hiçbir servet, eriştiği hiçbir makam gönlünü teskin etmeye yetmiyor, kalbini doyurmuyordu.

Üstad'ı yıllar öncesinden duymuş, fakat ne hikmetse

bir türlü gitmek, görüşmek, tanışmak, istifade etmek nasip olmamıştı. Genç Mehmet her namaz çıkışı ona o Hocaefendi'den bahsediyor, Müftü Tahsin Efendi o Hocaefendi'den bahsediyor, Bekir Ağa o Hocaefendi'den bahsediyor; fakat olmuyor, bir türlü gidemiyordu.

Gülyağı fabrikasının kâtibi olduğunu gördükten sonra içinden bir şey onu, o Hocaefendi'ye çekmeye başladı. Bekir Ağa'nın dinmek bilmeyen ısrarları da bunda etkiliydi. Belki de mânâ âlemindeki kapı ancak açılmış, belki de Hazret yüzünü ona yeni çevirip yeni muhatap almış, huzuruna kabule yeni izin vermişti. Zira, mânâ âleminin büyüklerinin huzuruna, ancak onların verdiği mânevî izinle çıkılabilir, onlar izin vermezse araya maddî bahaneler girerdi.

Önce bir mektup yazıp Bekir Ağa ile gönderdi. Hemen kalkıp gitmektense, bunu tercih etmişti. Mektubunda, Hocaefendi'ye, cuma namazı ile ilgili, mest kullanmakla ilgili, abdestle ilgili ve sigara tabakasının insan üzerinde bulunması ile ilgili sorular sordu. Üstad Hazretleri, “fıkh-ı ekber” dediği meselelerle meşguldü, bu sorulara cevap vermedi. Fakat, sanki birinci talebem dediği Hulûsi Efendi'nin tayininden sonra Ezelî Rahmet'in karşısına çıkardığı bu zâtı tanıyormuşçasına yanına davet etti. Hem de çok farklı bir cevap yazarak:

– Hüsrev Bey kardeşim! Senin sorduğun meselelerin cevapları fıkıh kitaplarında mevcuttur. Bu bilgilere ulaşmak da kolaydır. Çoktandır bir talebe arıyorum, o sen olsan gerek! İslâm Âlemi bugün, büyük

bir sarsıntı geçiriyor. İman kalesi tehlikededir. Gel, beraber Kur'ân'a ve bu aziz milletin imanına hizmet edelim, dedi.

Üstad, ona "Gel beraber hizmet edelim." diyordu. Hüsrev Efendi bu açık davetten ve muhteşem cevaptan sonra artık duramazdı. Bu zât, nazarını ufka dikmiş konuşuyor, bu zât Kur'ân'a ve imana hizmet gibi ulvî bir gayeden bahsediyordu. Belki de bu zât, rüyasını yorumlayan hocasından, geleceği haberini aldığı, İslâm'a hizmet edecek olan zâtı.

Bekir Ağa ile sözleştiler. Ertesi sabah buluşup, gideceklerdi. Hüsrev Efendi, odun deposunun önündeki yere sözleştikleri vakitte geldi. Bekledi, bekledi, fakat nedense o gün Bekir Ağa buluşacakları yere gelmedi. En iyisi kendi başına gitmekti. Barla'yı bilmiyor değildi.

O gün oruçlu olmasına rağmen atına binmedi. Yürümeye karar vermiş, "Ehl-i kemâlin huzuruna yürüyerek gidilir." demişti. Yol uzun, yol inişli çıkışlıydı. Fakat o, şevk ile düşmüştü yola... Yol vesile, kapı vesileydi. O, o kapıya, Hakk'a yakın olmak için gidiyordu. Rabbinin gönderdiği hediyeleri, gönderdiği elden almak için gidiyordu. Onun içindir ki o yolculuk ona hiç de zor gelmedi. Tersine ruhanî hazlar yaşadı, düşünce dünyasından deryalara yelken açtı. Kendini ve kâinatı dinledi.

İlema altlarına, Karaca Ahmet Sultan'a geldiğinde, sarıklı, cübbeli bir zâtla karşılaştı. Elli dört, elli beş yaşlarındaki zât kendisine şefkatle bakıyor, "Safa geldin Hüsrev kardeşim!" diyordu. Hüsrev

Efendi anladı. Bu zât, o Hocaefendi'ydi. Geldiğini mânen bilmiş, onu köye girmeden karşılamaya çıkmış gibiydi.

Hüsrev Efendi, Hocaefendi'nin yanında fevkalâde edeple duruyor, sorarsa konuşuyor, "Efendim, zât-ı âliniz, buyurduğunuz" gibi tazim ifadeleri kullanıyordu.

Bu zât, Hüsrev Efendi'yi elinden tutup başka ufuklara çıkarmış, bu zât Hüsrev Efendi'nin gözünün önündeki tenteneli perdeyi birkaç cümlede sıyrıp hayata farklı bakmasını sağlamıştı. Böyle samimî, böyle ciddî, böyle gayretli bir insanı ilk defa görüyor, kaderini gayesine bağladığını iliklerine kadar hissediyor, bu his ve düşünceler Hüsrev Efendi'nin kalbinin aynı aşkla yanmasını, aklının daha berrak görmesini netice veriyordu. Dünyayı bir uğrak bilerek yaşamak, nefsi-ne tek pay biçmemek bu olmalıydı.

Sanki sırlar, çeliğin içindeki kıvılcımlar gibi bu zâta gizlenmiş, sanki sırlar hazinesinin anahtarları bu zâta verilmişti. Bu seviyede bir idrak ve irfan olacağını düşünemezdi, böyle bir şahikayla karşılaşmış olduğuna inanamıyordu. Sanki su diye gökleri, mavilikleri içmişti. Üzerinde, yere, balçığa takıldığını gösteren en küçük bir emare yoktu. Her ne diyorsa O'nun için diyor, her ne istiyorsa O'nun için istiyordu. Karşısındakiyle konuşurken sanki bir yandan da O'nunla konuşuyor, O'na konuşuyordu. Edebin nurunu, Allah'tan gelen bir taç gibi başının üzerine koymuş dolaşüyor, gittiği her yere öyle gidiyordu. Daimi bir huzur kazanmıştı ve huzurun edebini

daima hissediyor, hissettiriyordu. Âşık olmayı, iman etmek olarak anlamıştı ve imanın aşkını kemâl noktada yaşadığı için, canını cananına feda etmişti. Halkla görüşmesi de bundan, zehiri şeker diye içmesi de bundandı.

Hüsrev Efendi ziyaretten döndüğünde, elinde Hocaefendi'nin verdiği "Otuz İkinci Söz", omzunda şerefli bir vazife vardı. Hissettiklerini kelimelere dökse, asumanın fanusuna sığmayacaktı. Onu, zamanın derdini ve şifasını söyleyerek ikna etmiş, Nurlar'ı okumuş, anlatmış, sonra bu büyük davaya hizmet vazifesini ona da vermişti. Yazacak, yazdıracak, dağıtacak, tanıtacak, anlatacak; insanlar Rabbini ve iki cihan saadetini yitirirken dilsiz gibi susmayacak, kötürüm gibi oturmayacaktı.

Vazifesini, kendisinden bekleneni iyi anlamıştı. Ne o rüyalar, ne o davet, ne o gidiş, ne o karşılama ve ne de o vazife tesadüfün eseri idi. Bu büyük hizmetin kaleme, kâğıda, mürekkebe; sağa sola gönderilen insanların yol parasına, azığa ihtiyacı vardı. Onun içindir ki Hüsrev Efendi'nin ertesi gün ilk işi tarlalarından bir kısmını satmak oldu.

Geleceği haberini aldığı büyükle ancak otuz iki yaşında tanışan Hüsrev Efendi'nin, gül fabrikası kâtabi olduğunu gördüğü rüyanın üzerinden ise henüz iki ay geçmişti. İşte şimdi gerçekten gül fabrikasının kâtabiydi. Bu gül, hem dünyada, hem âhirette açan bir güldü ve hakikî gül ona denirdi.

Aldığı "Söz"den on dört adet yazdı. Yazdıklarını, Nurlar'ı okuyup, yazan on kişiye daha gönderdi,

onlardan da onar adet yazıp kendisine göndermelerini istedi. İşine zaman kaybetmeden fevkalâde bir ciddiyet ve gayretle başlamıştı. Artık geceleri Nurlar'ı yazıyor, gündüzleri Nurlar'ı yazıyordu. Bu arada uzun zamandır düşündüğü şeyi de yaptı, tapu dairesinden istifa etti. Zaten ne sokaklar, ne konuşulanlar, ne atmosfer hoşuna gidiyor, sürekli dünyaya çağırın ve dünyadan bahseden insanların arasında olmaktan bunalıyordu.

Tapu müdürü ısrar etti. Odasına çağırıldı. “Emekliliğim yaklaşıyor, müdürlük için sizi tavsiye etmeyi düşünüyordum.” dedi, olmadı. İstifasını geri aldıramadı.

– Bundan daha iyi bir iş mi yapacaksınız?

Evet, ondan çok daha kıymetli, çok daha önemli bir iş yapacaktı. Misafirhanede hane sahibi olmak gibi bir derdi hayatına gaye yapanlar için değil, hakikî ikametgâhına köşk yapmayı düşünenler için çalışacaktı. Geçiciye değil kalıcıya, yıkılana değil, ebede kadar ayakta kalana yatırım yapacaktı. Evet evet, çok daha iyi bir işte, hem de yine kâtip olarak çalışacak, gün akşam olana kadar ücret almayacak, hatta hiç almayıp hep verecek, orucunu vefatında açacak, ebedî bahçelerde iftar edecekti. Muradı bu, gayesi bu, ümidi bu, duası buydu.

Bir müddet sonra, eşi Nuriye Hanım, kendi isteğiyle babasının evine gitti. Hanım Efendi, belki de eşinin o günden sonraki hayatının büyük zorluklar içinde geçeceğini anlamış, bir daha dönmemişti. Hüsrev Efendi, karşılıklı rıza ile olan bu ayrılığa da razı oldu.

Hanımına, ihtiyacını fazlası ile görebileceği kadar mal, mülk verdi. Artık, onu dünyaya çağıran, dünyaya bağlayan bir şeyi kalmamıştı.

Üstad da, bu yeni ve kahraman talebesinden çok hoşnuttu. Onun gelişini yazdığı ilk mektupta Hulûsi Efendi'ye haber verip duyduğu sevinci paylaştı. Onun yaptığı fedakârlıkları anlattı. Hulûsi Bey, cevaben yazdığı mektupta, Hüsrev Efendi'nin iştirakinden duyduğu memnuniyeti dile getiriyor, adetlerinin çoğalmasına dua ediyor:

“Kur'ân hizmetini dünyevî ve maddî menfaate tercih ettiği apaçık belli olan Hüsrev namındaki kardeşimi tebrik diyorum. Cenâb-ı Hak, böyle Hüsrevlerin adedini çoğaltsın ve daima artırsın. Âmin!..” diyordu.

Hocaefendi'ye bazı talebelerinin mektup yazdığını duyan ve bunun iznini alan Hüsrev Efendi, yazdığı ilk mektupta, şimdiye kadar emsaline rastlanmayan bu güzel ve yüksek Sözler'i birdenbire anlamamanın herkes için mümkün olamayacağını söylüyor, bu noktada affını talep ediyor, bir gün Cenâb-ı Hakk'ın, lâyıkıyla anlamayı nasip edeceğini umuyor, Sözler'i yazmasına ruhsat veren Rabbine milyarlarca hamd ve şükrediyordu.

İlk mektuplarında, “Efendim, zât-ı âliniz” diyen Hüsrev Efendi'nin zamanla hitabı da, anlattıkları da değişti. Nur hâlesine kendisinden evvel girenlerin hitabını, üslûbunu görmüş ve öğrenmişti. Artık mektuplarına, “Sevgili, Muhterem Üstadım, Kıymettar Üstadım” gibi ifadeleri art arda sıralayarak başlıyor, sanki ona “Üstadım” demeye doyamıyordu.

Zaman zaman kendi durumunu düşünüyor, ağlıyor, zaman zaman Üstadının yaşadığı sıkıntıları düşünüyor, ağlıyor, hele Üstadının yaşadığı hazin hâli düşündükçe kalbi çatlayacak hâle geliyordu. Hüsrev Efendi'nin mektuplarında, "Bekir Ağa ile gönderdiğiniz mektuptan duyduğum sevinci tarif etmek, benim gibi âciz bir talebenin ne lisanının ve ne de kalbinin haddidir. Sevincimden mektubunuzu öpüyor, ruhum sizinle yaşadığı hâlde, cismen uzak kaldığımdan ağlıyorum. Zaman oluyor ki, gözlerimden dökülen yaşları yazı yazmak veyahut Risaleler'i okumakla teskin ediyorum. Zaman oluyor kalbim mütemadiyen ağlıyor, âh sevgili Üstadım! Sizden pek büyük dileğim budur ki, beni affediniz." gibi satırlara rastlamak her zaman mümkündü.

Kendisini Üstadına gitmekte gecikmiş görüyor, bunun mahcubiyetini yaşıyor, sanki nefsi adına gözyaşı dökerken Üstad'a gitmesi geciken nesli adına da gözyaşı döküyordu. İnsanlar, yanlarından akan hayat suyunu, cennet çeşmesini bilmiyor, abes bir şaşkınlıkla zehre, zakkuma koşuyor, sancı ile kıvrıyor, bedbahtça ölüyordu. İnsanlar bilselerdi, ah bilselerdi...

Nefsinden yana çıkmamış, kendini temize çıkar-mamıştı. Üstadına beş yıl sonra gittiği için kendine "tembel" diyordu. Sanki bunun acısını çıkaracaktı. Aradaki farkı kapatacağı, bir ayda tam on dört risaleyi büyük bir dikkatle ve fevkalâde güzel bir şekilde yazmasından belliydi.

Üstadı, onun bu gayretini tebrik ediyor, Risaleler'i yazmanın kolaylığına ve güzelliğine misal olarak onu

anlatıyordu. Hatta bu düşüncesini Kur'ân'ın Sözler'le ilgili bir kerameti olarak "Yirmi Sekizinci Mektup"ta da yazdı. Evet, Sözler'in, hem ilk telifi, hem kâtiplerce yazılması, hem okunması fevkalâde kolay, lezzetli ve bereketliydi. İnsan başı ağrıyorken bile iş yapmakta zorlanırdı. Hâlbuki Nurlar, hasta bir hâlde, takibe, baskıya maruzken ve her şeyden mahrumken yazılıyordu. Bu elbette ki Kur'ân'ın bir kerameti, Cenâb-ı Hakk'ın bir lütfuydu.

Hulûsi Efendi uzaklara gidince, bazı vazifeler için yeni bir muhatap arayan Üstad'a, Cenâb-ı Hak, Hüsrev Efendi'yi göndermiş; gül fabrikası kâtibini, Hüsrev Efendi Üstadını bulmuştu.

Türk Yurdu

Yaşanan bunca şey, onca güzel gelişme, Üstad'ı takip edenlerin gözlerinden kaçmıyor; o şartlarda, savaş mağduru insanların, bütün tehditlere rağmen ona doğru koşmalarını akılları almıyordu.

Ölsün diye gönderilen adam, sanki çok yüksek bir kürsü bulmuş gibi etrafına hakikat nurlarını saçıyor; sussun diye gönderilen adam, bülend-i âvâz ile en güzel şekilde konuşuyordu.

Üstelik ona dokunan, maksadının aksiyle tokat yiyor, ilişen yanyor, insanlar ona bir şey yapmaktan korkuyordu. Çocukluğundan beri hususi bir şekilde muhafaza edilen adam, yine hususi bir şekilde korunuyor, gayba inananın imdadına daima gaiplerden yardım geliyordu. Yoksa şimdiye çoktan ya açlıktan ölmeli, ya da çaresizlikten perişan düşmeliydi.

Eski müdür, valiye “Onuncu Söz”ü götürüp şikâyetçi olmuş, şikâyetinden kısa bir süre sonra görevinden alınıp başka bir yere gönderilmişti. İltifat ve terfi umarken, kaderin ağları ayaklarına dolaşmış, maksadının aksiyle tokat yemiş, başka bir sebeple de olsa, takdir ve tenzil yaşamıştı.

Şimdi artık Barla'da nahiye müdürü olarak Cemal

Bey vardı. Cemal Bey, Üstad'dan çok etkilenmiş, onun insan tabiatından çok iyi anladığını, bakar bakmaz insanı bir kitap gibi okuduğunu fark etmişti. Hatta yanına gittiğinde Üstad ona, “Yanıma iyi niyetle gel, kötü niyetle gelersen başka bir surette görüyorum.” demişti. Zaten, yanından bazıları geçtiğinde, Üstad'ın ciddi ciddi, “Şu yılanı görüyor musunuz?” dediği olur, “Orada yılan yok!” dediğinde verdiği tepkiden, mecazen söylemediği, o adamı yılan şeklinde gördüğü için öyle söylediği anlaşılırdı.

Cemal Bey'den sonra Barla'ya bir de muallim tayin edildi. İsmi Tevfik'ti. Eğirdirliydi. Üstad'ın Eğirdirli talebelerinden Hakkı Efendi'nin yeğenydi. Babası Hüseyin Hüsnü de Eğirdir müftüsüydü.

Tevfik, özel olarak gönderilmiş, görevlendirilmiş, yakın takip artık bir avuçluk köye kadar gelmişti. Hocaefendi'nin her hâlini takip edip rapor tutacak, talebelerinin ve yakınlarının kalbini bulandıracak, halkın vehmini tahrik edecek, korku damarını besleyecek, onun yanındakilerin âkıbetini iyi görmediğini anlatacak, ondan “Kürt Hoca” diye bahsedecek, Türklük ve Türkçülük üzerinde duracaktı.

Halk, muhataplarını tanısa da; tahrip kolay, tamir zor, fitne öldürücü zehirdi. Nefsin hoşuna giden ve hiçbir gayret gerektirmeyen övünmeler, gençlere ve dinî hassasiyeti zayıf insanlara cazip geliyordu. Türkçülük propagandaları, kısa bir müddet sonra kurumlaştı. Artık küçücük nahiyede, kendilerini kendilerine öven, Hülagu'yu, Cengiz'i okumaktan bahseden insanlar ve Türk Yurdu vardı. Üstad'ın

ilim meclisine alternatif olarak kurulmuş, ona doğru giden insanların yönünü ve yolunu değiştirilmeyi amaçlamışlardı.

Üstad, bu tahriplere meydan veremezdi. Bu bir küfür fikri, bu bir tefrika vesilesiydi. Şark'ta doğduğunu, kimin soyunun hangi asıldan olduğunun kader levhalarından bilinebileceğini, bu vatana ve Türk milletine binlerce Türk'ten fazla hizmet ettiğini, hakikî dindar bir Türk'ü, dininde zayıf binlerce Kürt'e tercih edeceğini, Yavuz Sultan Selim'e tâbiyetini, Araplarla Türklerin İslâm Dünyası'nın ağabeyleri olduğunu, Türklerin hizmetini Kur'an'ın methettiğini, Türk'ün bütün faziletinin İslâmiyet'in hesabına geçtiğini ve Türk milletinin İslâmiyet'le mezc olduğunu anlattı. Israrla, "Bana eziyet edenler Türk adı altındaki Frenklerdir!" dedi.

Bununla isim değiştirmiş insanların bu ülkenin damarlarında dolaşmaya başladığını anlatıyor, kurt gibi gövdeye girdikleri günden beri bu milletin sarsıldığını söylüyor, ırkçılığın Türk'ün mayasında olmadığını tesbit ediyordu. Nerede ırkçılık yapan varsa aslı Türk değildi. O türlü faaliyetlerin tamamı, yabancılara ait yalılarda kotarılmış ve hepsi de özellikle Türklüğü ve Müslümanlığı hatıra getiren isimler almıştı. Ne de olsa kütüklerini sonradan yazmışlardı.

Üstad, bu bozgunculuğa yazdığı eserlerle ve davranışlarıyla cevap veriyor, tahribat yapanlara bile yakın durmaya çalışıyor, şefkatle muamele ediyordu. Defalarca Tevfik'i karşısına alıp nasihat etti, ders yaptı. Dindara, dininden ötürü musallat olmak, Allah'a harp ilan etmektir. Allah'ın dinine karşı böyle bir gayrete

giren, başına belâyı almış, belâyaya davetiye çıkarmış olur, hem kendisi, hem en sevdikleri bunun zararını dünyada da, âhirette de görürdü. Aldanmakta, dinini, dünyaya satmakta fayda yoktu. Büyükler, dünyalarını, dinlerine feda etmiş, kârlı bir alışveriş yapmış, Allah da o samimî insanları dünyanın nimetlerinden mahrum bırakmamıştı.

Tevfik bu dersleri zâhirî bir hürmetle dinledi. Zaten ilk günlerde asıl yüzünü göstermemiş, Üstad'a bir dost, bir talebe gibi yaklaşmıştı.

Üstad hep müsbet hareket ediyor, kötülüğe iyilikle cevap veriyor, başkaları ne yaparsa yapsın, o kendisine yakışanı yapıyordu. Cahiller örnek alınacak insanlar olmadıkları için, onlara onların yaptıklarıyla mukabele edemezdi. Ona düşen ilmin ve olgunluğun hakkını vermektir.

Bir bahar günü göle girmişti. Hava alaca karanlıktı. Uzaktan Cemal Bey'in geçtiğini fark etti.

– Müdür bey, müdür bey!

Cemal Bey baktı. Üstad'ın sadece başı görünüyordu. Yaklaştı. Üstad, gölden çıkıp ona çay hazırladı. Eliyle ikram etti. Yâd durmakta, yaban durmakta fayda yoktu. Kaybeden, ebedî hayatını kaybedecekti.

Cemal Bey, Üstad'ın irşatlarını ne zaman dinlese etkileniyor, kalbini, niyetini kısmen de olsa düzeltiyor, fakat dine soğuk insanların yanına gittiğinde yeniden aynı ruh hâline giriyordu. Üstad bu türlü davranışlarla en azından aradaki perdeyi kaldırmıyor, öyle günlerde Cemal Bey, gördüğüne itimadı, telkinlere kapılmaya tercih ediyordu.

O gün, Üstad'ın yanından ayrılırken kalbi yine bir parça yumuşamıştı. Belki de ona sıkıntı çıkarmayı görev bilmekle hata yapıyor, belki de Tefvik'in fazlasıyla etkisinde kalıyordu.

Tefvik, zamanla aleyhteki çalışmalarını alenileştirdi. Bir şey elde edeceğini sanarak ve vazifesini yaptığını zannederek çalıştı. Ona bu vazifeyi verenler, daima onun nefisini okşuyor, aydın bir muallimin, halkı, Kürt bir hocanın tesirinden kurtaracağına olan itimatlarını dile getiriyorlardı. Toy muallim, kendisini kimsenin yapamadığını yapacak bir kahraman sanıyordu.

Bu gayretlerine zamanla babasını da ortak etti. Başlangıçta kardeşi Hakkı Efendi'yi dinleyen ve Üstad'ı hürmetle yâd eden müftü, zamanla oğlunun yanında yerini aldı. Makam sevgisi, gıpta damarı, rekabet hissi, evlât etkisi aklını başından almış, bakışını bulandırmıştı. Nurlar'ın aleyhinde konuşuyor, Üstad'ın imamlık vesikasını imzalamıyordu.

Aldananlarla, günahkârlar aynı safta birleşmiş, günah insanları en zayıf noktalarından yakalamıştı. Dinlerini yaşamayanlar, yaşantılarına bahane arıyor, muvazenesini kaybeden gençlerden bazıları onlara uyuyor, Türk Yurdu veya Genç Yurdu denilen dernek, Türk Yurdu olarak değil, bir tahrip yuvası olarak vazife görüyordu.

Yalnız bir adamı, elli bin kişi kuvvetinde görenler, Eğirdir kaymakamını, müftüsünü, Barla muallimini ve nahiye müdürünü Üstad'ın tesirini kırmakta kullanıyor, onlar, ellerindeki yetkinin bu iş için verilip verilmediğini sorgulamadan gizli emellere âlet oluyordu.

Sanki işleri, insanların sıkıntılarını giderip yardımlarına koşmak değil, dinle uğraşmaktı. Ne var ki, baharı yaratan kudret, baharın önünü kesmek imkânını kimseye vermiyor, bahçıvanın tohumları saçmasını engellemeye kimsenin gücü yetmiyordu.

Ona doğru akın akın gelenler, yola doğru akın akın gelmeye devam ediyordu.

Lem'alar ve Refet Bey

Üstad, hemen her sabah meydan yerine hakikat deryalarının derinliklerinden getirdiği hediyelerle çıkıyor, hakkı neşretmeye devam ediyordu.

Mektubat'ın yarısı, hatta yarıdan fazlası yazılmış, böylece birçok içtimâî bahis izah edilmiş, sıra Lem'alar'ın yazılmasına gelmişti. “Otuz Üçüncü Söz”ü, Mektubat oluşturduğu gibi, “Otuz Birinci Mektub”u da “Lem'alar” oluşturacaktı.

Lem'alar'daki bahisler daha çok kalbe ve hisse hitap eden, lezzetli bahislerdi. İnsanın ağrıyan yaralarına merhem sürüyor, kalp ve ruhunu doyuruyor, sonsuzluğa açılan pencereler gibi soluklandırıyordu. Her bir Lem'a oksijenini yitirmiş gibi çırpanan, aydınlıktan mahrum kalmış gibi kararan kalplere, hava ve ışığı.

Gözün gündüzün nurundan, kalbin Allah'tan ayrılmaya tahammülü yoktu. Onun için, ilk altı Lem'a'da zikrin hikmeti ve yolu anlatıldı.

Yunus (aleyhisselâm), Allah'ın adını zikrettiği için balığın karnından kurtulmuştu. İnsanlar da nefsin esaretinden ancak zikirle kurtulabilirdi. Zemini dalgalı, ufku karanlık olan dünyada, insanları kurtuluş sahiline taşıyacak tek şey buydu. Çünkü, başka

hiç kimsenin geleceğe hükmü geçmiyor, çünkü dünyayı ve nefsi, kudret elinde Allah tutuyordu. Bu konu Birinci Lem'a oldu.

İkinci Lem'a, zehiri bal zannedip günah tuzağına düşenler içindi. İç dışa, dış içe çevrilse, insanların Hazreti Eyyub'dan daha fazla yaralı olduğu görülecekti. Günah, kalbi kemiren ve karartan bir kurttu. Şüphelerden ve günahlardan gelen yaralar kalp ve kafaları perişan etmiş, iradeler güçsüzleşmişti. İşlenen her bir günah insanı bir adım daha küfre yaklaştırıyordu.

Günaha alışanların nefsi, o şeyin günah olmamasını, cezayı gerektirmemesini arzuluyor, öyle bir ruhun, artık o fiilin günah olduğunu duymaya da, o günaha şahit olunduğunu bilmeye de tahammülü kalmıyordu. Zamanla, "keşke bu günah olmasaydı, keşke gören olmasaydı, keşke ceza ve ceza meydanı olmasaydı" der hâle gelen günah sarhoşu, sahte bir gölgeye tutunup, dinin temel meselelerine muhalefet ediyor, dinî değerleri inkâra başlıyordu. Sonunda günah eroini, insanı ölçü tanımaz, akıl tanımaz, izan tanımaz hale getiriyordu. Bu halden kurtulmanın tek çaresi, günahı tevbe ile çabuk temizlemek ve günahlardan gelen yaralara Hazreti Eyyub'un (aleyhisselâm) tesirli duasıyla mukabele etmektir.

Diğer Lem'alar da bunları takip etti. Sıralama, yine yazılış sırasına göre değildi, ama bu defa ilk yedi Lem'a diğerlerinden önce yazıldı. Şimdi artık, Nur yazan ellerin önünde Lem'alar vardı.

Üstad, buderslerin bazıları hakkında, "Kardeşimizin

suali hatıra getirdi, onun soruları bunların yazılmasına vesile oldu.” mânâsında sözler söylese de, bu yine güzelliği ve hayrı kardeşlerine dağıtmak, sahiplenmemek hasletindendi. Bazen sorulan soruların bahane teşkil ettiği doğrudu, fakat muhakkak olan bir şey varsa, o da, zamanını ve insanların kalbini bir kitap gibi okuyan Üstad’ın, bir umum mürşit olarak ihtiyacı görüp, dersini verdiği, bunu da “kalbe geldi”, “ihtar edildi” gibi ifadelerle ortaya koyduğuydu.

Mektubat’ın bereketini Hulûsi Efendi’ye veren Üstad, Lem’alar’ı da Refet Bey’in sorularına bağlamıştı. Güya yazılmasındaki büyük hayır ona aitti. Onu “yazıda tembel, soruda kuvvetli” olarak tarif ediyordu.

Bediüzzaman ismini İstanbul’da iken duyan, üzerinde “Bediüzzaman’ın Tarihçe-i Hayatı” yazan pembe kaplı küçük kitabı okuduktan sonra onu, Beyazıt Camii’nde hafızları dinlerken gören Refet Bey, o günden sonra o zâtın izini kaybetmiş, ondan hiç haber alamamıştı.

Bediüzzaman’dan on yaş küçüktü. İstanbul’un şirin ilçesi Beykoz’da dünyaya gelmiş, Harbiye’yi bitirdikten sonra Arnavutluk’un İşkodra iline teğmen olarak gönderilmiş, daha sonra dilekçe verip gönüllü olarak Yemen’e gitmiş, İngilizlerle savaşırken esir düşmüştü. Esaret dönüşü İstanbul Merkez Komutanlığı’na yüzbaşı rütbesi ile atanmış, 1930 yılı başlarında, otuz dört yaşında iken yeni hükûmet tarafından emekliye sevk edilmişti.

Emekli olduktan sonra kalem reisi olan eniştesinin yanına Isparta’ya gelmiş, Isparta’da, şehrin eşrafından

Hacı Mülâzım Efendi'nin kızı Kadriye Hanım'la evlenmiş ve bu vesileyle de orada kalmıştı.

Günlerinin çoğunu kütüphanede geçiriyordu. Hatta orada çalışan memurlarla dost bile olmuş, kültürlü bir memurla bu dostluğunu bir hayli ilerletmişti. Birlikte sık sık sohbet ediyor, ilmî meseleleri paylaşıyorlardı. Bir ara söz âlimlerden açıldı, memura, Bediüzzaman'dan bahsetti.

– Çok büyük bir âlimdir, ben onu mütareke yıllarında tanıdım. Fakat şimdi nerededir, ne hâldedir, bilmiyorum.

Refet Bey, memura Bediüzzaman'ı anlatmak gayretindeyken, memur ona Bediüzzaman'ın haberini verdi.

– Bediüzzaman Hocaefendi yıllardır Barla nahiyesinde.

Emekli yüzbaşı çok şaşırılmış, hatta heyecanlanmıştı. Kendi kendine konuşur gibi hâlâ aynı şeyi söylüyordu.

– Allah Allah! Ben o zâtı mütareke yıllarından tanımırım.

Sanki aklı o yıllara; Beyazıd Camii'ne, camideki o huşuya, huzura; insanı alıp götürən, bakınca Allah'ı hatırlatan adama ve günlere gitmişti.

– Hemen ziyaretine gideyim.

Bu söz, memurdan beklediği ilgiyi bulamadı. Memur sadece “acaba” der gibi mânâlı mânâlı bakmış, o bu bakışın ne demek olduğunu anlamamıştı.

Kütüphaneden çıktıktan sonra yakınlarına Bediüzzaman'ın Barla'da olduğu haberini aldığını söyledi.

Bu meseleyi kiminle konuşsa, memurun durumu gibi garip bir hâle giriyor, insanlardan onunla ilgili bilgi almakta zorlanıyordu. Konuştuğu herkes dilinin altında bir şeyler saklıyor gibiydi. Sonunda birisi, “Hocaefendi’ye ancak Bekir Ağa aracılığı ile ulaşır-sın, ziyaretçileri o götürüyor.” dedi.

Bekir Ağa’ya ulaştı. Onunla konuştu. O görüşmenin ardından, evvelâ bir mektup yazmasının daha uygun olacağını anladı. Bekir Ağa önce mektubu, daha sonra gerekirse kendisini götürecekti.

Mektubunda, kendisini nasıl tanıdığını anlattı, Beyazıt Camii’nde uzaktan gördüğünü yazdı, fakat subay olduğundan hiç bahsetmedi.

Aradan kısa bir süre geçtikten sonra Bekir Ağa, Üstad’ın mektubu ile çıkageldi. Refet Bey, çok sevindi, kalbi heyecanla çarptı. Mektubu birkaç kez okudu, okuduklarını anlamaya çalıştı.

“Kardeşim, ben sizi tâ o zamandan talebeliğe kabul etmişim. Ben sizde asker ruhu görüyorum.” demek, ne demektir? Nasıl o günden talebeliğe kabul etmiş, bakmadan onu görmüştü, ona gösterilmiş miydi? Hem, yazmadığı hâlde asker olduğunu nereden bilmişti? Mektupta yazılı olan şeyleri Bekir Ağa ile de paylaşıp onun da fikrini sordu. Bekir Ağa, bu türlü durumlara alışkındı ve Refet Bey’in kabul edilmesine o da çok sevindi.

Artık duramazdı. Kim ne derse desin, gidecek, görececek, o öpülesi eli öpecekti. Onu görmek, onun bakışına muhatap olmak, ona gitmek şerefti. Kime anlatsa, “Barla’ya, Bediüzzaman’a gideceğim!” dese, hep aynı tepkiyi aldı:

- Onunla görüşemezsin, mümkün değil!
- Kapısında, “Bu şahısla görüşmek yasaktır.” yazısı var mı?
- Yok!
- Öyleyse ben giderim!
- Aman gitme!
- Neden?
- Seni mimlerler.

Emekli yüzbaşı bu tepkileri anlayamıyor, anlam veremiyordu. Bu nasıl bir hâldi? Bir âlime gitmek ne zamandan beri ve nasıl bir suçtu? İnsanlar nasıl bu denli korkutulmuş, nasıl bu kadar tedirgin ve çekingen hâle gelmişti? Hem birileri korkutmaya çalışıyor diye, insan dini, dindarı terk eder, onlardan uzak durur muydu?

– Ben mimi cimi bilmem! Öyle şeylere metelik verenlerden değilim! “O ganiyem ki, bu bazar-ı cihanda feleğe, / Metelik vermem için bende bozukluk yoktur.”

Bu cevaptan sonra artık kimsenin söyleyecek sözü kalmıyordu. Yüzbaşının gönlündeki zenginliğin ve cesaretin, cihanın pazarında kimsenin minnetini çekmesine, korkutmasına razı olmayacağı belliydi. Haraç kesmek isteyenlere verecek meteliği, boyun bükmeye niyeti yoktu.

Bekir Ağa ile anlaştı, gidecekleri günü kararlaştırdılar. Nihayet bir sabah iki at ayarlayıp güneşli, güzel bir günde yola çıktılar. Yol boyu tarlalarında, bahçelerinde çalışan köylüleri gördüler. Barla’ya gittiklerini anlayanlar, peşlerinden:

– Hoca’ya selâm söyleyin, diye sesleniyorlardı.

Kim ne yaparsa yapsın, Müslüman halkın tarafı, kalbinin rengi belliydi. Bu ilgi onları tebessüm ettiriyor, el sallıyor, “tamam” mânâsına işaretler yapıyorlardı.

Yolculuk saatlerce sürdü. Patika yollardan dağı, bayırı aşmak, gölün kenarından onca kıvrımı dolaşmak, bahçelerin, bağların içinden geçmek, hiç de kolay değildi. Zaten Barla, ulaşımı müşkül bir yerdi.

Nihayet Barla’ya vardılar. Köylüler Bekir Ağa’yı tanıyor, onunla selâmlaşıyordu. Yokuşbaşı mahallesine geldiklerinde birisi, Bekir Ağa’ya, Hocaefendi’nin Paşa Kayası’nda olduğunu söyledi. Paşa Kayası, Barla’nın üst kısımlarının, eteklerine kurulduğu kayaydı.

Atlarını taş döşeli yollardan yamaçlara doğru sürdüler. Her taraf meyvelik ve bahçelikti. Sular gürül gürül akıyor, su sesleri her yandan çağlıyordu. Hazret’in huzuruna doğru ilerleyen Refet Bey, sanki, kuşların, suların şarkı söylediği, meyvelerin insana tebessüm ettiği bir cennet bahçesinden geçiyordu.

Uzaktan Üstad’ı gören Bekir Ağa, Refet Bey’e işaret etti. Üstad’ın üzerinde bembeyaz bir elbise vardı. Temizlik timsali insan, İnsanlığın Efendisi ve Rehberi gibi beyaz rengi seviyor, tercih ediyordu. Yaklaştılar. Üstad, kendisine çay hazırlamakla meşguldü, misafirler tam da çayın üzerine gelmişti.

Atlarını bir kenara bağlayıp tazim ve edeple yanına koştular. Koşan ayakları değil, gönülleriydi. Elini öptüler. Refet Bey, yıllardır özlemini duyduğu anı yaşıyor, gönlü sevinçle kanatlanıyordu. Baştan

tercihini yapmıştı, o, Allah'ı ve Allah dostlarını se-
viyordu.

O günkü görüşme Refet Bey adına çok bereketli,
faydalı geçti. Zamanın hastalığını da, ilâcını da anladı.
Mesai imana teksif edilecek, fen ve din ilimleri ile ka-
natlanan bir nesil için zemin hazırlanacaktı. Peygam-
ber sevgisinin (sallallâhu aleyhi ve sellem) kalplerden çıkarılmasına, Kur'ân'ın unutulmasına meydan verilme-
yecekti. Nur dersleri ile akıllar ikna, kalpler tatmin,
nefisler ıslah edilecek, buna herkes kendi nefisinden
başlayacak, sonra da onu muhtaçlara verecekti.

Mağlûp bir milletin mağlûp ve mağdur evlâdı,
Hocaefendi'nin yanından Müslüman olmak şerefi-
ni iliklerine kadar hissederek ayrıldı. Evet din hak,
İslâm güzeldi. Üstünlük ve fazilet Müslümanlıktaydı.
Bu zâtın yaşadığı emniyet, her gönle o güveni veriyor,
herkesi bir kez daha kendisine getiriyordu. Dünya
bomba olup patlasa, bu adamın iman ve emniyetinde
en ufak bir sarsıntı olmaz; o hâdiseleri, "İpi sahibinin
elinde olan bu şeylerin neticesi ne olacak?" diye me-
rak ve hayranlıkla seyrederdi.

Bekir Ağa'ya, yol boyu teşekkür etti. O, çok büyük
bir hizmet yapıyor, annesini kaybeden çocuklar kadar
şaşkın ve perişan düşenleri, zamanın şefkat eline gö-
türüyordu.

Refet Bey, edepli, ince düşünceli bir insandı. Tam
bir gönül adamıydı. Nerede, ne yapması gerektiğini
bilirdi, olgundu. Özgüven sahibiydi. İnsanlarla ko-
nuşurken çekinmez, diyeceğini der, soracağını sorar-
dı. İlme olan düşkünlüğü ve rahatlığı Hocaefendi'ye

birçok soru sormasını netice vermiş, daha ilk görüşmede sorularını sıralamış, öğrenmek istediği şeylerin cevabını almıştı. Yol boyu aralarında geçen konuşmaları düşündü, değerlendirdi. Böyle bir ufku bulmuşken elbette soracak, hem daha neler soracak, bardağını deryaya daldırmaktan geri durmayacaktı.

Evine döndüğünde Hocaefendi'yi eşi Kadriye Hanım'a, üvey oğlu Bedreddin'e ve kayın pederi Mülâzım Efendi'ye anlattı. Mülâzım Efendi'nin gönlünde de en kısa zamanda bu zâta gidip onunla tanışmak arzusu uyandı. Bilgili, görgülü damadını bu ölçüde etkileyen bir insan gerçekten görülmeye, tanınmaya, huzuruna gidilmeye değer olmalıydı.

Refet Bey, ikinci ziyaretinde yanına hem Tenekeci Mehmet Efendi'yi, hem oğlunu ve kayınpederini aldı. İslâmköy'üne kadar buldukları bir at arabasıyla gelip oradan ötesini Barla'ya kadar yürüdüler.

Üstad, misafirlerini hoşnutlukla karşıladı. Tenekeci Mehmed'e hâlini, hatırını sordu, Mülâzım Efendi'yle ve Bedreddin'le tanıştı. Sohbet esnasında, onların Barla'ya kadar yürüdüğünü öğrendi. Refet Bey, izin alıp müsaade istediğinde, onları uğurlamak için çıkacağını söyledi. Karşılıksız bir şey almayan adam, kendisi için atılan adımlara da mukabele etmek istiyor, ruhundaki nezahet onu bile karşılıksız kabullenmiyordu.

– Madem bu kardeşlerim benim için yorulmuşlar, ben de alâküllihâl sizi Karaca Ahmet Sultan'a kadar teşyi etmek mecburiyetindeyim.

Yanlarında yürümeyi düşündüğü mesafe, öyle birkaç adım veya metre değil, İlema köyüydü. Onun

kendileri için değil böyle bir Şey, bir adım atmasını dahi kabullenemez, çok mahcup olurlardı.

– Aman efendim, nasıl olur?

Üstad, “Geleceğim.” dedi, onlar ısrarla rica ettiler. Sonunda stad’ı bu fikrinden vazgeirince rahatladılar. Yola çıktıklarında, ufku kadar, kulluk hâli de dillerindeydi. Hazret, hiçbir Şeye sahip olmadığına ve küçüklüğüne o kadar inanmıştı ki, başka türlü düŐünmesinin imkânı yoktu.

Servet ve güzellik Sultan’ındı, o sadece aczden ibaretti.

Nuranî Meclis ve Lâhikalar

Zamanın mürşidi, gücünü imanından alıyordu. O sadece bir âbid, sadece bir zâhit, sadece bir âlim değil; samimî, sadık, kararlı, şefkatli, vefalı, fedakâr, gayretli, kâmil bir dava adamıydı. Dinini yaşıyor, yaşarken kanaviçesini dokuyor, onu görenler, “İşte bu adamın peşinden yürünür!” diye düşünüp, yürüyordu.

Artık öyle bir mânevî halka ve meclis oluşmuştu ki, sanki mesafeler arada yokmuş, sanki bir yerde konuşulanlar bir anda, telsizlerle, telefonlarla her yerde duyuluyormuş veya taşıyıcılar kanat takıp uçuyormuş gibi, talebeler Üstadlarıyla ve birbirleriyle fikir alışverişinde bulunuyordu. Birlik, düzen, intizam sağlanmış, meseleler karşılıklı mütalâalarla daha güzel anlaşılır hâle gelmişti.

Birinci Söz’de, Üstad kendisini anlatmış gibiydi. Bir Zât’ın adını almıştı ve O Zât’ın adıyla iş gören bitkilerin ipek gibi yumuşak kök ve damarları nasıl taşı, toprağı delip geçiyor, yeryüzüne, söz söyleyen bir el, bir dil gibi başını çıkarıp uzatıyorsa; onun yazıp âlem bahçesine koyduğu “Sözler” de birer çekirdek gibi kalplere düştü, geliştii, yayıldı, meyvelerini verdi, her yere uzandı, ulaştı. Taşın, toprağın tahribinden filizler

nasıl korunuyorsa, o dersler ve o derslerin naşiri olan Üstad Hazretleri de, talebeleri de öyle korundu.

Cevherden kuyumcunun anlaması gibi, Nurlar'a da, iman ve Kur'ân hizmetine de, Üstad'a da talebelerinin gözü ile bakılmalıydı. Çünkü onların sözleri derslerin en güzellerindendi. Çünkü onlar, o anda odalarında oturmuş, sadece samimî düşüncelerini ifade ediyor, başkalarına değil nefislerine, uzaklara değil, kalplerine konuşuyor, ağlayan gözlerine, titreyen dudaklarına, süzülen yaşlarına, inleyen kalplerine, pişman iradelerine sadece Rab'leri şahit oluyordu.

Birbirlerinin bakışında hakikati görmek, ufuklarına yeni ufuklar kattı, yüreklerine yeni yürekleri fer yaptı. Yalnız değillerdi. Mânevî bir tezgâhın, iş bölümü yapan çarklarıydılar.

Velâyetin kerameti olduğu gibi, halis niyetin de kerameti vardı. Onlarda ise hem velâyet, hem halis niyet vardı. Onun için bu kadar muvaffaktılar, onun için insanların kâğıt kalem, ekmek, aş bulmakta zorlandıkları bir dönemde daha şimdiden Nur Risaleleri'nden on binlerce nüsha yazmaya muvaffak olmuşlardı.

Onlar, asırlar öncesinden isimlerine işaret edilen, mânevî ağızlarca müjdelenen kahramanlardı. Kıymetleri o kadar yüksek, vazifeleri o kadar kıymetliydi. Onlar, bin üç yüz sene gibi, sekiz yüz sene gibi uzak bir mesafeden görünen iman ve Kur'ân hizmetinin şahikalarıydı. Üstad, talebelerini takdir ve çalışmalarını teşvik için, sırtlarının hangi mânevî ellerle sıvazlandığını, başlarının nasıl okşandığını haber veriyor, Hazreti Ali'nin, bin üç yüz sene evvel, Celcelûtiye,

yani “zamanın harikası” isimli duasında ve kasidesinde onlardan ve Nur hizmetlerinden açık bir şekilde bahsettiğini anlatıyor, Abdülkadir Geylânî Hazretleri’nin, ² وَكُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ لِلَّهِ مُخْلِصًا تَعِيشُ سَعِيدًا صَادِقًا بِمَحَبَّتِي yani “Hâlisen, Allah için vaktin Abdülkadirisi ol. Sadık muhabbetimle Said olarak yaşarsın.” mısralarıyla onlara da hitap ettiğini cifir ilmiyle çıkarıyordu. Kendisinin yaptığı izaha göre o şiirin mânâsı şöyleydi:

“Ey Said! Sen zamanın Abdülkadir’i ol. Tam ihlâsı kazan. Fakirliğine rağmen geçimini düşünme. İnsanlardan minnet alma. İsmi Said olduğu gibi, maişetinde de mesut olacaksın. Muhabbetimde sadık olduğundan, samimiyetle çalıştığınan, Hulûsi gibi talebeler ve muhlis yardımcıları, Süleyman ve Bekir gibi sadık hizmetkârlar, Sabri gibi takdirin hakkını veren ciddî ve istekli talebeler size verilmiş.”

Şiirdeki “muhlisân” tabirinin Hulûsi Efendi’ye, “sadıkan” tabirinin, Sıddık Süleyman’a ve Bekir Ağa’ya, “mehabbetî” tabirinin de Sabri Hoca’ya baktığı kanaatindeydi. “İsmi gibi mesut olacaksın” demek, zaten, Said’e hitap ettiğinin açık deliliydi, böyle diyerek adını söylüyordu.

İşte bu muhteşem mânevî ve canlı mecliste, ilk söz, Nur’un ilk muhatabı olan Hulûsi Efendi’nindi. Aradaki duvarlar hayalen kaldırıldığında, yüzlerinin hakikate, Üstadlarına ve kardeşlerine dönük olduğu görülecek, canlı yayınlarına ve meclislerine girilecekti.

² Bkz.: *el-Gümüşhânevi, Mecmûatü’l-ahzâb (Evrâd-ı Şâzeli)* s.562.

Hulûsi Efendi, Eğirdir'deki köşesinden, mahcup ve mütevazı bir üslûpla konuşuyordu. Yüzünde yine o hiç eksik olmayan şefkat ve tebessüm vardı. Anlaşılan tarifsiz sevinçler içindeydi, coşkuluymdu. Evvelâ, Üstad'a ve Nur'a olan ihtiyacın hikmetini tesbit etti.

– Cenâb-ı Hak, Kur'ân'a ait parıltıların bu asrın insanına gösterilmesini murat buyurunca, bu mühim emre Üstadımızı vesile kılmış.

Dinleyen bütün talebeler bu tesbite hak verdiler. Evet, bu evvelâ Cenâb-ı Hakk'ın dileğiydi ve O'nun lütfuyla bu esrarın kapıları Üstad'a açılıyordu. Hulûsi Efendi devam etti:

– Nur hakikatleriyle Kur'ân'a hizmet, hayatımızın tek gayesi olmalı. Üstad gibi bir muallimi tanıma şerefini idrak eden, artık sadece bu iş için yaşmalıdır.

Hafız Ali Efendi, başını salladı. Hüsrev Efendi, bakışlarıyla “Evet.” dedi. Dava adamı, davasını yaşar, yaşatır; yaşayan bir dava olur, başka gaye bilmezdi. Hulûsi Bey'in daha söyleyecek sözleri vardı.

– Bana böylece hakikat dersini veren bu zâta ömrümde ilk defa Üstad dedim. Hata etmedim, isabet ettim.

O böyle deyince, mânevî meclisteki herkes, “Elbette isabet ettin ağabey!” dedi. İsabet ettiği için bu tabiri kabullenmiş, isabet ettiği için o günden sonra ona “Üstadım” demişlerdi.

– Bu eserler Nur isminin tecellilerine mazhardır ve ihtiyaca binaen, dünyanın durumuna göre yazdırıldığına asla şüphem yok.

Her bir risale bir yıldız gibi... Otuz İkinci Söz, bu parlak yıldızlar içinde ayrı bir yere sahip... Yirmi Dördüncü Söz'ün zeyilleri insanı hayran bırakıyor. On Dokuzuncu Söz, insanı yeniden hayata dönmüş gibi canlandırıyor, gönülleri yumuşatıyor, gözlerden yaş akıtıyor.

Hulûsi Bey, elinden gelse Risaleler'deki her satır ve her tesbit için methiyeler yazacak, onların yüksekliğini izah edecekti ama şimdilik susmayı ve kardeşlerinin tesbit ve hissiyatlarını dinlemeyi tercih ediyordu. Sözünü, Üstadına dua ederek bitirdi.

– Üstadımı hürmet ve minnetle yâd ediyor, dünyevî uhrevî bütün muratlarına ulaşmasını Rahîm ve Kerîm olan Allahü Zülcelâl Hazretleri'nden istiyorum.

Mânevî meclis, onun bu duasına gönülden “Âmin!” dedi. Rabbi Rahîm'e ulaşan o âmin sesi, birer “almaç ve vermeç” gibi çalışan ve nakil hizmeti yapan zerrelere aracılığıyla göklere yükseldi. Belki de o âmine iştirak eden nice mânevî varlık, nice melek vardı.

Hulûsi Efendi'den sonra söz, Üstad'ın ikinci Hulûsi dediği Sabri Hoca'ya verildi. Sabri Hoca, Bedre'deki mütevazi hanesindeydi. Elindeki çay bardağını bir kenara bıraktı, dizleri üzerine doğruldu. Ufka baktı. Söze Hulûsi Efendi'nin hakkını takdir ederek başladı. Çünkü o, Üstad'a hakikî bir dost, kardeş ve talebe oluyor, birçok bahis o muhatap alınarak yazılıyordu:

– İkinci Üstadım Hulûsi Beyefendimi, teşbih ve tabir caiz ise, saatçilerde bulunan yıldızvâri sekiz on ağızlı saat anahtarına benzetiyorum ki, o çok ağızlı anahtar, dünyadaki her saati harekete geçirir,

çalıştırır. Hulûsi Beyefendim de, aynen öyle olup, emsali görülmemiş ve duyulmamış birçok meseleyi, Hazreti Kur'ân'dan ve Kur'ân'ın talebesi olan Üstadımızdan istiyor. Kur'ân'ın mânevî, hediyelerini ih-san edene de, getirene de, isteyene de sonsuz şükran borçluyum.

Bir âlim olan Sabri Efendi'nin bu dupduru ifadeleri, hakikî kardeşliği ve hakkı takdiri gösteriyordu. Onun bu emsal davranışı hepsinin gönlünü şad etti. Ne kadar berrak, nezih ve güzeldi, "İkinci Üstadım", "Beyefendim" derken. Nur'a emeği geçene ve hizmet edene, "Efendi" değil, "Efendim" diyecek kadar aşkındı.

Sabri Hoca söze buradan başlamışken, aynı çizgide devam etti. Üstadına yazdığı bir şeyi onlara da söyledi:

– Hiç şüphem kalmadı ki, nur nurdan seçilemediği gibi, Nur deryasının nuranî talebeleri de, nerede olursa olsun hepsi bir gayede, aynı düşüncede olduklarından bir diğerinden seçilmez. Davranışları, hâlleri; birbirlerine karşı rekabet hislerine düşmeden, daima birbirlerinin seçkin özellikleriyle iftihar edip samimiyet ve vefanın gereği olan birliği tesis ettiklerine delildir ve bu hâl bir başarı alâmetidir. İnşallah hepimiz ilâhî rahmete nail olursunuz.

Sabri Hoca'ya göre Nur talebeleri, bir vücudun uzuvları gibi, birbirinin hizmetini takviye ederek çalıştıkları için muvaffaktı ve hepsinin alnında aynı nurun imzası vardı. Onları, Allah'a ait boya ile Üstadları boyamış, sanki tek tek hepsini elindeki birlik kazanına batırıp çıkarmıştı.

Onu dinlerken Hafız Ali'nin gönlünde güller açıyor, Şamlı Hafız, geceler boyu süren uykusuzlukların zâyi olmadığını anlıyordu.

Sabri Hoca, sözü, kendisiyle görüşeni, “Dünyada bu zâttan daha bilgili bir insan var mıdır?” diye düşündüren Abdülmecid Efendi'ye bıraktı. O biraz uzaklarda, Ergani'deydi. Sesi uzaktan geldiği için sözü uzatmayacaktı. Hayatı ilim meclisinde yaşıyor gibi yaşayan adam, o mânevî mecliste olmak şerefini ve saadetini yaşayacak, diyeceğini diyecek, köşesine oturacaktı. Zira, öyle bir meclis, en güzel bir sığınaktı. Oraya sığınana şeytan da, dünya da zarar veremez, tuzağına düşüremezdi.

– Kardeşlerim, bu eserler tenkit edilecek eserler değildir. Kim görse, hayran kalıyor. Fertlerin ve toplulukların takdirini kazanıyor. Fakat takdir derecesi, anlayış derecesi gibi farklı ve çeşitlidir. Herkes anlayışı ölçüsünde takdir eder.

Bu tesbit, bir âlime tam yakışmış, “anlamıyorlar” diye üzülenlere teselli olmuştu. Abdülmecid Efendi, cemaati bu kadar selâmlayıp rahlesinin başına çekildi.

Şimdi söz, İslâmköy'ünü bir “Nur Fabrikası” gibi işleten Hafız Ali Efendi'deydi. Nur'u tanıdığı, Üstadından vazifeyi aldığı günden beri, hiç durmadan çalışmış, etrafında talebelerden kurulu bir hale oluşturmuştu. Bir yandan Kur'ân öğretiyor, bir yandan Risale okutuyor ve hatta bazı risaleleri ezberletiyordu. Anlayarak ezberlenen şeyin silinmeyeceğini, kaybolmayacağına düşünüyordu.

Hafız Ali Efendi'nin ekmeği, aşî Nur olmuştu. Odasında yanan ateşi bile söndürmüyor, niye böyle yaptığını soranlara, “Kibrite vereceğim parayı kâğıda, kaleme veririm.” diyordu. Çünkü, halisane hislerle bir sayfa okuyan imanını kurtarabilirdi. O bir sayfa kâğıdı ve o kâğıtla kurtulacak adamı feda etmemek için bunu yapıyordu.

Söz ona gelince insanların yüzüne sıcak bir tebesüm yayıldı. İhlas âbidesi gibiydi. Bu hâl onu candan ve sevimli kılıyor, o onları, onlar onu seviyordu.

Nurlar'ı yazdığı rahleden başını kaldırdı. Kâğıtlarını yavaş yavaş topladı. Divitini, mürekkebinin yerine koydu. Kardeşlerine döndü. O âna kadar, kulağı kardeşlerinde, eli kalemindeydi:

– Kardeşlerim, Sözler insana, insanlığını bahşediyor. Sözler, öyle maharetli bir doktordur ki, gözsüzlere Hakk'ın hidayetiyle göz; kesin bir hezimete uğramamışsa, kalpsizlere kalp; şuurunda çatlaklık olmaya da aydınlıktır.

Hafız Ali Efendi, bu sözlerden sonra duyulandı. Ondaki coşkulu hâli herkes anladı. Zihninden, Rabbinin Üstadına uzun ömür vermesi ile ilgili dualar geçiyor, sanki “Ömrümden alsın, ömrüne katsın.” diyordu. Bu düşüncelerini şöyle dile getirdi:

– Üstadım Hazretleri'ne de ifade ettim. Bahçıvan, fidan yükselsin diye aşağıdaki dalları keser. Ebedî hayatını kurtaranın önünde fânî canını feda etmemek akılsızlıktır. Üstadımın hayatı, hayatımın her safhasından kıymetlidir. Allah Teâlâ Üstadımdan ebeden razı olsun.

Refet Bey, “devam et” der gibi baktı. Duyarak söylediği sözler, her yandan taarruza maruz kaldıkları o

günlerde yüreklerine fer oluyordu. Hafız Ali Efendi soluklandıktan sonra devam etti.

– Sevgili Üstadım var olsun. O gelecek kocaman bir baharın müjdecisidir.

Üstad'ı ne güzel anlamış, hakkını ne de güzel takdir etmişti. İnsanın ümidini kıracak onca şeye rağmen, bahara inandığı kadar gelecek güzel günlere inanıyordu. Hafız Ali Efendi sözlerini bitirince, müjdeli konuşmasından ötürü dualar aldı. “Ne güzel şeyler söylüyorsun. Firdevs cennetine ere, Kevser ırmağından içesin.” dediler.

Bu sözlerle mânevî meclise, bir tatlı huzur havası yayılmış, gönülleri ile kucaklaşmışlardı. Aslında cemetler farklı olsa da, ruhlar aynıydı ve kim konuşursa konuşsun, umumun hissine tercüman oluyor, duyan, “Bunu ben de hissettim ama ifade etmedim, edemedim” diyor, unuttuğunu tekrar hatırlıyordu.

Şimdi söz Şamlı Hafız'daydı. Onun mazhar olduğu ikramın büyüklüğü kelimelere sığmazdı, zira o Nur'a kâtiplik gibi bir şerefe mazhar, hasenata hissedardı. Kardeşlerine baktıkça, çektiği onca meşakkatin boşuna olmadığını anlıyor, aklında hâdiseler canlanıyordu.

Bir gün Üstad, “Şamlı hazırlan, Çam Dağı'na gideceğiz!” demiş, o bu emir üzerine hemen defterini kalemini almıştı. Çam Dağı'na vardıklarında Üstad, namaz için yer hazırlamasını istemiş, birlikte öğle namazı kıldıktan sonra bağırarak komutunu vermişti.

– Şamlı yaz!

Yazmaya başlamış, fakat Üstad'ı göremez olmuştu. Sesi geliyor, kendisi görünmüyordu. Kendi kendisine “Allah Allah, Üstad nereye gitti?” diyor, sesi geldiği için de işini bırakmıyordu. Nihayet, telifin sonuna gelindi, Üstad, “Tamam!” deyip bitirdi.

Artık, Üstad'ı görebiliyordu. Yaşanan bu garip hâdiseyi sormadan edemeyecekti. “Bir şey soracaktım hocam!” der demez cevabını aldı:

– Ben ne biliyorum bana soruyorsun, hadi oradan.

Böyle söyleyip yolu kesmişti. Barla'ya döndüler. Onca telif, gidiş geliş sekiz saatlik yol, onu çok yormuştu. Aklında sadece eve gidip uyumak vardı.

Üstad, yazdığı eseri nasıl düzenleyeceğini anlatmış, “Şunun başına şunu yaz.” demiş, o uyumak istediğini söylemişti. Hâlbuki Üstadı, yetişmesi gereken bir iş varken uyumaz, uyutmaz, işini sonraya bırakmazdı:

– Tamam tamam, sen yoruldu, şöyle bir başlangıç yap, iki satır yaz, öyle yat.

– Ha, öyle olur, demiş, başlamıştı.

Fakat sonra, kendisini öyle kaptırmıştı ki, tam altmış sayfa yazmıştı. Sayfanın son satırına gelmişti ki, Üstad, yanına gelmişti.

– Efendim?

– Namaz kılacağız.

– Ne namazı?

– Sabah namazı.

– Daha hiç yatmadım.

Üstad, tebessüm etmişti.

– Yatarsın sen, yatarsın. Namazını kılar, yatarsın.

Şamlı Hafız, bunu da Üstad'ın kerametine vermişti. Demek o risale o gün bitmeli, ulaşacağı yerlere ulaşmalıydı. Belki de onu ulaşacağı yere götürecek talebe çoktan yola çıkmış, onlara doğru geliyordu.

Şamlı Hafız, heyete bunu anlatacak değildi. Bu hâdise sadece onları görünce gözünün önünden geçen binlerce hatıradan biriydi.

Nur'un her anını yaşamış, her şeyine hayran kalmıştı ve böyle muhteşem bir topluluğa, öyle uzun boylu konuşmaya niyeti yoktu. Sadece On Dokuzuncu Mektub'a dikkatleri bir kez daha çekerek kardeşlerine dua etmeyi tercih etti.

– Altın yıldızlarla yazılması gereken “On Dokuzuncu Mektup” Cenâb-ı Hakk'ın katında da, Peygamberimiz'in huzurunda da kabule mazhar olsun. Rabbimiz, Peygamberimiz'in sancağı altında Üstadım Efendimi, bu fakiri ve tüm kardeşlerimi beraber haşreylesin!

Bu ne güzel temenni ve duaydı ve böyle bir cemaatin içinde bulunmak gerçekten saadetti. Gönülden “Âmin!” dediler. Hele insan ötede de onların arasında olursa, oraya ateş ulaşmazdı. Birbirleri hakkında böyle düşünüyor, öyle ümit ediyor, o kadar seviyorlardı.

Hüsrev Efendi, sanki hiçbir şey demeyecek gibi oturuyor, denilen bu güzel şeyleri dinlemeyi tercih ediyordu. Fakat cemaat ondan da bir şeyler duymak beklentisindeydi. Bakışların kendisine yöneldiğini fark edince, edeple ve ciddiyetle konuşmaya başladı. Sözleri sadece o mecliste değil, sanki bütün Isparta âfakında yankılandı:

– Kardeşlerim, Üstadımız, bendesine, “Yirmi Dokuzuncu Mektub”un bir kısmını nasıl bulduğumu ferman buyurmuştu. Üstadıma yazdığım cevabı siz kardeşlerimle de paylaşmama müsaade ediniz. Bu hususta ne diyeceğime karar verememiştim. Çünkü Risaleler’in her birisinin nurları bir; fakat mevzuları ayrı, güzellikleri ayrı, incelikleri ayrı, zevkleri ayrıdır.

Üstadımıza ben evvelden beri Lokman diye bakmaktayım. Talebelerinin her an ihtiyaçlarını düşünüp çareler arayan, ilâçlar hazırlayan, hazırladıklarını talebelerine zahmetsizce kullandıran, karşılığında hiçbir şey istemeyerek minnet ve methin Cenâb-ı Hakk’a yapılmasını emreden sevgili Üstadım... Evet, hakikaten bir Lokman’dır. Lokman Hekim gibi, kalbî arzularımızı işiterek ilâç uzatıyor. Biz değil, tüm insanlık bu vadede ne söylese azdır.

Nurlar’ı okudukça, hakikatlerini gördükçe minnet ve şükürüm artıyor. Kalbim nurlarla doluyor, ruhum nurlarla dinleniyor. Üstadım, talebelerini başka elle vere vermiyor, nurlandırmak için başka kapılara boyun büktürmüyor. Yâ Rab! Sen Üstadımızdan razı ol!

Hüsrev Efendi’nin bir solukta, tane tane yaptığı bu konuşmayı, kardeşleri de soluk almadan dinledi. Evet, şefkatli bir hekim gibi olan Üstadlarının yanında, hizmetinde bulunup, onun mânevî vücuduna maddeten el, ayak, dil olmak çok büyük bir ihsan ve saadetti.

Konuşmaları baştan beri büyük bir dikkatle takip eden Refet Bey, kendisini cennet bahçesinde gibi hissediyor, tarifsiz lezzetler alıyordu. O zaten, sormayı, dinlemeyi severdi. Fakat konuştu mu da, berrak

bir kalbin çağlayışları duyulurdu. O söylenenlere ilâve olarak farklı bir noktaya dikkatleri çekecekti.

– Bu nuranî meclise sadece şunu diyeceğim ki, Nurlar, insanı irşat eden çok yüksek dersler olduğundan, gayet dikkatle ve çözerek okunmalıdır. Ortaya konulan dersler, o kadar aklî ve mantıkî delillere dayanıyor, o kadar tatlı lezzetler verip insanı hayrete düşürüyor ki, insan hiç elinden bırakmak istemiyor. Bu sebeple bir defa okumak kâfi değil. İnsan hepsini yanında bulundurup, daima okumalı.

Bu tesbit de herkesin kabul edip yaşadığı bir hakikattir. Nurlar, çerez değil, temel gıdaydı. Hava gibi, su gibi, ekmek gibi, aş gibi her zaman lâzımdı. Göz dünyayı gördükçe, gönlü istikamete çekecek bu Kur’ânî derslere müracaat edilmeliydi. Çünkü o dersler, sadece fânî diyar için değil, daimi âlem için hava, su ve azıktı.

Meclis kalabalıktı. Cennet Bahçesi’ndeki ağacın gölgesinde Sıddık Süleyman, Çam Dağı’ndaki kulübenin üzerinde Marangoz Mustafa, hizmetinin başında Abdullah Çavuş, Çeşnigir Paşa Camii’nin önündeki meydanda, halkın arasında Muhacir Hafız ve daha birçok insan oturuyor, sözün kendilerine değil, kardeşlerine düşmesini arzuluyor, anlatılanları tebriklerle karşılamak onlara yetiyordu. Fakat Hulûsi Efendi, Üstadı namına, diğerlerinin de birer cümle ile dahi olsa kanaatlerini ifade etmelerini istedi. Çünkü, o meclisteki garazsız bir cümle, bir kitap kadar ağır ve kıymetliydi. Çünkü o meclistekiler, en zor şartlarda “Varım.” diyenlerdi ve onların en ufak bir ameli, başka zamanlarda yapılan yığın yığın şeyden artık gelirdi.

Çünkü o meclistekiler yaşayıp anlatan, konuşmak için değil, yaşamak için, yaşatmak için öğrenen insanlardı. Çünkü o meclistekiler, daha iyi bir kul olmak, Efendilerine (sallallâhu aleyhi ve sellem) benzemek için okuyor, çünkü o meclistekiler öğrendiklerini sonraya bırakmadan anında tatbik ediyordu. Elbette söz onlarındı.

Sohbet uzuyor, daha da uzayacağı benziyordu. Hulûsi Efendi, Barlalılara döndü. Barlalılar mesajı aldı. Mübarek Süleyman ayağa kalktı:

– Efendim, çay hazırlayalım mı?

– Barla'nın misafiriyiz Süleyman Efendi. Tertemiz ellerinizle, o güzelim kaynak sularınızdan yapacağınız çayı elbette içeriz. Sıddık Süleyman da, kardeşine yardım etmek için ayağa kalktı.

Heyet, Burdur'dan da bir ses bekliyor, Binbaşı Asım Efendi de konuşsun istiyordu. Bakışlar o yana yönelmiş, Asım Bey'de toplanmıştı. O fedakâr yüreğin diyecekleri de muhakkak ki önemliydi. Binbaşı Asım Bey, bu talebi geri çeviremezdi. Söze durumunu anlatarak başladı:

– Baştan ayağa kusurlu olan bu fakir, aralıksız otuz dört sene süren askerlik hayatımda, kulluk adına birçok eksikliklerimin olduğunu görüyor, eski güldüklerime şimdi ağlıyorum. Bu uyanış, Üstadıma ve Nurlar'a kavuştuktan sonra oldu, Cenâb-ı Hakk'a yüz binlerce şükür ki, bize onu ihsan etti.

Diyebilirim ki, bu risaleler bir cennetin gül bahçeleridir. Bu gül bahçesinden istifade edemeyip hiçbir nasip alamayanlara yüz bin kere yazıklar olsun.

Hulûsi Efendi, bu defa Bekir Ağa'ya sözü verdi. Bekir Ağa, okuma yazma bilmesede, dinlerken kalbine yazmıştı:

– Efendim malûmunuz, kardeşiniz cahil olduğumdan Risaleler'i okutup, dinledim. Şunu diyeyim ki, güneşin nuruna sed çekilemediği ve çekilmek ihtimali de olmadığı gibi, Risaleler'e de sed çekilemez ve çekilemeyecektir.

Bekir Efendi, kendisine has şivesiyle çok tatlı, çok samimî konuşmuş, gözlerde ve gönüllerde gülücükler açmıştı. Hulûsi Efendi iltifat etti.

– Böyle cahilliğe can kurban Bekir Efendi.

Hulûsi Efendi heyete döndü:

– Görüyorsunuz, her gönülde bir başka güzel gül açmış. İsterseniz kardeşlerimizi dinlemeye devam edelim ve bu güzellikleri paylaşalım.

Heyet, devam edilmesi yönünde kanaat belirtince sözü Sarıbuçak Mustafa'ya verdi. Mustafa Efendi, Kuleönü'ndeki evinin bahçesinde, misafirlerinin elinden tutmuş Nur'un ufkuna çıkarıyor, zaman zaman heyecanlı heyecanlı izahlar yapıp hizmet kahramanlarını tanıtıyordu:

– Efendim, eğer sesim yetişseydi olanca kuvvetimle bağırarak yeryüzündeki bütün gençlere diyecektim ki, “Risaleler'i ciddî okumak ve yazmak, yirmi sene medresede okumaktan daha faydalı ve üstündür.” Medresede okumak evvelâ kendini, sonra Ümmet-i Muhammed'i ve tüm insanlığı kurtarmak içinse, yirmi senelik medrese ilmi insana bunu veriyorsa, Risale-i Nur da, aynıısını, fazlası ile veriyor.

Onun o coşkulu sesi, Kuleönü'nden bütün kardeşlerinin kalbine ulaşıp yankılandı. Herkes bir kez daha heyecanlandı. Keşke bütün gençler bunu diyebilserlerdi. Bir gün bütün gençlere bunu diyeceklerdi.

Hulûsi Bey, Sarıbıçak Mustafa'ya:

Var ol, şad ol Mustafa Efendi, dedi. İstersen gelmişken kardeşini de dinleyelim. Ne dersin? Gerçi onun da, Hüsrev Efendi gibi, Hafız Ali Efendi gibi başını kaldıracak vakti yoktur ama...

– İyi olur efendim.

– Buyur Üstadımın “Büyük Ruhlu Küçük Ali”si...

– Muhterem ağabeylerim, kardeşlerim, bütün müminler. Üstadım Hazretleri sadece memleketimize değil, yeryüzündeki bütün Müslümanlara her saat, her dakika, her an bağıyor, konuşuyor. Benim gibi zâhir kulağıyla değil, kalp kulağıyla dinleyelim. Madem bu cevherler asrımıza verilmiş, bu sergiler bize açılmış, bütün kazancımızı versek onun kıymetini ödeyemez, ücretini veremeyiz. Bahar geçmeden bütün cevherlerden alalım.

Bu arada çaylar geldi. Kırmızı çaylar, nur yüzlü misafirlere dağıtıldı.

Rüştü Efendi, çayını yudumlarırken Hulûsi Efendi'ye döndü:

– Efendim, Dereli Hafız Ahmet Efendi'yi dinlemedik.

– Daha sizi de dinlemedik Rüştü Efendi. Fakat önce doktorumuzu dinleyelim. Buyurun doktor bey.

Doktor Kemal, nedense o mecliste kendisine söz

düşmesini beklememişti. Küçük bir tereddüt geçirdikten sonra konuştu.

– Üstadımın sözleri benim dinî anlayışımı değiştirdi. Artık mezarıma kadar dinî akidelerinin esir ve kurbanıyım. O yüksek eserleri fırsat buldukça okuyorum. O muhteşem temsilleri defalarca okumak istiyorum. Hatta Üstadım bende bulunan iki kitabımı istediğinde, bir hafta daha dursun diye yalvardım. O ne büyük mantık, o ne susturucu ifade... Nur Risaleleri'nden aldığım dinî, insanî, vicdanî, iktisadî ve ilmî derslerin beni hayatta muvaffak edeceğini düşünüyorum. Üstadıma minnettarım.

Doktor Bey gibi nice doktor, nice ilim adamı, aradaki mânileri aşabilse aynı şeyleri düşünecekti. Heyeteki herkes buna gecenin sabahı kadar inanyordu. Bir gün o da olacaktı.

– Buyrun Rüştü Bey.

– Efendim, Hafız Ahmet'i dinleyecektik.

– Sizden sonra da onu dinleyeceğiz Rüştü Efendi.

Barlalılar çay ikramının ardından kardeşlerine bahçelerinde yetişen kırmızı elmalardan, cevizlerden, bademlerden ikram ettiler. Yedikleri her şeye zikir çektiren bu insanlara bir şeyler ikram etmek iznini almışken bu fırsatı kaçıramazlardı.

Rüştü Efendi söze başladığında, dikkatler meyvelerden ona çevrildi. Oldukça duygulu ve yağmur bulutu gibi dolu olduğu gözlerden kaçmadı.

– Rabbimin bana Üstadımın talebelerinin en sonuncusu olmak şerefini kazandırdığını hatırladıkça,

O'na gece gündüz şükürlerle dua ediyorum. Bazı vakitlerde başım secdede olduğu hâlde günahlarımın büyüklüğünü, suçumun hadsizliğini düşünüp titriyor, mütemadiyen ağlıyorum. Rabbim beni, Nurlar'ıyla kara kalbimi nurlandıran Üstadımdan ve kıymetli kardeşlerimden ayırmasın.

Rüştü Efendi'nin hissiyatı bütün cemaate yayıldı, gözler yaşardı. Hulûsi Efendi sözü Ahmet Efendi'ye vermeden evvel son olarak şunları söyledi:

– Kardeşlerim, bu görüşmede fikrini, hissini duymadığımız birçok kardeşimiz var. Fakat zannediyorum, söylenen her şey, onların da söylemeyi düşündüğü şeyler olduğundan, onlar da konuşmuş gibi oldular. Sizlerle görüşmeye de, bu nurani bahislere de doyum olmaz. Müsaadenizle son olarak Hafız Ahmet kardeşimizi dinleyip hizmetlerimizin başına dönelim. Burada paylaştığımız bereketi muhtaç gönüllere taşıyalım. Buyurunuz.

Dereli Hafız Ahmet Efendi, mânâlı bir rüya görmüştü. Bunu kardeşleriyle paylaşmak istiyordu. Rüyasını en ince ayrıntısına kadar anlattı. O rüya, konuşulan bunca şeyin tasdiki, mührü gibi oldu. Takibe ve baskıya maruz kaldıkları o günlerde, görüşmenin sonuna denk gelen bu haber, onlara bir kez daha sabrı telkin etti. Demek gün gelecek, bütün bunlar olacaktı.

Bu mânevî ve hayalî meclis, maddî dünyada da aynıyla kurulmuştu. Aradan duvarlar kaldırılırsa, hâdiseye yüksek bir tepeden bakılrsa, aynıyla görünecekti. Yorulmak, usanmak bilmeyen kardeşler, Üstadlarına ve birbirlerine gönderdikleri mektuplar aracılığı ile

o kadar çok görüşüyor, o kadar sık konuşuyordu ki, bir yerde olan sevindirici haberden veya hâdiseden hemen, herkes haberdar oluyor, herkes o şeyle ilgili üzerine düşeni yapıyordu.

Üstad, hizmet derslerine, meselelerine ve daha çok günlük hayata bakan mektupların birçoğunu “Lâhikalar” olarak bir araya getirdi ve ona “Yirmi Yedinci Mektup” dedi. Hâlbuki onlar bu mektupları sadece hissiyatlarını ve minnetlerini ifade, hizmetlerini takip için yazmışlardı, bir gün Nurlar’a gireceği akıllarına bile gelmemişti.

Düşündüklerini yaşadıkları için hayatları dersti.

Yerebatan Camii

Hafız Yaşar, evinden, yuvasından ayrıldı. Hava soğuk, yol karlıydı. Düşünceleri ayağına dolayıyordu. Kaygan zeminde bir aralık nasıl oldu ise oldu, ayağı kaydı, yoldan çıktı. Az kalsın yüz üstü kaplanacaktı.

Ayazın iliklerine işlemesine rağmen Yaşar, soğuk soğuk terler döküyor, her yanını ateşler basıyordu. İçine düşen ateş, ateşin habercisi gibiydi.

Ramazanın on dördüncü günüydü. Tarih, 22 Ocak 1932'yi gösteriyor, o, camisine, cuma namazını kıldırmaya gidiyordu.

Camisinin adı “Yerebatan”dı.

Camiye geldiğinde, cemaatinin hiç olmadığı kadar kalabalık olduğunu fark etti. Ne de olsa gazeteler günlerdir haber yapıyor, Hafız Yaşar'ın cuma günü, Yerebatan Camii'nde, Türkçe Kur'ân okuyacağını ilân ediyordu.

Kalabalığı yarararak ilerledi. Kürsüye çıktı. Fötr şapkalı cemaatin gözleri fal taşı gibi açıldı. Nasıl açılmayacaktı ki, bin küsur yıldır yaşanmamış bir olaya şahitlik edeceklerdi.

Yaşar başladı: “Müşfik ve Rahîm olan Allah’ın ismiyle.” Besmele’yi böyle çekti.

Arkasından, Yasin Sûresi’nin meâlini rastmakamıyla okudu. Vekil Reşit Galip ile İstiklâl Mahkemeleri’nin meşhur reisi Kılıç Ali de camide, hemen önündeydiler. Zaten, cemaatten çok onlara okuyor, onların gözlerinin içine bakıyordu.

Nihayet tamamladı. Derin bir soluk aldı.

Bu, onun ilk Türkçe ibadet örneği değildi. Daha dört gün evvel, bir gün önce vefat eden Müdafa-i Milliye Müsteşarı Derviş Paşa’nın defninde, duayı Türkçe bir kasideyle yapmıştı.

Yazar Ziya’nın, “Dini Türkçülük”, İsmail Hakkı’nın, “İslâm’ın Türkçeleştirilmesi”, Reşit Galip’in “Millî Müslümanlık” diye isimlendirdiği onlarca yıllık proje nihayet hayata geçmişti.

Aslında Hafız Yaşar’dan altı yıl önce, bu deneme Göztepe Camii İmamı Cemalettin’le yapılmış, o, işe namazı Türkçe kıldırarak başlamış, halkın yoğun tepkisinden ötürü bu uygulamadan vazgeçilmiş, Cemalettin önce görevden alınmış, sonra başka bir yere terfi ettirilerek atanmıştı.

Camiden çıkan insanlar bu mesele hakkında bir şey demeden evlerinin yolunu tuttu. Yaşlı adam yol boyu kâh yürüdü, kâh bastonuna yaslanıp dinlendi. Etrafa garip garip bakıyor, olanları anlamaya çalışıyordu. Yanından geçen fötr şapkalı, iyi giyimli iki kişiye kulak kabarttı. Başkaları sessiz sedasız, donuk bir çehre ile evlerine giderken onların ağızları kulaklarındaydı. Gülerek neşe ile yürüyor, insanları reverans yaparak

selâmlıyor, “Çok güzel bir gün.” diyor, “İyi günler.” diliyorlardı.

Birinin diğerine, “Biz ne yapmaya çalışıyoruz?” dediğini duydu adam.

– Nasıl yani?

– Bu adamların dinlerini anlamalarına yardımcı mı oluyoruz?

– Bu yardımsa, evet.

– Açık konuş.

– Kitaplarının ne olduğunu onlara gösteriyoruz.

– Ne olacak sonra?

– Bu halk, bu kitabı kaldırmamıza müsaade eder mi?

– Etmez!

– İşte o müsaade etmedikleri şeyi biz onların kendilerine yaptıracağız. Bu meâller, bu halkı tatmin etmeyecek. Zamanla bu kitaptan soğuyacaklar. Biz de zaten soğumuş olan adamların elinden onu, o zaman alacağız. Ortada kalakalacaklar.

– Tarihî zekâ bir kez daha gün yüzüne çıktı dese-ne ...

– Aynen öyle dostum, aynen öyle ...

Yaşlı adam, camiden çıkan bu adamların görünüşlerini cami cemaatine benzetemediği gibi, dediklerinden de bir şey anlamadı. Onlar, salına salına ilerlerken, o da peşlerinden derin soluklar alarak evine doğru devam etti. Yaşlı adam, “Yapılacak en doğru şey, eve gitmek.” diye düşünüyordu. “Gitmek ve bir daha da hiç çıkmamak!”

Hafız Yaşar, o akşam dokuz hafız arkadaşıyla bir araya geldi, yeni kararlar alındı. Toplantıda Reşit Galip de vardı. Onlara Arapçadan Fransızcaya, ondan da Türkçeye tercüme edilmiş olan meâllerden birer adet verdi. Verirken de “Evet, bu tercüme belki iyi değil, ama bir heyet tarafından Türkçe Kur’ân hazırlanmaktadır.” dedi.

İlk denemeden iki gün sonra, Hafız Yaşar’ın başkanlığındaki dokuz kişi, İstanbul’un farklı semtlerindeki camilere dağılarak halka Türkçe Kur’ân okudu. Beş gün sonra da sekiz hafız, Sultanahmet Camii’nde, cuma namazını takiben halkın karşısına çıkıp sanatlarını icra etti. Akşamında ise avuçlarına yüzlerini güldürecek kadar para sıkıştırıldı.

Cuma namazından sonraki Türkçe Kur’ân programı ertesi günkü gazetelerin manşetindeydi. Gazeteler, aynı programın Kadir Gecesi’nde, Ayasofya Camii’nde icra edileceğini yazıyordu. Hem o programda sadece Türkçe Kur’ân olmayacak, tekbirler de “Tanrı uludur, Tanrı uludur, Tanrı’dan başka tanrı yoktur.” diye okunacaktı.

3 Şubat 1932’de, Kadir Gecesi’nde icra edilen program, gazeteler ve radyolar aracılığıyla bütün yurda duyuruldu, hatta radyo naklen yayın yaptı.

Sıra hutbedeydi. Ramazanın son hutbesini Türkçe okumak Hafız Sadettin’e düştü. Hutbeye, “Ey ulu Tanrı!” diyerek başladı. Süleymaniye Camii minberi, sarıksız, takkesiz, fraklı Sadettin’in okuduğu hutbe ile inledi.

Sadettin hutbede, Bakara Sûresi’nin on bir, on iki

ve on üçüncü âyetlerinin meâllerini okudu. Kaderdenk noktasında, o gün, Sadettin'in cemaate okuduğu meâl şöyleydi:

“11- Ne zaman onlara: ‘Ülkede fesat çıkarmayın!’ denilse ‘Biz sadece barışçyız, ortalığı düzeltmekten başka işimiz yok!’ derler. 12- Gözünüzü açın, bunlar bozguncuların tâ kendileridir, lâkin şuurları yok, farkında değiller. 13- Ne zaman onlara: ‘Şu güzel insanların iman ettiği gibi siz de iman edin.’ denilse ‘Yani o beyinsizlerin inandıkları gibi mi inanalım?’ derler. Asıl beyinsizler kendileridir de farkında değiller.”

Muhtemelen Saadettin, okuduğu âyetin mânâsını çok ters anladığı, hiç akıl edemeği için bu tercihi yaptı.

Ramazan ayı bu türlü denemelerle geçti. Artık sıra bayram namazındaydı. 8 Şubat 1932’de, Ramazan Bayramı’nda, İstanbul’un birçok yerinde hutbeler Türkçe okundu, tekbirler “Tanrı uludur!” denilerek alındı.

Halk, akıyla olmasa da, ruhen duyarak, kalben hissederek Allah’ın sanatı ile insanın sanatı arasındaki farkı biliyor, gizli komiteler onları bilmiyordu. Müslümanlık kanlarına, damarlarına işlemiş, onlarda can olmuş, hayat olmuştu.

Genç adam, ilmine, kemâline hayran olduğu yaşlı komşusuna bayram ziyaretine gitmişti. Ziyaret suskun geçiyordu.

– Bir şey demeyecek misiniz hocam?

- Ne hakkında?
- Ne demek istediğimi biliyorsunuz.
- Bir şey diyeceğim. Herkesin kalben doğruyu bildiğini diyeceğim.

Derin bir soluk aldı hoca. Yavaş yavaş anlattı:

– Allah (celle celâluhû), odunu kudret eline alınca meyve veren fabrika yapar, insan eline alınca masa yapar. Allah'ın kelâmı ile insanın sözleri işte bu kadar farklıdır. Allah, (celle celâluhû) kelâmı kullanınca; ortaya insanı acze düşüren, hayrette bırakan, hayranlık veren Kur'an'ın ifadeleri çıkar, insanın ifadeleri o güneşin yanında, tenkide müsait, bir şeyi ifade etse diğerini kaybeden titrek lambalar gibi kalır. Biri, mânâya deri dokumak gibi, diğeri adama elbise giydirmek gibidir. Elbise değişir, deri değişmez.

- Bunları anlatsanıza hocam.
- Halk bunu biliyor zaten.
- Halk bilmiyor.
- Hayır, akılları bilmiyor olabilir, ama kalpleri biliyor.

– Anlatın.

– Tabii ki anlatmalıyız. Ama bizim gibileri aşan şeyler var. Fakat sen merak etme, bu kitabın sahibi anlatması gerekene muhakkak anlattıracaktır.

Genç adam bir müddet komşusunun dediklerini düşündü.

- Hocam.
- Efendim.

– Bugünün insanı belli bir örften geldiği için dediğiniz gibi kalben anlayabilir. Fakat böyle giderse, bir sonraki neslin kalp ibresinin ne yana kayacağından o kadar emin değilim.

– İşte ben de ondan korkuyorum.

Nurlar'daki Tevafuk

Üstad, Barla'daki küçük evinin, Eğirdir gölüne bakan odasında, Nur talebelerinin yazdığı risalelerin tashihini yapıyordu. Elinde, yazmayı yeni öğrenen bir kardeşinin gönderdiği “Mu’cizât-ı Ahmediye Risalesi” yani, “On Dokuzuncu Mektup” vardı.

Yanışları düzeltirken bir şey dikkatini çekti. “Aleyhissalâtü Vesselâm” ibaresi, her nerede geçti ise, alt alta veya karşı karşıya gelmişti. İki yüz adetten fazla salavât-ı şerif alt alta sıralanmıştı. Bu denk düşme, yani tevafuk, o zâtın el yazısı ile yazdığı kitabın sadece beş sayfasında yoktu.

Eline başka kardeşlerinin yazdığı risaleleri aldı. Onlarda da aynıydı. “Resûl-i Ekrem” ifadesi ile “Aleyhissalâtü Vesselâm” ifadesi nerede zikredilmişse, alt alta, aynı hizaya düşmüştü. Bu denk düşme, aynı lafzın geçtiği çoğu yerde vardı. Çok azında alt alta gelmiyor, karşılıklı bakmıyordu.

Başka bir risaleyi eline aldı. Bu başka bir talebenin yazdığı “Mu’cizât-ı Kur’âniye Risalesi”ydi, yani “Yirmi Beşinci Söz”dü. El yazısıyla, yaklaşık iki yüz sayfa olan bu eserde de, “Kur’ân” tabirlerinin büyük çoğunluğu birbiriyle denk düşmüştü.

Diğer bir risaleye baktı. On altı sayfada yüz defa Kur'ân lafzı geçmiş, sadece üç adedi dışarıda kalmış, diğerleri muhteşem bir düzenle alt alta veya karşı karşıya gelmişti.

“Mu'cizât-ı Ahmediye”nin, “On Sekizinci İşaret” bölümünün, bir yaprağında on dört Kur'ân kelimesi vardı. Bunlardan yedisi, sayfanın bir yüzünün ortasına, diğer yedisi karşı yüzüne aynı şekilde dizilmişti.

Bu şekilde, sekiz talebenin yazdığı müsveddeleri inceledi. Yazıya Nurlar'la başlayan ve acemi olan bu kâtiplerin yazdıkları risalelerin tamamında aynı denk düşmeler mevcuttu. Nedense, dört sene geçtikten sonra, bu denk düşmeleri fark etmişti. Sanki ona, “yazan sen değilsin” deniliyor, onun sadece bir tercüman olduğu gösteriliyor, nefesine gururlanacak hiçbir pay bırakılmıyordu. Demek, tevafuk hâdisesinin gün yüzüne çıkmasına dört yıl önce değil, o günlerde ihtiyaç vardı.

Sanatla uğraşmayan, kendisi yazmayan, sadece mânâya bakan, bir iki saatte otuz kırk sayfa yazdıran bir zâtın yazdırdığı eserlerdeki bu inanılmaz denk düşmeler, gaybî bir el tarafından dine hizmette kullanıldıklarının ve himaye edildiklerinin şahidiydi. Bu büyük sevinci ve coşkuyu kardeşleriyle paylaşmalıydı.

Haber gönderdi. Kısa bir müddet sonra odada Süleyman, Tefik, Hüseyin Abdullah ve Galip Efendiler toplandı. O gün Bekir Ağa ve Şefik de ziyaretine gelmişlerdi, onlar da oradaydı.

Anlattı. Sayfaları tek tek açıp gösterdi. Okumaları, yazmaları çok zayıf olan insanların, kendileri de

bilmeden, böyle bir denk düşmeye mazhar olmaları olağanüstü bir şeydi. Zaten isteseler başaramaz, yapamazlardı.

Bu hâdise talebelerin Nur'a olan ilgi ve iştiyakını artırdı. Yazmak, okumak şimdi daha zevkliydi. Yazı yazmakta en gevşek olanlar bile heyecana geldi. Önceden yazdıkları risalelere baktılar. Semânın yıldızları gibi, Nur semâsının yıldız misal kelimelerinin birbirine baktığını fark ettiler. Yazan el onlara ait olsa da, yazdıran irade başkasına aitti. O mutlak irade, onların her satırını bir tohum gibi zemin tarlasına saçıyor, gaybi bir el onların yazılarına düzen veriyor, bir satırı veya kelimeyi umuma bakar hâle getiriyordu.

Acaba Risaleler'deki keşiflerin tarihte emsaline rastlanmadığı gibi, bu hâdise de emsalsiz bir hâdise miydi? Daha evvel yazılan tefsirlerden herhangi birisi böyle bir ikrama mazhar olmuş muydu? Araştırdılar. Medrese tahsili yapmış kardeşlerine sordular.

Evet, tarihte, mübarek bir zâtın yazdığı tefsir, böyle bir ikramın işaretlerini taşıyordu. Yoksa, bu durum Nurlar'a ait hususi bir işaret değil miydi? Fazla yorulmaya, araştırmaya gerek yoktu, en doğrusu gidip bunu Üstad'a sormaktı. Öyle yaptılar.

Üstad, Tefsirü'l-Mikyas isimli tefsirde böyle güzel denk düşmelerin olduğunu, belki başkalarında da bulunabileceğini, fakat Risaleler'deki tevafukun beş açıdan o mübarek tefsirden farklı olduğunu söyledi. O farkları anlamamak, birbirine benzemeyen şeyler arasında yanlış kıyas yapmak olurdu. Beş farkı teker teker saydı. O tefsir, Abdullah İbn-i Abbas Hazretleri'ne

dayanan bir eserdi ve meşhur âlim Firuzabâdî tarafından kaleme alınmıştı. Asıl adı “Tenvirü’l-Mikyas (Mikbas) min Tefsiri İbni Abbas” olan eserden Üstad, “Tefsirü’l-Mikyas” diye bahsederdi.

O mübarek tefsirdeki tevafuk, yazıldığı sayfaya hususiydi ve sadece bazı bahislerle ilgiliydi. Hâlbuki Risaleler’deki tevafuk umumiydi, sadece yazıldığı sayfaya değil, diğer sayfalara da bakıyordu.

O mübarek zât, tefsirini kendisi yazmış, hem on beş senede yazmıştı. Bir cildinin yazılması, bir seneyi bulmuştu. Hattı güzeldi. Tevafuku bozmamak için şuurlu ve kasıtlı gayret etmişti. Buna rağmen denk düşme oranı Risaleler’e göre çok azdı. Bazen ekseriyet olsa da, bazen yedide, sekizde bire düşüyordu.

Risaleler’i Üstad kendisi yazmadığı gibi, iki üç saatte kırk sayfa yazdırdığı oluyordu. Buna rağmen tevafuk ekserde vardı. Yirmi dört adetten bazen biri, bazen üç veya dördü intizamdan çıkıyordu.

Tenvirü’l-Mikyas’ta, aynı kelimenin çok tekrarı vardı. O bir şerh tefsiriydi. Sözler ise ana metindi. Bir kelimenin bir makamda tekrarı azdı.

Hem Tenvirü’l-Mikyas’ın bir sayfasında yirmi beş satır, Risaleler’de on iki, on üç satır vardı. Buna rağmen tevafuk fazlaydı.

Ve o tefsirdeki tevafuk, Nurlar’daki gibi intizamlı bir ritme sahip değildi.

Hazret, bu beş maddeyi uzun uzun izah etti, anlattı. Zaten, böyle bir mânevî takviyeye o günden çok daha fazla, bugün ihtiyaç vardı. Hem bu tevafuk

sadece Nur'a bakmıyor, Kur'ân'ın lafzına ilişildiği bir dönemde bakışları başka bir yöne daha çeviriyordu.

Nurlar'daki tevafuk Üstad'ın aklına, Kur'ân'ın lafzındaki tevafuku gün yüzüne çıkarmak düşüncesini getirdi. Yaşlı âlimin dediği doğrudu. Cenâb-ı Hak, söyleteceği şeyi, söyletmeyi murat buyurduğu zâtın aklına gösteriyordu. Tercümesinin Kur'ân'ın yerine konulmaya çalışıldığı günlerde, onun sadece hakikatlerindeki yüksekliği anlatmak yetmiyor, mücahidâne bir mukabele ile lafzındaki yüksekliğin de gün yüzüne çıkarılması gerekiyordu.

İçinde böylesi bir aşkın, heyecanın tuttuğu günlerde, ona mânâ âleminin bir başka kapısı daha açıldı. Kur'ân'ın, kaderi levhalardaki hali ve yazısı ona gösterildi. Demek bu da, o mu'cizevî urbayı göklerden indirip insanların eline vermesi için ona bir tebliğ ve teşvikti.

Mesele artık çok farklı bir boyut kazanmış, Yerebatan'da okunan tercüme, yankısını Barla'nın yamaçlarında bulmuştu.

Bu defa iş, yalnız başına yapılacak gibi değildi. Hem neşriyat devam etmeli, hem Kur'ân'ın hiçbir kelimesinin, hatta hiçbir harfinin rastgele olmadığı, o muhteşem ifadelerin taklidinden beşerin âciz kalacağı gösterilmeliydi. Bunun için kardeşlerinden yardım isteyecek, istişare yapacak, görüşlerini alacaktı.

Düşüncelerini talebelerine anlattı. iman ve Kur'ân hakikatleri ile meşgul olduğu, mesaisini imana tek-sif ettiği bir dönemde, geçici bir süre de olsa mânâya

bakmayacak, harflerin adetlerinden ve tevafuklarından bahsedecekti.

Kur'ân'ın lafzındaki muhteşemliği ve o emsalsiz tanzimi göstermek için, Hafız Osman tarzı ile Kur'ân'ı yeniden yazdırmak istiyordu. Osmanlı'nın son dönemlerinde daha çok onun hattı ve tarzı tercih edilmiş, Üstad, Hafız Osman hattı ile yazılmış olan kendi Kur'ân'ında belli noktaları işaretlemişti.

Kayışzade lakabıyla bilinen Hafız Osman, 1642'de İstanbul'un Haseki semtinde doğmuş, 1698'de, bir Ramazan gecesini, cemaate teravih namazı kıldırırken rükûya gittiği sırada vefat etmiş, Kocamustafapaşa'daki Sümbül Efendi Dergâhı'nın kabristanına defnedilmişti.

Üstad'ın ona alâkası, hattına olduğu kadar, ihlâsındaydı. O, Kur'ân'ı yazarken fevkalâde bir hassasiyet gösterir, kılı kırk yarar. Şöhreti bütün İslâm coğrafyasına yayılmasına, devrin padişahlarına hat hocalığı yapmasına rağmen üzerinde en küçük bir kibir emaresi görülmemiş, aksine tevazuu ve teslimiyeti artmıştı.

Cenâb-ı Hakk'ın, kendi kelâmını yazmak şerefini bahşettiği el, fazilet timsali bir adama aitti. Örnek hayatı dilden dile dolaşır, menkıbeleri anlatılırdı. Bir gün, talebelerinden birisi derse gelememişti. Dersten çıktıktan sonra, yolda, Cerrahpaşa Hamamı yakınlarında o talebesi ile karşılaştı. "Ben size ders vermek zahmetine katlanıyorum, siz gelmiyorsunuz." demedi.

– Derse niçin gelmedin?

Talebe mazeretini söyledi. Makul bir sebeple gelemediğini öğrenen Hafız Osman, atından indi, bir

kenara oturdu, o günkü dersi talebesine oracıkta anlattı. Talebe yetiştirmek ve meselesini anlatmak onun için bu kadar önemliydi.

Sultan İkinci Mustafa, ona çok hürmet gösterir, yazı yazarken hokkasını tutardı. Bir gün koca Sultan hokkayı tutarken şöyle dedi:

– Artık Hafız Osman gibi bir hattat yetişmez.

Sultan'ın bu sözü zerine Hafız Osman, muhteşem bir hakikati ortaya koydu:

– Efendimiz gibi hocasına hokka tutan padişahlar geldikçe, daha çok Hafız Osmanlar yetişir hnkrım.

Hafız Osman, yazdığı Kur'ân-ı Hakîm'lerde, sayfa uzunluğu olarak Âyet-i Mdyene'yi, satır uzunluğu olarak da İhlâs ve Kevser Sürelerini l olarak almıştı. Her sayfa âyetle başlıyor, âyetle bitiyor, âyetler ikiye blnmyordu.

Mdyene yeti, Bakara Sresi'nin 282. yetydi ve borç alıp vermenin esaslarını tesbit ediyordu. Hafız Osman'ın hattında, bu bir tek âyetin başlangıç ve bitiş noktası, bir sayfanın tamamını dolduruyordu ve on beş satırdı. Üstad'a göre, bu tarz Cenâb-ı Hakk'ın muradı idi. Yani, hangi âyetin hangi srede olacağı, hangi srenin Kur'ân'da nerede geçeceği nasıl vahiyle tesbit edilmiş, Hazreti Muhammed'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) bildirilmişse, Kur'ân'ın sayfa ve satır uzunluğu da bu âyet ve İhlâs Sresi ile tesbit edilmiş, fakat bu ilkinde olduğu kadar zaruri kılınmamıştı.

Üstad, niçin Hafız Osman'ın yazdığı tarzın ölçü alınacağını bu gerekçelerle izah ettikten sonra, anlatacağı diğer meselelere geçti.

Kur'ân, kendisini sadece kulağıyla dinleyen mânâ-sından anlamayan insanlara bile, “Bu Kur'ân, başka sözlere, kitaplara benzemez, hepsinden üstündür!” dedirtiyordu. Şimdi, sadece kulağıyla dinleyenlere de, aklı gözüne inen maddeperestlere de, Kur'ân'ın yüceliğinin göz ile görünen işaretlerini göstermek zamanı gelmişti. İlâhî kelâmın yerine, beşerî tercümenin ve anlayışın konulmaya çalışıldığı günler, bunun nasıl bir aldanma ve aldatma olduğunu ortaya koymanın tam vaktiydi.

Kur'ân'a ait dersleri Kur'ân'la rekabet ettirmek, Kur'ân'ın elindeki kılıcı Kur'ân'a çevirmek gibi bir ihanetti. Kimse, ona ait derslerin önemini de inkâr etmemeli, o anlatılan şeyleri Kur'ân'a tercih de etmemeliydi. O muhteşem elbise, ona, hakikatinin kıymetinden ötürü giydirilmişti. Ve onun kıymetine uygun düşüp, taşıyabilecek olan da, ancak oydu.

Nurlar'da, Kur'ân ve Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) kelimeleri çok geçtiğinden, tevafuk onlardaydı. Lafzullah yerine ise çoğunlukla “Cenâb-ı Hak, Sâni-i Hakîm” gibi isimler tercih edilmişti.

Kur'ân'da ise lafzullahın tekrarı çoktu. Bu tekrar o kadar maksatlıydı ki, akıl anlasa kusurdan beri olan Rabbini sübhânallâh ile zikredecek, kalp duysa o bereketi ve kudsiyeti görüp bârekellâh diyecek, göz görse her şeyi yapıp yaratanın Allah olduğunu bir kez daha anlayıp mâşallahlarla yad edecekti. Akla anlatmak, kalbe duyurmak, göze göstermek, o tevafuku ortaya çıkarmakla mümkündü.

Üstad, Hafız Osman'ın hattıyla yazılan Kur'ân'ı

incelediğinde, sahife ve satırların durumunu hiç bozmadan, sadece durakları ve dizilişleri düzenleyerek Allah ve Rab kelimelerindeki tevafukun ortaya çıkarılacağını tesbit etmiş, var olan bu güzelliği göstermenin ilâhî rızaya uygun olacağını anlamıştı. Buna o gün insanlığın ihtiyacı vardı.

Talebe kardeşleri, Üstad'ın tam olarak neyi kastettiğini anlamaya çalışıyor, konuyu biraz daha açmasını istiyordu. Bu denk düşme, nerede ve nasıldı? Görüşlerini isabetli olarak ifade edebilmeleri için buna ihtiyaçları vardı. Üstad izah etti.

Kur'ân'ın her kelimesi, her satırı nasıl mânâ olarak bütünüyle uyumlu ise, lafızları da öyle uyumluydu. Kelimelerdeki bu denk düşmeyi, hem aynı sayfada, hem karşı sayfada, hem birbirinden uzak yapraklarda görmüş, kendi Kur'ân'ında o tevafukların hepsini işaretlemişti.

Üstad, bu arada akıllara gelen bir başka soruyu da cevapladı. O güne kadar bu denk düşmelerin ne için gün yüzüne çıkarılmadığını izah etti.

İlk olarak, imtihan sırrını bozmamak için bir derece perdeli bırakılmış olacağı söylenebilirdi. Sonra, böyle bir ihtiyaç anından evvel günyüzüne çıkarılıyorsa, insanlar semâvî bir sofraya olan Kur'ân'ın ruha, kalbe, akla verdiği gıdalarına değil, belki de süsüne, sanatına, kabına bakacak, hakikatine karşı gaflet olacaktır. Veya belki kimileri, kasıtlı olarak emsalini yapmaya çalışacak ve tevafuka kasıt girince delil özelliği kaybolacaktı. Belki yazının sınırlarının tesbiti tarihi boyunca görünen birçok güzelliğin ve çalışmanın da önünü

alacaktı. Ayrıca, dizilişin akli işgal etmesi, ezberlenmesini de zorlaştırabilirdi.

Peki şimdi bu çalışmaya niçin bu kadar önem veriyordu?

Çünkü gün, başka günler gibi değildi. Gün, mânevî hatırı korunamayan ve incitilen, hatta belki de sahibsiz kalan o yüce kitabın hattını muhafaza etmek için çalışmak günüydü. Belki ilerde, Kur'ân'ın kelime ve harflerindeki sırlarla ilgili daha birçok hikmet ortaya çıkacaktı. Buna zemin hazırlamak istiyordu. Hem, Nur Risaleleri ile Kur'ân'a hizmet edenler, o âli eserlerin nasıl bir hazineye ait olduğunu bir kez daha görmüş olacaktı.

Bu işe, Kur'ân'ı unutturmaya niyet edenlere niyetlerini unutturmak, hadlerini bildirip akıllarını başlarına getirmek için girmiş, meydan yerine onun için çıkmıştı. Madem, Cenâb-ı Hak, onları Kur'ân'a talebe olarak kabul ettiğini, onları hizmetlerinde muvafak kılarak gösteriyordu, onlara düşen de, Kur'ân'ın etrafında bir sur olmaya çalışmak, onun söndürülmeyecek bir güneş olduğunu her açıdan göstermekti.

Ayrıca o günlerde herkes kendi ailesine, çocuklarına, en azından bir kişiye Kur'ân okumayı öğretmeliydi. Arabî hattı olanlar, yapabiliyorlarsa, gösterdiği tarzda birkaç cüz yazmalıydı. Herkes, kalbine doğan Kur'ân'a ait bir güzelliği kardeşleriyle paylaşabilirdi.

Üstad, anlatacağını anlatmış, diyeceğini demişti. Şimdi söz onlardaydı. Görüşlerini kendisine bildirmelerini bekliyordu. Herkesin görüşü aynı noktada toplanırsa, böyle bir çalışmaya başlayacaktı.

Böyle kahramanca bir gayretin aleyhinde olunamazdı. Bir kişi hariç, talebelerinin tamamı bu düşünce-
nin çok doğru ve faydalı olacağını söyledi. Şamlı Hafız Tevfik, Hafız Ali, Sabri Hoca, Hafız Zühdü, Hafız Halit, Hakkı, Muallim Galip, Refet, Hafız Mustafa ve Hüsrev Efendiler bu büyük hizmette çalışmak istediklerini ifade ettiler. Üstad, onların her birine üçer cüz verdi. Herkes, evinde, Üstad'ın tarif ettiği şekilde yazıp getirecekti.

Üstad, nasıl yazacaklarını, harflerin şekline, uzunluğuna, genişliğine, duraklara varana kadar anlattı. Anlattı ve bir noktaya ısrarla dikkatlerini çekti:

– Kimse maharetini karıştırmamasın. En büyük maharet odur ki; tevafuku bozmasın. Çünkü tevafuk var.

Anlatıyor, anlatıyor, hep aynı meseleye dikkat çekiyordu.

– Kimse ihtiyarını karıştırmamasın!

Demek ki, onlardan istenen, iradelerini, hislerini karıştırmamaları, var olan güzelliğin ortaya çıkması için kendilerini aradan çekerek görevlerini yapmalarıydı.

Şamlı Hafız, bu tarihî fırsatı en iyi şekilde değerlendirmeyi düşündü. Hafızdı, hattattı. Herhalde, o tarif üzere en güzel şekilde yazacak olan da kendisiydi.

Aynı arzu diğer talebelerde de vardı. Çünkü bu büyük bir şerefti. Çünkü bu, okuyan insanların sevapları adedince sevabın, bir kulun hanesine yazılmasına vesile olacaktı. Hepsinden önemlisi, Mu'cizâtlı Kur'ân'ı yazmak; Kur'ân'a sahip çıkmak, kendi kendisini müdafaa eden Kur'ân'ın güzelliğini gözlere göstermekti.

Üstad, tam bir fedai ve kahraman olarak meydan yerine çıkmış, adım adım yaşanan mücadelede yerini tutmuş, durumunu belirlemiştir. O, büyük mazhariyetin, Üstadı adına kimin eline verileceğini ise zaman gösterecekti.

O yaz, Üstadın aczini, çaresizliğini iyice hissettiği bir yaz oldu. Çok üzgündü.

Artık, emr-i bülend duyulmuyordu semâda... Yerin şahadeti göklere yükselmiyor, arz topyekûn bir kul, bir dil hâline gelmiyordu. En derin vicdan kirlerini yıkayan, yaşamak meşgalesiyle sağa sola savrulanlara istikameti bulduran, bir ırmak gibi boşalan taze haber yoktu. Hayatın gerçeğini kaybedenlere, ümidini yitirenlere “müjde” denilmiyor, bakışlar Ezelî Rahmet’e, hâdiselerin ötesindeki Şefkatli Ele çevirmiyordu.

Hâlbuki ezan, insanın ayağının altına yıldızları kaldırım taşı gibi dizen bir şeydi. Hâlbuki ezan, insanı kâinatın şeref kürsüsüne davetti. Hâlbuki ezan, sonsuzluğa açılan yoldu. Hâlbuki ezan, ölümlüye ölümsüzlük aşısıydı. Umumî bir ibadet ve îlandı.

18 Temmuz 1932’de ezanlar susmuş, “Vakit girdi.” mânâsına bir tercüme okunur olmuştu. Artık “Allahu ekber!” denmiyor, artık ağlayan gönüller gülmüyordu.

Üstad, gittiği her yeri bir ilim meclisi ve mescid hâline getirmişti; ama yeryüzü mescidinden başka seslerin yükselmesine mâni olmaya gücü yetmemişti.

O yine kendini dövüyor, o yine nefsinin temize çıkarmıyor, “Zayıfım, müflisim, kerametim ve ulvi deham yok.” diyor, bu büyük eleme çare bulamıyordu.

Bir cuma gecesi idi. Şark sürgünlerinden Şebab isimli bir zât Burdur'dan ziyaretine gelmiş, birlikte Muş Mescidi'ne gitmişlerdi. Şebab Efendi'nin gelişini haber alan nahiye müdürü yakın takipteydi. Tevfik de sürekli müdürü kışkırtıyor, "Bunların bir plânı var!" diyordu. O yaşlı adam, sanki oradaki yalnız adamlarla bir olup dünyalarını karıştıracak, iki kişiyle hâdise çıkaracaktı. Hâlbuki Üstad, müdüre, "Fena niyetle geldiğin vakit seni yılan suretinde görüyorum; dikkat et!" demiş, uyarılmış, mânen öyle kötü bir âkıbete düşmemesi için şefkatini göstermiş, irşat ve ikazını yapmıştı. Adam hâlâ kiminle muhatap olduğunu, âlime, dindara dininden ötürü düşmanlık yapılamayacağını anlamamıştı.

Üstad ise, bir gün evvel, yani perşembe günü, arkadaşları ile yürürken aralarından geçen adamı iki yılan büyüklüğünde, iri, siyah bir yılan suretinde görmüş, bir sıkıntı çıkacağını, belki bu defa fiilî müdahaleye bile kalkışacaklarını anlamıştı.

Yatsı namazına durduklarında camiye eli silâhlı jandarmalar dolmuştu. Nahiye müdürü, jandarmalara emir vermiş, "Misafirini alıp hemen getirin!" demişti. Güya, Üstad'ın ve insanların kalbine telâş verecek, kimsenin yanına gelmemesi için cemaatin ve misafirlerinin gözünü korkutacaktı. Hele bir de, o akıl almaz müdahaleye Üstad dayanamaz, Eski Said damarıyla mukabele ederse, tam arzu ettikleri bir şey olur, hâdise olduğundan yüz kat büyük gösterilir, fitne büyüdükçe büyürdü.

Fakat müdürün ve muallimin umduğu olmadı. Camiye giren jandarmalar onlardan çok daha insafılı çıkmış, ibadet esnasında müdahale etmeyi doğru bulmuş, namazın ve tesbihatın bitmesini beklemişlerdi. Akılları başlarındaydı.

Kışkırtmalarla dengesini kaybeden ve çılgınca bir şeye niyetlendiğinin farkına varamayan nahiye müdürü Cemal, jandarmaların namazın bitmesini beklediklerini anlayınca bütünüyle çıldırdı. Sağa sola deliler gibi bağırmağa başladı.

– Jandarmalar beni dinlemiyorlar!

Hemen kır bekçisini çağırdı, misafiri bir an önce alıp gelmesi için jandarmaların ardından onu da gönderdi.

Bekçi camiye geldiğinde namaz bitmişti. Masum adamı, ne olup bittiğini anlamadan karakola götürdüler. Küçük bir köyde, köye gelen ihtiyar bir adam, hemşehrisini ziyaret ettiği ve onunla beraber camiye gittiği için alınıp götürülmüştü. Ortada bir şey yoktu. Nahiye müdürü, hâdiseyi büyütme fırsat bulamadı.

Üstad, hâdiseyi talebelerine anlattı. Onların yayaçağı fitneden ve yapmayı plânladıkları tahripten evvel, o tamirini yaptı. Hatta, umuma ders olsun diye “Yirmi Sekizinci Mektub’un Dördüncü Meselesi” olarak yazdı.

– Ahmaklara verilecek cevap sükûttur! Tenezül edip onlarla konuşmayın! Fakat buna dikkat edin ki, canavar bir hayvana karşı kendini zayıf göstermek, onu hücumla hazırlamaktır. Canavar vicdanı

taşıyanlara karşı dalkavukluk ederek zayıflık göstermek de, onları zulme sevk eder. Öyle ise dostlar, uyanık ve dikkatli olmalı ki, dostların gevşekliğinden ve dalgınlığından din düşmanları ve onların taraftarları istifade etmesin.

Hâdise büyümemiş, din düşmanlarının arzu ettikleri şeyler bütünüyle gerçekleşmemiş olsa da, bu hâdise Üstad'ı çok üzdü, kalbini çok yaraladı. Müdür de, müdüre emir veren karanlık güçler de ne yaptıklarını bilmiyorlardı.

Dua ve Şecere

İlim erbabı olarak tanınan yaşlı adamın kapısını nur yüzlü bir genç çaldı. Adam, “Böyle bir zamanda, kendisini bu kadar muhafaza eden bir gençle karşılaşmak çok olağan bir şey değil.” diye düşündü. İçeri aldı. Belli ki bir derdi, bir sevdası, bir meselesi vardı.

Oturdu, dinledi. Nur yüzlü genç, ona Üstadını ve Risaleler’i tanıtmak için gelmiş, cevherden erbabı anlar diye düşünmüştü. Bu edep timsali gence “Hayır.” demek, anlattıklarını dinlememek çok zordu. Dinledikçe ilgisi arttı. Yanında getirdiği kitabı aldı. İnceleyip görüşünü bildireceğini söyledi.

Genç izin isteyip ayrıldıktan sonra, ilk yaprağı çevirdi. Okudu, okudu, bir türlü elinden bırakamadı. Doyamamıştı.

Bu üslûp nereden alınmıştı. Bir ilim ve hikmet kitabı, kalbe bu kadar feyzi nasıl verir, nasıl insanın gönlünde zikir çekmiş gibi bir hava hasıl ederdi? Eserin, iman hakikatlerini ele alış tarzına, anlatışına, tahlillerine, temsillerine, diline hayran kaldı.

Böyle bir eseri yazmak çok zordu ve bunlar sadece düşünülerek yazılamazdı. Hem onca imkânsızlığa rağmen çoğaltılmasındaki, yayılmasındaki başarıyı,

bereketi anlamak da çok zordu. Neden, bu işin yoluna hep su serpiliyor, nasıl o hatır için çalınınca kapılar ardına kadar açılıyordu? Genç, binlerce talebeden, yüz binlere ulaşan kitap adedinden bahsetmişti. Bir köylü veya bir köy, tanıdığı andan itibaren bu eseri yazmayı ve yaymayı hangi sebeplerle birinci vazife bilir, en önemli gaye hâline getirirdi?

Birkaç gün sonra nur yüzlü genç, tekrar ziyaretine geldi. Gözünün içine bakıyor, düşüncelerini okumaya çalışıyordu. Hizmet aşkı ile pır pır atan o yüreği daha fazla merakta bırakmayacaktı. Kanaatini söyledi:

– Bu eserin yazılması, çoğaltılması, yayılması, ancak çok güçlü bir kaynağa dayanmakla mümkün olur. O kaynağı merak ediyorum.

Aydın çehreli talebe, ne demek istediğini anladı. Onu Barla'ya götürmek istediğini söyledi. O da çok merak ediyordu. Yola çıktılar.

Barla uzak değildi. Zaten, maksadına yürüyene hiçbir yol uzak değildi. Mesafeler aşıldı.

Hazret'in evinin kapısını çaldılar. Adam, kapı açıldığında yüzüne doğru bir nur huzmesinin yayıldığını fark etti. O ne huzurlu hava, o ne bereketli mekândı. İçeriye ve özellikle talebelerin hâllerine ruhanî bir hava hâkimdi. Hazret, dışarıdaydı. Talebeler, misafirleri ağırlıyor, onlara bir şeyler anlatıyordu. Bir kenara büzüştüler.

Genç, “Sorduğunuz sorunun cevabı.” der gibi, Üstad'ın başucundan hiç eksik etmediği Mecmûatü'l-Ahzâb'ı uzattı. Başını salladı adam:

– Şimdi o kaynağın ne olduğunu anladım; demek ki, Bediüzzaman'ın Rabbimizle çok ciddî bir münasebeti var, Cenâb-ı Hak'la irtibatı pek güçlü. O, Allah'a yönelmeyi bir an terk etmediği ve asla mânevî irtibatında gevşeklik göstermediği için Mevlâ-yı Müteâl, onu sürekli ilâhî ihسانlara mazhar kılıyor, mânen destekliyor, dedi.

Bunları, Allah yolunda mücadele eden bir müminin en önemli azığının zikir ve dua olduğunu bildiği için söylemişti. Bu, o insanın Rabbiyle irtibatının bir belirtisiydi. Cenâb-ı Hak'ın gücüne ve kuvvetine, her şeye kâdir olduğuna ve her şeyi O'nun yaptığına inanan bir insan, bu inancının gereği olarak mutlaka Mevlâ-yı Müteâl'e yönelir, ihtiyaçlarının giderilmesini, arzularının yerine getirilmesini sadece O'ndan isterdi. Dua, bir şeyi sahibinden istemektir. Dua eden, bütün gönlüyle Allah'a yönelip yalvarışa geçebildiği takdirde, kendi cismanîliğinden kaynaklanan uzaklığı aşmış ve kendisine her şeyden daha yakın olan Rabb-i Rahîm'ine yakınlık kazanmış olurdu. Cenâb-ı Hak da ona, duyması gerekenleri duyurur, görmesi gerekenleri gösterir, söylemesi gerekenleri söyler ve onu yapması lâzım gelen amelleri yapmaya muvaffak kılar.

Bediüzzaman'ı okuyunca, onun, başkalarının duymadığını duyan, görmediğini gören, anlamadığını anlayan, yapamadığını yapan bir insan olduğunu düşünmüş, dayandığı mânevî kaynağı merak etmiş ve kanaatinde yanılmamıştı. O, geçmişin büyüklerinin açtığı yoldan yürüyor, bir şeye değil her şeye muhtaçların çağında, tek vasfı öne çıkmış bir büyüğün değil,

yüzlerce yüce gönlün diliyle yalvarıyordu. Ve Nurlar onun için her kabiliyete bakıyor, onun için onda arayan aradığını buluyordu.

Adam, anlayacağını anlamış, alacağını almıştı. Hikmet ve hakikat dersleri veren adamın, kâmil bir mürşit olduğunu, peygamberâne yolun hiçbir rüknünü ihmal etmemeye çalıştığını görmek onu rahatlattı. Aradığını bulmuş olarak Barla'dan ayrıldı.

Son devrin Osmanlı ulemasından Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevî Hazretleri, geçmişin büyüklerinin okuduğu zikir ve duaları bir araya getirmiş, “zikirler, yollar topluluğu” mânâsına Mecmûatü'l-Ahzâb demişti. Hazret, 1813'de, Gümüşhane'nin Emirler köyünde dünyaya geldiği için, Gümüşhanevî Hazretleri nisbeti ile tanınıyordu.

Gecenin dört beş saatini evrâdına ve zikirlerine ayıran Üstad Hazretleri, yaklaşık iki bin sayfa olan Mecmûatü'l-Ahzâb'ı, duyarak, yaşayarak, on beş günde bir bitirmeyi âdet hâline getirmişti. Her gün aksatmadan tekrarladığı bölümler olduğu gibi, her gün farklı bir bölümünü okuduğu istiğfarlar, salâvâtlar, hamdler, tesbihler, dualar da vardı. Zaten Cafer-i Sadık ve Hasan Basrî Hazretleri gibi birçok büyük zât, haftanın günlerine göre taksimatı kendileri yapmışlardı.

Üstad, kardeşlerinin okumasında kolaylık olsun diye, Mecmûatü'l-Ahzâb'da geçen bölümlerden bazılarını bir araya getirdi ve ona Hizbü'l-Envârî'l-Hakâiki'n-Nûriye adını verdi.

Hizbü'l-Envâr'ın başına Yâsîn, Fetih, Rahman, Mülk ve Nebe Sûreleri ile Haşir Sûresi'nin son beş

âyetini koydu. Bunların devamında hatim duasından bir parça ve Resûl-i Ekrem'e salâvât vardı.

Onların arkasına, günde iki üç defa ezberden okuduğu Cevşen-i Kebîr'i aldı. Bin bir ilâhî ismi ihtiva eden Cevşen'in "Kur'ân'dan çıkan tam ve hakikî bir dua" olduğunu ve binlerce faydası olduğunu söylüyordu. Hatta din düşmanlarının maddî-mânevî zararlarından, okuduğu viridlerin ve özellikle Cevşen'in feyziyle korunduğu kanaatindeydi.

Devamına Muhammed Bahaüddin Nakşibend Hazretleri'nin okuduğu ve Hazreti Muhammed'den (sallallâhu aleyhi ve sellem)mânâ âleminde ders olarak aldığı söylediği, Evrâd-ı Kudsiye'yi yazdı. Bu viridi de sık sık ezberden okurdu.

Sonra, evliyaullahın okuduğu Delâilü'l-Hayrât'ı zenginleştirerek, hazırladığı Delâilü'n-Nur isimli salâvât hazinesini ilâve etti. Zaten kendisi de, "İki salâvât arasında okunan dua makbuldür." düşüncesiyle zikir ve dualarına ondan bir bölüm okuyarak başlar, sonra diğer viridlerini okur, yine onunla bitirirdi.

Hazırladığı bu mübarek kitaba Delailü'n-Nur'dan sonra, Sekîne duasını aldı. Hazreti Ali'den rivâyet edilen bu dua on dokuz cümleden, her cümle on dokuz harften oluşuyordu. Fitnelere, belâlara karşı tam bir kalkan, gönle huzur veren tam bir kaynaktı. Âhîrzaman fitnesinden korunmalarını istediği kardeşlerini, bu güzel ve bereketli sığınaktan da mahrum bırakamazdı. Çünkü kendisi, zaman zaman okuduğu viridlerini değiştirse de ona hep devam ediyordu.

Sekîne'yi, Veysel Karânî Hazretleri'nin duası takip etti. O duanın bir nevi tercümesini, 1921'de Arapça olarak yazdığı Mesnevî-i Nuriye'ye almış, orada meâlen şöyle demişti:

“Ey Hâlık-ı Kerîm'im ve ey Rabb-i Rahîm'im!

Senin Said ismindeki mahlûkun, sanatın ve kulun, hem isyankâr, hem âciz, hem gafil, hem cahil, hem hasta, hem zelil, hem dertli, hem yaşlı, hem günahkâr, hem efendisinden kaçmış bir köle olduğu hâlde, kırk sene sonra pişman olup, Senin dergâhına dönmek istiyor. Senin rahmetine sığınıyor. Günahlarını ve hatalarını itiraf ediyor. Vehimlere, çeşit çeşit hastalıklara yakalanmış, Sana yalvarıyor. Eğer, merhametinle onu kabul edersen, affedip ihsanda bulunursan, zaten o Senin şanıdır. Çünkü, merhametlisin, affedensin. Eğer kabul etmezsen, Senin kapından başka hangi kapıya gideyim? Hangi kapı var? Senden başka Rab yok ki, huzuruna gidilsin. Senden başka ibadet edilecek yok ki, ona sığınılsın.”

Üstad, Veysel Karânî Hazretleri'nin duasını kendi adına okumuş, ona kendi hissiyat ve mantığına göre bir meâl yazmış, mânâ vermişti. Zamane insanının yaptığı şeyleri yapmasa da, kendisini hakkıyla kulluk edememiş görüyor, onun için böyle yüreği parçalanmışçasına ağlayarak kendini rahmetin engin sinesine atmaya çalışıyordu. O duaya, herkesi, her zaman muhtaç gördüğü için, onu da sık okunacak dualar arasına yazdı.

Sonra, aslı vahiyle İnsanlığın Efendisi'ne (sallallâhu aleyhi ve sellem) bildirilen, sabah ve ikinci namazlarından

sonra okuduğu “Dua-yı Tercüman-ı İsm-i Âzam” tesbihatını yazdı. Onu, yine Gümüşhanevî Hazretleri’nin vahiyle bildirildiğini kaydettiği, öğle, akşam ve yatsı namazlarından sonra okuduğu Dua-yı İsm-i Âzam takip etti.

Onların arkasına sırayla, Hazreti Osman Zinnûreyn’in Kur’ân âyetlerinden çıkardığı Münâcatü’l-Kur’ân’ı; kendisinin düzenlediği ve “muazzam yeni bir ders” dediği tefekkürî bir dua olan Tahmidîye’yi; yine kendisinin hazırladığı ve kâinatı konuşturduğu Hülâsatü’l-Hülâsa’yı; Abdülkadir Geylânî Hazretleri’nin duasını ve yine kendisinin hazırladığı “Küllî ve Umumî Bir Tesbihat ile Küllî ve Umumî Bir Dua”yı aldı.

Bu evrâd kitabını, umuma yol olsun diye hazırladığı için bu kadar tutmuştu. Yoksa kendisi Mecnûatü’l-Ahzâb’ı okuduğundan, diğer virdleri de okumaya devam etti. Özellikle, Hazreti Ali’ye ait olan ve Ehl-i Beyt’in tertemiz ellerinden gelip bugüne ulaşan Celcelûtiye duasını sık sık okudu. İmam-ı Gazâlî Hazretleri’nin tertip ettiği Hizbü Hasîn ve Hizbü Masûn ve kendisinin akşamla yatsı arasında otuz üçer defa okunmasını tavsiye ettiği altı âyet de çok okuduğu virdlerindendi.

Hakkında çok önemli rivâyetler bulunan Kenzü’l-Arş duasını ise, Hulûsi Efendi’nin suali üzerine çıkarmış, talebelerine yazdırmıştı.

Üstad, virdlerini okumaya başladığında geçmişin ve hatta geleceğin büyüklerinden oluşan nuranî bir mecliste gezinmeye başlıyor, onların yanlarına oturup, onlarla ünsiyet ediyor, zamanı, mekânı aşıyordu.

O anda uzaklar yakın, zamanlar aynı oluyor, sağında-kilerle, solundakilerle beraber Rabbine tesbihatını, peygamberine selâmını takdim ediyordu. Tesbihatlar tevbe ve salâvât ile başlıyor, virdlerle devam ediyor, salâvâtla bitiyordu.

Bir akşam, yatsı namazını kılarken, mânâ âlemine girdi. Sanki hayali genişlemiş, sanki dünyanın insana bakan yüzlerinin tamamını görmüş, kocaman dünya bir hane kadar küçülmüştü. Orada, insan dahil bütün canlılar görünmeyecek kadar küçük kalmıştı. O haneyi şenlendiren, ışıktandıran sadece Hazreti Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) Efendimiz'in nuruydu. İçinde, bir eve giren adamın içerdekilere selâm vermek arzusuna benzer bir arzu, bir coşku hissetti. "Binler selâm sana yâ Resûlallah!" dedi. O anda, O Zât'a, küçülen, görünmeyen, manzarayı sükûtle takip eden insanlar, canlılar, cinler adedince ve onlar adına selâm veriyordu. Namazdan sonra yattı. Gece namazına kalktığında, yatsı namazını kılarken yaşadığı hâlin hâlâ tesirindeydi.

Gecelerin karanlığını tesbihler aydınlatıyor, gecelerin gurbetini tesbihler dolduruyordu. Hissin gözüne cansız, ruhsuz, ölü, boş görünen koca kâinat, namaza ve zikre sığındığında diriliyor, "Et-tahiyyat" dediği anda bütün varlıkların zikrini duyuyordu. "Es-selâmü aleyke eyyühe'n-Nebiyü" dediğinde ise boş gibi görünen âlem, O Reis'in arkasında toplanıp seyahate çıkan varlıklarla doluyordu.

Bütün bunlarla o, kendi vücûd sarayına imanın bayrağını dikeyiyor, öyle büyük bir rehberliğine bağlılığını ilân

ediyor, âhirete azık hazırlıyor, hiçbir şeyin fayda vermediği, altının, gümüşün geçmediği günde, tanınmak için kendini tanıtıyordu.

Saatler süren evrâdını, uzunca bir başıyla bitirdi. İnsanlığın Efendisi'nden kendisine kadar gelen sonsuzluk kervanının bütününü isim isim saydı, hepsini andı. Onları anarken dost meclisinde geziyormuş gibi rahatlıyor, o nuranî zâtları çok seviyordu. Onlar emsal, onlar modeldi. Kur'ân'ın insanı, geçmişin büyüklerine baktırmasının hikmeti de buydu.

Avucunu açtığında sadece onları değil, Nur hizmetindeki kardeşlerini de isim isim, çehre çehre görüyordu. Fakat yalnız o gün hizmet edenleri değil, gelecekte hizmete sahip çıkıp dünyanın dört bir yanında Allah'ın yüce olan adını gönüllere nakşedecek olanları da görüyordu, Rabbi ona gösteriyordu. O da, bütün mânevî kazancına, onları hissedar ediyordu.

Hizbü'l-Envâri'l-Hakâiki'n-Nuriye ile kardeşlerine kalp işletme sanatının yolunu göstermiş, şimdi sıra geçmişin büyüklerinin isimlerini kaydetmeye gelmişti. O nurun hangi alınlarda parladığını, asırları hangi simaların aydınlattığını, o nuranî dairenin kimlerden oluştuğunu yazacaktı. Belki bir gün o isimler minnetle yad edilir, hasenat defterlerine, eller adedince dualar kaydedilirdi. Efendiler Efendisi'nden (sallallâhu aleyhi ve sellem) başlayacak, silsileyi son halkasına kadar yazdıracaktı.

Bekir Ağa'ya durumu anlattı. Ondan, uzun ve güzel bir kâğıt tedarik etmesini istedi. Bekir Ağa, gerekli isimlerle görüştü ve Almanya'dan bir metre

genişliğinde, on beş metre uzunluğunda rulo hâlinde bir kâğıt getirtmeye muvaffak oldu. O gün bu zor işi Bekir Ağa maddeten, Üstad mânen takip etmiş ve kapılar açılmıştı.

Kâğıt geldikten sonra kardeşlerine bir mektup yazarak durumu bildirdi, kimlere vazife düştüğünü söyledi:

– Bir Tuba ağacı gibi olan Hazreti Zât-ı Ahmediye'nin (sallallâhu aleyhi ve sellem), asfiyalardan, evliyalarından, sıddıklardan oluşan meyvelerini ve bütün yolların onun dalları olduğunu gösteren silsile eskiden kalmış, yanımda var. Onu yazdırmak için hattı güzel, cetvelde maharetli zâtları istiyorum. Hafız Ali ile haber gönderdiğimde Hüsrev, Tenekeci Mehmet Efendi, Bekir Ağa'daki kâğıtla beraber gelsinler.

“Yanımda var” dese de, ezberinden yazdıracak olan kendisiydi.

Bir süre sonra Hafız Ali beklenen haberi verdi. İsimleri önceden belirlenen şahıslar Marangoz Mustafa'nın evinde toplandı. Üstad, nasıl yazacaklarını tarif etti, kimseyi ihmal etmeden isimleri söyledi, onlar yazdı. Liste oldukça uzundu. İsteddiği gibi yazıldığında ortaya beş metre uzunluğunda, bir metre genişliğinde bir şecere çıktı.

Muhteşem bir gerçek ve hazine kıymetindeki bilgi o gün kayıtlara geçmiş oldu. Üstad, rulo hâlindeki şecereyi yanına aldı.

Rumuzât-ı Semâniye

Kur'ân'ın taklidi imkânsız bir mu'cize olduğun-u, gözü olan herkesin anlayabileceği bir tarzda yeniden yazdırmak çalışması, Üstad'ın ruhunda kopan fırtınayı teskin etmeye yetmemişti, yetecek gibi de görünmüyordu. İnsanın, hiçliğine, sonradan yaratılmışlığına, ölümlülüğüne, anlayışının azlığına bakmadan, bir hücreye bir dünya kuran Sonsuz İlim Sahibi'nin kelâmını taklit etmeye çalışmasını kabul-lenemiyor, bu çirkinliğe nasıl tevbe edeceğini bilemiyor, gönlündeki iman, ruhundaki gayret oturup beklemesine izin vermiyordu.

Plânlanan hâdise korkunç, durmak büyük bir vebaldi.

Hiddete geldiği bir anda Şamlı Hafız'a şöyle yazdırdı:

– Şunu iyi bilin ki, vücudumu parça parça yapsanız, yine hakkı söylemekten asla geri durmayacağım.

Eğer, imkânım olsaydı, sesimi duyurabilseydim, Şark'tan Garb'a kadar bütün insanlara, herkese: “Şu Kur'ân haktır. Şu Furkan'ın dediği doğrudur. Allah'ın kelâmı olan bu kitabın bahsettiği her şey şüphesizdir, hakikattir. Keza, Hazreti Muhammed (aleyhissalâtü

vesselâm) Allah'ın Resûlü'dür, onda şüphe yoktur. Emirleri, vahy-i ilâhîdir. Allah ise, zulüm şaibesinden uzak adalet sahibidir.

Ey inkârcılar! Dine karşı yaptığınız zulüm arşı titretiyor. Ölüm vaktinde kahhar bir el tarafından yakalandığınız zaman göreceksiniz.” diyecektim.

Sonra, arşın sahibi olan Allah'ın, hesabının, azabının çetin olduğunu, haramdan almaya çalıştıkları zevkleri unutturacak acılarla karşı karşıya kalacaklarını anlattı.

Bu şiddetli üslûp, Şamlı Hafız'ı sarstığı kadar, oda da bulunan diğer talebeleri de sarstı. Bir yanardağ gibi kaynamış, ateş gibi yakıcı sözlerini bir anda söylemişti.

Çünkü o, daha baştan Kur'ân'a sahip çıkmak için yola çıkmış, hayatını Kur'ân'ın sönmez ve söndürülmez bir güneş olduğunu göstermek için vakfetmişti. Her şeye o hatırdan ötürü katlanıyor, acıları o hatırdan ötürü şerbet diye içiyor, susuyorsa o hatırdan ötürü susuyordu. Konuşması gerektiğinde elbette konuşacaktı.

Kararını verdi. Kur'ân'daki kelimelerin nasıl bir düzenle yerleştirildiğini gösterdiği gibi, Kur'ân'ın her bir harfinin nasıl insanüstü bir tanzimle yerleştirildiğini de gösterecek, dünya çapındaki tahribin önüne kollarını bu şekilde açacaktı. Zaten o çocukluğundan beri remizleri çözmeye, işaretlere bakmaya, adetler arasındaki ahengi tesbit etmeye aşinaydı.

Doksan kitabı ezberleyen ve Muhammed Celâli Hazretleri'nden icazetini alan Eski Said, on altı yaşında

iken tekrar Bitlis'e dönmüştü. Talebeler, Bitlisli Şeyh Muhammed Emin Efendi ile Hizan Şeyhi'nin arasının açık olduğunu konuşuyor, halk, hakikatini bilmediği şeyler hakkında ileri geri sözler söylüyordu.

– Bozgunculuğa sebep olacak dedikodular, bilhas- sa gıybet İslâm'a yakışmaz, dedi.

Molla Said'in bu ihtarından rahatsız olanlar Şeyh Emin Efendi'ye gidip onu şikâyet etti. Şeyh Emin Efendi, Molla Said'e cevap vermeyeceğini söyledi:

– O henüz bir çocuk olduğundan muhatabım de- ğil.

Bir kulağa deĝen sözü, bütün kulaklar duydu, bir- çok dudak söyledi. Cevap, Molla Said'e ulaştı. Bu türlü sözlere tahammül edemeyen Molla Said, Şeyh Efendi'nin huzuruna çıktı. Kalbindeki kâmil iman, onu fevkalâde izzetli kılmıştı. Kendisine yakışan edeple ve büyüğüne hürmetle konuştu:

– Efendim! Beni imtihan ediniz. Muhatap alınacak çağda olduğumu isbat etmek isterim.

Şeyh Emin Efendi, Molla Said'e, çeşitli konulardan on altı tane soru tesbit edip sordu.

Molla Said, soruları bir saatte cevapladı. Hâlbuki soruların her biri birer muamma, çözümü zor birer sırdı. Özellikle iki soru fevkalâde giriftti. Hatta birisi için üç yıl süre vermiş, “Üç yıl sonra cevabı doğru ve- rirsen zekâna şahitlik ederim.” demişti.

O iki sorudan birincisi, meşhur bir âlimin, talebesi hükmünde olan birisine söylediği kelimeyi bulmasıydı. O kelime “Şark”ın zıddıydı. Bu kelimeyi gerektiğinde

Arapçadan Farsçaya çevirerek, harflerdeki noktaları değiştirerek, tersten okuyarak bulacaktı.

Eski Said, soruyu bir saatte halledip Emin Efendi'ye, Arabî hat üzerinden cevabını verdi:

– Şarkın zıddı garptır. Garbın noktası atılırsa Arab olur. Arab, çevrilir ve noktası değiştirilirse rabi' olur. Rabi', Farsça bahardır. Baharın be'sindeki noktası yukarı çıkarsa nehar olur. Nehar, Arapça yevmdir. Yevm, tersten okunarak değiştirilse, muy olur. Muy, Arapça şe'rdir ki iki mânâsı vardır. Biri si beyttir. Beytin iki mânâsından birisi dardır. Dar noktalanırsa daz olur. Daz çevrilirse, zad olur. Zad Farsça tûşedir. Tûşe değiştirilirse pûse olur. Pûse Kürtçe ramusan olur. Ramusanın Türkçe karşılığı öpmek demektir.

Şark kelimesi, remzen “öpmek” mânâsında kullanılmış, Molla Said bunu bulmuştu.

Üç yıl izin verdiği soruda ise, on iki tane “kaf–yeylam قیل” harflerini veriyor, Bunlardan, harflerin sırasını değiştirmeden, sadece harekelendirerek on iki kelimeli, mânâlı bir cümle kurmasını istiyordu.

Molla Said, üç gün düşündü ve üç yıllık sorunun cevabını üç günde buldu.

“Kîle kıyyule kable kayli kayle kaylin kayli kaylü kîle kayyule kayl kayle.” Karşısına çıkan bu on iki kelime cümle olarak düzenlendiğinde, meâlen şu mânâ çıkarıyordu: “Denildi ki, Kayl ismindeki adamın devesine ikindiden evvel bir devenin sütünü ver, denildi ki Kayl'in devesine süt verilmiştir.”

Bu acayip bilinmezi çözmüştü, ama zihni yorgun düşmüştü. Şeyh Efendi, onun sadece muhatap alınacak bir insan olduğunu değil, harikulâde bir zekâyâ ve dehaya sahip olduğunu da kabul etti. Hâdiseler, aylarca, yıllarca anlatıldı. Belki de bu türlü şeylerle sadece o günün insanına konuşturulmuyor, geleceğe hazırlanıyor, kimsenin o zâtın reçetelerini hafife almaya, tesbitlerini dinlememeye haddinin ve cüretinin olmayacağı gösteriliyordu. Belki de vazifeli adam, bu türlü hâdiseleri vazifesine zemin olsun diye yaşıyordu, ona yaşatılıyordu.

Eski Said döneminden itibaren harflere, kelimelelere nüfûz etmeye alışkın olan zihin, bu defa Kur’ân’ın harflerine yöneldi. Ortaya çıkan güzellik olağanüstüydü.

Yazdığı bu derse “Rumuzât-ı Semâniye” adını verdi. Sekiz İşaret’ten oluşan bu ders, İnsanlığın Efendisi’ne (sallallâhu aleyhi ve sellem) ait olan Kenzü’l-Arş duasının bereketiyle yazılmıştı.

Fevkalâde ilmî ve emsaline rastlanması zor bir çalışmaydı, çok da yorucuydu. Kendisi yorulduğu gibi Şamlı Hafız da yoruluyor, Kur’ân’a hizmetin şevkiyle çalışıyorlardı. Sadece dokuz saat gibi kısa bir sürede, zihninden hesap ederek ve hafızasına dayanarak, Kur’ân-ı Hakîm’in yüz on dört sûresinin kaç âyet, kaç kelime ve kaç harften oluştuğunu tek tek yazdırıldı. Meselâ, Bakara Sûresi, iki yüz seksen altı âyet, üç bin dokuz yüz kelime, yirmi beş bin beş yüz harf, Nahl Sûresi, yüz yirmi sekiz âyet, bin yüz kırk bir kelime, altı bin yedi yüz yedi harfti.

Çizelgeyi tamamladıktan sonra altına, küsuratta kusur olabileceğini, fakat bunun tevafuk sırrını göstermeye mâni olmayacak kadar az olduğunu yazdı. Tenvirü'l-Mikyas ile aradaki farklılıkları ise, Arapça gramer kurallarına göre her ikisinin de haklı olduğunu izah ederek anlattı.

Kelimelerle ilgili aklı donduran bu keşif, talebelerin gönüllerinde yeni bir coşkuya sebep oldu. Dillere, gönüllere orada anlatılan misaller yerleşti. Bu ders has dairedeki sohbetlerde okunuyor, Hulûsi ve Hüsrev Efendi gibi talebeler bile, o muhteşem dersi nasıl sena edeceklerini, hangi kelimelerle anlatacaklarını bilemediklerini itiraf ediyor, takdirinde âciz kaldıklarını söylüyorlardı.

Hüsrev Efendi, okurken kendisini tutamamıştı. Okudukça, “Var ol, mesut ol, bahtiyar ol Üstadım!” diye haykırıyordu. Çünkü Üstadı, Kur’ân deryasındaki definelerin yenilerini çıkarmıştı. Üstadını, o risaleyi ders verirken, insanlığa tebessüm eden nuranî bir yüz olarak hayal etmişti. Bu eseri, Kur’ân okuyan herkes bilmeli, dinlemeliydi. Tek elemi onun çektiği sıkıntılardı. Üstadının çektiği sıkıntı ve yorgunluk hatırına geldikçe, yüreği sızlıyordu.

Hulûsi Efendi, bu emsalsiz esere karşı duyduğu mânevî zevkin binde birini bile ifade edemeyeceğini söyledikten sonra, “Bu kadar büyük bir ilâhî nimete karşı şükürden âcizim.” demişti.

Saatçi Lüftü’ye göre de, böyle bir eserin emsali yoktu. Zira o, daha evvel söylenmeyen sırları ortaya koymuştu.

Daireye yeni katılan bazı talebeler, o dersin esrarını tam kavrayamasa da, güzelliğini tam anlıyordu. Hem anlamakta zorluk çekmeleri de çok önemli değildi. Çünkü onlar, ilmi karşılıklı mütalâalarla öğreniyor, birlikte okuyarak akıllarını birleştiriyor; kardeşleri adedince akılla görüp, kalple duyuyorlardı.

Fatih de o talebelerdendi. Bir gün Rumuzât-ı Semâniye'yi eline alıp safâ kendisinden önce giren Abdullah Ağabeyinin karşısına oturdu.

– Ağabey, Rumuzât'ı bana okur musunuz? Anlamakta biraz zorlanıyorum da...

– Tamamını mı?

– Dilediğiniz kadarını...

– Tefeül yaparak okuyalım. Bazı yerlerini açalım, bazı yerlerini seçelim. Sonra sen tamamını okursun.

Tebessüm etti nuranî yüz...

– Olur ağabey.

Abdullah Ağabey okumaya başladı. “Dehşetli bir esaret altında ve tazyikat içinde gayet ciddî ve ehemmiyetli hakâik-i imaniyenin dersiyile iştigal yorgunluğunu izale etmek...”

Birkaç paragraf okuduktan sonra başını kaldırdı.

– Üstad, evvelâ bunun bir meyve olduğunu söylüyor, meyve olarak görülmesini istiyor. “İnsan ara sırâ yemişe de, gıda ile beraber meyveye de muhtaçtır.” diyor.

Yani iman dersleri verirken bunları anlatmasının sebebinin, o gıdalara bunları tercih etmesinden değil, bu meyvelerin ve lezzetlerin temel gıdaların ardından

alınmasının faydasından ötürü olduğunu ifade ediyor. Hele nazarlar, gıdadan çok, lezzete yönelmişken ...

Okumaya devam ettiler:

– Üstad evvelâ Nurlar’daki harf tevafukunu anlatıyor. Meselâ, cephede, ateş altında, mevzide yazdığı İşârâtü’l-İ’câz Tefsiri’nin bir sayfasının başında on dört adet “elif” harfi alt alta gelmiş. Tam karşı sayfada yine on dört elif alt alta gelmiş. Satırların diğer başında altışar adet “te” harfi alt alta gelmiş. Eserin bütünü böyle gaybî bir tanzim ve denk düşme ile yazılmış. Sanki bir el, onlardan habersiz, o yazılanları düzenlemiş, onları o tarza sevk ederek yaptıkları işin makbuliyetini göstermiş. Eserin tamamındaki bin yüz doksan eliften, bin tanesi satır başında tevafuk etmiş, denk düşmüş. Bu tevafuk öyle olağanüstüdür ki; on üç elifli tevafuk yedi defa, yedi elifli tevafuk on üç defa; on dört elifli tevafuk sekiz defa, sekiz elifli tevafuk on dört defa; dokuz elifli tevafuk on iki defa; on elifli tevafuk on bir defa, on bir elifli tevafuk on beş defa; on iki elifli tevafuk on beş defadır.

Eserde geçen yüz seksen bir “Kur’ân” kelimesinden doksan dokuzu alt alta denk düşmüş. Otuz dokuzu diğer sayfalarla tevafuk etmiş. Kırk iki adedi, sayfada başka “Kur’ân” kelimesi geçmediğinden denk düşmemiş.

Kudsî bir şeyin zarfı, kılıfı, kendisine ait olmayan bir kudsiyet kazanır. Tevafukta kudsî bir işaret vardır. Denk düşme uyuma, uyum birliğe, birlik Kur’ân’ın en önemli davası olan tevhide delildir. Yani tevafuk, tevhide şahittir. Hem tevafuk, ilâhî yardımın alâmetidir.

- Müthiş!
- Okuyalım mı?
- Elbette ... Lütfen ağabey.
- Yeni bir sayfa açalım.
- Olur.

Abdullah Ağabey, kitabı Üstadının tuttuğu gibi tutuyor, sayfaları onun gibi itinayla, hırpalamadan çeviriyordu. Üstad, sağ elinin başparmağını açacağı parmağın üst kısmına bastırır, işaret parmağıyla az kaldırır, diğer parmaklarıyla açardı. Birkaç sayfa çevirdikten sonra okumaya devam etti.

“Lafzullah’ın en mühim harfi olan baştaki “elif”, umum Kur’ân’da çok sırlara medar olarak kırk bin gelmesi...”

Birkaç paragraf okuduktan sonra yine arkasından Abdullah Ağabey’in izahı geldi.

– “Allah” lafzının en önemli harfi olan ve başında bulunan “elif”, Kur’ân’ın tamamında kırk bin defa tekrarlanmıştır. İkinci harfi olan “lam”ın matematikî değeri, cifir hesabında otuzdur. Ve “lam”, müthiş bir tevafukla Kur’ân’da otuz bin defa tekrarlanmıştır.

Üçüncü harf, “lâ” şeklinde okunur. Kur’ân’da “lâ” on dokuz bin defa tekrarlanmıştır. Allah kelimesinin son harfi olan “he” harfi de on dokuz bin defa tekrarlanmıştır.

– Allah kelimesinin başındaki “elif” kaç defa tekrarlanmıştır?

- Kırk bin.

– Lam?

– Otuz bin.

– İkisinin toplamı?

– Yetmiş bin.

– İşte bu yetmiş bin sayısı, Kur’ân'da tekrarlanan kelimelerin sayısı olan yetmiş bine tevafuk eder.

– Muhteşem! Fakat ağabey, bir şey soracağım.

– Sor.

– Bir insan, bütün bunları nasıl, hangi gözle görebilir, nasıl bir akılla sayabilir? O akıl, nasıl bir akıldır ki hem hikmetini, hem matematiğini görsün. Bunları saymaya bir ömür gerek.

– O zât Üstadımızsa, vazifeliyse, sırları gösteren gösteriyorsa, görür. Kâinatı, bir hane gibi, hakikatleri bir satır gibi yapar, hikmetlerin üzerindeki örtüleri kaldırıp pırl pırl parlayan mücevherler gibi önüne saçar, gösterir. O zât da görür.

– Muhteşem bir şey.

– Daha devamı var, sabret.

– Buyrun.

– Meselâ Kur’ân'da sin harfi, üç dişine uygun olarak, üç bin üç yüz otuz üç defa tekrarlanmıştır.

– Çok güzel.

– “Fe” harfinin ebced değeri seksendir. O da Kur’ân'da, sekiz bin defa tekrarlanmıştır.

Kur’ân kelimesinin birinci harfi olan “Kaf” harfi, Kur’ân-ı Hakîm de altı bin defa tekrarlanmıştır. Söyle bakalım bu neye tevafuk ediyor?

– Yaklaşık olarak altı bin olan Kur’ân âyetlerine ...

– Evet, doğru tesbit ettin.

Onlar ders okurken bir kardeşleri çay getirdi.

– Allah razı olsun, zahmet oldu.

– Estağfirullah, rahmet oldu.

– Birkaç sayfa daha çevirelim mi, yoruldu mu?

– Dinlerken dinleniyorum ağabey, o kadar lezzetli ki... Devam edelim.

Abdullah Ağabey de, Fatih’le aynı kanaattedir. Beden yorulsa da, ruh dinleniyordu.

– Nasr Sûresi’nde Peygamber Efendimiz’in vefatına ve vazifesine işaret var. Bu mübarek sûrede geçen “vestağfirhu” nun (Ve Allah’a istiğfar et!) "vav"ına kadar kadar olan harflerin sayısı altmış üçtür. Buradaki istiğfardan murat, müfessirlere göre, günahlardan masum bir zât hakkında olunca, dönüştür. Yani Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Kamerî takvime göre altmış üç sene yaşayıp Rabbine dönecektir.

“Fesebbih bi-hamdi Rabbike vestağfirhu” ile, peygamberliğin, tesbih, hamd ve istiğfar olan üç vazifesine işaret edilir. Buradaki harf adedi yirmi birdir. Bu sûre, Efendimiz’in peygamberliğinin yirmi birinci senesinde indiğine göre, vazifesini hakkıyla yaptığına, tamamladığına işarettir.

Böyle denk düşmeler, İhlâs, Kevser, Felâk ve Nâs Sûrelerinde de görülür. Meselâ, Kur’ân’ın son sûresi olan Nas Sûresi yüz dört harften oluşur. Bu, peygamberlere inen yüz dört suhufa işaret ettiği gibi, son sûre olmasından ötürü de, Kur’ân’ın, bütün o kitaplardaki

hakikatleri içinde toplayan son kitap olduğuna da gizli bir işaretir.

Abdullah Ağabey, “Tamam.” mânâsında başını sallayarak kitabı kapattı.

– Bu kadar yeter.

– Siz bilirsiniz.

– Ne diyorsun?

– Mânevî lezzetler, dünya lezzetlerinden bin kat daha lezzetli diyorum.

– Mâşallah.

Dersi, salâvât, hamd ve dua ile bitirdiler. Fatih, dersten sonra Rumuzât’tan bir nüsha da kendisine yazmak için bir kenara çekildi.

Üstad, Kur’ân’ın harflerindeki mu’cizevî dizilişi tesbit ederek, meâlini aslının yerine koymak niyetlerinin önüne arz kadar kuvvetli ve büyük bir set koymayı düşünmüş, Rumuzât’la bunu yapmıştı. Güneşin kendisine şehâdeti gibi, Kur’ân da her şeyiyle kendisine şehâdet ediyordu. Bir mum tutuşturacak iradeye sahip olamayanların o güneşi taklit etmeye çalışması, onları mahcup edecek bir çirkinlik ve imkânsız bir gayretti.

Rumuzât, Üstad’a bir derece soluk aldırды, onu bir parça da olsa rahatlattı.

Mu'cizâtı Kur'ân

Hüsrev Efendi, Mu'cizâtı Kur'ân haberine o kadar sevinmişti ki, içi içine sığmıyordu. Kim yazarsa yazsın, ama Kur'ân, bu şekilde bir kere daha yazılsın istiyordu. Bu her şeye değerdi. Çünkü, beşerin elinin ona ulaşamayacağı bir kez daha gösterilecek, başların üstündeki yeri bir kez daha ortaya konulacak, akli gözüne inmiş maddeperestler dersini alacaktı.

Bir yandan Üstadının Kur'ân'ı yazmak vazifesini verdiği insanlardan birisi olmaktan ötürü mutluluk duyuyor, bir yandan da içindeki endişelere mâni olamıyordu. Kendini lâıyk görmüyor, sıkılıyor, utanıyordu. Hem hattı diğer kardeşleri kadar güzel değildi, hem de meselenin bu kadar acil olduğunu düşünmemişti. Onun yazması demek, diğer kardeşlerinin böyle bir şereften mahrum olması demekti ki, bu düşünce aklına geldikçe de, eli kolu bağlanıyor, dikkatle çalışmaktan vazgeçecek hâle geliyordu. Fakat onca endişesine rağmen, meselenin önemini aşıkardı ve o böyle bir Kur'ân'ın yazılması için her türlü fedakârlığa hazırды.

Nihayet, verilmiş bir vazife düşüncesiyle yazmaya başladı. İnşallah Kur'ân'a ait böyle bir mu'cizenin gün

yüzüne çıkacağı gün gelmiş, inşallah zaman yaklaşmıştı.

Yazdı, fakat bir türlü istediği gibi yazmaya muvaffak olamadı. Sevincinin yerini ümitsizlik, coşkusunun yerini yorgunluk aldı. Arapça hattının iyi olması, ümitsizliğine ümitsizlik, yorgunluğuna yorgunluk kattı.

İlk günlerde sabahtan akşama kadar çalışmasına rağmen ancak beş altı sayfa yazabildi. Aczini, çaresizliğini anlamıştı. Bu iş onun ilminin de, iradesinin de ötesinde bir işti. Zorlanıyordu. Artık elinde kalem, dilinde dua, semânın bu ihtiyaca ve acziyete ihsanını bekliyordu.

Dualarında Kur'ân'ı şefaathçi yapıyor, onun hatırına, onun Sahibinin yardımını istiyordu. Bir müddet sonra yaşadığı kolaylıktan, duasının bereketini hissetti. Üzüntüsünün yerini sevinç, yorgunluğunun yerini şevk aldı.

Öyle bir coşkuyla çalışıyor, o kadar büyük bir mutlulukla yazıyordu ki, bazen oturduğu yerden kalkmamak için iki namaz arasındaki vaktin uzamasını, güneşin batmamasını istediği oluyordu.

Yazmakta zorlandıkça Kur'ân'ı şefaathçi yaparak dua edip Kur'ân'ın sahibinden medet istedi, ne zaman Kur'ân'ı şefaathçi yapsa, zorlandığı sayfayı büyük bir kolaylıkla yazmaya muvaffak oldu. Kur'ân'ın mânevî atmosferine sığınmak, aczine ilâhîti. Bu hissiyatını kaybettiğinde, en kolay sayfayı yazmakta en büyük zorlukları yaşıyor, hatta bazen yaptığı yanlışlıklardan ötürü sayfayı yeni baştan yazdığı oluyordu.

Kur'ân'ı, Kur'ân'ın himayesine sığınarak yazmak fevkalâde ikramlara ermesine vesile oldu, kendi hat-tındaki değişikliğe kendisi de inanamadı. İlk yazdığı yazılarla, sonradan yazdıklarını karşılaştırdığında aradaki büyük fark belli oluyor, “Böyle çapraşık bir yazı ile nasıl oldu da dilâver bir pehlivan gibi ortaya atıldım?” diye düşünmekten kendisini alamıyordu.

Bazen Kur'ân'daki tevafukatı göstermek için çalışmaya başlayan kardeşlerinin yazdıklarını merak ediyor, Hafız Ali Efendi'nin, Sabri Hoca'nın, Hafız Zühdü'nün yazdıklarına bakıyor, çok geriden başlamasına rağmen en azından onlar kadar yazdığını fark edince bir kez daha şevki artıyordu. Kur'ân'ı yazmaya başladığından beri şahsî işlerinde de, hizmetinde de ayrı bir bereket görmüştü. Nedense dünyevî işleri artık hiç ayağına bağ olmuyor, her şey gönlünden geçtiği gibi geliyordu.

Herkes yazdığı nüshaları Üstad'a götürdüğünde, bu vazifenin kime verileceği belli oldu. Tevafuk, Hüsrev Efendi'nin hattında ortaya çıkmıştı.

Üstad, onun yazdığı cüzleri tazimle eline aldı. Evet bu, Levh-i Mahfuz denilen ilim ve kader defterindeki aslına en çok benzeyendi. Talebelerine durumu anlattı:

– Asıl müsveddede tevafuk Hüsrev'in hattındadır. Onun için Hüsrev'in bir mahareti varsa tevafuku bozmamış. Tavsiye etmişim ki; kimse maharetini karıştırmamasın. Demek en büyük maharet odur ki; tevafuku bozmasın. Çünkü, tevafuk var.

Ağır çekim kanununu bulan adamın, o kanunu icat

etmemesi, sadece varı ortaya koyması gibi, Hüsrev Efendi de Kur'ân'da var olan tevafuku maharetiyle icat etmemiş, ortaya koymuştu.

Üstad'ın kullandığı, “Tevafuk var.” ifadesi, bilgi vermek şeklinde değil, Kur'ân'ın lafzındaki harikalığı inkâr edene, “Yok.” diyene verilen bir “Var!” cevabı şeklindeydi. Onun için, o kelimeler ağızından altı çizilir gibi, dikkat çelilir gibi çıkmıştı.

Üstad'ın vazife verdiği diğer talebeler de, Hüsrev Efendi'nin yazdığı Kur'ân'ı gördüklerinde, hattına ve o hatta ortaya çıkan tevafuka hayran kaldı, onun başarısını takdir ettiler.

– Evet, bizi geçti, biz ona yetişemiyoruz, dediler.

Artık o harika vazifenin, hangi kerametli ele verileceği belliydi. Üstad, Hüsrev Efendi'ye, Mu'cizâtlı Kur'ân'ı yazmak vazifesini verdi.

– Yaz, diye emretti.

Hüsrev Efendi, o emirden sonra kendisini bütünüyle Mu'cizâtlı Kur'ân'ı yazmak işine verdi. Dış dünya ile irtibatını tamamen koparmıştı. Yemek içmek gibi şeylere bile ayıracak vakti yoktu. Az yiyor, az uyuyor; çok çalışıyordu.

Günlerce yazdı. Nihayet Tevbe Sûresi'nde, Kur'ân'ın yüz doksan yedinci sayfasındaydı. O sayfada altı adet Lafza-yı Celâl vardı. Sayfayı nasıl yazacağını zihninde tasarladı. İki adet Lafza-yı Celâl, denk düşmeyecek, tevafuk oluşmayacak gibi görünüyordu. Yazmaya başladı. Bir türlü istediği tevafuka muvaffak olamadı. Yazı Lafza-yı Celâl'e yaklaştıkça, Lafza-yı Celâller teva-

fuktan uzaklaşıyordu. Sonunda olduğu gibi kalmasına karar verdi. Madem o sayfa onu dinlemiyordu, o da o sayfayı değiştirmeyecekti. Belki de bunda bir maksat, bir gaye vardı. Yüz doksan sekizinci sayfayı yazdı ve bir evvelki sayfaya baktı. Tevafuk dışında kalıyor gibi görünen iki Lafza-yı Celâl'den biri, yüz doksan sekizinci sayfanın on birinci satırındaki Lafza-yı Celâl'le sırt sırta geliyordu. Yüz doksan dokuzuncu sayfayı yazdı. Bu defa da, diğer Lafza-yı Celâl, o sayfanın on ikinci satırındaki Allah lafzı ile tevafuk etti.

– Cenâb-ı Hak, benim gibi günahkâr ve kusurlu bir kulunu böyle kudsî bir hizmette çalıştırıyor, diyerek sevindi.

İradesinin üzerinde bir irade vardı. Rabbine şükretti.

Hüsrev Efendi, günler, aylar süren bir çalışma ile ilk nüshayı tamamladı ve Üstadına götürdü. Yazdığı Kur'ân-ı Hakîm'i Üstad'a takdim ederken şöyle dedi:

– Cenâb-ı Hak, dergâh-ı izzetinde kabul buyursa, benim gibi her tarafını zilletin kapladığı âciz ve kusurlu bir kul için ne büyük bir saadet. İşte sevgili Üstadım! Yüksek yardımlarınızla, kâinatın O'nun hatırına yaratıldığı Aleyhissalâtü Vesselâm Efendimiz'in kudsî himayeleriyle, Kur'ân'ın kerametiyle, Cenâb-ı Hak Hazretleri'nin müsaade ve lütfuyla bu Kur'ân-ı Kerîm'i size takdim ederken, Efendimiz'e ümmet, Rabbime âciz bir kul olmak dilekleri ile ellerinizden hürmetle öperim Efendim Hazretleri.

Üstad Hazretleri, aradığı tevafuku daha tam görmemişti. Kendisine gösterilene çok benzese de, aynı

değildi. Hüsrev Efendi'den ikinci bir Kur'ân yazmasını istedi.

Hüsrev Efendi, yeni bir şevkle tekrar başladı. Günler boyu, geceler boyu, yorulmak, usanmak bilmeden, büyük bir aşkla çalıştı. Yazıp Üstadına getirdi. Üstad, bu ikinci nüshada da aradığını tam olarak göremedi ve üçüncü kez yazmasını istedi.

Hüsrev Efendi, tekrar bülbül yuvasına, âşiyânına döndü. Kur'ân'ı üçüncü kez yazıp getirdi. Üstadı inceledi merakla onu takip etti. Ona, bu defa oldu gibi geliyordu, ama en doğrusunu Üstadı bilirdi.

Üstad inceledi, inceledi. Üstad'ın bu nüshayı eline aldığı andan itibaren yüzünde memnuniyet ifadesi belirmişti ve bu ifade her geçen saniye daha da belirginleşiyordu. Hüsrev Efendi, rahatladı. Belli ki Üstad aradığını bulmuştu. Sonunda, sözünü söyledi.

– İşte odur, işte odur, işte odur.

Bu söz, “21- Hayır, hayır! Kur'ân onların iddia ettikleri gibi beşer sözü değildir. O, Levh-i Mahfuz'da olan pek şerefli bir Kur'ân'dır. 22- Doğrusu o, şanlı bir Kur'ân'dır.” diye Burûc Sûresi'nin yirmi bir ve yirmi ikinci âyetlerinde haber verilen Kur'ân'ın, aynıyla yazılmış şekli, ona en çok benzeyeni demektir. Üstad, Hüsrev Efendi'yi tebrik etti.

– Ey Hüsrev! İnşallah senin yazdığın mu'cizeli Kur'ân'ı Azîmüşşan'ın yakında baskıya girmesiyle, Âlem-i İslâm'dan senin ruhuna yağacak rahmet dualarını düşün, hamd ile Allah'a şükret.

Demek ki, o Kur'ân okudukça Hüsrev Efendi'nin

defterine sevaplar yazılacaktı. Hüsrev Efendi'nin gönlü, işini yapmış olmanın sevinciyle ve bu müjdeli haberlerle kanatlandı. İçi içine sığmıyor, bu lüftü O'nun rahmetinin sonsuzluğuna veriyor, hücreleri adedince secdeye kapanmak istiyordu. Zaten o anda, ruhen secdede gibiydi.

Bu eser, kurtuluş, şifa ve rahmet olan Kur'ân'ın; insanlığı karanlıktan aydınlığa çıkararak, dosdoğru yolu bulduran, dünyayı cennete çevirip ölümü cennete çıkan bir yol hâline getiren hakikî bir güneş olduğunu gözü olana göstermeye yetecekti. Üstad çok sevinmişti ve sevincini gizlemiyordu. O kadar ki sevinçten âdeta bir bayram coşkusu yaşıyor, sürekli Hüsrev Efendi'nin yazdığı Kur'ân'a işaret edip "İşte o!" diyordu.

Hüsrev Efendi'nin sevinci ise hem Kur'ân-ı Hakîm, hem Üstadı adınaydı. Bu hediye, Üstadı adına onun eline verilmiş, görev taksiminde bu hizmet ona düşmüştü. Üstadı görmüş, gördüğünü ona ders vermiş, ondan öğrendiği şeyler ve ondan aldığı tariflerle tevafukat ortaya çıkmıştı. Bu bir mânevî zaferdi. Bu üzüntülerine, sıkıntılarına, hastalıklarına, yalnızlığına, imkânsızlığına rağmen yorulmadan çalışan Üstadına bir teselliydi. Fakat şunu da çok iyi biliyordu ki, böyle bir şerefe ermek, bütün o sıkıntılara değerdi ve baştan tercihi sorulmuş olsaydı bile, "Kur'ân'ımız sahipsiz kalacaksa cenneti de istemem!" diyen büyük fedai bunu seve seve kabullenirdi.

Üstad, Hüsrev Efendi ile yalnız kaldıklarında ona, yüz seksen altın verdi. Onları Darü'l-Hikmet'ten

aldığı maaştan ayırmıştı. Bereketinden olsa gerek, o mübarek para hiç bitmiyordu.

– Bunları mahşerde Kur’ân bana şefaathçi olsun diye veriyorum. Mu’cizâtlı Kur’ân’ı bastırduğunuzda kullanırsınız.

Hüsrev Efendi’nin gözleri doldu. Her şeyini feda eden, maddeten büyük sıkıntılar çeken, ölüm tehditleriyle yaşayan ve âkıbeti belli olmayan adam, demek aldığı maaşı da bu işler için ayırmıştı. Emrettiği gibi yapacağını ifade etti. O paraları bir kenara koyacak, ancak Kur’ân’ın basım günü geldiğinde çıkarıp bir maya niyetine kullanacaktı.

Üstad’ın yakın talebeleri de Hüsrev Efendi’nin yazdığı bu yeni nüshayı inceledi. Hüsrev Efendi, âyetleri siyah, Allah lafızlarını kırmızı, diğer ilâhî isimleri ve tevafukları da kırmızının daha açık bir tonuyla yazmıştı ve tevafuk çok net görünüyordu. Üstad, yazılan bu nüshanın mânâ ehli ve mânevîler tarafından da kabul edildiğini, erbabının anlayacağı bir dille müjdeledi. Belki de ancak o kadarını söylemesine izin vardı.

– Yeni yazdığımız ve inşallah yakında bastıracağımız Kur’ân-ı Azîmüşşan’da bütün Allah ve Rab lafızları mânâlı bir denk düşme ve muntazam bir sıra ile birbirine bakmaktadır. Hatta hakikati bilenler, “Bu tarz yazı, Levh-i Mahfuz’un yazısına benziyor.” diye hükmetmişler.

Tabii ki, bu sözleri ancak mânâ âlemini müşahade edip kader levhalarında Kur’ân’ın nasıl yazıldığını görebilenler söyleyebilirdi ve tabii ki böyle bir keşiften de maddî âleme ancak bu kadarı sızdırılabilirdi.

Üstad, Rumuzât-ı Semâniye'yi de, Mu'cizâtlı Kur'ân'ı da, 1932'de yazdırmıştı. Türkçe Kur'ân diye bir şeyin camilerde okutulmaya başlandığı o yılda, Kur'ân, sanki lafzındaki harikulâdeliği göstermek için dile gelmişti. Üstad'ın, "Kur'ân kendini kendisi müdafaa edecek." sözünün bir mânâsı, "Hakikatlerinin izah ve isbatına yeni bir yol açılacak." demekse, bir mânâsı da "Tevafuklu yüzünü gösterecek." olmalıydı.

Kur'ân'ın ebcedi 1351'di. Hicrî 1351 ise, milâdî takvime göre 1932 ediyordu. Bu denk düşme de elbette ki tesadüf değildi. Kur'ân lafzının matematikî değeri, o müstesna mücevherin üzerindeki sütrenin kaldırıldığı yıla bakıyor, işaret ediyor, talebeler böyle düşünüyordu.

Şimdi herkes Mu'cizâtlı Kur'ân'ı konuşuyor, görmeyenler görenlerden onu soruyordu. Üç gencin gönlüne de bu merak düşmüş, akıllarına Süleyman Rüştü Efendi gelmişti. Çünkü o Hüsrev Efendi'nin yakın arkadaşıydı, çünkü o meseleleri güzel anlayıp güzel anlatan bir şefkat diliydi.

- Ağabey, akşam müsait misiniz?
- Ne vardı?
- Sizi ziyaret etmeyi düşünmüştük.
- Buyurun, bekliyorum.

Rüştü Efendi'nin kapısı, gecenin ilerleyen bir vaktinde, Nur'a gönül vermiş talebeler tarafından çalındı. Rüştü Efendi, onları içeriye aldı.

- Hoş geldiniz.

Talebeler ayrı ayrı gelip kapıda buluşmuşlardı. Zira

hep birlikte yürümek, dikkat çekmek demekti ki, şartlar buna hiç de müsait değildi.

Rüştü Efendi, misafirlerinin hatırını, gelirken dikkatli davranıp davranmadıklarını sordu. Üç talebe de oldukça tedbirli hareket etmişti. O saatte geldiklerine göre, belli ki gençlerin soracağı veya söyleyeceği şey önemliydi.

– Buyurun gençler.

Gençlerden, uzun boylu olanı söze başladı. Adı Ahmet'ti.

– Ağabey, sizi bu saatte rahatsız ettik. Fakat Mu'cizâtlı Kur'ân'ı sizin görmüş olabileceğinizi düşündük. Çünkü hem Üstadımıza yakınsınız, hem de Hüsrev Efendi'nin yakın arkadaşısınız.

– Evet, gördüm tabii.

– Çok merak ediyoruz. Nasıl tevafuklar var? Bize anlatabilir misiniz?

– Elbette anlatırım. Ama siz önce karnınız aç mı onu söyleyin. Yemek hazırlatayım mı?

Ahmet, arkadaşlarına baktı. Ömer cevap verdi.

– Aç değiliz ağabey.

– Öyle ise ben size bir çay yaptırayım, sonra konuşuruz. Bu mesele öyle birkaç dakikada bitmez.

– Siz nasıl uygun görürseniz, dedi Hamza.

Rüştü Efendi, odadan çıktı. Ahmet, arkadaşlarına döndü. Fısıltıyla konuştu:

– Sözü çok fazla uzatmayalım. Vakit hayli ilerlemiş. İki arkadaşı da başını “tamam” mânâsına salladı.

Rüştü Efendi, bir müddet sonra tebessümle yanlarına gelip yerine oturdu.

– Ben size Üstadımızın anlattıklarını ve gördüklerimi anlatacağım. Kendimden bir şey katmayacağım.

Evelâ, tevafukun nasıl bir şey olduğunu, Üstadımızın anlattığı bir misalle izah etmeye çalışayım.

Tevafukta görünmez bir müdahale vardır. Zaten hiçbir şey Cenâb-ı Hakk'ın kudretinin dışında olmadığı gibi, iradesinin, dilemesinin dışında da değildir. O diler, o denk düşürür, karşı gelenler, karşı karşıya gelir.

Meselâ, benim avucumda nohut, leblebi, üzüm, buğday gibi şeyler bulunsa, ben bunları yere atsam. Üzüm üzüme, leblebi leblebiye karşı sıralansa, anlaşılır ki, onlar elimden çıktıktan sonra görünmeyen bir el tarafından müdahale edilip sıralanmış, karşı karşıya dizilmiş. İşte harfler ve kelimeler de böyledir. Onlar, bizim ağızımızdan veya elimizden çıktıktan sonra karşı karşıya, alta alta diziliyorsa, görünmeyen bir el onları bir maksatla düzenliyor demektir.

Risaleler'de görünen denk düşmeler ve Hüsrev Efendi'ye yazdırılan Kur'ân, bu görünmeyen müdahale ve düzeni, gözü olan herkese gösteriyor. Küçük insanın, küçük aklından çıkan Kur'ân meâllerinin, onun yerini mânâ olarak tutamayacağı gibi; lafzı, kılıfı, kelimesi açısından da tutamayacağını isbat ediyor.

Nasıl mı? Misal vereyim.

Evelâ, Kur'ân-ı Hakîm'de geçen iki bin sekiz yüz altı adet Allah lafzının tamamı, Hüsrev Efendi'nin

hattında, cetvelle çizilmiş gibi alt alta, karşılıklı sayfa-
larda yüz yüze, daha öteki sayfalarda sırt sırta geliyor.

Yani mânâlı, maksatlı bir kitap yazılıyor. Bu kitap, hayata ait her şeyi anlatıyor. Bir çekirdek gibi bütün kâinata bakıyor. Kılıfı için değil, dersi için gönderiyor. Fakat kılıfında bile taklit edilmezlik mührünü taşıyor. Kâinat insan aklının çok ötesinde bir tanzimle nasıl düzenlenmişse, Kur'ân'ın her bir harfinin de öyle düzenlendiğini isbat ediyor. Bakar mısınız? İki bin sekiz yüz altı adet diyorum. Bir kitap yazılacak ve iki bin sekiz yüz altı kelime cetvelle çizilmiş gibi alt alta gelecek. Hem de sayfa ve satır uzunluğu insan eliyle değil, yine vahiyle belirlenmiş, işaret edilmiş. Yani Âyet-i müdâyene ve İhlâs Sûresi esas alınmış.

Daha başta, Fâtîha Sûresi'ne bakıyorsunuz. Altı adet “elif” harfi, satır başına denk düşüyor. Sanki imanın altı rûknüne işaret ediyor gibi ...

İkinci sayfada aynı kökten olan “müminler/bimü'minîn”, “iman ediniz/âminû” ve “iman ettiler/âmenû” şeklindeki üç kelime alt alta, aynı hizada denk geliyor.

Sayfa on üçte ise, “kâfirler/el-kâfirîne”, “inkâr etmeleri/en yekfürû”, “inkâr ediyorlar/yekfürûne”, “küfürleriyle/bi-küfrihim” şeklindeki aynı kökten kelimeler alt alta denk düşmüş.

Üçüncü sayfada “sizin Rabbiniz/Rabbeküm” diyor. Sayfayı çeviriyorsunuz, aynı hizadaki yerde cevap verilmiş gibi “Allah” yazıyor.

Burada yeri gelmişken çok hoş bir denk düşmeyi de anlatayım. Beş yüz seksen üçüncü sayfanın dördüncü

satırında, Firavun'un, "Ben sizin yüce rabbinizim!" dediği geçiyor. Fakat daha o konuşmadan, yalanı ağzına tıkanmışçasına, üçüncü satırda, "rabbinizim" kelimesinin tam üstünde, "fekezzebe", yani, "Fakat o buna 'yalan' dedi" deniyor.

Yirmi dokuzuncu sayfanın dördüncü satırında, önce Allah'ın "Gafûr ve Rahîm" olduğu söyleniyor. Dört satır sonra, tam altına, yine meâlini söylüyorum, "Şüphesiz Allah, her yaptıklarını Allah'ın gördüğünün şuuru içinde ve mümkün olan en güzel şekilde yapanları sever." ifadesi denk düşüyor.

Hemen her sayfada böyle denk düşmeler var. Yani sayfaları ister tek tek çevirin, ister onar, yirmişer, yüzer atlayın, emsali yüzlerce, binlerce denk düşmeyi görüyorsunuz.

Diyelim, iki yüz seksen dokuzuncu sayfanın dördüncü satırında Kur'ân kelimesi var. Dokuzuncu satırda geçen Kur'ân ile aynı hizaya, cetvelle çizilmiş gibi denk düşmüş. Sayfayı çeviriyorsunuz. Nereye bakacağız? Dördüncü satıra. Ne yazıyor? Bir evvelki sayfa ile aynı yerde, aynı hizada, yine Kur'ân yazıyor. Keşke yanımda olsa, bu güzelliği ve harikulâdeliği gösterebilseydim. Ben bunları size notlarımdan söylüyorum.

Dört yüz altmış üçüncü sayfada "Allah ve Rab" lafızları, ikişer defa birbiriyle tavafuk ediyor. Aynı sayfada iki Allah lafzı daha var. Bunlar ilk bakışta tevafuksuz gibi görünüyor. Dikkat edince anlıyorsunuz ki, bunlardan birincisi bir önceki sayfadaki Allah lafzı ile yüz yüze, diğeri bir sonraki sayfadaki Allah lafzı ile sırt sırta denk düşüyor.

Başka bir tevafuk var ki harika ... Kur'ân'ın, Kelâm-ı Ezelî olduğunu, sanki bir kelime gibi düzenlendiğini enfes bir şekilde gösteriyor.

İki yüz doksan dördüncü sayfada Ashab-ı Kehf kıssası anlatılıyor. O kıssanın günümüze bakan çok hikmetleri var. Bilirsiniz, kalbi imanla dolu gençler, zamanın zaliminin şerrinden, yanlarındaki köpekleriyle bir mağaraya sığınıp orada uzun yıllar uyutularak muhafaza ediliyorlar.

Talebeler, Rüştü Efendi'nin konsantrasyonunu bozmamak için pür dikkat dinliyor, hızını kesmemek için seslerini çıkarmıyorlardı. “Biliyoruz.” mânâsında başlarını salladılar. O devam etti.

– Uyandıklarında içlerinden birisi, onuncu satırda, “Ne kadar uykuda kaldınız?” diye soruyor. Arkadaşlarının bir kısmı “Bir gün, belki bir günden de az!” diye cevap verdikten sonra diğerleri on birinci satırda “Uykuda ne kadar kaldığınızı tam tamına ancak Rabbiniz bilir.” şeklinde cevap veriyor.

İki yüz doksan beşinci sayfaya bakıyorsunuz. Cevap orada, yine on birinci satırda, tam karşıda yazıyor: “Mağaralarında üç yüz yıl kaldılar. Bazıları buna dokuz yıl daha ilâve ettiler.”

İki yüz doksan dördüncü sayfanın yedinci satırında, köpeklerinden “kelbuhum” yani “onların köpeği” diye bahsediliyor, adı söylenmiyor. Tam yüz kırk sayfa çeviriyorsunuz. Yine yedinci satır, yine aynı hâdise ... Ve “Kıtmîr”den bahsediliyor. “Onların köpeği” ifadesinin tam karşısına gelen bu isimden köpeğin adının “Kıtmîr” olduğunu anlıyorsunuz.

Son bir misal daha vereyim mi?

– Çok vaktinizi aldık ama, iyi olur.

– Durun, daha çayları içmedik. Unuttuk.

Rüştü Efendi, bahse dalınca gerçekten de çayları unutmuştu. Hanımı sordu:

– Nerede kaldın?

– Unuttum.

– Neyse, çaydanlık közün üzerindeydi, soğumadı.

Rüştü Efendi, çay servisini yaptı. Bu arada görüşlerini aldı. Üçü de, bu harika keşiflerle mest olmuş, kendinden geçmişti. Birer bardak içtikten sonra, Rüştü Efendi içeri geçip birer bardak daha doldurdu.

– Ben anlatayım, siz için.

– Siz de içseniz.

– Ben arasına birer yudum alırım. Zaten bir misal daha verip bitireceğim. Gençler, çaylarını sessizce yudumlarken o devam etti:

– Kur’ân’daki tevafukların hepsi çok orijinal, fakat dört yüz yirmi ikinci sayfadaki tevafukun ayrı bir lezzeti, inceliği, güzelliği var. Ne oldu Yusuf, hareketlendin?

– Yok bir şey ağabey, merakımdan olsa gerek.

– Bu sayfanın on üçüncü satırında Kur’ân, “Ey iman edenler! Allah’ı çok zikredin!” diyor. Ne kadar hoş ki, Kur’ân’ın içinde Allah lafzının en çok geçtiği sayfa da budur ki, on altı defa zikredilmektedir.

Bu on altı Allah lafzının on bir tanesi birbirleriyle tevafukludur, alt altadır. İlk beş tevafuktan sonra, altıncı

satırda Allah lafzı geçmez. Ondan sonraki altı Allah lafzı aynı hizada devam eder. İlk beşi İslâm'ın şartına, sonraki altısı imanın şartına işaret ediyor gibidir. Hatta aynı hizada, en alt satırın bir üstünde, “hüve” kelimesi vardır. “He” harfinin ebcedi beş, “vav” harfinin ebcedi, yani aritmetik değeri altıdır. Hem rakamların ayrı ayrı işaretleri, hem ikisinin toplamı “on bir” etmesi, üzerlerindeki Allah lafzının toplam adedine işaretlerle bu denk düşmeye renk katar. Sekizinci satırdaki ile on üçüncü satırdaki, beşinci satırdaki ile de on üçüncü satırın başındaki tevafuk hâindedir. Sadece on birinci satırdaki birinci Allah lafzının o sayfada tevafuku yoktur.

Bütün bunlar bize, yeryüzünü benzersiz güzelliklerle yaratan Rabbimizin, yaratmasının emsalsiz olduğu gibi, kelâmının da emsalsiz olduğunu gösterir. Denk düşmeler bir iki değildir ki, tesadüfen olsun. Değil tesadüfün, hiçbir şeyin eli böyle mânâlı ve maksatlı bir düzenlemeye ulaşamaz. Bu sadece sonsuz hikmete sahip olanın ilmindendir.

Sohbetin burada bittiği belliydi. Öğreneceklerini öğrenmiş, alacaklarını almışlardı. Söz Ömer'e düştü.

– Ağabey, bu geç saatte vaktinizi aldık. Çok istifade ettik. Ben şahsen ağzım açık dinledim. Bize müsaade eder misiniz?

– İnşallah, bizleri hayran bırakan, “Ağzımız açık kaldı.” dedirten bu tesbitler, bazılarının da kalblerinin kapılarını açmalarına vesile olur. Müsaade sizin. Vaktimi almadınız, inşallah dakikalarımı geçip gitmekten kurtarıp ebediyen kazandırdınız.

Rüştü Efendi, kardeşlerini bahçe kapısına kadar uğurladı. “Dikkatli olun.” diye tenbih etmeyi de ihmal etmedi. Zira zaman dikkatli olmayı gerektiren bir zamandı. Çünkü hırsızlar insanın iman ve ibadet urbasını çalıyor, ebede çıplak ve perişan gitmesine sebep oluyordu.

Suç Üstü

Rumuzât-ı Semâniye'nin ve Mu'cizâtı Kur'ân'ın yazılması işini bitiren Üstad, yeniden lafızdan mânâya yöneldi. Hüsrev Efendi ise, hem Nur hizmetine, hem Kur'ân-ı Hakîm'den yeni bir nüsha yazmaya devam etti.

Yeni yıl, yeni teliflerle geldi. Yirmi Üçüncü Mektup'la, hem Üstadından madden ırak kalmanın hüznünü yaşayan Hulûsi Efendi'ye teselli verdi, hem de sorularını cevapladı. “Bizim gibi hakikat ve âhiret kardeşlerinin zaman ve mekân farkı görüşmelerine ve sohbetlerine mâni teşkil etmez.” dedi, duanın nasıl makbul olacağını, büyüklere nasıl hitap edileceğini, mânâ âlemindeki fazilet silsilesini, sabrın çeşitlerini, en hayırlı genci, Hazreti Yusuf'un en mutlu olduğu anda ölümden bahsetmesinin hikmetini anlattı.

Arkasından “Yirmi Sekizinci Mektub”un ikinci yarısını tamamladı. “Sekizinci, On Birinci, On Yedinci” Lem'alar'ı yazdı. Baharda yine kırlara çıktı, yazı yine Çam Dağı'nda geçirdi. Kimileri dünyayı yangın yerine çevirmeye çalışırken, o dünyayı dostları ile birlikte kardeşçesine yaşadı. Çevreden gelen hizmet

müjdelerinin sevinciyle mahrumiyetlere katlandı. Kardeşlerinin işleriyle, dertleriyle meşgul oldu. Onlara yol gösterdi.

Ağustos ayının güzel bir gününde, odasında Kur'ân okurken dışarıdan kadınların sesleri geldi. Çeşme başındaki kadınlar sevinçle konuşuyor, “Çınar ağacına tuğ dikildi.” diyorlardı. O esnada kapı çaldı. Sıddık Süleyman kapıyı açtı, gelen çocuk onun kulağına bir şeyler fısıldadı.

– Bu sesler ne?

– Üstadım, bir oğlum oldu da... Ondan...

– Fesübhanallah... Ben tam Sûre-i Yusuf'u okuyordum, ismini ben koyacağım.

Sıddık Süleyman, çocuğunun adını Üstadının koyacak olmasına çok sevindi. Çünkü o, imzasını bazen “hiç bir şeyin babası” diye atsa da, bir nesil onun mânen evlâdıydı.

Komşularının “Çınar ağacına tuğ dikildi.” demelerinin sebebi, Sıddık Süleyman'ın dört kızından sonra bir oğlunun olmasıydı.

Aradan bir hafta geçince Süleyman, “Bir haftalık oldu, getireyim mi?” diye sordu. Üstad: “Yok, ben on beş günlük olunca çağırırım.” dedi.

On beş gün olunca çağırdı. Memnune Hanım, çocuğu bir kundağa sarıp gönderdi. Kendisi de hemen komşularıyla birlikte pencereye koştu. Üstad, çocuğu kucağına aldı, kibleye döndü, kulağına ezan okudu ve adını Yusuf koydu. Memnune Hanım, bu sevinç veren hâdiseyi uzaktan seyretti.

Üstad, kırlardaki, bağlardaki, bahçelerdeki gezilerine hep devam etti. Bu onu rahatlatıyor, bu onun ruhunu dinlendiriyordu.

O gün Gelincik Dağı'na gitmiş, dönüyordu. Acıkmıştı. Bir yumurtayı suya kıracak, içine biraz yağ atıp pişirecek ve daha sonra da birkaç kaşık yoğurt karıştırıp yiyecek, onunla yetinecekti.

Son günlerde tavuklarına da bir hâl olmuş, her gün bir tane yumurta getirirken âdetlerini değiştirmişlerdi. Hatta birkaç gün evvel bir tanesini bu sebeple kovalamıştı. Komşusu Abbas Mehmet, niye kovaladığını sorunca, ona:

– Bu tavuk dün iki tane, bugün ise üç tane yumurta getirdi. Benim iktisat kaidemi bozuyor. Bu sebepten kovuyorum, demişti.

Hiçbir şeyin başka ele verilmesine tahammül edemeyen imanı, “Yumurtluyor.” demesine mâni olmuş, “Getiriyor.” dedirtmişti.

Evine henüz girmişti ki kapısı çaldı. Açtı.

– Selâmün aleyküm Hocam.

Karşısında, hâli, tavrı kaba, kabadayı bir adam vardı. Tepeden bakar gibiydi.

– Ve aleyküm selâm kardeşim. Safa geldin.

Adamı içeriye aldı. Adam teklifsiz oturdu.

– Hocam, senin Şarklı olduğunu duydum. Ben antika meraklısıyım, Şark'ın antika eşyalarından tabanca veya kasatura gibi bir şeylerin varsa ben alıvereyim.

Üstad, adamın gözlerinin içine baktı. Adam, sarsıldığını hissetti.

– Yâ Bâkî Ente'l-Bâkî vereyim.

Kabadayı tavırlı adam anlayamadı. Bu söz ne demekti? Ne verecekti? Üstad, o sormadan tefsirini yaptı.

– Seni ve beni ve bütün âlemi yaratan Rabbimin dostluğunu veriyorum. Adam, o güne kadar böyle bir sözle karşılaşmamış, hiç böyle bir şahısla muhatap olmamıştı. İçinde garip bir şeyler oluyor, kalbi deli gibi çarpıyordu. Hangi sebeple heyecanlandığını anlayamamıştı ama heyecanlanmıştı. Olduğu yere yığıldı. Bayılmıştı.

Bir süre baygın kaldıktan sonra kendine geldi. Gözlerini araladı. Üstad, yerinden kalkıp odasına astığı üzüm salkımlarından birisini kopardı. Adamı doğrulttuktan sonra, kendi elleriyle üzümü birer birer yedirdi. Kabadayı kendine geldi.

– Haydi, ben sana müsaade edeyim, o atın parasını alma. “Yâ Bâkî Ente'l-Bâkî” okuyarak evine git.

Üstad, adamı kapıdan uğurladı. Adam, kulaklarına inanamadı. Ona, “Ben at parası almaya geldim.” dememişti ki?

Bu hâl neyin nesiydi? Bunca şey ne demekti? Bu neye davetti? Hocaefendi, ona, “Seni ve beni ve bütün âlemi yaratan Rabbimin dostluğunu veriyorum.” dediği anda, kalbine nurlar yağmış, kul olduğunu, Müslüman olduğunu, Rabbinin rahmetini hatırlamış, anlamıştı. Işık tayfına maruz kalmış da içi aydınlanmış gibiydi. Öyle dolmuştu ki, hıçkırığa hıçkırığa ağlayacaktı. Adamı yerden doğrultan Üstad, bedenini düştüğü yerden kaldırıp doğrulturken, kalbini de doğrultmuştu.

Çobanisa köyündendi adam... Namı meşhurdu, ona Koruk Efe derlerdi. Eşkiyalık yapar, zorbalıkla geçinirdi. Zorla elde ettiği bir atı, Barlalı bir köylüye veresiye satmış, o gün de Barla'ya parasını almak için gelmişti. Aradığı adamı köyde bulamayınca, biraz beklemiş, köylülerle ayaküzeri konuşurken siyah cübbeli, beyaz sarıklı bir adamın dağ yolundan geldiğini görmüş, "Bu kim?" diye sormuştu.

Köylüler, çok değerli bir âlim olduğunu, Şark'tan geldiğini söyleyince onu görmek istemişti. Koruk Efe'nin âlimle, hocayla bir işi yoktu. Derdi, kaçakçıların getirdiği şeylerden elinde varsa, almaktı. Fakat, durum hiç de Koruk Efe'nin beklediği gibi olmamıştı.

Şimdi artık, atı falan unutmuştu. Bir an evvel Barla sokaklarının dışına çıkmak, bağıra bağıra ağlamak istiyordu. Sokaklardan hızla geçti. İçin için ağladı. Artık etrafı bomboştu. Öyle dizini dövüyor, öyle ağlıyordu ki, gözyaşları yeri ıslatıyor, günahları, hataları aklına geldikçe yığılıp kalıyordu. Çobanisa köyüne kadar bağıra çağıra ağlayarak gitti. Yol boyu bir yandan da, "Yâ Bâkî Ente'l-Bâkî" dedi. Eşkiya olarak gitmiş, insanlara bir bakışla olsun zarar veremeyecek bir nur adam olarak dönmüştü.

Koruk Efe, o günden sonra günahlarına keffaret arayan bir adam oldu. İnsanlara eziyet etmiyor, hizmetlerine koşuyor, haklarını gasbettiği insanlardan helâllik istiyor, olabildiğince hatalarını telâfi etmeye çalışıyor, insanlar Hocaefendi'nin böyle bir adamı bile yola getirmiş olmasına şaşıyordu.

Uykudan uyandığı andan yatağa girip uykuya daldığı ana kadar “Yâ Bâkî Ente’l-Bâkî” diyor, çocukları onun “Yâ Bâkî Ente’l-Bâkî” sesiyle gözlerini açıyordu.

Ateşini öyle bir güneşten almıştı ki, dünyaları kaybetse, artık Rabbini kaybetmeye tahammülü yoktu. Bir de takke takmış, “başına bir iş gelir” diyenlerin uyarılarına aldırılmamıştı. Eşkiyalık yaparken başına bir şey gelmesinden korkmayan adam, dinini yaşarken başına bir şey gelmesinden korkacak değildi.

Nihayet bir gün yolu jandarmalarla kesişti. Alıp karakola götürdüler. Şapka kanununa muhalefetten mahkemeye verildi. Koruk Efe, savcıya ifade vermeye alışkındı:

– Ben eşkiyalık, hırsızlık yaptım, tuttunuz buraya getirdiniz. Sarhoş gezdim, karı-kız peşinde dolaştım, tuttunuz buraya getirdiniz. Bu yollar yanlış yol, bari Müslümanlığı yaşayayım dedim, tuttunuz buraya getirdiniz. Yahu savcı bey! Bana bir yol gösterin de oraya gideyim.

Savcı güldü. Jandarmaları çağırdı. “Niye getirdiniz bu adamı, bırakın gitsin!” deyip gönderdi. Artık dilerde Koruk Efe’nin bile Üstad’a talebe olduğu, eşkiyalığı bıraktığı haberleri dolaşıyordu.

Bunlar oluyor, fakat bunlar olurken Üstad’ı yakından takip eden muallim Tefvik’in içi içini yiyor, elinden bir şey gelmiyordu. Ne yaptıysa yapmış, fakat nefsinden yana kalmak isteyen birkaç kişi hariç kimseyi ondan uzaklaştıramamıştı. Hâlâ insanlar akın akın ona geliyordu. Isparta’nın köyünde, bucağında, onun talebesinin bulunmadığı yer kalmamıştı.

Hâlbuki onun maddî-mânevî imkânı, desteği vardı. Hâlbuki Üstad'dan tarafa gitmek ateş, ondan tarafa gitmek su gibi gösteriliyordu. Fakat yazık ki halk, ateş gibi görünene girenin sudan, su gibi görünene girenin ateşten çıktığını bir kere kafasına takmıştı. Kurtulmıyorlardı.

Bir gün yolda Şem'i ile karşılaştı. O Hocanın yanından ayrılmayanlardan birisi de buydu. Hem bir de utanmadan onun mescidine gidiyor, müezzinlik yapıyordu.

Tevfik, ne zaman böyle birisiyle karşılaşırsa ruhu daralır, kanı beynine fırlar, öfkelenir, kocaman insanların, bir türlü akıllarının başlarına gelmemesine tahammül edemezdi. Dünya nereye gidiyor, bunlar nereye gitmeye çalışıyordu. Fakat yakında görecektirdi. Her şey hazır. Evet, yakında başlarına geleceği bilmiyorlardı. Bir kıvılcım, bütün bahçeleri yakmaya yetecekti. “Şu cahil adama bir yem atayım.” diye düşündü.

– Şem'i Efendi!

– Buyur.

– Neden sen ve hocan ulü'l-emre itaat etmiyorsunuz?

Şem'i Efendi'nin ulü'l-emre itaat etmemek gibi bir durumu yoktu. İşinde, ibadetindeydi. Bunu o da, köylü de çok iyi biliyordu. Köy meydanında, “Bu adamdan size zarar gelir!” dese, buna inanan bir kişi çıkmaz, bunu kendisi de diyemezdi. Neyi kastettiğini anlamıştı. Onu ileri geri konuşturmaya çalışıyor, akınca dünyaya ayak uyduran zavallı, dünyanın nereye

doğru gittiğini, yolcularını nereye taşıdığını bilmiyordu. Hiç muhatap olmaya, lafı uzatmaya gerek yoktu. Yürüyüp gitti.

– Ben öyle tangır tungur bilmem!

Tevfik, bir köylüden beklemediği bu söz ve tavırla büsbütün delirdi. Konuşmadan konuşmuş, demeden demiş, küçük gördüğü adam, küçülmeden küçültmüştü. “Yakında başına gelecekleri bilsen, böyle rahat konuşamazdın” diye için için homurdandı.

Fena öfkelenmişti. Nahiye müdürünün yanına gitti. Sakin görünmeye çalışıyordu.

– Cemal nasılsın?

– Her zamanki gibi.

– Ne olacak bu hoca?

– İcabına bakacağız.

– Ne zaman?

– Ne zaman istenirse o zaman.

– Gelirken ne oldu biliyor musun?

Cemal “Ne oldu?” der gibi başını salladı. Tevfik olanları anlattı. Müdür güldü.

– Tam adamına denk gelmişsin.

Bu konuşmanın üzerinden birkaç gün geçmişti ki, Tevfik’i sevindiren haber geldi. Müdür Cemal, müdahale emrini almıştı. Zaten Tevfik’i barut fıçısı hâline getiren de, cesaretlendiren de, kulağına yakında bir şeylerin olacağının fısıldanmış olmasıydı.

Kullanabilecekleri ufak bir şey bulabilirlerse sonuç tam arzulanıkları gibi olur, dalgayı büyüttükçe büyütür,

yaydıkaça yayarlardı. Barla'ya atılan taşın etkisi, doğuya, batıya, kuzeye, güneye; her yere ulaşırdı.

Cemal, namaz vakti yaklaşmadan kır bekçisini ve jandarmaları çağırıldı.

– Hemen gidin. Caminin içinde ve etrafında dikkatlice gizlenin. Ezanı, kameti bekleyin, suç üstü yakalayın ve alıp getirin. Anlaşıldı mı?

Anlaşılmıştı. Gidip müdürün dediği gibi yaptı, sağa sola dağılıp saklandılar.

Namaz vakti yaklaştığında, birkaç köylü camiye girdi. İçlerinde Abdullah Çavuş, Mustafa Çavuş, Sıddık Süleyman da vardı. Bir müddet sonra Şem'i geldi, caminin içerisinde oldukça kısık bir sesle ezan okumaya başladı. Ezanın sesi kısılmıştı.

İşte büyük suç irtikâp ediliyordu. Baskının tam zamanıydı. Kır bekçisi ve jandarmalar bir anda ellerindeki silâhlarla ortaya çıktı. Cemaat ne olup bittiğini anlamaya çalışıyor, jandarmalar onları ileri-geri itekliyordu. Hepsini alıp müdüre götürdüler. Abdullah Çavuş, Mustafa Çavuş, Sıddık Süleyman, Şem'i Efendi nezarete atıldı, diğerleri bırakıldı.

Müdür, ne yapacağını biliyordu. Bir müddet sonra, bu dört kişiyi karakoldan çıkarıp jandarma nezaretinde Eğirdir'e gönderdi. Suçlular, yol boyu yürüdüler. Tarlalara batıp çıkmaktan dizlerinde derman kalmadı.

Eğirdir'de herhangi bir sorguya-suale muhatap olmadan hapse atıldılar. Hapishanede kimse yanlarına yaklaşmıyor, kimse onlarla konuşmaya cesaret

edemiyordu. Bu şekilde bir suçlamayla gelenlerin sonu belliydi. Mahkûmların gözünde onlar, idam yolunun yeni yolcularıydı.

Hapishane ile ilk kez o gün tanıştılar. Hırsızlarla, katillerle yan yana düştüler. Onlar, o kadar kötü görölüyordu.

Rutubetli koğuşlar, soğuk ranzalar morallerini bozmadı. Vicdanlarında mahkûm değillerdi ve vicdanlarda mahkûm olmadıklarını biliyorlardı. Ötesi, ne takdir edildiyse oydu.

Günler geçti, kimse adlarını dahi sormadı. Nihayet bir gün onlara gardiyan seslendi:

– Barlalı Şem’i!

Şem’i hazırlandı. Gardiyan sorgu odasına götürdü. Şem’i Efendi, meraklı bakışlarla odaya girdi. İçeride onu bekleyen üç kişi vardı. Birinin savcı, ikisinin askeri personel olduğunu fark etti. Ona küçümseyerek, “Nedir sizden çektiğimiz!” der gibi bakıyorlardı. Savcı, kinâyeli bir üslûpla konuştu:

– Senin hocan ne güzel uydurmuş ismini.

Şem’i Efendi, cevap vermedi.

– Soracaklarımıza doğru cevap vereceğine yemin et.

Şem’i Efendi, sadece gözlerinin içine bakmakla yetindi.

– O Kürd’e yüz yirmi beş bin lira para gelmiş, onunla ne kadar malzeme aldınız?

Şem’i, “Bu ne saçma bir soru?” diye düşündü. Bu türlü şeyleri duyacak kulağı, böyle sorulara verecek cevabı yoktu. En iyisi duymazlıktan gelmekti.

– Bizde bezleme diye ekmeğe deriz.

Birbirlerine şaşkın şaşkın baktılar. Bu adam ne diyor, ne saçmalıyordu? Savcı öfkeyle bağırды:

– Top, tüfek ve endahteyi soruyorum! Ne kadar mevcudunuz var!

Endahte, atıcı silâhların tümünü kapsayan bir kelimeydi. Savcı Bey, umumunu merak ediyordu ve Şem'i Efendi, böylesine bir çıkışı cevapsız bırakamaz, anlamamış gibi davranamazdı. Zaten adam da duyulmayacak gibi konuşmuyordu.

– Efendim, Türk hükûmeti bir gemi gibidir. Geminin içindeki âlet ve edevatı kullanan sizlersiniz. Onun topu, tüfeği değil, dirliği ve normal bir yaşayışı bile yoktur.

Bunu bilmeyen mi vardı? Bunu onlar da biliyordu. Aradıkları cevap bu değildi. Diğer görevlilerden birisi söze girdi:

– Senin çoluk–çocuğun var mı?

“İnsanı zayıf yanlarından yakalamalı.” diye düşünmüştü. Cevap sopsoguk geldi.

– Var.

– Doğruyu söylemezsen seni asacaklar.

Şem'i Efendi zaten doğruyu söylüyordu. Başka nasıl bir doğru söyleyebilir veya yalanı nasıl doğru diye söyleyebilirdi ki? Cevabı aynıydı.

– Bu zât, ancak Kur'an'ın dellâlıdır. Topa, tüfeğe ihtiyacı yoktur. Onun topu da, tüfeği de hep Kur'an'dır.

Savcı, arkadaşlarına döndü:

– O hoca bunları demir gibi mıhlamış. Sır vermezler.

Gardiyanı çağırdı. Alıp götürdüler. Sıra, diğerlerindeydi. O gün, hepsi tek tek sorguya çekildi, fakat Şem’i Efendi’nin söylediği şeylerden başka bir şey çıkmadı. Namaz kılmak için camiye girmiş, caminin içine pusu kuran jandarmalar tarafından alınıp getirilmişlerdi. Hepsi bu kadardı.

Nihayet mahkeme günü geldi. Hâkim, Şem’i Efendi’ye sordu:

– Arapça ezanı kim okudu?

Şem’i Efendi’nin yine kulak problemi başlamıştı. İşitmemiş gibi durdu.

– Süleyman sen misin?

– Hava kış da, bir iki gün evvel geldik.

– Senin adın ne?

– Efendim, iki gün handa yattık.

Hâkim, hiddetlendi. Böyle birisinin her tarafı tehlike olsa ne olacaktı?

– Bırakın şu budalayı!

Hâkim, daha sonra Mustafa Çavuş’u, Abdullah Çavuş’u ve Sıddık Süleyman’ı dinledi. Öyle masum bir duruşları vardı ki, hayatlarında kavgayla, nizayla hiç tanışmamışlardı. Bunların insanlara vereceği zarar, başkalarının vereceği hayırdan daha efdal olurdu. Hepsini serbest bıraktı.

O günkü baskından ve suçüstü yakalamadan sonra Üstad’ın mescidi kapatıldı. Artık yanına ziyaretçilerin

gelmesi de, insanlarla görüşmesi de tamamen yasaktı. Sürgün hayatını, bir nevi hapis hayatına dönüştürmüştü.

Bu durum ve özellikle mescidin basılması Üstad'ın çok ağırına gitmişti. O, yalnızlığa da, görüşmeden men edilmeye de alışkındı, fakat böyle bir müdahaleye alışkın da, alışabilecek gibi de değildi. Yüreği çok burkulmuş, ruhu çok sarsılmıştı. Hâlbuki, o hiçbir zaman yıkıcı olmamış, en olmaz durumlarda bile, en mutedil yolu tercih etmiş, ezanı yeni hâliyle okumak istemediği için imamlığı bırakmayı düşünen Muhacir Hafız'a, imamlığı bırakmasını, ezanın aslını kendi kendine sessizce okumasını tavsiye etmişti. Şartlanmış bakışlar onu anlamıyor, hâdise çıkarmaya zemin arıyordu. O, hep olumlu davranmaya, tahribe, kavgaya bulaşmamaya ahdetmişti.

Günler, aylar geçti. Mescit baskını da unutulmadı, Üstad'a karşı uygulanan muameleler de değişmedi. Dört ayda Üstad'ın tam dokuz adet dişi düştü. Hazret, o kadar sıkılıyor, o kadar bunalıyordu. Buna rağmen tavrını, duruşunu, şefkatini değiştirmede, nizaya sebebiyet vermedi.

O yıl havalar da kurak geçiyor, yağmur yağmıyor, bir damla rahmet düşmüyordu. Üstad'ın Barla'ya ayak bastığı günden bu yana halk ilk defa bu kadar sıkıntı yaşıyordu.

Nihayet aydınlık bir günde hava karardı, gökyüzünü bulutlar istilâ etti. Çevreye şiddetli bir yağmur yağdı. Fakat ne hikmetse, Karaca Ahmet Sultan'dan itibaren Barla'ya o şiddetli yağmurun bir damlası nasip olmadı. Üstad, bu duruma çok üzüldü.

Birkaç gün sonra Yokuşbaşı Çeşmesi'nin menbaina yakın bir boşluğa seccadesini serdi. Arkasında Sıddık Süleyman, Mustafa Çavuş, Şem'i, Abbas Mehmet, Muhacir Hafız ve Bekir Ağa saf tutmuştu. Ayrılmıyorlardı ve ayrılmayacaklardı.

Namazdan ve tesbihattan sonra şefkat eli, yağmur duasına başladı. Ellerini açtılar. Her birinin eline yedi sekiz adet yağmur damlası düştü. Ellerini indirdiler, yağmur kesildi. Üstad, duadan sonra hâdiseyi yorumladı:

– Bu ilâhî bir işarettir. Cenâb-ı Hak, mânen diyor ki: “Ben duayı kabul ediyorum, fakat şimdi yağmur vermiyorum.”

Üstad dualarına devam etti, talebelerine de duaya devam etmelerini söyledi. Birkaç gün sonra Muhacir Hafız'ı çağırdı:

– Kur'ân'ın hizmetine set çekildi, bu köydeki mes-cidimiz kapandı. Bunda bir öfke belirtisi var ki, yağmur gelmiyor. Öyle ise, madem Kur'ân'ın öfkesi var, biz de Yâsîn Sûresi'ni şefaathçi yaparak Kur'ân'ın bereketini isteyeceğiz. Sen, bir kamışa kırk bir Yâsîn-i Şerif oku.

Muhacir Hafız, denileni yaptı. Okuması bittince Üstad, o kamışı alıp suya bıraktı.

İkinci namazını kılmak için bir araya geldiklerinde Üstad, talebelerine müjdeyi verdi:

– Yâsînler tılsımı açtı, yağmur gelecek.

O akşam, rahmet indi göklerden... Öyle güzel bir yağmur yağdı ki, gece boyu devam etti. Hatta, Çoban

Ahmet'in, Üstad'ın evinin altındaki bahçe duvarı bile biriken yağmur sularından ötürü yıkıldı.

Gerçekten de bu yağmur, Yâsîn-i Şerif'in tılsımı açması ile gelmiş gibiydi. Çünkü, sadece Karaca Ahmet Sultan'dan itibaren, Barla'ya yağmış, göl kenarına bile yağmurun damlası düşmemişti.

Göl kenarında ağ atmakla meşgul olan Şem'i ve arkadaşları, bir damla yağmur görmediler. Bir evvelki yağmurdan, hangi daire mahrum bırakıldı ise, mâni kalkınca sadece o dairenin içine rahmet inmişti. İnsanın misafirliği, elinden bir şey gelmediği, rahmetin Kur'ân'la indiği ve Kur'ânla hakikî rahmet olduğu bir kez daha gün yüzüne çıktı. Fakat cansız bulutların emirle gelip emirle çekildiğini bilmeyenler, bu durumdan da bir şey anlamadı.

Üstad'ın Barla'ya gelişinin üzerinden sekiz buçuk yıl geçmiş, Cenâb-ı Hak, rahmetiyle muamele edip en kıymetli meyvelerini, yalnızlıklar ve imkânsızlıklar içerisinde olmasına rağmen orada verdimişti. Sorsalar belki de, "Hayatımın en mesut günleri." diyecekti. Fakat artık ayrıklık vaktinin yaklaştığını hissediyor ve bunu da istiyordu. Nahiye müdürünün, öğretmenin ve Eğirdir kaymakamının bed muamelelerine daha fazla dayanamayacaktı.

Zaten, Tefvik de rapor üzerine rapor gönderiyor, koca köyü bir medrese gibi işlettiğini anlatıyor, en yakın zamanda oradan taşınmasının doğru bir müdahale olacağını söylüyordu.

Raporun gittiği merkezî gücün de uzun zamandır konuştuğu çözüm aynıydı: Barla'dan çıkarmak...

Elleriyle koydukları yerden çıkaracak, ama bu defa işleri daha sıkı tutacaklardı. Hem bu defa müdahale daha umumi olacaktı.

Rüştü Efendi, evinde çalışıyordu. Kapısı çalındı. Toparlandı, kitapları kaldırıp etrafı düzenledi. Kapıyı açtığı anda, karşısında jandarmalar vardı. Karakola götürüldü, ifadesi alındı.

Birkaç saat sonra aynı hâdiseyi Tahsin Efendi, birkaç saat sonra da Hüsrev Efendi yaşadı. Ve sırayla Nur talebelerinin önde gelenleri karakola götürülüp, sorgulandı. Bu yapılan, şimdilik bir göz korkutmaydı.

Üstad, Tenekeci Mehmet Efendi'ye bir mektup yazıp Bekir Ağa aracılığı ile gönderdi. Mektupta şöyle diyordu:

– Kardeşim, ben burada muallim ve nahiye müdürünün ezalarına tahammül edemez hâle geldim. Beni çok rahatsız ediyorlar. Kırlara dahi çıkamaz oldum. Rutubetli odada, kabirde yaşar gibi yaşıyorum.

Üstad'ın mektubu, Tenekeci Mehmed'i hayli üzdü. Gece boyu gözünü uyku tutmadı. O Hazret'e nasıl böyle söylenir, nasıl “Kabirde yaşar gibi yaşıyorum.” dedirtilirdi? İnsanlar, iyiliğinden ve ilminden başka neyine şahit olmuştu? Kendi kendine konuşuyor, “Bu vali dinsiz değildir. Mektubu valiye götürüp vereceğim!” diyordu. Okusun, olanları kendisi görsündü.

Sabahı zor etti ve saat sekize doğru valiliğe gitti. Vali Mehmet Feyzi Bey, henüz gelmemişti. Vali Bey'in odasının kapısında, valinin kâtibiyle karşılaştı.

– Hayrola, telâşlısın, bir şey mi var?

– Valiye bir mektup vereceğim.

– Vali dokuzda gelecek. Mektubu bana ver, ben vereyim.

Beklemeye gerek de, diyeceği bir şey de yoktu. Her şey, nasıl olsa mektupta yazılıydı. Mektubu kâtime uzatıp ayrıldı.

Vali, mektubu okudu. Zaten o da, gereken emirleri almış, Hocaefendi'yi Barla'dan getirmenin plânlarını çoktan yapmıştı.

Ertesi gün jandarmalar Üstad'ın kapısını çaldı. Üstad, Marangoz Mustafa'yı çağırdı. Gideceğini söyledi. Marangoz Mustafa, yüreğine bir ağırlığın çöktüğünü hissetti. Sanki kalbinin üzerine kocaman bir taş oturmuştu.

Üstad'ın elinde yazdırdığı şecere vardı. O ruh hâli içerisinde ancak şecerenin ne olacağını sorabildi. Üstad, şecereyi ona teslim etti.

– Ben daha sonra senin oğullarından alırım.

Bu ne demekti? Neyin haberiydi? Bir daha görüşmeyecekler miydi? Veya görüşseler bile, şecereyi alacağı günler geldiğinde Marangoz Mustafa hayatta olmayacak mıydı? Mustafa Efendi'nin aklında yüzlerce hatıra canlandı. Gözleri yaşardı. Dudakları titredi. Cevaplarını bilmediği sorular aklından şimşek gibi geçti. O gün yar, o gün kalplerinin ışık kaynağı Barla'dan ayrılacaktı.

Üstad, sekiz sene beş ay kaldığı evinin kapısından hüznüyle çıktı. Kardeşleriyle, dostlarıyla, hatta kapısındaki kedilerle bile vedalaştı. Geriye dönüp

dönüp evine, üzerinde sabahlara kadar zikir çektiği, namaz kıldığı çınar ağacına, tahta kulübesine baktı. O çınar ağacıyla âhirette bile beraber olmak istemiş, “Nasıl ki Resûlullah, hutbe okurken dayandığı direğin cennette bâkî kalması için dua etmiş, ben de bu çınar ağacının cennette tekrar yaratılması için dua ettim.” demişti.

Vefalı dost, çınar ağacına bile vefa gösteriyor, “Ehl-i hükûmet gelerek, ‘Eğer razı olursan şu ağacın bir dalını keseceğiz, sana da on bin altın vereceğiz; bu parayı Risale-i Nur’un hizmetine sarf edersin.’ deseler, vallahi razı olmam!” diyordu. O çok sevdiği Nur hizmeti için bile bir dalını feda etmediği ağaçtan ve kulübesinden şimdi ayrılık vaktiydi.

Köylülerin Gâvur Dağı dediği, kendisinin Nur Dağı adını taktığı tepeyi, Kaymaz’ı, Gelincik Dağı’nı, Sinap’ı, Paşa Kayası’nı, Öğlen Taşı’nı birer birer, “Elveda.” der gibi süzdü. Saraylara değişmeyeceği, hürriyet kokan, insana yalnız geldiği diyardan yalnız gideceğini hatırlatan o yüksek ufukları çok özleyecekti.

Vefa âbidesine oradaki her şey, o kadar zaman arkadaşlık yapmıştı; hiç bir şey paylaşmamışlar gibi çekip gidemiyordu. Kardeş olmuşlardı pınarla, çınarla, dağla, taşla... Nurlar ona Barla’da verilmişti. Gözlerinden yaşlar süzüldü. Kendisini uğurlayanlara el salladı.

Kurak günlerin harareti ile kuruyan toprak, Barlıların gözyaşlarıyla ıslandı. Sultan gidiyordu. Belâlara, musibetlere, cehaletlere, kasavetlere kalkan gidiyordu. Evlerin damları, yollar Üstad’ın götürüldüğünü duyan insanlarla dolmuştu. Çoluk-çocuk, genç-

ihiyar, kadın-erkek; herkes ağlıyor, Üstad, Barla'dan, geldiği gibi, elindeki bir tek çıkınla ayrılıyordu.

Bir müddet yürüdüler. Dar bir geçitten geçeceklerken, Üstad yolunu değiştirdi. Jandarmalar neler olduğunu bilemeden peşinden gittiler.

O gün, çukura pusuya yatıp imha için bekleyenlerin elleri böylesine bir temiz kana bulaşmadı, Üstad, yolunu ne için değiştirdiğini jandarmalara anlatmadı.

Isparta

S anki güneş yere daha biraz yaklaşmış, sanki güneş cehennemdeki vazifesine erken başlamıştı. Ağustos sıcaklığı şehri kasıp kavuruyor, ağaçlar sararıyor, yapraklar soluyor, meyveler, çiçekler buruşuyordu. Güneş, âkıbeti unutanlara ateşi hatırlatıyordu.

Ağustos ayının ilk günleriydi. Üstad, yine Tahsin Efendi'nin medresesine yerleşti. İlk geldiğinde Üstad'a, dine, dindara vefanın gereği olarak sahip çıkan Tahsin Efendi, şimdi artık çalışkan, fedakâr bir Nur talebesiydi.

Havadaki kavurucu sıcaklık Üstad'ı rahatsız etti. Barla, Isparta'ya oranla yayla gibiydi. Eğirdir gölünün tatlı esintisinin yerini Isparta'nın tozlu topraklı havası almıştı. Alışmakta biraz zorlanacaktı.

Henüz yerleşip dinlenmeye bile fırsat bulamadan medresedeki odasının kapısı çalındı. Açtı. Gelen Tenekeci Mehmed'di. Üstad, bu vefalı talebesini gördüğüne sevindi.

– Koku mu aldın da geldin?

“Burada kabir hayatı yaşıyorum.” sözünün tesirini bir türlü üzerinden atamayan Tenekeci Mehmet,

Üstad'ın durumunu takip etmiş, haber alır almaz koşup gelmişti.

Medrese birkaç gün içerisinde Nur talebelerinin uğrak yeri oldu. “Bir şeye ihtiyacı olur mu, bir hizmet düşer mi?” diye Üstadlarına koşuyor, etrafında pervane oluyor, gözünün içine bakar gibi yaşıyorlardı. Üstad'a bu kadar yakın olmak onlar için büyük bir saadetti.

Son birkaç aydır dışarı çıkmasına engel olunan Üstad, bahçeleri, bağları, dağları, ovaları özlemişti. Isparta'ya gelişinin üçüncü gününde, yanına Bekir Ağa'yı da alıp gezintiye çıktı.

Bekir Ağa, ilk günkü gayretinden, şevkinden hiçbir şey kaybetmemişti, yine Üstadının yanındaydı. Üstad, ondan bahsederken, ümmî olmasına rağmen âlimlerin vazifesini gördüğünü söyler, o Nurlar'a ehil kardeşlerini bulmak için kapı kapı dolaşırdı. Bunu kendisine vazife bilmiş, Isparta'nın uyanmasında çok hizmeti olmuştu.

Hava sıcak olmasına rağmen uzun uzun yürüdüler. Ağaçlar ölgün, otlar ölgündü. Suların çoğu kurumuştur. Bir değirmenin yanından geçerlerken Üstad, değirmenin azıcık akan suyunu gösterip sordu:

– Isparta'nın suyu bu kadar mıdır?

Bekir Ağa, durumu anlattı. Gölcük'ün suyunun keşildiğini, bu suyun da Isparta'nın su ihtiyacının ancak dörtte birini karşılayabildiğini söyledi.

Gölcük, Isparta'ya on iki kilometre uzaklıktaki bir krater gölüydü. Büyüleyici bir güzelliğe sahip olan bu göl, Isparta'nın su ihtiyacının önemli bir kısmını

karşılıyor, kanallar vasıtasıyla bağları, bahçeleri suluyordu.

Nur medresesi gibi vazife gören ve binlerce Nur talebesini misafir eden böyle mübarek bir ilin durumu Üstad'ı fevkalâde üzdü. Orası, sokaklarında, hava zerrelere Nur derslerinin yankılandığı, Nurlar'ın yazılıp yayıldığı bir yerdi. O güne kadar yazılan yüz on dokuz risaleyi ve yüz on dokuz risalenin binlerce kelimesini şefaathçi yaparak Rahmet-i Sonsuz'a ellerini açtı. Bağlara, bahçelere yağmur ve rahmet insin diye dua etti, Bekir Ağa duasına “âmîn” dedi.

Ağustosun o hararetli gününün gecesinde, Rahmân'dan “Arş!” emri almışçasına semâyı bir anda bulutlar kapladı. Kuruyan, dudakları çatlayan toprak, o gece suya kandı. Böcekler, hayvanlar, otlar, ağaçlar, çiçekler, insanlar bayram etti. Ertesi gün, Isparta sokaklarında, kahvehanelerinde o gece yağın olağandışı yağmur konuşuldu:

– Böyle bir şey yüz senede ya bir defa, ya iki defa olur.

– Ben, ağustos ayında yağın böyle bir yağmur görmedim.

Yaşlılar söze girdi:

– Siz hatırlamazsınız, böyle bir yağmur, bir kere daha yağdı, biz gençtik o zamanlar.

– Ne zaman yağdı, hangi tarihte?

– Bundan elli sekiz yıl evvel rûmî takvime göre 1293'te...

Evet, Isparta'ya böyle bereketli yağmur, bir Üstad'ın

doğduğu milâdî 1877-1878'de, bir de Barla'dan geldiği tarihte yağmıştı. Sanki göklerin sahibi, o zâtın varlığının o il için rahmet olacağını daha o günden haber vermiş ve kuraklık vesilesiyle de bir kez daha hatırlatmıştı. Halkın tamamı fark etmese de, büyük çoğunluğu o zâtın gelmesine denk düşen bu rahmetin farkındaydı. Yüzler artık gülüyordu.

Üstad, Tahsin Efendi'nin medresesinde uzun süre kalmayı düşünmüyor, yapacağı hizmetler için daha uygun bir zemin arıyordu. Yedi sekiz gün sonra medresedeki odasından ayrılıp Kelle Mehmed'in evine taşındı. Birkaç gün orada kaldıktan sonra, orasının da ihtiyacına cevap veremeyeceğini anladı. Aynı günlerde, Isparta'nın zengin Nur talebelerinden olan Şükrü Efendi'nin zihninde de o mesele vardı.

Şükrü Efendi, kardeşi ile birlikte, bahçeli, yan yana, güzel manzaralı iki adet köşk yaptırmıştı. "Dine hizmette kullanılmayan köşkün, evin ne kıymeti var?" diye düşünüyor, öyle bir köşkü, erken girilen mezar gibi görüyordu. Köşk, kıymetli misafirlerle köşk olur, köşk hizmetle şenlenirse kıymet kazanırdı. Hele böyle bir fırsat her zaman ele geçmezdi.

Şükrü Efendi, kararını verdi, Üstadını köşküne davet edecek, köşkünü Isparta'nın, daha doğrusu dünyanın bu aziz misafirine tahsis edecekti. Fakat bu daveti nasıl yapabilir, Üstad'ı nasıl ikna edebilirdi?

Onu her ziyaretinde bu düşünce aklına geliyor, fakat bir türlü mevzuyu açamıyordu. Medreseden ayrıldığını haber alınca, teklifini yaptı. Hazret, Şükrü Efendi'nin samimî bir niyetle, sırf ilâhî rızaya ermek, hizmete

zemin hazırlamak için yaptığı bu teklifi kabul etti ve Kelle Mehmed'in evinden oraya taşındı. Artık Nur hizmetinin yeni medresesi Şükrü Efendi'nin köşküydü.

Hazret, orada, "şartlar hizmete mâni" demeden, fakat tedbiri de ihmal etmeden çalışmalarına devam etti. Barla'da, o güne kadar yüz dört parça risale yazılmıştı. Şimdi onların en güzel şekilde tasnifi, düzenlenmesi, tashih edilmesi gerekiyordu. Zaten daha Lem'alar'dan da telif etmeyi düşündüğü risaleler vardı.

Kısa zamanda Isparta'ya alıştı. Bunda, Isparta kahramanlarındaki hizmet coşkusunun da çok büyük katkısı oldu. Artık, Barla'da yaşadığı hâdiselerin tesirini üzerinden atmış, bir nebze de olsa rahatlamıştı.

Günün vefa günü olduğunu anlayan Isparta kahramanları, yaşamaktan gayelerini Üstadlarının yardımına koşarak dine hizmet etmek olarak görüyor, bu sebeple durmadan yazıyor, okuyor, anlatıyor, tashih yapıyor; onun yükünü bir parça da olsa azaltmaya çalışıyorlardı.

Şükrü Efendi ise, köşkünün arı kovanı gibi işlediğini gördükçe, yaptığı şeyin ne kadar doğru olduğunu bir kez daha anlıyor, Üstadının memnuniyeti ile memnun oluyordu. Sadece kendi köşkünü değil, kardeşi Nuri Efendi'nin köşkünü de hizmete tahsis etmişti. İlahî rahmet, cennetin yolunu arayanlara, Isparta'nın meyve ağaçları ile dolu bahçelerinden ikisinde hizmet etmeyi nasip etmiş, cenneti yine peşin vermişti.

Hakkı takdir etmeyi seven ve o düşüncelerini ifade etmeyi de hiçbir zaman ihmal etmeyen Üstad, kardeşlerinin samimî gayretini dile getirerek onları hoşnut etti.

– Isparta, Barla’yı bana unutturdu. Unutamayacağım bir şey varsa, o da her yerde olduğu gibi, Barla’da bulunan ciddî dost ve talebelerimdir, dedi.

Bu iltifat, zemini besleyen yağmurdan sonra, yürekleri besleyen yağmur gibi oldu. Üstadları onlardan memnun olduktan sonra, başka şeye üzülmezlerdi.

Üstad, Isparta’yı İslâm Âlemi’nin mânevî bir meclisi olarak görüyordu. Bunu üç yıl evvel Hulûsi Efendi’nin mektubuna verdiği cevapta da ifade etmişti.

Hulûsi Efendi, nedense, ilk ziyaretinden üç gün sonra gördüğü rüyayı, aradan üç yıla yakın bir süreye geçtikten sonra yazıp yorumunu sormuştu. San ki öyle bir teşvik ve takdirin zamanı o gün gelmişti. Üstad, o muhteşem rüyayı yorumlamış ve o yorumu 1931’de yazdığı “Yirmi Sekizinci Mektub’un Birinci Meselesi’nin Yedincisi” olarak neşretmişti:

“Senin müjdeli, mübarek ve güzel rüyanın tabiri, Kur’ân için ve bizim için çok güzeldir. Hem zaman tabiri etti ve ediyor, tabirimize ihtiyaç bırakmıyor. Hem kısmen tabiri güzel olarak çıkmış. Sen dikkat etsen anlarsın. Yalnız bir iki noktasına işaret ederiz. Senin rüyanın hakikati, hakikî vâkıaların rüyadaki görüntüleridir. Şöyle ki:

O geniş meydan İslâm Âlemi’dir. Meydanlığın sounadaki mescit, Isparta vilâyetidir. Etrafı bulanık, çamurlu su, günahkârlık, tembellik ve bâtil anlayışlardan oluşan bataklıktır. Senin güven içinde, bulaşmadan, süratli bir şekilde mescide erişmen, herkesten evvel Kur’ân’ın Nurlar’ına sahip çıkıp kalbini bozmadan sağlam kalmana işrettir. Mesciddeki küçük cemaat ise,

Hakkı, Hulûsi, Sabri, Süleyman, Rüştü, Bekir, Mustafa, Ali, Zühtü, Lütfi, Hüsrev, Refet gibi, Sözlere'in hizmetkârlarıdır. Ufak kürsü ise, Barla gibi küçük bir köydür. Yüksek ses ise, Sözlere'deki kuvvete ve süratli yayılmaya işarettir. Birinci safta sana tahsis edilen makam ise, Abdurrahman'dan sana kalan yerdir. O cemaatin, telsizlerin alıcı ve vericileri gibi bütün dünyaya derslerini işittirmek istemeleri ise; inşallah tamamıyla sonra çıkacak. Şimdi fertleri birer küçük çekirdek iseler de, ileride Allah'ın muvaffak kılmasıyla birer meyveli ağaç gibi irşadın merkezi olacaklardır. Sarıklı, küçük, genç bir zât ise, Hulûsi'yle omuz omuza verecek, belki geçecek birisidir ki, nâşirler ve talebeler içine girmeye adaydır. Bazılarını zannederim, fakat kat'î hükmedemem. O genç, velâyet kuvvetiyle meydana atılacak bir zâttır. Sair noktaları sen benim bedelime tabir et."

Bu yorum, yazıldığı günden itibaren bir müjde ve sevinç vesilesi olmuştu. Demek tertemiz hakikatler gelecekte dünyanın her tarafında anlatılacaktı, demek mânevî yönü güçlü, veli bir zât Hulûsi Efendi ile omuz omuza verecek ve hatta safın önüne geçecekti.

"Hulûsi ile omuz omuza vermek" ne demekti? Üstad burayı açmamıştı. İhtimal, sırrı fâş etmek ve o gelecek zâtı boy hedefi yapmak istemiyordu. Fakat bu ifade hep zihinleri kurcaladı. Belki de Hulûsi ile omuz omuza vermek demek, aynı kaynağın önüne bir talebe gibi omuz omuza diz çökmek demekti. Hulûsi Efendi, farkına işaret olacak şekilde sadece Alvarlı Efe Hazretleri'ne intisap etmişti. O zât, "Alvarlı Efe" diye bilinen Muhammed Lütfi Efendi'nin irşat sahasından, ders halkasından

birisi olabilirdi. Veya belki de “Hulûsi ile omuz omuza vermek”, onun gibi askerî bir disipline sahip olmak ve o gelecek zâtın tertibine, düzenine, disiplinine işaret-ti. Belki her iki mânâ birlikteydi. Bu mevzu bir sır olarak kaldı. Âşikâr olan şey ise, Isparta’nın bir mescit, Barla’nın bir kürsü gibi vazife gördüğüydü.

Bir gün Üstad, hizmete ait meselelerle meşgulken, kaldığı köşkün bitişiğindeki halı dokuma atölyesinde kızıl kıyamet koptu. Kocaman bina, cayır cayır yanıyor, alevler gökleri yalıyordu. Binanın sahibi, görevliler ve gönüllüler telâşla sağa sola koştursa, yangını söndürme gayretleri olanca hızıyla sürdürülse de, fayda yoktu. Her şey kupkuruydu. Ateşin şiddeti yazın sıcağıyla birleşmişti. Üzerine en ufak bir kıvılcım düşen şey alev alıyordu.

Yangının etrafına kalabalık bir halk topluluğu birikmişti.

- Şu bitişik köşk kimin?
- Şükrü Efendi’nin.
- Böyle giderse onun köşkü de yanacak.
- Alevler odunluğuna yaklaştı bile.

Mahşerî kalabalıktan ve canhıraşâne koşuşturmadan ötürü çokları fark edemese de, Üstad da oradaydı. Rabbini, azabının şiddetini düşünüyor, dua dua yalvarıyor, hikmetli icraatını merakla takip ediyordu. Yakan ateş değil, yakan emirdi.

Yangın odunluğa doğru yaklaştı, yaklaştı, yaklaştı. Ateş saçan ejderha, birazdan odunluğu da, köşkü de yutacaktı. Fakat olmadı.

Her nedense yangın, etrafına bir sınır çizilmiş gibi, Şükrü Efendi'nin bahçe sınırına gelince durdu. Zaten odunluk haliçeyle bitişikti. Alevler o yana ulaşınca eridi, ufaldı, küçüldü, sakinleşti, bitti. Şükrü Efendi'nin ve kardeşinin köşkü kurtuldu.

İnsanlar bu olağanüstü hâdiseyi hayretle birbirlerine anlattı. Alevlerin nasıl ve ne sebeple durduğunu kimse anlayamadı. Risale-i Nur ile meşgul olanların ise, üzerlerindeki inâyet hakkında şüpheleri kalmadı. Şükrü Efendi ve kardeşi köşkünün hizmete tahsis edince, kurtarmıştı. Sahip olduğu şeyleri tahripten ve ateşten kurtarmak, ondan dünyada da, âhirette de faydalanmak isteyenler, onları hizmet yolunda kullanmalıydılar. Allah'ın inâyetiyle burada ateşi söndüren Nur, ötede de söndürecek, onların dairelerinden içeriye ateş girmeyecekti. Sanki böyle bir yangın, bu hakikati anlatan apaçık bir ders ve işaretti.

Zaten Şükrü Efendi köşkü tahsis ettiği günden beri mânâ âleminde rüyalar vasıtasıyla iltifatkâr işaretler alıyordu. Rüyasında, Efendiler Efendisi, (sallallâhu aleyhi ve sellem), onun köşkündeki hizmetleri teftişe gelmiş, birisi bunu ona haber verince ziyaretine gitmiş, Efendisini nurlu ve sürûrlü görmüştü.

Sanki sıkıntılı dönemlerde perdeler ve pencereler aralanıyor, özel hediyelerle sırtlar sıvazlanıyordu. Rıza isimli bir Nur talebesi de, Rüştü Efendi'yi ziyaret edip rüyasını anlatmıştı. Onun rüyasında da, Hazreti Ebû Bekir, Efendiler Efendisi'nin emriyle hutbe okuyor, hutbe de cemaate, "Bu söylediğim hakikatlerin izahı Yirmi Dozuncu Söz'dedir" diyordu.

Rüyalarındaki güzellik, maddî havada da aynıyla vakiydi. Yazın harareti o emsalsiz yağmurla bir derece kesildiği gibi, kışın şiddeti de hizmetin hararetiyle bir derece kesildi. O kış kuru ayaz olmadı, Isparta o seneye kadar hiç görülmemiş bir şekilde bahardan kalan günlerini yaşıadı.

Gündem nasıl oluşturulursa oluşturulsun, Kur'ân'ın gündeminde ne varsa, stad'ın gündeminde de o vardı. Telifat olanca hız ve bereketiyle devam ediyor, koca çınar etrafa şefkat tohumlarını saçıyordu.

İhlâs Risalesi, Isparta kahramanlarının ihlâslı çalışmalarının bir hediyesi oldu. Üstad, ihlâsın önemini ve inceliklerini anlattı. "Huzur-u daimîyi kazanmak" dedi, Rabbin razı olmasının her şeyden önemli olduğunu gösterdi.

Tabiat Risalesi'ni, 1922'de Arapça olarak neşretmişti. Bozguncu bir komitenin, türlü hilelerle milletin imanına kastettiğini gördüğünden, Türkçe olarak yeniden yazdırdı. "Mevcudat var ve inkâr edilmez." dedi. Her varlık sanatla ve maksatla yapılıyordu. Bir kere yapılmış sonra bırakılmış da değildi, her an, her gün, her saat o maksatlı ve sanatlı icraat devam ediyordu. Varlığı inkâr etmeden, Allah'ı inkâr etmek, ilimle yapılanı, bilgisiz, cansız maddenin eline vermek ve "Bu yaptı." demek mümkün değildi.

Yirmi Dördüncü Lem'a'da hanımlarla ve aileyle ilgili meseleleri izah etti. Tesettür hakikatini anlattı. İnsan tabiatına ters olan tesettüre riayet etmemekti. Zor ve mnsz olan buydu.

Hastalar Risalesi, dertlere devaydı. Hastalığın hikmetlerini, Şâfi ismindeki rahmeti gösterdi. Maddî hastalıklar mânevî yaralara ilâçtı.

Ve bir gün talebelerine kalem-kâğıt alıp gelmelerini söyledi. Refet Bey, diğer kardeşleri ile birlikte hazır-lıklarını tamamlayıp Üstadın karşısına oturdu. Üstad, her zamanki gibi aniden başladı, yazılan risalenin adını ve bölümlerini söyledi:

“Yirmi Altıncı Lem’a, ihtiyarlar hakkındadır. Yirmi Altı Rica’yı ihtiva eder” dedi ve “Birinci Rica” deyip başladı. İlk “Altı Rica”yı bir solukta yazdırdı, sonra bıraktı.

Günler geçti. Üstad diğer risalelerle ve teliflerle ilgili çalışmalarına devam etti. Refet Bey’in aklı, “rica”larda kalmıştı, fakat Üstad, o bahsi hiç açmıyordu. Demek, gerçekten ilhamla, sevkle yazıyor, yazdırıyordu. Bir gün yanına gittiğinde, Zeynel Efendi’yi göstererek: “Kardeşim, biraz evvel gelseydin, bu zâta verdiğim ders “Kader Risalesi”ne güzel bir ek olurdu.” dememiş miydi? Kalbine doğunca, işaret alınca yazdıracaktı.

O gün Refet Bey, sabah erkenden köşke, Üstadın hizmetine gitmişti. Bir müddet sonra kapı çalındı. Kapıyı Refet Bey açtı. Gelen, Isparta’nın zenginlerinden, Hacı Patlat diye bilinen adamdı. Refet Bey, onu Üstad’ın yanına alırken, âdet üzere ona içerde oturmanın âdabını söyledi:

- Üstad’ın sözleri bitince hemen kalkarsın.
- Tamam, elini öpsem yeter.

Üstad, adamı muhabbetle karşıladı. İman ve küfrün farkını anlattı. Küfrün insanı koca kâinatta yalnız

bıraktığını, her şeyi her şeye yabancı yaptığını, iman-
nın, aynı Allah'ın mahlûku olan varlıklara bir sultanın
misafiri olmak huzurunu yaşattığını söyledi.

Üstad anlattı, adam dinledi. Üstad sükût ettiğinde
adam onca tembihe rağmen bir türlü kalkmadı. So-
nunda Üstad, “Sen safa geldin kardeşim.” demek zo-
runda kaldı. Hacı Patlat, bu işareten sonra ayaklandı.

Refet Bey, onu uğurladı. Hacı Patlat, onun sorama-
dığı sorunun cevabını kapıda verdi. Nezaketinden,
“Ben seni ihtar etmiştim!” diyemediğini biliyordu.

– Hiç evliyanın sohbetine doyum olur mu? Birader
siz cennette yaşıyorsunuz. O feyizden ayrılamadım.

Adam, dışarının karanlığından, o huzurun aydın-
lığına girince, nuru, zerrelere kadar yaşamış, fark
etmişti.

O gün, Refet Bey'in zihninde adamın sözleri dönüp
durdy. Üstad'ın, namazdan sonra okuduğu dersin
ardından, biraz da o hislerin tesiriyle konuştu:

– Biz sizi bulamasaydık ne yapardık Üstadım?

Gerçekten ona minnettardı. Böyle ateş gibi yanan
bir yürek olmasaydı, din sahipsizken gidip evlerinde
rahat rahat oturabilir, o büyük vebali onlar da yaşaya-
bilirlerdi. Nitekim onu tanımadan önceki durumları
çok da farklı değildi. Üstad, yine kendisine yakıştığı
gibi konuştu:

– Ben sizi bulmasaydım ne yapardım? Siz beni bul-
duğunuza bir sevinseniz, ben sizi bulduğuma bin se-
vinmeliyim.

Bu sözün üzerine Refet Bey'in vereceği bir cevap

yoktu. Toprağın emsalini az öptüğü bir ayak, toprak gibi mahviyeti, tevazuyu tercih ediyor, Rabbinin kendisine seçtiği yol arkadaşlarını O'nun takdiri ve bir nevi hediyesi olarak görüyordu.

Nihayet, Refet Bey'in beklediği an geldi. Üstad, İhtiyarlar Risalesi'nin devamı kalbine doğunca, kalem-kâğıt hazırlamalarını istedi. "Nerede kalmıştık, hangilerini yazmıştık, ne anlatmıştık?" demeden, kaldığı yerden devam etti. Refet Bey, bu şefkatli bahsin yazılmasında yine kâtiplik yapmış, muradına ermişti.

Bu risale, simasına zamanın çentik attığı insanlar için gençlik aşısı, sonbahar yorgunluğunu yaşayan titrek dizler için kuvvet şurubu oldu. Kimseyi burada tutmuyorlardı. Fakat insan, karanlığa değil, merhametli bir zât'ın memleketine gidiyordu. Gençlik gecesinden ihtiyarlık sabahında uyananlar bitişe değil, ebedî gençliğe yakındı.

Son olarak da "On Dokuzuncu Lem'a"yı yazdırdı. Bu lem'a iktisat hakkındaydı. Nimete hürmet, nimeti veren den ötürü olmalıydı. İsrâf, insanları dünyaya bağlayan en kötü hastalıklardan ve din düşmanlarının kullandığı tesirli silâhlardan biriydi. İsrâf eden eli delik adam, hep dünyanın peşinden koşacak, bir türlü âhireti düşünmeye fırsat bulamayacak, batıp çıkmayacaktı. Onun için Üstad iktisat üzere bir hayat yaşıyor, onun için davranışlarıyla sürekli bu dersi vermeye çalışıyordu.

İktisat Risalesi, yazılır yazılmaz altı adet çoğaltıldı. Üstad, o derse ekonomik ve sosyal bir meselenin izahı olarak bakmıyor, onu tam bir tevhid ve çok lüzumlu bir iman bahsi olarak görüyor, nimeti veren ele yüzleri

çevirip iktisadın temelini bu esasa bağlıyordu. Zaten onun, sahibi adına bakmadığı hiçbir mevzu olamazdı.

Bu önemli risale de hususi bir tebrike mazhar oldu. Altı kişinin, ayrı ayrı yazdığı nüshaların her birinde, elli üç adet “elif” harfi alt alta gelip tevafuk etmişti. Elli üç “elif”in, hem de altı ayrı nüshada, alta alta denk düşmesi elbette ki tesadüf değil, bir inâyetti.

Ayrıca bir tevafuk daha vardı ki, o da orijinaldi. Milâdî takvime göre 1934'te yazılan bu risale, hicri takvime göre 1353'te yazılmış oluyordu ki, elli üç tevafuku, yazıldığı tarihe de bakıyordu.

Yazan Üstad gibi görünse de, ellerinin ulaşamayacağı denk düşmeler, yazdıran Rahmetin iradesinin her zaman ellerinin üzerinde olduğunu bir kez daha gösterdi.

Bütün bu risalelere bir fihrist gerektiğini düşünen Üstad, daha Barla'da iken kitapların sonuna ilâve edilecek olan “Fihrist Risalesi”ni yazdırmıştı. Isparta'da onun da son düzenlemeleri yapıldı. Hatta Fihrist hazırlandıktan sonra Nur'un kâtiplerinden birisi, yazdığı nüshanın altına, “Bu güzel risale tamam oldu.” diye not düşmüştü ki, bu cümlenin ebcedi 1352 ediyor, bu rakam da yazıldığı tarih olan 1933'ü gösteriyordu. Sanki bütün bu çalışmaların sonucunu gösteren risale, böyle tatlı bir tasdikle mühürlenmişti.

Fihrist, “On Beşinci Lem'a” oldu. Sözcükler, Mektubat ve “On Dördüncü Lem'a”ya kadar olan Lem'alar'ı içeriyor, hangi derste, hangi bahislerin işlendiğini anlatıyor, hatta o dersin içerisinde geçmeyen bazı bilgileri de içeriyordu. Üstad, bizzat kendisi söyleyip yazdırmıştı.

Şükrü Efendi'nin köşkünün tercih edilmesi, Isparta'daki hizmetlerin tamamlanması ve talebelerin rahat çalışması içindi. Zaman ve hâdiseler bunun böyle olduğunu ortaya koydu.

Soğuk bir kış gününde Hüsrev Efendi ile Refet Efendi, o mübarek köşkte bir odaya çekilmiş, Nurlar'ı yazıyorlardı. İçerisi sıcaktı. Sineklerden rahatsız olunca, pencereyi açıp onları dışarıya kovaladılar. Onlar camı henüz kapatmışken, Üstad içeriye girdi. Pencerenin kenarındaki sinekleri görünce durumu anladı.

– Bu zavallıları niye dışarıya çıkardınız?

Bir şey demediler. Üstad, pencereyi açtı, sinekler tekrar içeriye doluştu. Şefkati, o soğukta dışarıda kalıp telef olmalarına müsaade etmemişti.

Odadan çıktı. Refet Bey, Üstad odadan çıkınca, bir kaba pekmez koyup, odanın bir köşesine bıraktı. Maksadı onları meşgul etmekti. Öyle de oldu, sinekler onları bırakıp pekmeze kondu.

Tekrar yazı masalarına oturdular. Nurlu ellerin mürekkebe batırıp satırların üzerinde gezdirdikleri divit, satırlarda değil, dinden uzak bırakılan insanların ve geleceğin neslinin kalbinde geziniyordu. Zaman bu düşünceyi doğrulayacak, onların yaptığı işin önemini gösterecekti. Kanaatleri böyleydi. O dersler satırlara yazılırken, ışıktan izleri alınlarda, kafalarda ve kalplerde belirirdi.

İşlerine dalıp gitmişlerdi ki, Üstad kapıya önce hafifçe dokundu, sonra açtı. Elinde bir tepsi, üzerinde de iki bardak çay vardı.

İkisi birden mahcubiyetle yerinden fırladı:

– Aman Üstadım.

Tepsiyi almalarına Üstad fırsat vermedi. Elini kaldırdı.

– Yo yo, ben size hizmet etmeye mecburum.

Tevazu âbidesi, Nur yazıyorlar, dine hizmet ediyorlar diye, böyle söylüyor, kendisini Rabbinin yoluna hizmet edenin hizmetçisi olmaya mecbur görüyor, belki de böylece sevaplarına hissedar olmak istiyordu.

Bahar ayları geldiğinde Üstad, eserleri ile ilgili çalışmalarını tamamlamış, en güzel bir şekilde talebelerine teslim etmişti. Şimdi artık gönlü rahattı. Tohum toprağa düşmüş, vazifesini yapmıştı.

Artık kendisini yaşlanmış görüyordu. Elli sekizindeydi. Dinin ona değil, onun dine ihtiyacı vardı. Belki de bir sene daha ancak yaşar, onu hizmet ettiren, ondan sonra başkalarını da hizmet ettirirdi. Çekirdeğin ölümü, sümbülün hayatının başlangıcıydı ya... Sümbül, bin çekirdekle diriliyordu ya... Belki de bir tohum gibi toprağa düştüğünde, bir yere karşılık yüz yerden hizmet devam eder, ölümü hayatından fazla hizmete vesile olurdu. Bunu ümit ediyor, meseleyi şahsına bağlamıyordu.

Zaten o güne kadar bir inâyet eli ile gelmişti ve o günden sonra da öyle olacaktı. Her hâdise o inâyeti gösteriyordu. Çünkü o günlerde ne dünyanın ve ne de Isparta'nın toprağı, tohumunun yeşermesine müsaitti. Sıcaklık, nem ve oksijen yetersizdi. Hava fevkalâde bozuktu. Kupkuru bir soğuk zemini kaplamış, sineler iman oksijeninden mahrum kalmıştı.

Her tohum suyla beslenir, su ile gelişirdi. Hâlbuki tohumların etrafına, cesetlerine mahkûm insanlardan sert bir kabuk örmüş, suya, yani dinî ve ilmî hakikatlere ulaşmanın yolunu kesmişlerdi.

Bu kabuk ilk bakışta hiç de çatlayacak gibi durmuyordu.

Fakat, Nur tohumunun özü güçlüydü. Bu tohumun suyu kesilse de kuruma huyu yoktu.

Tohum, kendi besinini, dışından değil, kalbinden aldı. Artezyen vurur gibi her bir âyetin o asra bakan yüzünü bulup, ta derinlerdeki besinleri çıkardı.

Sonra sürgün verdi.

İlk kökçük, yere doğru derinleşti. Nur'un, ona sahip çıkacak çekirdek kadrosu oluştu.

İçeride doğru bu gelişme yaşanırken, genç gövde dışarı doğru da ellerini uzattı. Şimdi artık Nur'un ülkenin hemen her yerinde talebeleri vardı.

Mağara gibi etrafı çevrili ve ıssız bir köye düşen adamın, tohum gibi gelişip yemyeşil dallarla, çiçeklerle, meyvelerle etrafa uzanması, ona tuzak kurup, tabut hazırlayanları çileden çıkardı. Baharı kışa çevirmek için, bir kez daha plânlar hazırlandı.

Üstadının Barla'daki ilk ziyaretçilerinden olan ve ona on yedi yaşında iken giden Genç Mehmet, şimdi yirmi üçündeydi. "Ben hafakanlıyım, yazı yazmayı beceremem, ama dağıtırım." demiş, o günden bu yana Isparta'da dolaşmadığı köy, kasaba bırakmamıştı. Şimdilerde sık sık Şükrü Efendi'nin köşküne gidiyor, Üstadının ve ağabeylerinin verdiği hizmetleri yapıyordu.

Hatta Üstad, onun bal macerasını İktisat Risalesi'ne bile yazmıştı. O günlerde Üstad'ın yanında Genç Mehmet ile birlikte, Hüsrev, Refet ve Rüştü Efendiler vardı.

Bir talebe bal getirdi, Üstad almadı. Israr etti. Üstad, "Ramazanda talebelere yedirir, ağızlarını tatlandırırım." düşüncesiyle kabule mecbur oldu. Şaban ayının son günleriydi, ramazan yaklaşmıştı. Getirilen bal iki buçuk okkaya yakındı, bir okka da kendisinin vardı.

Mehmet, köşke geldiğinde, o güzelim, beyaz oğul balını gördü. Ramazan başlamış olduğundan oruç elini tuttu. Fakat canı da çok çekmişti. Akşamı zor etti.

Üstad, köşkün üst katındaki odasında kalıyor, akşamları, iftarını bir iki lokma ile açıp namaza duruyordu. İftardan sonra, Mehmet baldan tattı. Tattı fakat, ne zaman başladığını unuttu. Alıp ağabeylerine götürdü. Herkes birbirine ikram etti.

Mehmet üç iftarda balın çoğunu halletti. Zaman zaman ağabeylerine de götürüyor, âdeta ağızlarına tıkiyordu. Üstad durumu fark ettiğinde, gülerek onlara, "Sizi, otuz kırk gün, o bal ile tatlılandıracaktım. Siz otuz günü üç güne indirdiniz. Afiyet olsun." dedi.

Kendi bir okkalık balı ise, otuz gün bitmedi. Ramazan boyunca kardeşleri ile paylaştı. İsrafın cömertlik, iktisadın cimrilik olmadığını gösterdi. Çoğunu Mehmet yemiş olmasına rağmen, ağabeyleri, durumdan Üstadlarını haberdar etmedi.

Mehmed'i Üstad zaman zaman dışarıya, bir şeyler alıp getirmeye gönderiyor, suyu da çok defa Mehmet getiriyordu. Bir gün yolda yürürken, Üstad'ın

“Murdar” dediği Dünder isimli polis memuru Mehmet’in önünü kesti. Adamın işi gücü dinle, dindarla uğraşmaktı. Kolundan tuttu.

– Yürü bakalım, karakola gidiyoruz!

Mehmed’in, “Suçum ne?” diye direnmesi fayda vermedi. “Sen biliyorsun!” diyor, belki kendisi de bilmiyordu. “Bana sormadan nasıl dindar olursunuz?” diyemezdi.

Mehmed’i, zemin kattaki nezarete attı. Niyeti falakaya yatırmak, iyice hırpalamaktı. Karakolda kendisi gibi düşünüp, kendisi gibi yaşayan birkaç arkadaşı daha vardı. Mehmet’i görünce, havada lokma görmüş gibi iştahları kabardı. Hep beraber döveceklerdi.

O anda karakoldan içeriye birisi girdi. Üstad’ın gönderdiği bir pusulayla gelmişti. Elindeki pusulayı polis memurlarına uzattı:

– Ben bu mübarek beldeyi çok seviyorum, dua ediyorum. Eğer benim hizmetçim Mehmed’i döver, zulmederseniz, şehrin altını üstüne getiririm!

Polisler birbirlerine baktı. Mânevî bir belâya da uğrayabilir, üstlerine şikâyet de edilebilirlerdi. Korkmuşlardı. Sonunda birisi,

– Bırakın şunu gitsin, bir de bunlarla uğraşmayalım, deyip meseleyi başlarından savdı.

Dünder, Mehmed’in ardından “Yakında görüşürüz!” diye seslendi.

Mehmet, Üstad’ın yanına döndü. Üstad, odasından aşağıya inmiş, kanepede, Hüsrev Efendi karşısında, biraz sıkıntılı bir şekilde oturuyordu. Olanları anlattı.

– Ne o Hüsrev Efendi?

– Efendim, başım ağrıyor.

Üstad, Mehmed’e döndü.

– Git, Hüsrev’in başına okuyuver.

– Ama Efendim...

– Git okuyuver.

Mehmet, bildiği sûreleri, duaları okumaya başladı. Kendisini bu işe ehil görmüyordu ama, “oku” denmişti bir kere... Okudu, okudu.

– Hüsrev, başının ağrısı geçti mi?

– Epeyce geçti Efendim.

Mehmet, şaka yaptı.

– Efendim, bir şey kalmadı, himmet ettim de...

Üstad güldü. Zaten onun şakalarına alışkındı. Hatta bazen takılır, “Muhammed biraz konuşuver, açılıyım biraz.” derdi.

– Beli beli! Keçeli gel buraya, üç gündür benim de başım ağrıyor.

Mehmet, “eyvah” çekti içinden... Üstad, Hüsrev Efendi’ye döndü.

– Hüsrev, benim de üç gündür başım ağrıyor.

Mehmet, mecburen denileni yaptı. Üstad’ın başucuna oturdu, ne biliyorsa okudu. O okudukça Üstad, “Allah razı olsun, Allah ne muradın varsa versin!” dedi. İltifatlar, Mehmed’i coşturdu. Yâsîn’i, Tebareke’yi, ezbere bildiği her şeyi bitirdi.

Mehmed’in okuduğu duaların üzerinden birkaç gün geçmişti. Üstad, Mehmed’in yanına geldi:

– Muhammed, ayağa kalk!

Ayağa kalktı. Üstad, bir saat kadar bir şeyler okudu ve sonra “Lillâhi’l-Fâtîha” dedi. Mehmet, ne olduğunu anlamaya çalışıyordu.

– Efendim, ne duası?

– Hastaya okuman için sana icazet verdim.

Demek ki Hüsrev Efendi’nin baş ağrısı da, Mehmed’in okumasını istemesi de tesadüf değildi. Üstad, bu hâdiseyi bahane yapmış, insanlara faydalı bir ağız olsun diye onun yolunu açmıştı.

Mehmet, bekâr olduğu için günlerini Şükrü Efendi’nin köşkünde geçiriyor, genç olduğu için de kolay kolay yorulmuyordu. Üstad, çoğu zaman, eline risaleleri tutuşturur, “Git bu kitapları İslâmköy’e, Kuleönü’ne teslim et!” derdi.

Mehmet, kimseye görünmemek için geceleri yola çıkar, söylenen adreslere kitapları bırakır, sabah namazını Üstad’la kılmak için tekrar döner, yetişirdi. Gece vakti korkmadan nasıl gittiğini kendisi de anlamaz, lâkin aklına, hizmet için gidiyorken hiç korku gelmezdi.

Bahar gelmiş, havalar ısınmaya yüz tutmuştu. Bir sabah Üstad yanına çağırdı:

– Evlâdım Muhammed, Hafız Ahmet Efendi’ye selâm söyle, atını al, gel.

Mehmet, atı alıp getirdi. Çay yapmak için şekeri, çayı, çaydanlığı da aldı. Üstad’ın oturması için ata küçük bir sandalye yükledi. Üstad, ata bindi. Andık Deresi’ne gideceklerdi. Yola çıktılar. Hüsrev Efendi önden gidiyor,

Mehmet, Üstad'ın yanında, yavaş yavaş yürüyordu. Dağların yamaçları sarı sarı çiçeklerle dolmuştu.

– Maşallah, maşallah! Muhammed bak, Cenâb-ı Hak, dağları ne güzel süslemiş.

Mehmed'in fevriliği üzerindeydi.

– Efendim, “Maşallah, maşallah!” dediniz ama, buna sütleşen otu derler, koparıversen içinden zehirli süt çıkar!

– Evet, o zehir onun silâhıdır. Hayvanlar onu kırıp yiyemez, onunla hayatını muhafaza eder. Arının da silâhı vardır.

– Evet efendim.

Andık Deresi'ne vardıklarında Mehmet sandalyeyi indirip açtı, Üstad oturdu. Derenin suyu taşların üzerinden süzüle süzüle akıyordu. Suyun akışını seyretti. Bir müddet sonra saatine baktı. Üstad, namazı vakit girdiğinde kılardı ve öğle namazının vakti girmişti.

– Muhammed, ilerden taşları topla, suyun yanına koy; ben size orada imam olacağım.

Mehmet taşları toplayıp serdi, namaz için yer hazırladı. Sessizliğin, suyun, Üstad'ın huzurunun ve namazın nurunun verdiği huşu ile namazlarını kıldı, tesbihatlarını yaptılar.

Namazdan sonra Mehmet çay hazırladı. Hüsrev Efendi, Üstad'ın karşısına oturmuş, emirlerini bekliyor, onunla konuşuyordu. Çaylarını içtikten sonra Üstad, Mehmed'e seslendi.

– Muhammed, gelsene yanı başıma.

Mehmet gidip yanına oturdu. Üstad, yüzüne şefkatle, tebessümle baktı:

– Bir tane nât-ı şerif çeker misin?

– Çekerim efendim.

– İlham bekle.

Mehmet bekledi.

– Efendim, ilham geldi.

– Çek.

Mehmed'in aklına, Âşık Kuddûsî'nin bir destanı gelmişti. Gür sesle okumaya başladı:

“Veli olmaz kişi taşlanmayınca / Yarılıp, savrulup,
aşlanmayınca...”

Üstad, baştan beri zaten Mehmet'le şaka yapar gibi konuşuyordu. Onun kafiyesine uygun bir cümle kurup, okuyuşunu taklit eder gibi söyledi:

– Mehmet adam olmaz, tokatlamayınca.

Hazret, yeterince soluklandığını, teneffüs ettiğini hissedince toparlanıp evlerine döndüler.

O günden sonra Andık Deresi'ne iki defa daha gittiler. Üstad, ruhunu dinlendirmek istediğinde Mehmet'ten yine ilâhi okumasını istedi. O, birinde, “Ehl-i dünya dünyada, / Ehl-i ukba ukbada” deyip başladı, diğesinde, “Kâh eserim yeller gibi, / Kâh coşarın seller gibi, / Aşka düşen kullar gibi, / Gel gör beni aşk neyledi.” deyip okudu. Hatta bir keresinde ne yaptıysa olmadı, aklına bir türlü ilâhi gelememi. Zihnini zorluyor, bir türlü “turnam” türküsünden başka bir şey hatırlamıyordu.

Birden gürlledi. Bağırarak okuyor, dağı taşı inletiyor, Üstad, “Fesübhanallah Muhammed, sen ne yapıyorsun? Bu, avam kısmının şarkısı.” diyordu. O gün Mehmet, Üstad’a, defalarca “Fesübhanallah!” dedirtti.

Mehmet, Üstadının dünyasında yüzünü tebessüm ettirecek çok şey olmadığını görür, üzülür, onu neşelendirmeye çalışırđı. Köşkte otururlarken de, zaman zaman aklına gelen şeyleri söylemekten çekinmez, Üstad, niyetini anlar, “Muhammed, senin kafa tahtaların seyrek döşenmiş!” diye şaka yapardı.

Bir gün Mehmet’in aklına yine bir şey geldi.

– Efendim, Nasreddin Hoca hep, “devenin kanadı olmadığına şükredelim.” dermiş.

– Devenin kanadı olsa ne olacaktı?

– Efendim, Ümmet-i Muhammed’in bacasına konar, çatısını çöktürürdü.

Üstad, güldü. Mehmet yine muradına ermiş, ömrü mücadelelerle geçen adamın yüzünü güldürmüştü. Zaten derdi de başka bir şey değildi.

Fakat bazen biraz gönlü rahatlasın diye şaka yaptığında zamanını tutturamadığı olur, Üstad celâllenir, “Çabuk git aşağıya, kaç, sana zararım dokunmasın!” derdi. Öyle günlerinde Hazret kapısını açmaz, ruhunun radarıyla, İslâm Âlemi’nin başındaki belâların def’i için formül arardı.

Tutuklamalar ve Ayrılık

Üstad'ın Isparta'ya getirilişinin üzerinden yaklaşık sekiz ay geçmiş, nisan ayı girmiş, Kurban Bayramı yaklaşmıştı. O günlerde Hazret'in içi hiç de huzurlu değildi. Bir yerlerde bir şeylerin kotarıldığını hissediyor, mahiyetindeki alıcılar, ona bir şeyler diyordu. Zaten ruhu, dine, dindara bir sıkıntı geleceğinde, bir şeyler olacağını hisseder, hâdisenin şiddetine göre bazen hastalanır, yatağa düşerdi.

Yanına gidiş gelişleri kısıtladı. Kimsenin eline koz vermemek, kimseyi lüzumsuz endişelere sevk etmemek istiyordu. Hatta halkın, kalabalıkların gelmesine mâni olmak için bayram günü kapısına bir yazı asıp içerden kapattı:

“Kalben rahatsız olduğum dolayısıyla, Kurban Bayramı'nda Süleyman Efendi, Şamlı Hafız Tefik, Abdullah Çavuş ve Mustafa Çavuş'tan başka kimseyi kabul etmiyorum. Affedersiniz, gücenmeyiniz. Said Nursî”

Üstad'ın bu tedbirinin hikmeti daha sonra anlaşıldı. Bayram süresince kapısına, kimin girip çıktığını takip etsin diye bir polis dikmişlerdi. Bayramdan sonra, polis beklediği yerden ayrıldı, fakat sivil görevliler ve

muhabirler çevreden hiç ayrılmadı. Zaten, o günlerde ilgili birimlere birbiri ardınca raporlar gidiyor, görevlilerce vehimler tahrik ediliyordu.

Üstad, yine Barla hayatının son günlerindeki gibi yaşamaya başlamış, evine kapanmıştı. “Havasız yaşar, hürriyetsiz yaşayamam!” diyen adam, çok sevdiği kırlara, bağlara, bahçelere çıkamaz olmuştu.

Nihayet bir parça soluklanmak için yanına Hüsrev Efendi ile Mehmed’i alarak, dışarı çıktı. Bir müddet yürüdü, kırlarda gezindi. Talebeleri ruhundaki çalkantıyı biliyor, sessizce onu takip ediyordu.

Bir aralık, sebebini anlayamadıkları bir şekilde Üstad öfkelenmişti. Kiminle konuştuğunu, kime söylediğini anlayamadılar. Sanki zalimler, sanki gizli heyetlerin temsilcileri karşısındaymışçasına bağırıyor, “Benden ne istiyorsunuz?” diyordu. Birkaç defa tekrar etti:

“Benden ne istiyorsunuz?”

Aynı dakikalarda, Üstad’ın kaldığı köşkün etrafında, zabıta kuvvetleri ve sekiz polis inceleme yapıyordu.

Üstad evine döndüğünde, bir komiser ve iki polis kapısının önünde bekliyor, bir komiser ve iki polis de uzaktan durumu kontrol ediyordu. Üstad, kapıyı açıp içeriye girdi. Kapının önünde bekleyenler de onu takip ettiler. Üstad odasına çıktı. Görevliler onunla birlikte çıkıp sağı solu aradı. Evdeki sandalyeye, şişeye kadar her şeyi kayda geçirdi, kitaplarını topladılar.

– İnceleyip iade edeceğiz.

İşlerini bitirdikten sonra ayrıldılar. Aradan üç gün

geçti. Bu defa Üstad'ı karakola götürmek için geldiler. Üstad, direnmedi. Karakolda ifadesini aldı ve aynı gün akşam üzeri serbest bıraktılar.

Köşke döndüğünde Hüsrev Efendi'ye:

– Hüsrev, akşam rüyamda buraya bir bomba attılar, şu köşe azıcık zedelendi. Bize yine bir darbe vuracaklar, dedi.

Hüsrev Efendi, meraklandı. Üstad, mevzuyu daha fazla açmadı. Dua edecek, tevekkül edecek ve haklarını korumaya çalışacaklardı.

Zaten Üstad, böyle bed bir muameleye maruz kalmışken, suçlu gibi sinemez, duramazdı. Masumdu, hakkını arayacaktı. Zira gerektiğinde hakkını korumayı, en azından aramayı bilmeyen başkasını zalim yapardı. Bu sebeple Isparta Cumhuriyet Savcılığı'na bir dilekçe yazdı.

Dilekçesinde, dokuz senedir zorunlu olarak orada ikamet ettirildiğini, başkalarıyla görüşmesinin engellendiği için çalışmadığını, bu sebeple gurbette perişan bir durumda kaldığını, on üç senedir siyasetin dili olan gazeteleri okumadığını ve sormadığını, kapısında polis bekletildiğini, altı aylık sıkıntısını hafifletmek için çıktığı kır gezisinden dönüşünde evine baskın yapıldığını, tevafuklu Kur'ân'ının cüzlerinin ve kitaplarının alındığını, şimdiye kadar kendisine hiçbir cürüm isnat edilmediğini ve hiçbir vukuatının olmadığını, kitaplarının alınmasından doğan zararının giderilmesini ve dokuz senedir çektiği sıkıntının, yaşadığı perişanliğin tesbit edilerek, zarar ziyanının buna sebep olanlardan karşılanmasını

istedi. “Hakkımı aramak için böyle bir davayı açmaya mecbur oldum!” dedi.

Fakat dilekçesine cevap alamadı. Zaten o, bunun böyle olacağını bildiği hâlde dilekçe vermiş, kendine düşeni yapmıştı. Gayreti, kötürümler gibi oturmasına mâniydi.

Barla’da da durum aynı, mânevî hava sıkıntılıydı. Üstad ayrıldıktan sonra da baskılar, takipler, aramalar devam etmiş, talebeler kitaplarını saklamak zorunda kalmışlardı.

Maddî hava da mânevî hava gibiydi. Tam on beş gündür, gökyüzünü kül rengi bulutlar istilâ ediyor, fakat ne hikmetse yağmur inmiyor, bir damla rahmet düşmüyordu.

Sıddık Süleyman, evine baskın yapılır endişesiyle, kitaplarını bir çuvala koyup, seksen yaşındaki dul bir komşusuna, “Seni aramazlar.” diye emanet etmiş, o yaşlı kadın, ertesi gün korkup, “Beni seksen yaşında idam mı ettireceksin?” diyerek geri getirmiş, ablası Şefika Hanım da oğlu Hüseyin’in eline verip cennet bahçesindeki bir çukura gömmesi için göndermişti. Belki de yağmur, Rabbin anlatıldığı o mübarek kitaplar ıslanmasın diye günlerdir yağmıyordu.

Sıddık Süleyman’ın gönlüne bu mânâ düştüğünde, hemen yeğenini kitapları çıkarıp getirmesi için gönderdi. Hüseyin, gömdüğü yerden kitapları alıp dayısına getirdi. O, evin kapısından içeriye girerken, bardaktan boşanırcasına yağmur indi.

Isparta’nın merkezinde, ilçelerinde, köylerinde herkes teyakkuza geçmiş, olacakları bekliyor,

hazırlıklar âşikâre sürdürülüyordu. İşe bizzat uzaklardan gelen yetkililer nezaret eder olmuş, sanki şehirdekiler yetersiz kalacakmış gibi yanlarında çok sayıda da kolluk kuvveti getirmişlerdi. Plân büyüktü.

Yapılan onca hazırlığa bir de bahane lâzımdı. Eğirdir'deki bir meczubun, kolluk kuvvetlerinden bir görevliyle giriştiği ağız dalaşı buna yetti. Aklî melekelere heyecanları galip olan o adamın, kendisine yapılan ters bir muameleye karşı sözle mukabele etmesi, güya çok daha büyük hâdiselerin habercisi ve organize faaliyetlerin başlangıcıydı. "Mürteciler harekete geçiyor." dendi.

Üstad'ın verdiği dilekçenin üzerinden ise henüz iki gün geçmişti. Mehmet köşke gittiğinde Üstadını sınıktılı buldu. Üstad, "Muhammed, öğlen yaklaştı, su doldur, gel." dedi.

Suyu doldurup geldiğinde, köşkün kapısında bekleyen polis memuru Dünder, önüne çıktı. Üstad'ın "Murdar." dediği adam gözlerini kısmış, sinsi sinsi bakıyordu.

– Mehmet Efendi, Mehmet Efendi, şubeden pusulan çıkmış, seni şubeye kadar götüreceğim.

Mehmet anladı. Yola, bunları göze alıp çıkmışlardı. Durum çok olağan değildi.

– Olur, suyu bırakayım, geleyim.

İçeriye girdi, suyu bıraktı. Üstad'ın yanına gitti.

– Efendim, şubeden pusulam çıkmış, Dünder bana "Gidelim." dedi.

Üstad, düşündü. Görüyor gibi konuştu.

– Mehmet, Risale-i Nur'un uğruna iki üç tane şehit vereceğiz!

Mehmet gayet rahat, sanki çok basit bir şey söylüyormuş gibi sordu.

– Efendim, ben de var mıyım?

– Yoksun, yoksun.

Mehmet hâlâ, Dünder'a vereceği cevabı söylemesini bekliyordu.

– Çağır onu buraya.

Gitti, kapıda bekleyen Dünder'a seslendi:

– Üstad seni çağırıyor.

Adamın rengi attı, tereddütle içeri girdi.

– Ne var, niye çağırıyorsun?

– Efendim, pusula geldi de...

– Beni iyi dinle! Buraya geldiğimden beri hep bereket için dua ettim, hiç kahr için dua etmedim buraya. Emniyet âmirine selâm söyle, bak sağlam söylüyorum! Bu benim gözümün nazlı karasıdır, bir fiske vuruldu mu Isparta'nın altını üstüne çevirtirirsiniz bana, haydi git!

Talebesine dokunmak, ona dokunmaktı. Hatta talebesine dokunmak, onun gözünün karasına dokunmaktı, meseleye karşı bu kadar hassastı. Ona bir şey olursa bu ölçüde rahatsız olur, geçiştirmez, “varsın olsun” demezdi. Polis memuru, ayrılmadan evvel ezik büzük bir hâlde Üstad'a doğru yaklaştı.

– Efendim, elini öpeyim!

Üstad, elini vermedi.

– Haydi git!

Birlikte karakola gittiler. İçeri girdiklerinde Dündar yer gösterdi:

– Mehmet Efendi, sen şurada oturuver.

Mehmet, gösterilen yere oturdu. Dündar, komiserin odasına girip Üstad'ın söylediklerini anlattı. Memur anlattıkça, komiser şaşkınlıklar yaşıyor, Mehmet uzaktan görüyordu. Nihayet, görüşmeleri bitince Dündar içeriye çağırıldı.

– Buyur Mehmet Efendi.

Mehmet içeriye girdi:

– Cümleten selâmün aleyküm!

İçerdeki memurlar merakla selâmın sahibine döndüler. Komiser, Dündar'a sordu:

– Bütün köylerde, şehirlerde adı dillerde dolaşan Şeyh Mehmet bu mu?

Şimdi, Üstad'ı gibi “Fesübhanallah!” çekmek sırası Mehmet'teydi. Adamlar nasıl bir hayat yaşıyor, din deyince, dindar deyince ne garip hayaller kuruyorlardı. Bir anda Şeyh Mehmet olmuştu. Hâlbuki köylerde, şehirlerde onun adı dolaşmıyor, kendisi oralara sadece kitap taşıyordu. Muhbirler ya anlamamış, ya abartmışlardı.

– Bu efendim.

– Haydi ya hu, bu çocuk daha, bu mu ya hu!

– Bu efendim!

– Allah Allah!

Mehmet, “Adamın gözü beni tutmadı.” diye düşünüyor, için için gülüyordu. Dünder, ikna etmek istedi.

– Âmirim, istersen bir konuş, ne olduğunu anla.

Âmir, başını salladı.

– Okur yazarlığın var mı?

– Var müdür bey, eski yazıdan bir şehâdetnamem var, fakirlikten fazla okuyamadım. Yeni yazıdan da dört tane şehâdetnamem var, istersen getireyim evden.

– İyi, tamam.

Komiser, hâlâ Üstad’ın söylediklerinin tesirindeydi. Onun için Mehmet’le, karakola düşen sıradan insanlarla konuştuğu gibi konuşamıyordu. Niyetinin iyi olduğunu, Mehmed’i düşündüğünü göstermek istiyormuş gibi devam etti:

– İyi ama yavrum, daha gençliğinin baharındasın, bu zât hükûmetçe menfi bir zât. Orada ne işiniz var, ipe kadar yolunuz var, orada ne işiniz var?

“Orada ne işiniz var?” derken korkutmaya çalışıyor, ipten, idamdan bahsediyordu. Mehmet, hiç alırdırmadı.

– Fakir ucuz tarife kapı kapı doktor arar, zengin istediği gibi muayene olur.

Komiser, sözün nereye geleceğini anlamamıştı. Çocuk, cahil akıyla konuşuyordu işte. Hak veriyor gibi davranmalıydı.

– Doğru doğru.

Mehmet patladı:

– Doğru doğru ama, bir doktor bir evde muayene yaptığı vakit, hasta odasına, şu kadarcık bir kâğıda, “lütfen, buraya girmek memnudur.” diye yazılıyor. Kapıya yapıştırılıyor. Artık oraya kimse girmiyor. Bak, yetkililer ne dediyse yaptık, yapıyoruz.

Komiser, kendisini taarruza maruz kalmış gibi hissetti. Mehmet coşmuştu:

– Ya, beter dedikleri kadar varmış, daha betermiş!

Mehmet devam etti:

– Madem bu zât sizce memnudur. Niçin iki satır yazı asmiyorsunuz, buraya girmek memnudur, yasaktır diye, bize tuzak mı kurdunuz? Bak, Dünder’a sor, her gün orada bekliyor. Vali Bey, Üstad’ın ziyaretine geldi, mebus Hacı Hüsni ziyaretine geldi, mebus Hafız Bey geldi, acaba Bediüzzaman nasıl bir şahıs diye... Tabi onlara bir şey yapamazsınız, ama bizim gibi garibanları döversiniz!

– Yok yok, dövmek yok.

Komiser, polis memurlarına döndü:

– Buna cevap yetiştirmeye imkân da yok!

Kapının penceresinden bakan bekçi sabırsızlanıyor, olanları anlamıyordu. Ne zaman dövmesi için kendisine teslim edilecekti? Karakola insan niye getirilirdi? Komiser, ayağa kalktı.

– Mehmet Efendi, öbür odada istirahat et.

Bekçi, isteğine ulaşamadı. Mehmet, yan odaya geçti. İçerde kırık bir sandalye vardı. Üzerine oturdu.

O gün, sadece Mehmet değil, şehrin bütün köy ve kasabalarından ve hatta çevre illerden belirlenen isimler alındı. Burdur'dan, Antalya'dan, Aydın'dan, Muğla'dan insanlar getirildi, Isparta'da toplandı. Mehmed'in tutulduğu oda sürekli kalabalıklaştı. Akşam ezanına kadar o küçük odanın içerisine tam altmış iki kişiyi doldurdular. Altmış üçüncü kişi Üstad oldu.

Yüreklerle korku ve dehşet havası yayıldı. Basın, hâdiseyi bire bin katarak, âkıbeti felâket göstererek anlattı. Hatta kendince iyilik yapmak isteyen ve “Bu zât ile talebelerinin iman hizmetinden başka bir meşgalesi yoktur!” diyerek hükûmeti rahatlatmaya çalışsan, bunun için de valilik makamına çıkararak oraya bir adet Haşir Risalesi bırakan adamın yaptıklarını, “Bediüzzaman ile talebeleri harekete geçti; vilâyeti bastılar!” şeklinde verdi.

Elde vesvese ve vehim gibi büyük bir tahrip silâhı varken, ortada bir şey olmasına gerek yoktu. En olmaz ihtimaller, en olumsuz yorumlarla besleniyor, insanların kuruntuları ve korku damarları tahrik ediliyordu. Olmayan hâdiseyi anlatanlar bile kendilerini bu yaygaraya o kadar kaptırmışlardı ki, neredeyse kendi aynalarına akseden hayallerine kendileri inanacaktı. “Dehşet” dedikçe dehşete düşüyorlardı. Yetkililer durumu, “Adi bir zabıta vâkıası.” diye anlatıyor, bu söz bile ortada bir vâkıa var izlenimi uyarmaya yetiyordu.

Burdur'dan getirilenler arasında otuz dört sene, bilfiil orduya hizmet eden Binbaşı Asım Bey de vardı. Bu zât, Nur'a âşıktı. Üstadı Isparta'ya taşındıktan sonra iki üç günde bir ziyaret etmiş, verdiği her görevi

yapmıştı. Nur Risaleleri'ni sınırı belirsiz bir bereket ve feyiz ummanı olarak görür, "Okumaya doyulmaz." derdi.

Gözaltına alınan Nur talebelerinin sayısı birkaç günde yüz yirmiye yükseldi. Daha sonra zanlılar, mahkemeye sevk edildi. Mahkeme binası ile hapis-hane yakındı. Sulh hâkimi, âdet olduğu üzere ifadelerini aldı.

Ortada bir hâdisse olmadığı için, mahkeme kapısı ile ilk defa tanışanlardan bazıları ifadelerini verdikten sonra evlerine döneceklerini düşünüyordu. Fakat umdukları gibi olmadığını ve olmayacağını mahkemedен hapishaneye götürülürken anladılar. Mahkeme kapısından hapishaneye kadar eli silâhlı, hazır kıta askerler dizilmişti ve bu hazırlıkların tamamı onlar için, o tehlikeli adamlar içindi.

Zanlılar koğuşlara yerleştirildi. Sadece Üstad üst kattaki ayrı bir odada tutuldu. İki gün sonra koğuşlardan teker teker alınıp hâkimin karşısına çıkarıldılar. İsimler okunuyor, sırası gelen gidiyordu.

Koğuşun koridorlarında gardiyanın sesi yankılanırdı.

– Binbaşı Asım Bey, Binbaşı Asım bey!

Sıra Asım Bey'deydi. Gardiyan defalarca bağırdı. Bu ısrarlı davet Asım Bey'i rahatsız etti.

– Canımı mı alacaksınız be ya hu, ayakkabımı bir giyeyim, ne var bu kadar!

"Kaderde bunlar da varmış" diye düşünse de, dininden, diyanetinden ötürü derdest edilmek Asım

Bey'in ağırına gidiyordu. İslâm'a asırlar boyu sancaktarlık yapmış insanların ülkesinde bunların olacağı kimin aklına gelirdi? Koğuşun kapısına çıktı. Öfkesi yüzünden belliydi. Kararını çoktan vermişti. Sözü nü sakınmayacaktı. Yılların komutanına bu yakışmazdı.

İfade vermeye yaklaştığında ruhunu başka türlü düşünceler sardı. Mertçe söylemeyi düşündüğü sözlerden yanlış bir mânâ çıkarabilir, Üstadına zarar verebilirlerdi. Aklına bu düşünce gelince, koridorda duaya başladı. Zaten, nezri vardı, Üstadına bedel hayatını feda edecekti. Rabbinden, sorgudan evvel ruhunu almasını diledi.

Bu duayı o kadar hâlis niyetlerle, o kadar yürekten yapmıştı ki, hâkimin karşısına çıkarken yığılıp kaldı. Duasının kabul edildiği koridorda vefat edip şehit olmasından belli oldu. Nezrini tutmuş, binbaşılık unvanına, mahkemelerin dahi şahit olduğu iman ve Kur'ân talebeliği unvanını da ekleyerek dünyadan ayrılmıştı.

Üstad, durumu mânen müşahede etti. Güneşin önünü bulutlar kapladı. Mâneviyât güneşi, kardeşine, o sadık arkadaşına ağladı. Haber aldığı gibi olmuş, Nur hizmeti ilk şehidini vermişti.

Gardıyanı çağırıldı. Alt kattaki talebelerine bakır bir kap gönderdi. Talebeler kabı çevirdiklerinde, Üstad'ın altına yapıştırdığı kâğıdı gördü, üzerindeki yazıyı okudular.

“Bis̄m̄ All̄h̄i r̄r̄h̄m̄n̄ r̄r̄h̄im̄ * İNَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ
Allah'a âidiz ve vakti geldiğinde elbette O'na döneceğiz.” (Bakara Sûresi 2/156)

Rahmetli Asım Bey kardeşimiz şimdi, bu anda Üstadının huzurunda vefat etti. Semâdan binlerce me-laike indi. Mübarek ruhunu kolları arasında semâyâ çıkardılar.”

Koğuşa garip bir hüzün, acaip bir hava yayıldı. Asım Bey'in mübarek ve mütebessim yüzü gözleri-nin önündeydi. Sadakatle yaşamış, Rabbine sadakatle dönmüştü. O anda ruhları, “O’ndan geldik, O’na dö-neceğiz.” hakikatini duyuyordu.

Sıddık Süleyman ve Tenekeci Mehmet hariç, ilk sa-fın güzide talebelerinin hemen tamamı gözaltındaydı. Hatta Ramazan Risalesi'nin üzerinde “Ramazana aittir.” yazısını görünce, onu bir Nur talebesi sanmış ve köyün birisinde buldukları Ramazan isimli masu-mu da almışlardı.

Üstad Barla'dan ayrıldıktan sonra, bulduğu her bahaneyle Isparta yollarına düşen Sıddık Süley-man, son üç haftadır Isparta'ya soğan satmaya gidi-yordu ve o hafta da yine soğan satmak için oradaydı. İlk iki hafta soğanlarının kilosunu sekizer kuruştan satmıştı.

O hafta, eşeklerin üzerinden soğanları indirirken yanına bir adam yaklaştı.

- Soğanlarınızı bana on iki kuruştan satar mısınız?
- Satarım.

Sıddık Süleyman, soğanlarının tamamını, hiç bek-lemediği anda karşısına çıkan o adama sattıktan sonra hayvanlarını bir kenara bağladı. Camiye gitti. Namazını kıldıktan sonra çay içmek için bir yaşlılar

kahvesine uğradı. Çayından henüz birkaç yudum almıştı ki, onu kahvede gören bir dostu yanına geldi.

– Süleyman Efendi, sen burada ne arıyorsun?

– Ne oldu?

– Üstad'ı tevkif ettiler, seni de arıyorlar, sen burada durma!

Sıddık Süleyman, çayını içmeden ayağa kalktı. O daha doğrulurken, bir onbaşı ile iki jandarma kahvehanenin önünde belirdi. Onlar kahvehanenin bir kapısının girerken, Sıddık Süleyman diğer kapısından çıktı. Tanımadıklarından, çıkanın o olduğunu bilemediler.

Süleyman, sokaklarda yürüdü. Üstadını merak ediyordu. En azından bir görse, en azından neler olduğunu bir anlarsaydı. Kim bilir Üstadına neler yapacaklardı?

Karakol binasının önüne geldi. Üstad, tam o esnada penceredeydi. Birbirlerini gördüler. Üstad, eliyle, “Git git!” işareti yaptı. Sıddık Süleyman, süratle karakolun önünden ayrıldı.

O gün, Barla'da da tam bir dehşet havası hâkimdi. Şamlı Hafız'ın, Hafız Halid'in, Şem'i'nin, Abdullah Çavuş'un, Mustafa Çavuş'un; Nur talebesi olarak bilinen herkesin evi talan edilircesine aranmış, evin erkekleri tutuklanmıştı.

Sıddık Süleyman'ın evine de gitmişlerdi. Memnune Hanım, o gün evinde, dört çocuğunun başına kapınıp baskını beklemişti. Biliyordu, geleceklerdi, korkuyordu.

Kapı, kırılırcasına çalınca yüreği ağzında kapıyı açtı.

– Kocan nerede?

– Isparta’da.

Memnune Hanım’ın konuşurken sesi titriyor, sesindeki titreklige mâni olamıyordu. Ne yapabiliirdi ki? Kimsenin, kimseye yardıma koşacak hâli yoktu ve eli tüfekli erkekler kapısına dayanmıştı. Rabbine sığındı.

– Doğru söyle.

– Doğru söylüyorum, soğan satmak için gitti.

– Kitaplar nerede?

– Kitap yok!

Hışımla içeri dalıp evin her yanını aradılar. Suç âletlerini bulamamak onları bütünüyle delirtti.

– Nereye sakladın!

Sesi zor çıkıyordu.

– Yok!

– Arayın kadını, üzerindikileri çıkarın.

Memnune Hanım’ın üzerinde yabancı adamlar kitap aradı. Yalvardı Memnune Hanım. İnanmadılar.

Çocukların üzerine varana kadar her yer, her şey arandı. Suçu sabit kılacak “iman hakikatleri” veya başka herhangi bir şey bulunamadı.

– Gidiyoruz.

Onlar gitti. Fakat akşam üzeri eve yeni bir haber geldi. Köyde herkes bunu konuşuyordu.

– Tükdüöglü'nu Isparta'da yakalamışlar. Hayvanlarını almışlar. Soğanlarını çiğnemişler. Kendisini de asmışlar.

Memnune Hanım'ın dünyası başına yıkıldı. O din-dar, o müttaki, o hassas kadın, o gün yeteri kadar ren-cide edilmişken, bir de evinin direğinin asıldığı habe-riyle sarsıldı.

Ne gelirdi ki elden... Kaderdi, emirdi, yaşadık-larını Allah görüyor, Allah biliyordu. O'ndan ya-na oldukları için, O'nun davasına hizmet etmeye çalıştıkları için bunlar başlarına gelmişti. Bundan gocunamaz, bundan pişman olamaz, bundan geri duramazdı, duramazlardı. Sahibi; çocuklarının da, kendisinin de, kocasının da sahipleri Allah'tı. O, kullarını, rüştlerini isbat etmelerini murat ettiği için sınıyor, sadakatlerini göstermelerini istiyordu. Da-yanacak, çocuklarına o günden sonra kol kanat gerip hem ana, hem baba olacaktı.

Öyle bir günün gecesinde uyumak mümkün müydü? Sadece o gece değil, o geceden sonra artık uy-u-mak mümkün müydü? Gündüz güçlü görünecek, ge-celere gözyaşı ekecekti.

Gözüne uyku girmedi. Vakit gece yarısını geçmiş, gözleri karanlığa mihlanmıştı. Kapı çalındı. Doğru mu duyuyor, yoksa korku yüreğine işlediğinden ka-pının çalındığını mı sanıyordu? Yüreği bir kez daha ürperdi. Evet evet, kapı çalınıyor, fakat kırılacak gibi, zorla, zorbalıkla çalınmıyordu. Gelen, her ne sebeple gelmiş olursa olsun, bir dost olmalıydı.

Kalktı, kapıyı açtı. Dünyalar onun oldu. Gözlerine

inanamadı. Gün boyu tutmaya çalıştığı hıçkırıklarını bütün bütün bıraktı.

– Ne oldu hanım?

– Senin asıldığını söylediler.

Birbirlerine o gün olanları anlattılar. Allah kerîmdi.

Sabah, Sıddık Süleyman, köy meydanına çıktı. Ne-reye gitse, bulaşıcı hastalığı olan birisinden kaçır gibi insanlar kaçıyor, dağılıyordu. “Beni bırakmazlar, gidip en iyisi bir abdest alayım da öyle götürsünler.” diye düşündü.

Evine döndü, güzelce yıkandı, abdestini aldı. Tahmininde yanılmamıştı. Henüz üzerini yeni giymişti ki, kapı çalındı.

Jandarma nezaretinde Eğirdir’e götürüldü. İfadesi alındı. Hiç beklemediği bir şekilde serbest bırakıldı. Sanki, araya perdeler girmiş, bir el onun tutuklanmasına izin vermemişti.

Kayınpederini de sorguya götürmüşlerdi. Hacı Bekiroğlu, “Nasıl olsa damadımı tutuklarlar, onu herkes biliyor.” diye düşünmüş, “Benim köy odam var. Hocanın misafirleri mi gelip kalır, başkaları mı kalır, bilemem. Ben sadece hayvanlarına saman verir, yer gösteririm. Benim damadım Hocanın yanına gider.” demişti.

Sıddık Süleyman serbest bırakıldıktan iki saat kadar sonra, kayınpederinin bu ifadesinden ötürü tekrar gözaltına alındı. Kayınpederi ile birlikte tekrar ifade verecekti.

Bu defa, Üstadının yanına ilk gittiğinde, Üstad’ın ona söylediği şeyler aklına geldi.

– Efendim, benim dört tane çocuğum var. Ben çoluk çocuğumun rızkı ile meşgulüm. Zaman zaman gidip sobasını yaktığım olmuştur, ama ben işimde gücümdeyim.

Üstad, onun, hizmetini görmek arzusuna, ısrarla “Çoluk çocuğunun rızkına mâni olmamak şartıyla.” diye cevap vermişti. Demek, bir hikmeti vardı.

Savcı, kayınpederine döndü. Hani damadı o Hoca’ya gidiyordu?

– Efendim, ben cahil adamım, ne bileyim.

Savcı, “çoluk çocuğum” diyen bu adamı daha fazla tutmadı.

Gözaltılar başlayınca Tenekeci Mehmet de evdeki bütün dinî kitapları toplayıp bahçeye gömmüş, Sıddık Süleyman gibi o da gusül abdesti alıp beklemeye başlamıştı. Kapısı çalındı. Evi, soba borularının içine kadar arandı. Sonunda “Aramada bir şey bulunamadı.” diye zabıt tutup gitti, onu her nedense almadılar.

Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi’ne sevk edilen zanlılar, yola çıkarılmadan bir gün evvel yakınları ile görüştürüldü. “Herkes bir yakınının adresini yazsın, görüşsün, işin ucunda asılmak da var!” diyorlardı.

Gizli komitelere göre bu iş bitmişti. Artık, Nur hizmeti diye bir şey kalmayacak, yolda hepsinin işi bitirecek, yine bir aksilik olur, bitirilemezse, mahkemede, mahkemede olmazsa, hapishanede mesele halledilecekti.

Yüz yirmi tutuklu, kimileri kollarından ikişer ikişer kelepçelenerek, kimileri de kelepçe yetmediğinden

kollarından iple bağlanarak bir nisan sabahında, gök-ler ağlarken Eskişehir'e doğru yola çıkarıldı. Tarih, 25 Nisan 1935'i gösteriyordu.

Tenekeci Mehmet, gördüğü bu manzaraya dayanamadı. Üstadına koştı, ellerinden öptü. Üstat, ona sırtını döndü. "Sen durma, git buradan, sen bizimle gelme!" dedi.

Vefa insanı, talebesine bir şey yapmalarını istemiyordu. Kendini feda eder, bir dalı feda edemezdi. Onu yanından uzaklaştıran büyük fedai, ardına bakmadan yürüdü.

Bahar mevsiminde kış fırtınası koptu. Gül bahçeleri talan edildi. Fidanlar kırıldı, yapraklar soldu, su kanalları yıkıldı. İsmail Efendi'nin torunları, gülleri-ne ağladı.

Artık paldır küldür bir gidiş vardı ve bu gidişin nerede duracağı, kimlere kadar ulaşacağı belli değildi. Garip şeyler oluyordu. İnsanın insana yaptığını, sair varlıklar anlamıyor, insanlar, insan avına çıkmış, sokaklarda dolaşıyordu.

Fevzi Efendi de, bu acımasız gayretten nasibini aldı. Fevzi, Nurlar'ı yeni yeni tanıyan genç bir hafızdı. İnşaatlarda çalışıyor, akşamları evine gelenlere "elif be" öğretiyor, mahalleli bu mütevazi ve gayretli genci seviyordu. Zamanla evi, ilkokul talebelerinin, gençlerin ve birkaç yaşlının Kur'ân öğrendiği bir yer oldu. Sonunda kendisine bir yazı tahtası yaptırıp onun üzerine yazarak anlatmaya başladı.

Ve bir gün, tam da ev kalabalıkken, baskın yedi. İçerde bir tane altı yaşında çocuk, on dört tane ilkokul

talebesi, sekiz genç, iki de ihtiyar vardı. Hepsini tutuklayıp yazı tahtası ile birlikte karakola götürdüler. Altı yaşındaki çocuk, sabaha kadar karakolda kaldı. Şükür ki, ilkokul talebesi olan ağabeyi Enver de yanındaydı.

Sabahleyin savcı, hepsini ağır cezaya sevk etti. Mahkemeye çıkarıldılar. Mahkeme başkanı, suçluları tek tek süzdü. Salon, hınca hınç doluydu. Savcı, iddialarını okudu, cezalandırılmalarını istedi.

Hâkim ayağa kalktı. Eline bir de kalem alıp yazı tahtasının başına geldi. Harfleri yazdı. Sonra, altı yaşındaki çocuğa eliyle işaret etti.

– Sen bu harfleri biliyor musun?

– Biliyorum.

– Oku bakalım.

Hâkim tek tek gösterdi, çocuk cesaretle okudu.

– Elif, lâm, mîm...

– Aferin.

Yerine oturdu. Kendi kendine acı acı gülümsüyor, “Altı yaşındaki çocuğu alıp gelmişler.” diyordu. Bir müddet sonra kararı açıkladı.

– Beraatlarına...

Yaşlı hâkimin vicdanı, Kur’ân okumayı öğrenmeye çalıştığı için altı yaşındaki çocuğu nezarete atacak kadar acımasız olanlarla aynı çizgide buluşmamış, imanının gereğini yapmıştı.

Durum vahimdi. Günahın kararttığı ruhlar, nefislerine mağlûbiyetin acısını, ellerindeki yetkiyi kötüye

kullanarak masumlardan çıkarıyor, fırtına devam ediyordu.

Atabeyli kadının kocası Çanakkale’de şehit düşmüş, çocuklarıyla bir başına kalmıştı. İşlerine bazen kayın-pederi, bazen babası, bazen kardeşleri yardımcı oluyor, o yokluk günlerinde her şeye rağmen onuruyla, izzetiyle, aç kalsa “Açım.” demeden, odunsuz kalsa belli etmeden yaşamaya çalışıyordu. O gün akşamüzeri, örtüsünü başına almış, kayınpederini ziyaret için yola çıkmıştı. Karşından gelen devriyeleri fark etti. Yolun kenarından sessizce yürüdü. Devriyeler karşısına çıktı.

– Dur bakalım!

Durdu.

– Nereye gidiyorsun?

– Kayınpederime, evi hemen şuracıktayım.

– Bu kıyafetle sokaklarda dolaşmaya utanmıyor musun?

Anlayamadı. Onlar hep bu kıyafetle dışarıya çıkarlardı. Gitmek için hareketlendi.

Bir pençe hışımla başındaki örtüye uzandı. Hepsiz, adaletsiz, arsız yaşayan adamın, dini ve hesap gününü hatırlatan hiçbir şeye tahammülü yoktu. Alıp attı kadının örtüsünü... Çocukluğundan beri, dışarıya hep örtüsüyle çıkan kadın, korkunç bir şok yaşadı. Alınan sadece başörtüsü değildi. İzzeti, onuru çinmişti.

Örtüsünü kurtarmaya çalışırken aldığı darbeyle yere yıkıldı, dizleri üzerine çöktü. Bu acımasız güç karşısında çaresiz, zayıf kalmıştı. Ağlıyordu.

– Bana ÷lkemizi işgal edenlerin yaptığını yaptınız. Ben şehit eşiyim. Ben Çanakkale şehidinin namusu-
yum.

Ancak bu kadarını diyebilirdi. Hıçkırıklarla sarsılı-
yor, karşısındakiler ona zerre kadar acımıyordu. Bu
durum, yiğidini yitirdiğinden beri ağlayan kadının
çok ağırına gitti.

Ne yapacağını, ne diyeceğini bilemiyor, bembeyaz
örtüsünü eline almış, üzerindeki tozu, toprağı silme-
ye, silkelemeye çalışıyor, utanıyor, utanıyordu. Eşini,
“Efendim” dediğı beyini şehit verdiği gün bu kadar
sarsılmamıştı. Çünkü o gün canını vermiş, ama ruhu-
nu çiğnetmemişti.

Artık akli başında değildi, şuurunu yitirmiş gibi aynı
şeyleri tekrarladı.

– Ben şehit eşiyim. Ben Çanakkale şehidinin na-
musuyum.

O konuştukça, ona bunu yapanların öfkesi arttı.
Söyletmemek, konuşturmamak için hırpalamaya de-
vam ettiler. Kadın, beyine seslenir gibi boşluğa ses-
lendi:

– Şehidim, efendim! Gel de namusunu düşürdük-
leri duruma bak! Vay ben öleydim ... Vay ben öleydim
de bu başıma gelmeyeydi.

Hıçkırıklar boğazında düğümleniyor, konuşmuyor,
sayıklıyordu.

Bu durum, belki de, son nefesini cephenin geri çe-
kilmemesi için arkadaşlarına tavsiyelerde bulunmak-
ta kullanan, ezan okutup dinleyen ve “Bu sadanın

göklerden silinmesini ister misiniz?” diye soran Yüzbaşı Kemal’i de Çanakkale’deki kabrinde ağlatıyordu. Kadın, sözlerine devam etti.

– Bu toprakların sahibi kim? Yabancılar benzenlere yer var da, bana yok mu?

Diz üstü düşürdükten sonra bile dipçikle kendisini sarsmaya devam edenlerin, o da sözleriyle yakalarından tutmuş, sarsıyordu.

– Adınızı mı değiştirdiniz siz? Söyleyin, asıl adınızı söyleyin!

Adamlar onu, “Bağırma kadın!” diye yere doğru son bir kez daha itekleyip gittiler. Kadın, peşlerinden seslendi:

– Muallâkta kalasınız! Beni böyle ortalarda bıraktınız. Beni bir boşluğa attınız. Sizin de ayağınızı basacak yeriniz, evinizde, köyünüzde dirliğiniz, düzeniniz kalmasın!

Muallâkta kalasınız!

Kadının kendi yüreği, kendi canhıraş feryatlarına daha fazla dayanamadı. Bayıldı. Fakat ona bu zulmü yapanların hayatlarından boşluk, kulaklarından o çığlık hiç eksik olmadı. O sesin kopardığı ürperti yüreklerinde hep yankılandı.

“Muallâkta kalasınız!”

Bunlar yaşanırken oturulmazdı; bunlar yaşanırken Üstad yollardaydı...